4. R. 15
M

B.11 ~~28~~ 39
~~36~~

ANDREAE

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

De priuilegiis piæ cauſæ tractatus,

Nunc primum in lucem editus, cum Indice rerum ac uerborum copioſiſſimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
2B
B-19
29 30

VENETIIS,
Apud Franciſcum Laurentinum, de Turino.
MDLXIII.

13.i.119

13.14 R.16

CLARISS. ONMIQVE VIRTVTE PRAESTANTISS. AEGIDIO BOVRDINO,

In ſupremo Lutetiæ Senatu cognitori Regio generali Andreas Tiraquellus Andreæ Tiraquelli autoris filius S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

GRAVIS ac ſancta muneris tui functo efficit, iuſtitiæ omnis æquitatisq́; aſſertor integerrime, ut tutò in manus omnium ueniat Priuilegiorum piæ cauſæ tractatus à patre meo optimo poſthumus relictus: perfectus tamen & abſolutus non ita, atque ſi mors tam citò operi non inuidiſſet. Qualis tamen ſit, eum defuncti manes unà mecum præſtantiæ tuæ deuouent, nominiq́ue nuncupant tuo: cum pietati retinendæ, augendæ, ac propugnandæ ſedulò inuigiles, tum quòd ipſius operis titulus omnem à ſe liuorem excludat, benigneq́; omnium manibus iure excipi poſſit, ut pote qui quantum priſca tempora pietati fuerint, ſatis aperte oſtendat. Et licèt longè diuerſum à pietate opus aliquod ederetur (ut multa pro affectu cuiuſque, & ſtudiorum uarietate in dies uidemus) tamen adeo

fœliciter poſt tuam de eo cenſuram in publicum exiret, ut doctiſsimo cuiq; nihil hiſi mox loquendi ingens cupiditas obreperet: ita iudicium tuum, eruditionem, facundiam ſuſpiciunt, ac admirantur omnes. Quæ ornamenta tua, immo uniuerſi ſenatus totiusq; Reipub. etſi ſplendoris plurimum tibi adferāt, nihil tamen æque emicat, atque ſinceritas & integritas tua: quam in omnibus qualiacunque ſint expediendis negotijs ſiue publicis ſiue priuatis, tam ſancte ac religioſe retines, ut nemini ob id minus charus non ſit, quàm utilis. Plura de re ſuggerit non tam hominū fama percelebris, quàm ueritas ipſa, quæ tā men conſulto ſupprimam; ne uel adulationis ſuſpicionem incurram, uel prolixitate, quam euitare non poſsem, moleſtus ſim. Finiero igitur, ſi te, quod non rogatus facies, rogauerim, ut fauorem tuum piæ cauſæ fauori adijcias, tuaq; pro humanitate credas me, tam tui beneuolum, quàm nemini non charus & uenerandus es. Vale.

II

INDEX EORVM,

QVAE IN TRACTATV DE PRIVILEGIIS PIARVM cauſarum continentur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A

A Perſona arbitratoris non arbitrantis non receditur 170

Abbas conceſſus ſe accepiſſe mutuum ſpe futuræ numerationis, poteſt perpetuo opponere exceptionem. 178

Abſenti nemo ſtipulari poteſt. 149

Actio perſonalis competit tantum pro reditu ex certo fundo aſſignato. 96

Actio perſonalis & hypothecaria pro legatis ad piæ cauſæ etiam non adita hæreditate competunt. 74

Actio perſonalis non oritur ex quaſi contractu. ibid.

Actio hypothecaria acceſſoria obligationis perſonalis. ibid.

Actiones competentes legatarijs. ibid.

Actiones non continentur appellatione patrimonij. 137

Actus turpis in eccleſiaſtico maxima deteſtandus. 135

Actus potius in bonam, quam in malam partem interpretandus. 189

Ad uſum certum deſtinata non poſſunt in alium uſum conuerti.

Adminiſtratores piorum locorum æquiparantur tutoribus, & curatoribus. 168

Aedificatio ſolo cedit in fauorem eccleſiæ. 154

Agnes hypothecaria probare debet ſuum titulum priorem

a 3 ſuiſſe

ſuiſſe altero. 157
Alienatio rei legatæ ad pias cauſas. 81
Alimenta & dos æquiparantur. 12
Alimentorum cauſa proceditur diebus etiam feriatis. 170
Alimentorum legatum dicitur pia cauſa. 170
Alter alteri teſtamentum facere non poteſt. 52
Amico pauperi relictum, cenſetur pium. 7
An in pijs cauſis deducatur Trebellianica. 63
Anima omnibus rebus præferenda. 9
Anima cæteris rebus anteponenda. 9
Antiquo iure ſatis erat filio legitimam habere quoquo relicti titulo. 46
Appellatio cenſetur permiſſa niſi ſit prohibita. 167
Appellatio eſt licita in cauſa decimarum. 177
Appellandum non eſt, ubi res non recipit dilationem. 177
Arbitratore non arbitrante, ſauore piæ cauſæ recurritur ad arbitrium boni uiri. 170
Arbitrio collato in perſonam debentis, nec poſtea arbitrantis, recurritur ad iudicem. ibid.
Argumentum de milite ad paganum teſtantem ad pias cauſas, non ualet. 140
Argumentum à libertate ad piam cauſam. 106
Argumentum à contrario ſenſu, etiam ad correctionem iuris communis. 110
A ſententia lata in ſauorem piæ cauſæ non appellatur. 177
Authen. ex cauſa, C. de liber. præter. an habeat locum, ſi teſtator ignoret ſe habere filium. 101

B

Bona pauperum æquiparantur bonis eccleſiarum. 5

Bona eccleſiarum ſunt bona pauperum. ibid.
Bona neniunt in conſequentiam perſonæ. 135
Boni mores aliter iudicantur de iure Ciuili, quàm de iure Canonico. 136
Bonorum omnium præſentium, & futurorum donatio non ualet. 133
Bonus quis in dubio præſumitur. 189

C

Caput teſtamenti, inſtitutio hæredis. 117
Captatoriæ ſcripturæ non infirmant legata ad pias cauſas. 97
Cauſa redemptionis captiuorum, & cauſa alimentorum, æquiparantur. 10
Cauſa pia quid ſit. 10
Cauſa ſtudij dicitur pia. 14
Cauſa dotis, & cauſa ſtudij æquiparantur. 14
Cauſa teſtam. ad pias cauſas non eſt tractanda ſecundum leges, ſed ſecundum ius gentium ſiue diuinum. 28
Cauſa præſumitur impulſiua, quæ reſpicit commodum accipientis tantum. Aliud tamen ibi fauore dotis. 190
Cæcus non poteſt teſtari, niſi ſeruata ſolennitate d.l. hac cõſultißma. 42
Ceſſante ratione, ceſſat eius diſpoſitio. 61
Ciuitas poteſt ſtatutum facere, & tollere. 183
Concurrentibus pluribus præſumptionib. ea præfertur, quæ ex coniunctione ſanguinis inſurgit. 9
Conditio impoßibilis, quam teſtator putat poßibilem. 107
Conditio iuriſiurandi adſcripta legato 107
Conditio, ſi ad certam ætatem peruenerit. 52

Conditio ultima impletur in legatis. 95
Conditione deficiente deficit legatum. 94
Conditio in legatis non retro trahitur. 94. Aliud tamen in libertate. ibid.
Conditio ſubrogata in alterius locum, non aſſumit eiuſdem conditiones effectum. 50
Conditio uiduitatem inducens reijcitur. ibid.
Conditio in legatis ſtricte adimplenda eſt. 119. Niſi ſint ad pias cauſas. ibid.
Confeſſio facta parte abſente, nihil probat. 150
Confeſſio in fauorem piæ cauſæ facta, propter abſentiam partium non reuocatur. ibid.
Confeſſio facta a teſtatore in teſtamento quandocunque poteſt reuocari. 151
Niſi facta ſit ad exonerandam conſcientiam. ibi.
Confeſſio extra iudicium pro pia cauſa probat. 146
Confeſſio extraiudicialis non ualet, niſi fiat ad pias cauſas. 146.
Confeſſio debitoris facta in teſtamento ad pias cauſas. 189
Confitenti non præiudicat confeſſio extraiudicium. 146
Cognitio relictorum ad pias cauſas pertinet ad iudices regios. 174
Conſanguinei teſtatoris pauperes poſſunt eligi ab executore deputato ad diſtribuendum pauperibus. 8
Cōſanguineis pauperibus magis tenemur, quàm externis. 8
Conſanguineo pauperi relictum cenſetur eſſe pium. 7
Conſtitutio ad pias cauſas facta, non poteſt tolli per eos, qui eam fecerunt. 182
Conſtitutio pœnalis fauore animarum late interpretanda

da. 185
Conſtitutio pœnalis loquens de teſtamento, extenditur ad codicillos. ibid.
Conſtitutiones pœnales ex indentitate rationis non extendendæ. ibid.
Conſuetudo, optima legum interpres. 67
Contra eccleſiam currit tantum præſcriptio quadraginta annorum, & contra pias cauſas. 166
Contra teſtatoris uoluntatem interpretandum eſt pro pia cauſa. 105
Contractu non datur hæreditas. 141
Contractus facti calore iracundiæ, ſunt inualidi. 143
Niſi facti ſint in fauorem piæ cauſæ. 144
Conuentio pœnalis inualida. 132
Conuentio pœnalis in fauorem piæ cauſæ. 132
Conuerſi ad fidem in primitiua eccleſia uendebant omnia. 134.
Cum lex non diſtinguit, indiſtincte intelligendum eſt. 35
D
Defectus præteritionis unius filij uitiat teſtamētum factum inter reliquos liberos. 4
Deliberatio præſumitur in parentibus erga liberos. 29
Deliberatio præſumitur in militis teſtamento. ibid.
Dictio præcipue. 75
Dictio, præter nonnunquam incluſiua eſt. ibid.
Diſpoſita in libertate, trahuntur ad alias pias cauſas. 16
Diſpoſitio cap. relatum, ſeruanda eſt ubique in legatis ad pias cauſas. 21
At cap. cum eſſes, in legatis ad non pias cauſas. ibid.

Diſpoſitio etiã exorbitans, & correctoria, in fauorem piæ cauſæ extendenda. 183
Diſpoſitio ad pias cauſas nõ uitiatur ob conditionem impoſſibilem, quam teſtator putabat poßibilem. 107
Diſpoſitio iuris ciuilis aliqua non attenditur in pijs cauſis. 110
Diſpoſitiones ad pias cauſas ligantur lege Canonica. 141
Diſtinctio facienda in ijs, quæ pauperibus relinquuntur. 8
Diſtinctio legati piæ cauſæ ad certum aut incertum uſum relictæ. 62
Diues non tam ſecundum facultatem, quàm qualitatem ſuæ perſonæ habendus eſt. 10
Diuinum ius eſt maximi momenti ad pias cauſas. 28
Dominium non transfertur ſine traditione. 242
Niſi in contractu ad pias cauſas celebrato. 142
Dominus non cogitur rem ſuam uendere propter legatum. 100
Idem in re communi. ibid.
Donare poteſt quis ſe, & ſua eccleſiæ. 134
Et ſi non fiat monachus. ibid.
Donata ad certum uſum poſſunt a donatarium in alium conuerti. 164
Donatio a patre facta filiofamilias cauſa ſtudij ualet. 14
Donatio omnium bonorum eſt contra bonos mores. 135
Donatio tutorum curatorum eſt actus pius, & in cauſa fiſci, & dotis. 179
Donatio facta pauperibus, requirit præſentiam eorũ. 170
Donatio excedens ſummam quingentorum aureorum, inſinuatur, niſi ſit facta piæ cauſæ, maxime pro redemptione

ne captiuorum. 155
Donatio inter uirum, & uxorem ad pias cauſas facta ualet. 159
Donatio inter patrem, & filium inualida. Secus in cauſa dotis. ibid.
Donatio, uel promiſsio facta in fauorem piæ cauſæ, etiam abſenti effectum ſortietur. 149
Donatio ultra naturam contractus non extenditur, niſi ad pias cauſas. 138
Donatio facta ad ornatum templi, ualet etiam nemine recipiente. 150
Donatione generaliter prohibita, non cenſetur prohibita ad pias cauſas. 159
Donatum filio benemerito, cenſetur ei ob benemerita donatum. 9
Dos & alimenta æquiparantur. 12
Dos reſpectu ipſius non eſt pia cauſa. 13
Dos a pater relicta filiæ, dicitur pia cauſa. 12
Dos & fiſcus æquiparantur. 145
Dotis legatum dicitur pium. 12
Dotis cauſa, & ſtudij æquiparantur. 14
Dotis priuilegia pijs cauſis competunt. 149
Dotis priuilegia quæ. 182
Duo teſtes deponentes de teſtamento, ad pias cauſas ſufficiunt. 12
Duo teſtamenta ſeſe inuicem confundunt. 76

E

Eadem eſt ratio piæ cauſæ & eccleſiæ. 76
Eadem requiritur ſolennitas in alienatione rerum piæ cauſæ,

ſæ,quæ in alienatione rerum eccleſiæ. ibi.
Eccleſia,& libertas æquiparantur. 16
Eccleſia non præſcribit aduerſus eccleſiam,niſi ſpatio quadraginta annorum. 60
Eccleſia præfertur poßidenti. 76
Eccleſia ſubſtituta non excluditur hac conditione a teſtatore facta,ſi ſine liberis decedat, exiſtentibus filijs naturalibus etiam legitimitatis ab Imperatore. 129
Eccleſia & pia cauſa de iure æquiparata. 167
Eccleſia non debet locupletari cum aliena iactura. ibid.
Eccleſia uel ciuitas, mutui datione obligatur, ſi in utilitatē eius pecuniæ uerſæ non ſint. 163
Eccleſia reſtituitur in integrum ratione læſionis. 175
Eccleſia & minor a pari procedunt. 169
Eccleſia cultrix iuſtitiæ. 135
Eccleſia nunquam moritur. 141
Electio ad præſcriptionem pœnalis. 185
Epiſcopus habet iuriſdictionem in pijs cauſis etiam in laicos. 173
Euentus poſterior non infirmat, ante motum falſi teſtamenti quæſtionem,datam libertatem. 108
Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. 111
Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur poſt biennium. 178
Ex duobus teſtamentis id poſterius præſumitur, in quo legatum eſt ad pias cauſas. 76
Executor poteſt eligere pauperes conſanguineos. 8
Executori teſtamenti ad pias cauſas, etiam impedito, currit annus: niſi qualitas, aut magnitudo operis impedimēto ſit.

to ſit. 131
Executor deputatus ad ſoluendum debita, poteſt ſoluere debita naturalia tantum. 19
Executor teſtamenti non poteſt ſibi alium ſubrogare. 70
Ne quidem ex iuſſu, & uoluntate teſtatoris. 71
Secus in pijs cauſis. ibid.
Exemplum pœnalis conuentionis. 132
Exiſtentia ſuitatis. 71
Ex legato dotis detrahitur falcidia. 13
Expreſſa prouiſio hominis. 6
Ex ſimplici, & nudo pacto fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio. 145
Extenſio de alimentis ad pias cauſas. 50
Extenſio de libertate ad pias cauſas. 54
Extenſio libertatis ad pias cauſas. 71
Extenſio alimentorum ad pias cauſas. 78

F

Falcidia non detrahit in pijs cauſis. 56
Falcidia non detrahitur in legato cōditionali ad pias cauſas cautione adhibita. 58
Falcidia non detrahitur, non adimpleta pia uoluntate ex reliquo 61
Falcidia non habet locum in teſtamento militis. 106
Falcidia detrahitur ex legato ad non piam, cauſam, coniuncto legato ad pias cauſas. 62
Pro rata tamen utriuſque, tam ex relictis ad pias cauſas quàm ad non pias. ibid.
Fauendum eſt repetitioni in pari cauſa. 61
Fauorabilior eſt cauſa liberorum quàm eccleſiæ. 152

Fauor

Fauor piarum cauſarum. 71
Fauor legatorum ad pias cauſas. 76
Fauor dotis, & libertatis. 146
Fauor eccleſiæ iniuſtitiam non parit. 154
Fauore eccleſiæ, ædificium non cedit ſolo. ibid.
Fauore piæ cauſæ etiā in correctorijs licita eſt extēſio. 110
Fauore dotis, & uſurarum reſtitutionis alteri quis ſtipulari poteſt. 147
Fauore dotis indebitum ſolutum non reperitur. 157
Fauore fiſci ex nudu pacto non agitur. 145
Fauore dotis mulieri etiam abſenti actio quæritur. 149
Feritatis etiam diebus proceditur in pijs cauſis. 179
Feudum de iure Canonico in piam cauſam poteſt alienari: ſecus de iure feudorum. 139
Feudum regulariter non poteſt alienari. ibid.
Ne pro anima quidem. ibid.
Fideicommiſſum relictum piæ cauſæ. 79
Fideicommiſſa pia per mortem hæredis, uiuo teſtatore, & ſciente, non expirant. 106
Fideiuſſor tantum obligatur ex ſtipulatione. 144. Nec ue*ſtitur ex cohærentia contractus.* ibid.
Filiorum natiuitate reuocatur donatio facta a patre. 151
Filius ingrediens monaſterium abſtergit omne maculam contractam ante ingreſſum. 70
Filius legitimam habere debet iure inſtitutionis. 46
Filius illegitimus non poteſt a patre hæres inſtitui. 69
Filius non adimplens legata in teſtamento relicta, monitus infra annum a iudice non priuatur legitima. 119
Filiusfamilias non poteſt teſtari in aduentitijs. Ne quidem

cum

cum conſenſu patris. 109
Filiusfamilias poteſt indiſtincte donare cauſa mortis. 110
Fiſcus, & eccleſia in omnibus æquiparantur. 169
Fraternitas non dicitur pium collegium. 4
G
Generalis prohibitio de non alienando feudum, includit etiã prohibitionem alienationis pro anima. 160
Gordij modus. 67
Grauatus hæreditatem poſt mortem ſuam reſtituere extraneo. 48
Grauatus hæreditatem reſtituere piæ cauſæ. 48
H
Hæres exiſtens infra tempus conficiendi inuentarij. 54
Hæres reſpectu legitimæ non poteſt eſſe in mora. 120
Hæres tenetur ſoluere legatum ab eo non relictum. 78
Hæredis ſola appellatio etiam in contractu, uel alio actu inter uiuos, habet uim diſpoſitionis ad pias cauſas. 141
Hæreditas non datur contractu. 137
Hæreditas non datur contractu. 142
Hæreditate non adita nullus eſt hæredis conſenſus. 75
Hæreditate reſtituta in fideicommiſſarium transferuntur actiones. 79
Hodie libertates non minuunt legitimam. 17
Honeſtum neceſſario obſeruandum, maxime ab eccle. 152
Honor Dei auget interpretationem teſtamenti. 55
Hoſpitale pius locus, licet non ſit, ſacer aut religioſus, quia in eo pietatis opera exercentur. 3
Hoſtium res an poſſit legari ſub conditione, ſi noſtra eſſe cœperit. 138

Hypo-

Hypothecaria competit etiam ſublata actione perſonali. 75

I

Illegitimus filius non poteſt à patre hæres inſtitui. 69
Illegitimus oblatus curiæ principis legitimatur, quod ad ſuc ceßionem offereutis. ibid.
Illegitimus, ingreſſus monaſterium, non obtinet beneficia ſine diſpenſatione. ibid.
Illegitimitas abſterſa per ingreſſum monaſterij. ibid.
Imperium, & ſacerdotium non differunt. 156
Incapax inſtitui poteſt hæres. 69
In ambiguis ſtandum eſt pro pia cauſa. 158
Indefinita non æquipollet uniuerſali. 61
In dubijs magis fauendum eſt piæ cauſæ. 111
In dubio aſſumenda eſt opinio quæ teſtamento fauet. 44
In dubio magis quid uidetur relictum fauore piæ cauſæ, quàm conſanguinitatis. 9
In dubio potior eſt poſſeſſor. 76
In dubio legatum cenſetur conſulto inductum. Niſi in pijs cauſis. 48
In dubio per generalem diſpoſitionem non uidetur lex, uel ſtatutum derogare iuri diuino. 180
In pijs iudicijs non requiritur aliqua cauſæ cognitio. ibid.
In pijs cauſis ſummarie procedendum. 181. & in cauſa dotis. ibid.
In generalis probibitione intelligitur excepta perſona Dei. ibid.
Ingratitudo commiſſa ante ingreſſum monaſterij. 70
Inhabilis ad teſtandum poteſt teſtari ad pias cauſas. 113
Inſtrumenta ſibi inuicem contraria. 158

Inſtrumentum dotis præſumitur cætera præcedere. 158
Inuadens uiolenter poſſeßionem rei ſuæ: priuatur dominio eius rei. 169
Iudex eccleſiaſticus in relictis ad pias cauſas pōt adiri contra quoſcunque. 273
Iudex non debet impertiri officium ſuum irrequiſitus. 175
Iudicium populare datur pro legatis ad pias cauſas. 175
Iuramentum de non mutando teſtamento ualet de iure Canonico. 136
Iuramentum appoſitum ſuper pacto de ſuccedendo, non eſt oaligatorum. 141
Iure Pandectarū in pijs cauſis non detrahitur Falcidia. 56
Iure inſtitutionis filius habere dēt legitima. 46. Niſi pia cauſa hæres inſtituatur. 49
Iure antiquo ſatis erat, filium habere legitimam quoquo relicti titulo. 46
Iuris ciuilis ſolennitas non conſideratur iu pijs cauſis. 46
Iuris apices non conſiderantur, ubi agitur de ſalute animæ. 188
Ius gentium maximi eſt momenti ad pias cauſas. 28
Ius gentium ſolum attenditur in teſtamēto inter liberos. 53

L

Laici nō poſſunt per ſua ſtatuta, præiudicare clericis. 183
Poſſunt tamen tollere priuilegium ab ipſis conceſſum clericis. 183
Legata libertatum legitimam omnino auſerunt. 16
Legata, repudiata hæreditate, non petuntur. 72. Aliud tamen pijs cauſis. ibi.
Legata non pijs cauſis relicta in teſtamento ad pias cauſas

facto non infirmantur:ſecus in teſtamento inter liberos. 115
Legata pia detrahuntur ut æs alienum:cb patrimonij tamen defectum diminuuntur. 106
Legata diminuuntur pro rata. ibi.
Legata pia ante omnia deducuntur. ibi.
Legata ad pias cauſas,quamuis caduca ſint,non tamen deficiunt. 78
Legata alijs relicta in teſtamento filijfamilias ad pias cauſas nihil ualent. 117
Legata relicta pijs cauſis in teſtamento imperfecto an ualeant. ibi.
Legatum inceɑtum ratione ſummæ uel rei legatæ. 86
Legati incerti æſtimatio. 89
Legatũ generaliter eccleſiæ intelligitur de parochiali. 91
Legatum eccleſiæ parocchiali non uitiatur, duabus exiſtentibus. 91
Legatum libertatis relictum pluribus eiuſdem nominis. 92
Legatum libertatis dicitur pium. 62
Legatum incertum,fauore piæ cauſæ,ualet. 10
Legatum in refectionem pontium fauorabile eſt. 18
Legatum refectionis uiarum ponitur inter eas conſtitutiones Regias,quarum ſententia mandatur executioni. 18
Legatum factum pro cuſtodia ciuitas,ad piam cauſam cenſetur. 18
Legatum alimentorum & dotis æquiparantur. 12
Legatum libertatis cenſetur ad pias cauſas relictum. 15
Legatum alimentorum eſt pia cauſa. 10
Legatum piæ cauſæ non minuit legitimam filij. 16

Legatum

Legatum libertatis fauorabilius ipſa legitima. 16
Legatum factum ad conſtruendum monumentum, dicitur pium. 19
Legatum meretrici ut ſe corrigiat, dicitur ad piam cauſam relictum. 19
Legatum pro incertis & male ablatis dicitus ad piam cauſam. 19
Legatum rei alienæ, etiam ignoranter à teſtatore factum, in pijs cauſis ualet. 99
Legatum rei alienæ relictum coniunctæ perſonæ. ibi.
Legatum in refectionem uiarum uim habet piæ cauſæ. 17
Legatum incertum fauore piæ cauſæ ualet. 18
Legatum ſub conditione miſta. 39
Legatum ſub conditione ualidum, etiam non impleta conditione. 93
Legatum à teſtatore inductum an debeatur. 48
Legatum in dubio cenſetur conſulto inductum. 48
Legatum calicis eccleſiæ relictum. 55
Legatum ab eo, cui nihil relictum eſt teſtamento. 78
Legatum deficit, conditione deficiente. 94
Legatum ad pias cauſas quamuis ſit à teſtatore alienatum, idem tamen poſtea ab eodem redemptum, omnimodo debebitur, 80
Legatum conſeruandæ eccleſiæ. 81
Legatum caducum remanet apud hæredem ſine onere. 78
Legatum nullum, etiam pia cauſa inſtituta. 36
Legatum ad pias cauſas requirit duos teſtes omni exceptione maiores. 31
Legatum alimentorum famelicis, aut pauperibus relictum,

dicitur pium, alias ſecus. 11
Legatum non cenſetur, quod iure naturæ debetur. 120
Legatum reditus non euaneſcit alienato fundo, ex quo debet ſolui. 95
Legatum dotis dicitur pium. 12
Legatum alimentorum diuiti relictum, dicitur fauorabile. 11
Legitima debitum naturæ. 120
Legitima debetur filio ſine aliquo onere. ibi.
Legitima potentior eſt quocunque legato. ibi.
Lex ciuilis ſeruanda in iuriſdictione ſeculari. 21
Lex poſitiua non poteſt immutare naturam rerum. 41
Lex exorbitans ex identitate rationis non extēdenda. 183
Libertas ſub conditione data, competit etiam non impleta.
Libertas irreuocabilis. 100
Libertas poteſt conferri in uoluntatem alterius. 97
Libertas eſt pia cauſa. 42
Libertatis legatum fauorabilius ipſa legitima. 16
Libertatis legatum dicitur pium, quando fit pro anima. 17
Licentia accipiendi mutuum, intelligitur de mutuo uero, non ficto. 178

M

Magis fauetur piæ cauſæ, quàm liberis. 49
Magis fauetur filio quantū ad legitimam, q̄ piæ cauſæ 140
Maior eſt præſumptio pro aīa teſtantis, q̄ pro matre. 102
Maior habetur ratio & fauor piæ cauſæ, quam imbecillitatis muliebris. 146
Mandatum finitur morte mandatis. 118
Mandatum in re integra morte mandatis finitur. 161

Maritare uirgines pauperes eſt pia cauſa. 13
Mediate,neque immediate detrahitur Falcidia, ſi legatum ſit ad pias cauſas. 57
Miles directò põt ſubſtituere maiori poſt aditã hæredit. 51
Miles poteſt ſtatutum introducere. 45
Miles ob publicam utilitatem, multa ſpecialia habet, quæ non ſunt trahenda in conſequentiam. 45
Miles mutus & ſurdus à natura teſtari minimè pote3. 41
Miles poteſt pro parte teſtari,pro parte non. 45
Miles priuatus intellectu non poteſt teſtari. 114. Excipiũtur à pari opinione ſimpliciter damnari ad mortem. ibi. Item milites damnati.ibi. Item monachus & ſeruus ibi. & prodigus 115. & uſurarius manifeſtns ibi.
Miles mutus & ſurdus teſtari poteſt 40
Milites non ligantur lege Ciuili in dubio. 141
Milites quibuslibet modis teſtantur,ſeruato tamen iure gẽtium. 27
Minor uigintiquinque annis non poteſt alienare immobilia ſine decreto iudicis. 135
Minor & piæ cauſæ æquiporantur. 168
Modus adiectus legato in fauorem legatarij continet causã impulſiuam. 107. & ob id præſtare cautio. ibi.
Monacterij ingreſſus abſtergit illegitimitatem. 69
Monaſterium excludit ſubſtitutum à teſtare. 60
Non tamen aliud monaſterium ſubſtitutum. ibid.
Monaſterium uicem hæredis obtinet. 130
Monitus & iuſſus differunt inter ſe. 120
Mora eligendi circa perſonas purgatur uſque ad litis conteſtationem:uerum in pijs cauſis uſque ad tempus quo pri

mum hæres potuit eligere. 131
Mora non contrahitur ſine interpellatione. 168
Moræ purgatio circa perſonæ electionem. 131
Mors hæredis uiuo teſtatore & ſciente reddit fideicommiſ ſum caducum. 108
Mortuo teſtatore ante lectum coram teſtibus teſtamentum, nihil ualet. 32 Niſi ad pias cauſas fiat. ibi.
Mulier non eſt idonea teſtis in teſtamentis. 31
Mulier fideiubens pro alio non obligatur, niſi in fauorem piæ cauſæ. 146
Mulieres ſunt teſtes idoneæ in pijs cauſis. 30
Multa ueniunt per conſequentiam, quæ principaliter fieri non poſſunt. 135
Mutuans inſtitori non tenetur probare uerſum in utilitatē domini. 163
Mutus non prohibetur teſtari. 38
Mutus & ſurdus à natura non teſtantur, ſecus eſt tamen in pijs cauſis. 39
Mutus & ſurdus à natura æquiparantur pupillo & infanti. 40
Mutus literarum peritus poteſt teſtari. 113

N

Negatiua oratio indefinite poſita, æquipollet uniuerſali negatiuæ. 112
Nemo poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte teſtatus. Niſi in pijs cauſis. 44
Nemo naturali æquitate cogitur oīno teſtatus decedere. 45
Nemo pōt alteri ſtipulari niſi fauore piæ cāæ et dotis. 147
Nemo præciſè tenetur ad factum. 155

Nemo ſubſtituit directo puberi poſt aditam hæreditatem biſi ad pias cauſas. 51
Nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturam. 41
Nihil ſpeciale in pia cauſa. 56
Nominatim relicta ab uno hærede in pijs cauſis. 77

O

Oblatus curiæ principis temporalis, cēſetur legitimari quo ad ſucceßionem offerentis. 69
Obligatio ſine cauſa, inualida eſt. 144
Obligationis tempus præciſè eſt implendum. Secus in pijs cauſis. 53
Ob honorem Dei augetur interpretatio teſtamenti. 55
Opinio in dubio aſſumenda eſt, quæ teſtamento fauet. 44
Opinio, in dubijs, quæ fauet piæ cauſæ, ſeruanda eſt. 132
Optima legum interpres, conſuetudo. 67

P

Pactum non excludit eum à ſacrilegio, qui rem ipſius eccleſiæ propria authoritate occupat. 164
Pactum ualet, ut creditor propria authoritate ingrediatur poſſeßionem hypothecatam, niſi in rebus eccleſiæ occuparet. 64
Pactum nudum de iure Ciuili non parit actionem. 145
Pactū de ſuccedendo non ualet inter milites, niſi ſit reciprocum 141
Pactum de ſuccendo inter patrem & filium, non ualet. 140
Pactum de ſuccendendo inualidum. 139
Pactū de ſuccedēdo et ī piis cauſis iure Cā. reprobatū. 141
Pari in cauſa fauendum eſt repetitioni. 61
Paritas priuilegiorum. 59

Patrimonium eſt nomen uniuerſale. 136
Particularis affirmatiua eſt contraria uli negatiuæ. 114
Pauperes theſaurus Chriſti. 5
Pœna non excedit delictum. 120
Pœnitentia non habet locum in contractibus ad pias cauſas, etiam re integra. Secus tamen in libertate. 162
Pœnitere põt, qui contraxit, etiam quo ad libertatem. ibi.
Per ignorantiam teſtatoris deficit eius uoluntas. 102
Perfectus quis uere dicatur. 134
Perſonalis actio non habet locum, non adita hæreditate. 76
Pia cauſa ex paupertate legatarij attenditur. 11
Pia cauſa non eſt ſubdita laicis. 182
Pia cauſa & eccleſia de iure æquiparantur, ac ijſdem gaudent priuilegijs. 167
Pia cauſa quæ dicatur. 10
Pia cauſa fauorabilior dote. 172
Pia cã duplici ratione fulcitur in dedocanda Falcidia. 61
Pia cauſa & fiſcus æquiparantur. 158
Pia cauſa uulgariter ſubſtituta filio impuberi, excludit matrem à legitima. 102
Pia uolũtate nõ adimpleta ex reliquo, nõ detrahitur Fal. 61
Piæ cauſæ legatum non minuit legitimam filij. 16
Piæ cauſæ minus fauetur quàm liberis. 34.49
Piæ cauſæ ſemper fauendum eſt in dubijs. 172
Piæ cauſæ non ſubſunt ſolennitatibus iuris poſitiui. 188
Piæ cauſæ præſcribuntur tantum ſpatio 40. annorum. 166
Piarum cauſarum fauor. 71
Pijs in cauſis non detrahitur Falcidia. 56
Pietas ad omnia utilis ſecundum Diuum Paulum, & ſecundum

cundum iureconſoltos. 1
Pietas excludit repetitionem indebiti. 35
Pietas non inducit obligationem. ibid.
Pietas conſiſtit in ſubſtantia ueritatis. 8
Pietas maior exercenda eſt in conſanguineos pauperes, quàm in externos. 8
Pietatis exercitium Chriſtianis ad Chriſtum adſpirantibus neceſſarium. 1
Pietatis intuitu conceſſa ſunt irreuocabilia. 153
Pium dicitur, quod fit ad utilitatem publicam. 19
Pius locus æquiparatur minori. 168
Plnribus ſimul commiſſum non poter per unum expediri. Secus in fauore animæ. 190
Poſitiua lex non poteſt immutare rerum naturam. 41
Potentior eſt ratio naturalis, quam fictio. 49
Potior eſt, cui prius res fuit uendita. 143
Præcipue, dictio. 75
Præter, dictio quandoque eſt incluſiua. 110
Princeps poteſt diſpenſare, ut mutus, & ſurdus a natura teſtentur. 40
Princeps poteſt pupillo doli capaci concedere teſtamenti factionem. Secus ſi doli ſit incapax. 42
Princeps ſpecialis protector miſarabilium perſonarũ. 174
Principis permiſſu poteſt quis teſtari nutu. 38
Priuilegia omnia dotis competunt etiam pijs cauſis. 181
Priuilegia omnia cõpetẽtia minorib. cõpetũt eccleſiis. 168
Priuilegia fiſco cõpetentia etiam eccleſiis competunt. 169
Priuilegiatus certans de lucro captando, non utitur priuilegio contra alium priuilegiatum. 61

Priuilegiatus contra priuilegiatũ non utitur priuilegio. 58
Priuilegium euocãdi aduerſarium ad forum principis, competit pupillis, & uiduis. 174
Priuilegium ſimpliciter conceditur. 60
Probatio non requiritur inter ſcientes. 24
Probitio teſtĩ nutu faciẽdi nõ fit iure diuino aut gẽtium. 38
Pro redemptione captiuorum, cui alias pietatis cauſa, res eccleſiæ alienantur. 139
Promittens piæ cauſæ, uidetur Deo *promittere.* 149
Propter incertitudinem utrunque inſtrumentum uitiatur, niſi alterum ſit factum in fauorem piæ cauſæ. 157
Prouiſio hominis expreſſa. 60
Puberi nemo ſubſtituit directo poſt aditam hæreditatem niſi ad pias cauſas. 51
Pupillare teſtamentum non gaudet priuilegijs teſtamenti paterni. 51
Pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidium. 41
Pupilli nõ eſt, qđ ab extraneo eius pecunia emptũ eſt. 154
Pupillo doli capaci conceditur a principe factio teſtamenti. 42
Pupillus etiam doli capax non poteſt teſtari ad pias cauſas. 40
Pupillus poteſt pupillariter a patre ſubſtitui ad pias cauſas. 41
Pupillus eſt ex miſerabilibus perſonis. 6 Hoc tamen intellige, *ſi pupillus ſit pauper, & orphanus.* ibid.

Q

Qualitas adiecta uerbo, intelligitur ſecundum tempus uerbi. 28

Quar-

Quarta debita eccleſiæ parrochiali. 67
Quæ ſit pia cauſa. 12
Quæ nutu Dei aguntur, non ſunt ſub lege. 109
Querela nõ numeratæ pecuniæ etiam ultra biẽnium in pijs cauſis introducitur. 179
Qui non ſubit onus, nec ſentire debet commodum. 120
Qui ſemel eſt hæres, non deſinit eſſe hæres. 52
Quicquid calore iracundiæ geritur, irritum eſt, niſi in fauorem piæ cauſæ geſtum ſit. 143
Quicqd ſtatutũ eſt in libertate, procedit quoq; in piã cã. 41
Quicquid donatur eccleſiæ, cenſetur Deo conſecrari. 135
Quicquid ſolo inædificatur, ſolo cedit. 154. Niſi clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo ſundo ædificet. 154
Quicquid fit ad publicam utilitatem pium dicitur. ibi.
Quilibet de pcpulo recte agit pro pijs cauſis. 165
Quod pro anima relictum eſt, dicendum eſt pium. 6

R

Ratio cur teſtes debeant eſſe rogati in teſtõ militis. 29
Ratio diuerſitatis inter hæredem, & defunctum. 163
Rationem ceſſante, ceſſat eius diſpoſitio. 61
Re duobus tradita, potior eſt, cui priori res tradita eſt. 143 Niſi prius ſit uendita piæ cauſæ. 143
Redemptio captiuorum dicitur pia cauſa. 10
Reditus aſſignati piæ cauſæ. 96
Refutatio ſundamenti Bartoli de teſtamento militis. 53
Re legata, eademq; alienata, legatum extinguitur. 80
Relicta pauperibus computantur inter legata ad pias cauſas. 5
Relicta nominatim ab hærede, non debẽtur a ſubſtituto. 77

Relicta monaſterio, uel eccl. cēſetur relicta ad pias cauſas. 2
Relictum pro anima dicitur eſſe pium. 6
Relictum cupiam monacho dicitur ad pias quoque cauſa re lictum. ibid.
Relictum hoſpitali dicitur ad pias cauſas relictum. Modo hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi. 2
Relictum alicui exiſtimato pauperi, cum ſit diues, reputatur relictum ad pias cauſas. 5
Relictum imperſonale, ualet fauore piæ cauſæ. 5
Relictum cauſa ſtudij non dicitur ad pias cauſas, niſi ſtudij Theologiæ canſa relinquatur. 15
Relictum ſub conditione deficientis primi gradus. 95
Relictum pro imagine facienda dicitur pium. 14
Relictum ab eo, cui teſtator nihil reliquit, ad pias cauſas ualet, ſed ab hærede petetur. 78
Relictum fraternitatib. cenſetur relictum ad pias cauſas. 4
Relictum ad ſoluēdū creditoribus dicitur ad pias cauſas. 19
Relictum ſub conditione. 93
Relictum pauperibus pro exoneranda conſcientia, non poteſt reuocari. 151
Relictum pauperibus generaliter 68
Relictum pro redemptione captiuorum ad piam cauſam relictnm uidetur. 10
Relictum conſanguineo uel amico, pauperi, cenſetur piū. 7
Relictū uiduis, et alijs miſeri, cēſetur ad piā causā relictū. 5
Relictum cauſa ſtudij dicitur pium. 14
Reo in ambiguis potius fauendum eſt, quàm actori. 171
Res ſubiecta reſtitutioni nō pōt alienari, niſi ī piā cām. 138
Res eccleſiæ non alienatur. 129

Res hoſtium piæ cauſæ legata, aut donata ſub conditione, ſi in noſtrā peruenerit poteſtatē indiſtinctè debetur. 133
Res noſtras ſine facto noſtro in aliū transferri non pōt. 52
Res ab adminiſtratore comparata ex pecunia eccleſiæ, ſare piæ cauſæ, cenſetur eccleſiæ. 153
Res dubia in fauorem eccleſiæ iudicandum eſt. 130
Res empta ex pecunia mea, non eſt mea. 153
Secus in re empta ex pecunia eccleſiæ. ibid.
Reſtitutio in integrum eodem modo competit piæ cauſæ, quo eccleſiæ. 166
Reus non tenetur edere propria inſtrumenta actori. 178
Reus in cauſa ſtudij tenetur edere inſtrumenta. 15
Rogare teſtes quid ſit. 27
Rogatio teſtiū nō eſt de ſubſtātia teſtamēti ad pias cās. 26
Rogatio non eſt de ſolennitate teſtamenti militis, nec teſtamenti inter liberos. 29

S

Sacræ literæ æquiparantur uiduas, pup. & pauperes. 6
Sciens non indiget probatione. 24
Semper in fauorem piæ cauſæ iudicandum eſt, etiam ſi ſuſtineat partes actoris. 171
Seruiendum eſt uerbis, & uoluntati teſtatoris. 104
Solennitas iuris ciuilis non conſideratur in pijs cauſis. 46
Statuto diuino in ore duorū uel trium ſtat omne uerbū. 24
Statutum in libertate procedit quoque in pia cauſa. 41
Stipulatio neceſſaria in donatione. 155
Studij cauſa, & dotis æquiparantur. 14
Sub lege non ſunt, quæ nutu Dei aguntur. 109
Subrogatio executoris teſtamēti facta a legati in teſtatores

ad pias cauſas,ualet alias ſecus. 99
Subſtituitio executoris teſtamenti. ibid.
Subſtitutio pupillaris introducta eſt in ſubſidium. 41
Suitatis exiſtentia æque confirmat legata pijs cauſis in teſtamento relicta,atque ipſum teſtamentum. 71
Suſpicione non carent teſtes ſe ingerentes. 28

T

Tacita pupillaris contenta ſub expreſſa uulgari,non excludit matrem. 103
Tantum habet fauoris pia cauſa,quantum dos. 147
Tempora diſtincta,& interpolata cõiunguntur fauore piæ cauſæ,etiam contra expreſſam teſtatoris uoluntatẽ. 104
Temporis inſcriptio non eſt iuris diuini. 43
Temporis inſcriptio eſt neceſſaria in teſtamentis. Secus in pijs cauſis. ibid.
Tempus non inducit obligationem. Ne ſoluto diuturna, niſi probato titulo. 94. Secus in legato alimentorum. 95
Tẽpus continuum quõ in pijs cauſis numerandum ſit. 105
Tempus obligationis præciſe eſt implendum. 53. Secus in pijs cauſis. ibid.
Teſtamenta duo ſeſe inuicem confundunt. 76
Teſtamenti cadnt teſtamentum inſtitutio hæredis. 47
Teſtamenti merus executor non agit contra hæredem pro legatis Secus in pijs cauſis. 118
Teſtamenti nutu faciendi probibitio non reperitur in iure diuino uel gentium. 38
Teſtamentum nutu factum non ualet. 36
Teſtamentum militis nutu factum non ualet. 37
Teſtamentum inter liberos nutu factum non ualet. ibid.

Teſtamentum ſine teſtibus ad pias cauſas ualet. 29
Teſtamentum inter liberos requirit ſolum ſubſcriptionem manu teſtatoris. 30
Teſtamentum notis inuſitatis ſcriptum non ualet. Secus ad pias cauſas. Modò conſtet de uoluntate teſtatoris. 44
Teſtamentum inter liberos non debet ſignis ſcribi. ibid.
Teſtamentum inter liberos non eſt propriè teſtamen. 116
Teſtamentum facere non poteſt alter alteri. 52
Teſtamentum non pendet ex alieno arbitrio. 111. *Niſi ſit ad pias cauſas.* ibid.
Teſtamētum imperfectum in pijs cauſis habet effectū. 33
Teſtamentum pupillare non gaudet priuilegijs teſtamenti paterni: niſi ſit ad pias cauſas. 51
Teſtamentum cæci requirit ſpecialem ſolennitatem. 39
Teſtamentum ſolenne tollitur per minus ſolenne. 23
Teſtamentum imperfectum inter liberos ualet. 115
Teſtamentum inter liberos ſolum ius gentium attendit. 53
Teſtari poteſt aliquis nutu ex permiſſu principis. 38
Teſtari cæcus nō pōt, niſi ſeruetur ſolēnitas l. hac cōſul. 43
Teſtari poteſt miles pro parte, & pro parte non. 45
Teſtari poteſt mutus. 38
Teſtator præſumitur legaſſe ſecundum conditionem templi, in pijs cauſis. 55
Teſtatore mortuo priuſquam lectum fuerit coram teſtibus teſtamentum, nihil ualiturum eſt. 32
Teſtatore nihil diſponente de Falcidia piæ cauſæ, nec ea detrahitur. 63
Teſtaris impedimentum non debet retardare pias cās. 132
Niſi ex difficili operis qualitate perueniat. ibid.

Teſta

Teſtatoris diſpoſitio extenditur de uno caſu ad alium. 96
Teſtatoris uoluntas deficit per ignorantiam illius. 100
Teſtes rogati ad pias cauſas non ſunt neceſſarij. 26
Teſtes se ingerentes ſoſpicione non carent. 28
Teſtes duo ſufficiunt in pijs cauſis, tã iure ciuili q̃ cano. 22
Teſtes in teſtamento militis debent eſſe rogati. 29
Teſtes requiſiti. 27
Teſtimonium mulierum in pijs cauſis eſt idoneum. 30. *Et in teſtamento inter liberos.* *ibid.*
Teſtiũ ratio nõ requiritur generaliter in relictis nõ pijs. 28
Teſtium interuentus non eſt neceſſarius inter liberos. 24
Theſaurus Chriſti ſunt pauperes. 5
Trebellianica an deducatur in pijs cauſis. 63
Tutor tutela recuſans. 105
Tutor per recuſationem tutelæ nõ perdit legatum piæ cauſæ reſtituturus. 105

V

Validus priuilegium commune quàm ſpeciale. 61
Varij intellectus c. cum eſſes, & c. relatum de teſta. 22
Verba generalia non extenduntur ad pias cauſas. 50
Viduæ, pup. & pauperes in ſacris literis æquiparantur. 9
Vidus, & alijs miſerabilius perſonis relicta, cenſetur in piã cauſam relicta. 5
Viduitatem inducens conditio reijcitur. 50
Voluntaria paupertas propter Deum. 134
Voluntas inter libero probatur quibuſcunque indicijs. 30
Votum cuiuſpiam menſuræ debitum. 56
Vterq; priuilegiatus in ſpẽ nõ gaudet pri. apud alterũ. 59
Vtrũque ius tam Ciuile, quàm Canonicum in ſuo foro ſeruandum, ſecus in pijs cauſis. 187

FINIS.

ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN PARISIENSI CVRIA SENATORIS,

De priuilegiis piæ cauſæ tractatus, lucem adferens non mediocrem obſcuritati cap. Cum eſſes, & cap. Relatum, de teſtamen. extra.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRÆFATIO.

PIETAS, quæ ex Diuo Paulo ad omnia vtilis eſt, & cuius exercitum tam ſedulo ac diligenter omnibus ad Chriſtum aſpirantibus commendatur, veteribus noſtris Iureconſultus tanto fuit ſtudio ac curiæ, vt huius intuitu ac contemplatione per multa, ne dicam prope innumerabilia, priuilegia introduxerunt, quorum tam frequens in omni iuris parte fit mentio, vt quot, & quæ ea ſint, quæ potiſſimum recepta ſunt, non inutile fuerit pau cis recenſere, ſimulq; aliquantulum immorari in interpretatione cap. cum eſſes, & cap. relatum, extra de teſta. Quæ duo capita multum faciunt ad rem, quã paramus. in quorum intellectu obſcurus adeo Labyrintus verſatur, vt hactenus multos, & eos quidem diuerſos, admodum ſenſus a ſcriptoribus acceperint. Antequam tamen eorum interpretationem aggrediamur, in primis quæ dicantur piæ cauſæ, ſiue quid relictum pium cenſeatur, vel relictum ad pias cauſas, videamus.

Pietas ad omnia utilis, ſecundum Diuũ Paulum.

Idem ſecundum Iureconſultos.

Primus igitur incipiemus ab his, quæ eccleſiæ vel monaſterios relinquuntur, quæ ob id ad pias cauſas relicta dicuntur, vt voluit Speculator titu. de inſtru. ædit. §.

Relicta monaſterio, uel eccleſia cenſentur re

licta ad pias cauſas.

nunc vero aliqua, verſ. & ſcias quòd inter relicta, C Bal. in auth. ſimiliter. in princi. C. ad leg. Fal. Rom. conſi. 235. quo ad primum, col. 2. & omnes ubique.

Idem ſi unicuipiã monaco ſit relictum.

Sed non ſolum quod relinquitur monaſterio in genere, ſed & quod relinquitur vnicuipiam monacho, dicitur quoque ad pias cauſas, ſi fiat intuitu pietatis, non contemplatione conſanguinita. aut amicitiæ, vt dicit Bald. in l. i. in lect. col. 4. verſi. circa perſonam. C. de ſacroſan. eccle. per not. in l. illud. C. eod. titu. argu. l. tutor petitus. §. quę tutoribus. ff. de excuſat. tuto. & in c. requiſiſti, de teſta. & nota. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. & idem tenet Panor. in rubri. de teſtament.

Hoſpitali relictum dicitur ad pias cauſas relictum.

Item relictum hoſpitali dicitur ad pias cauſas, quia & hoſpitale dicitur pius locus, vt voluit Archidia. in c. ſi ex laicis. 10. q. i. Specul. vbi ſupra. Ioan. Andr. in c. Ioannes. col. 2. in ver. pius, de teſtamen. Bald. in d. authen. ſimiliter, & in l. orphanotrophos. in fi. C. de epiſco. & cleric. & Panor. in ca cum ſit generale, in ſecundo notab. de foro cõpet. Paul. Caſt. conſi. 4. dicendum eſt, libr. 2. et conſi. 59. quædam mulier condidit, verſi. in contrarium, & iterum col. vlti. ante fi. lib. 5. Petr. Peruſ. in tractatu canonicę epiſcopalis, in 10. c. Cardi. Flo. conſi. 121. ad primum reſpondeo, in prin. Bened. Cap. conſi. 18. incip. viſo & conſiderato, col. pen. & conſi. 54. hoc caput, circa primum quæſitum, col. 3. Alex. conſi. 210. ſtatutis accurate perſpectis, in prin. lib. 2. & conſi. 190. plura narrata ſunt, col. 4 lib. 6. Bar. conſi. 15. incip. Deum inuocent, col. i. lib. 3. Corne. conſi. 140. circa hanc conſultationem, col. 2. verſic. circa Falcidiam, lib. i. Philip. Dec. conſi. 273. in caſu propoſito, in prin. & eſt bonus tex. in d. l. orphanotrophos, & in l. ſancimus, huius initii 2. C. de ſacroſan. eccle. & in l. omnia, & quod ibi dicit Bar. C. de epiſ. & cleri.

Modo hoſpitale ſit inſtitutũ authoritate epiſcopi.

Id quod plerique intelligunt procedere, modo hoſpitale ſit conſtructum authoritate epiſcopi, aut certe illi conſtructo accedat ipſius authoritas, alias ſecus. Ita voluit Bal. in authentic. hoc ius porrectus, col. 2. C. de ſacroſanct. eccleſiis. & conſil. 465. in ciuitate Brixiæ, libro primo,

primo.& conſi.116 ordinatio teſtamenti, in princip.lib. 4.& conſi.320.præmittendum eſt,lib.5.Ang.conſil.318. primo videre oportet.poſt princip. Pau.Caſt.in d.l.orphanotrophos,in princi.Alex.conſi.120. ſuper eo quod quæritur,col.2.uei ſi.poſſet etiam reſponderi,lib.i. Et benedict.Cap.late conſ 97.punctus communis,per totum, & pro his facit quòd not. gl. in clement.quia contingit, §.vlti.in gl.pen.& ibi Petr.Ancha.de relig.domi.& Hoſtien.in ſumma titu.de regula.§.non tamen,verſ.quid de ruſticis,& in tit.de religioſis domi.§.2.ante finē,& in §. 3.Specul.tit.de ſtatu monac.verſic.36.Bal.in l.ſi quis ad declinandā,col.antep.verſic. ſed iuxta hoc quæro,C. de epiſc.& cler.& in l.deberi,verſi.item eſt argu.C.de fidei commiſ.libert.Ang.conſ.113.an canonica,Imol.in c.officii.char.antepe.de teſtament.Dominic.in c.2.de reſtit. in integr.lib.6.Card.Flo.conſi.13.in ciuitate Vrbitanēſi, Panor.ca.de xenodochiis,& in c.ad hæc,de religio.domib.& Alex.conſi.9.viſis dicto themate,in prin.lib.2.Felyn.in c.de quarta.col.2.de præſcript.

Alij indiſtincte tenent, ſiue hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi, ſiue non.

Sed alii indiſtincte tenent,ſiue hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi,ſiue non,eſſe tamen & dici pium locum,licet non eccleſiaſticum,aut religioſum, vel ſacrū, quia in eo exercerentur opera pietatis. Et ita voluit expreſſe Bal.conſi.465.in ciuitate Brixiæ,lib.i. & conſil.5. hoc initio,quidam ciues.lib.3.Ang.cōſi.117.in canonica portione,col.2.& conſi.383.Papinianus,col.i.Pet.Anch. conſi.129. ſuper primo dubio prima facie videtur,col.i. & conſi.337.de efficacia,col.3.Panormit.in d.c.de xenodochiis,& Paul.Caſt.conſilio.167 præſuppoſita pro vera opinione,libr.2.& Rom.conſil.457.in caſu propoſitæ conſultationis,col.vlti.verſicu. vnum eſt quod refragatur,Bartol.conſil.i.col.7.& multis ſequenti. lib.4.& Felyn.in dicto cap.de quatta,col.2.& iterum col.4.de præſcript.& Stepha.Bertran.conſi.244. viſo proceſſu,nume. 3.libro i.Et Panor.conſi.55. in quæſtione quæ vertitur, col.2.verſicu.& primo adiura.libro i.Franciſ.Curtius iunior conſi.xx.

Relictum fraternitatibus cēſetur relictum ad pias cauſas.

Item relictum fraternitatibus dicitur ad pias cauſas, vt voluit Petrus Peruſ. in ſuo tractatu, de quarta canonica, Panormit. conſi. 31. ad claram deciſionem omniũ difficultatum, col. 2. verſi. venio ad ſecundũ, lib. 1. & iterum conſi. 32. cuius eſt initium, circa duo dubia, col. 2. verſicu. ſubſtitutio vero facta vt teſtator, lib. 2. & Peu. Caſt. conſil. 5. dicendum eſt quòd dicta fraternitas, in princip. lib. 2. & conſi. 12. hoc capite præſens conſultatio nulla, ad fi. eod. lib. 2. & ita ſentit Specul. in d. verſicu. & ſcias, & Ioan. And. in c. Ioannes, de teſta. dum loquuntur generaliter de quibuſcunque locis, in quibus exercentur opera charitatis, & expreſſius Barto. in l. 1. §. ſed religioſis. D. de colleg. illicit. & Ang. in repetitio. l. 1. C. de fide inſtrumen. & iure haſt. fiſcal. lib. 10. Benedict. Cap. conſil. 115. cum prout in facto præſupponitur, col. vlti. (vide Archi. c. ſi quis, 62. diſtinct.) & nouiſſime Philip. Dec. conſil. 72. viſo puncto, col. 2. verſi. tertio principaliter.

Contrarium tenentes. Fraternitas nō dicitur proprie pium collegium.

Contrarium tamen tenet Bal. in d. l. illud, col. 1. verſi. quod de eo, C. de ſacroſanct. eccleſ. dum dicit quòd fraternitas non dicitur proprie pium collegium, per illum tex. in verbo, nulli, quod dicit menti tenendum, & in authen. hoc ius porrectum, col. 2. verſi. ſecundo quæro, C. eod. tit. & in l. id quod pauperib. in 21. q. C. de epiſco. & cleri. & conſi. 133. factũ ſuper quo, lib. 2. & conſi. 94. in d. teſtamento, lib. 3 & conſi. 162. quidã Franciſcus, in quarto dubio, lib. 5. & Imol. & Panor. in d. c. officii, de teſta. Card. Flo. d. conſi. 13. & Corne. conſil. 99. circa primum conſultationis articulum, col. 8. verſi. tamē his non obſtãtib. lib. 2. & conſi. 18. circa hanc conſultationē, col. 2. verſic. quinimo ceſſantib. etiam prædictis, & col. 5 verſ. ideo ex his eſt concludendũ, lib. 4. & conſi. 297. videtur quòd dicta fraternitas, col. 2. verſi item dicta fraternitas, eod. lib 4. & conſi. 370. in hac conſultatione, ad fi. eo. lib. 4. & Bened. Cap. conſi. 20. punctus, quidã Franciſcus, col. vlti. & iterum d. conſi. 54. col. 3. & Philip. Franc. qui hoc dicit ſing. in c. 1. col 3. de reb. eccleſ. non alie. lib. 6. Cuius rei veritatis ex eo pendet, quod ſcribit idē Bal. in l. ſi quis ad

decli-

declinandã,col.4.verſi.deinde quæritur de tali.q.eo.tit. ibi vide,& Alex.conſi.cii.ſuper primo quæſito in primo dubio lib.7.& Soc.cõſ.lxxxij.in cauſa verrẽtẽ col.pe.ver. ſed difficultas,lib.4. & Cor.conſ.ccclxxx. pro deciſione præſentis,col.3.in fi.& ſeq.lib.3(& vide ẽt Car.Flo.cõſ. xiij.in ciuitate Vrbinatẽſi)& Fran.Balb.in tracta.præſcri ptionis,ĩ i.parte v.partis,col.2.ver.& ſignãter dicit piũ.

Item relicta pauperib. cõputãtur inter legata ad pias cauſas,Specul.in d.§.& ſcias,Bal.in d.authẽ.ſimiliter,& ibi Rom.in repe.col.1.& ipſe Bald.in l.illud, col.4.& ibi Paul.Ca.C.de ſacroſan.eccle.& in hoc oẽs cõueniũt. Et quidem optima cauſa nã bona pauperũ æquiparãtur bo nis eccleſiarũ,vt late per Panor. in c.nihil, de præſc.& Fely.qui alios allegat ĩ c.de quarta,col 4.eo.tit.Quin bo na eccleſiarũ & clericorũ ſunt pauperũ,c.aurũ indigne, 12.q.2.& c.vlti.in princip.& ibi gloſ.16.q.8.Et pauperes ipſi ſunt theſaurus Chriſti vt aſſerit diuus Laur.

Relicta paupe ribus computã tur inter lega ta ad pias cau ſas.

Bona pauperũ æquiparãtur bonis eccleſia rum.

Bona eccleſia rum ſunt bona pauperum.

Pauperes the ſaurus chriſti.

Et hoc adeo procedit,quòd ſi quis relinquat cauſa pie tatis alicui,quẽ credit eſſe pauperem,cũ ſit diues, illud reputabitur relictũ ad pias cauſas,quantũ ad relinquẽtẽ, vt voluit Bar.in repe.l.1.in 2.q.2.q.principalis,in fin. C. de ſacroſan.eccle.per c.quieſcamus.42.diſt. Sed forte, inquit,eſſent ei legata auferenda,& in aliũ vſum conuer tenda,arg.l.legatũ,D.vſufru.leg. Virũ Bal.ibi (vt ſem per in ea l.)col.10.verſi.ſuper quinta q.in repe.Bar.mor det,dicentem hoc poſtremum eſſe falſum,quia in.ò tale legatum pro non ſcripto habendum eſt,quo ad illum cui relictum eſt,per l.eam quam.C.de fideicom. & l.pater ſi lium.§.Tuſculanus D.de leg.3.Nec tamen defuit,ſed re manet relictũ imperſonale, quod valet ad pias cauſas, per c.cum tibi,de teſta.& l.nulli,C.de epiſc.& cle.& nõ cõuertitur in alium vſum,ſed ad eundem caſum,vnde cũ pauperi exiſtimato relictũ ſit, dabitur pauperi,quia cum poſſumus ad vſum deſtinatum vti,nõ poſſumus in alium conuertere,cle.quia contingit, de relig.domi.

Quod procedit etiam ſi relictũ ſit pauperi exi ſtimatio,cum eſ ſet diues.

Relictũ imper ſonale,ualet fa uore piæ cauſæ.

Ad uſum certæ deſtinata nõ poſ ſunt in aliũ uſũ conuerti.

Itẽ relicta viduis,& alijs miſerabilib.perſonis, vt vo luit Spe.vbi ſupra,& Bal.d.auth.ſimiliter,& Pe.Peru. in

Viduis et alijs miſerabilib.per ſonis relictæ cẽ ſentur in piam cauſã relicta.

tra.canon.c.x. & Firmia.in tractatu de epiſcopo, in iiii. parte libri quarti, quæſtione 31.verſic. congruenter hic dicendum,& Franc.Aret.in l.i.in fi. C.de ſacroſanc. eccle.& ante hos glo.in c.vlti.in uerbo,pietas,de feri. quæ ſub pietate,de qua ibi tex.loquitur, reponit dictum,miſerabilium peſonarum.Quod & ex eo ſatis comprobatur,quòd ſacræ litteræ equiparant viduas, pupillos, & pauperes,ſcribitur enim Hieremiæ v.Cauſam viduæ nõ iudicauerunt cauſam pupilli non dixerunt,& iudiciũ pauperũ non iudicauerũt,ex quo etiam patet quòd relictum pupillis, dicatur in piam cauſam,nam & ſæpe alias vltra locum illum ſacræ literæ æquiparant pupillos,& viduas.

Sacræ literæ æquiparantur uiduas,pupillos,et pauperes.

Eiuſdẽ rei comprobatio.

Et videtur hoc cõprobare tex.in l.i. C. quan. Imper. inter pupil.& vid.& rubrica illius titul. quòd pupillus ſit ex miſerabilibus perſonis,quod expreſſe voluit Alex.in l.Titiæ textores,in princip.D.de legatis primo, & quod ei relictum eſt,cenſetur pium tenet Cardin.Flor.in clemen.i.in xiii.q.de teſtament.vbi & idẽ dicit de orphanis. Tamen intellige procedere, cũ pupillus eſt pauper & orphanus,ſecundum gl.in cap.omnis ætas, in gloſ.vlti.xii. quæſt.j.& Specula.titu.de inſtru.edi.§.nũc vero aliqua, verſi.& ſcias.Cardin.Imol.& alij in capit.ſignificantibus de offic.& delega. Alex.conſi.cxxi. viſo proceſſu cauſæ vertentis,col.vlti.lib.i.& Iaſon d.l.Titiæ textores, colu. pen.vide Ioan.Andr.in c.ex tenore, de foro competen. Quæ autem dicantur miſerabiles perſonæ,vide per Bar. in l.j.C.quand.Imper.inter vid.Inno.& Panor.poſt alios in c.ſignificantibus,de offic.deleg.Panorm.in c.ſuper quibuſdam,de verbo.ſignific.

An idem ſit in orphanis.

Quod pro anima relictũ eſt, dicendũ eſt piũ.

Item relictũ pro anima,per text.in §.ſi vnum de prædictis,verſi.occaſionem autẽ,in authen.vt cum de appel. cog.in illis verbis,& ipſorũ quoque animæ ex hac cauſa piiſſima ſubleuerẽtur,vt voluit gl.in l.ſi quis Titio,& ibi Barto.& alii recentiores poſt eum,de lega.ii. Bart. in d. l.i.& ibi Bald.qui illam dicit ſingul.in lectu.col. 2. C.de ſacroſanct.eccle.Bar.in l. Lucius.D.de ali.& cib.leg.Bal. in l.ſi quis ad declinandam,col.i.C.de epiſco.& cler. &

in

in d.authen.ſimiliter,& in l.& in legatis,in prin.C.ad legem Fald.& in l.vlti.§.ſed & ſi quis.col.4.verſi.pone filius.C.commu.de leg.& in l.hæredita.§.ſi defuncto, & ibi etiã Ang.D.de petitio.hæred.& in c.vlti in ſi.de dila. vbi ad hoc dicit gl.in d.l.ſi quis Titio, ſingul.& in c.i.§. donare,poſt prin.titu.quali.olim feud.ali.po.& cõl.275. ſi quis iuris ciuilis,col.vlt.lib.3.Petr.Ancha,conſil. 144. præfatis nominib.col.i.Panor.in rub.de teſta.col.3.verſic.ſed nunc quæritur,& in c.relatũ,huius initii 1.col.vl. & in c.requiſiſti,in primo not.eo.titu.Floria.in l.cũ quidam,§.ſi dies.D.de uſur.Paul.Caſt.conſi.clxvii.lib.ii.vbi ad hoc dicit illam gl.reputari ſingu.& Rom.conſi.69.ui ſo quæſtionis themate poſt prin.Socin.conſi.116.nõ po teſt negari,col.penul.uerſi.primus eſt Barb.qui & illam glo.dicit ſin gul.conſi.71.illud in medium referam.col.6. lib.3.Philip.Corn.conſi.38.pro deciſione; col.3.in fin. lib.3.& iterum conſi.322.ardua plurimum,col.4. verſic. in contrariam partem.lib.3.

Quod adeo uerũ eſt,ut ſi pro anima relinqnatur,etiã conſanguineo,uel amico pauperi, dicitur delictũ ad pias cauſas,ut uoluit gl.not.in c.2.de ſepul.quam ſequitur & reputat ſingul.Bal.in l.i.col.2.in lectu.& ibi Paul.Caſtr. in ſi.C.de ſacroſanct.eccle.& uoluit Ioan. Adr.in addi. Specula.titu.de iuſtrum.edi.§.nunc uero aliqua,uerſ.& ſcias quod tunc,in addit.quæ incipit,ad iſtum finem, & omnes quos ſtatim allegabimus,& Alex.conſi.158.viſo teſtamento,ad ſi.lib.7.Secus ſi conſanguineo aut amico diuiti,quia licet dicatur pro anima,non tamen reputabitur ad pias cauſas,ſed magis præſumetur factum cõtemplatione conſanguinitatis,amicitiæ,aut alterius non piæ cauſæ ut uoluit glo.in l.illud.& ibi Bal.& Pau Caſtr. C. de ſacroſanct.eccl.Bar.in repet.d.l.in ii.q.ii.q.principalis,& Bal.d.authent.ſimiliter, & ibi Roma.colum.i.Idem Bal.in l.ſi hæres,in ſecũdo nota. D.de condi.cauſa data, & in dicta l.ſi qnis Titio,et ibi etiã Imol.D.de legatis 2. et in c.de priore,de appella.vbi dicit ſingul.illam gloſ.et conſil.8.licet mulieres,lib.v.et conſil. 230. teſtamentum

Eiuſdem confirmatio.

Relictũ et cõſãguineo, uel amico, pauperi cenſetur pium.

Aliud in conſanguineo, uel amico diuite.

pietas conſiſtit in ſubſtãtia ueritatis.

de quo quæritur,eo.lib.v.& Lapus alleg.xcii.in primi uidendũ eſt,in 1.dubio,ubi rationem reddit,quia pietas nõ ſtat in nomine pietatis, ſed in ſubſtantia ueritatis per l.cum hi,§.ſed perſonarũ,& §.ſi in annos, D. de tranſact. & l.i.C.de mendi. ualid. lib. 11.& idem quoque uoluit Pal.Caſtren.conſi.441.uiſo puncto,& allegationibus,in 2.dubio,poſt prin.lib.2.Cardi.qui eã glo. dicit ſingul. in in c.tua, de teſtamen.in c.de priore, de appel.Petr.Ancha.conſi.25.uidetur prima facie.col.2.Panor.in d.rubr. de teſta.& d.c.requiſiſti,& conſi.63.quædã domina,col.3.verſi.hoc etiam firmatur,lib.2.& Barb.conſi.58.clemẽtiſſimi Dei,col.antepenul.lib.i.Stepha. Bertrand.conſil.205.ſic eſt uerum,col.i.nu.3.4.& 5.lib.2.& conſi.lxxxii. quoniam reperio,col.i.lib.3.& è Theologis Diuus Thomas in q.4.q.32.articulo ſeptimo.

De eadem re.

Maior pietas exercenda eſt in conſanguineos pauperes quàm in externos.

Executor poteſt eligere pauperes conſanguineos.

Et facit pro prima parte.nã maior pietas debet exerceri nõ conſanguineos pauperes,quàm in externos,c.nõ ſatis.86. diſtinct. Et ideo executor deputatus ad diſtribuendum pauperibus, poteſt eligere pauperes conſanguineos teſtatoris vt uoluerunt Baldus, Angel.& Imol. in l.illa inſtitutio,D.de hæredibus inſtituend. Imol.in l. captatorias,D.eo.titu.Petr.Anch.d.c. cũ tibi, de teſtam. Alex.in l.diui.D.ad leg.Falci.Qui & ipſi dicunt procedere in filio ſpurio teſtatoris,paupere, ſicuti etiam uoluit Ioan.Andr.in d.§.nunc vero aliqua,in ult.char.in addit. quæ incipit.continuata, & Bald.in l.id quo pauperibus, col.penul.& ulti.C.de epiſc. & cler.& conſi.91. uidetur quòd electio,lib.i.& conſi.162.quidam Franc.ad ſi.lib.5. Ang.& Imol.in l.Lucius.§.in teſtamento.D.de lega.i.& uide quæ dicam infra ubi de alimentis.

Reſtrictio precedentium.

Diſtinctio in relictis pauperib.

Quod tamen intelligendum eſt duob.modis, primo, ut procedat in terminis,in quib.loquimur uidelicet quando conſanguineo pauperi relinquitur nominatim pro anima,aut etiã alia pia cauſa,quia tunc dicetur legatũ ad pias cauſas,non obſtante qualitate cõſanguinitatis, per ea quæ diximus. At ſi ſimpliciter relinquat cõſanguineo etiã pauperi,ſine expreſſiones piæ cauſæ,nõ reputabitur

ad

ad pias cauſas, quin magis videatur fuiſſe relictū cōtem platione,& fauore cōſanguinitatis,per text.in l.tutor,§. quæ tutoribus,D.de excuſa.tut. vbi concurrentibus plu ribus præſumptionibus,illa anteponitur, quæ eſt coniū ctione ſanguinis inſurgit, ſicuti & voluit Bal. in authen. ex teſtamento,col.3.C.de collatio. dum dicit quòd inter coniunctos, cum aliquid cōfertur, præſumitur fieri ex naturali affectu magis quàm ob aliā cauſam, per mul ta iura quæ allegat,& hoc expreſſe voluit Bal.in d.auth. ſimiliter,verſicu.quid ſi donatio,& ibi etiam Roma.col. 1.ſed cura iſtud incidenter,vbi & ad hoc allegat c.requiſiſti,de teſtamen.& c.pontificis,12.quæſtio.3.& latè Philippus Decius conſi.120.diuino & c.conſideratis omnibus, col.vlti. & latius diximus in noſtrà repetitione,l. ſi vnquam.in verbo,donatione largitus.

Concurrentib. pluribus præſumptionib. ea præfertur, quæ ex coniunctione ſanguinis inſurgit.

Sed ſi hoc omnino eſt ſine dubio, quia cum anima cæteris rebus ſit anteponenda,per l.ſancimus, C.de ſacroſanct.eccleſ.cap.cum infirmitas,de pœniten.& remiſſ.& ibi concordan. videtur teſtator ſubſiſtente cauſa paupertatis,potius conſideraſſe eam cauſam quæ animam reſpicit,quàm ſanguinis coniunctionem,per multa quæ in ſimili ſuprà ſæpius diximus. Quin gloſſ.in l.ſi donatione,quam ibi omnes ſequuntur,C.de collationib. voluit, quòd ſi pater daret filio bene merito, licet nō exprimat, quòd faciat propter benemerita,in dubio tamen præſumitur ob eam cauſam facere,vt alibi etiam diximus. Et haud dubie,in uno caſu dicerem videri,in dubio magis relictum fauore piæ cauſæ,quam conſanguinitatis,quando alias relictum non valeret,per id quod in ſimili voluerūt Bal.Fulg.& Iaſ.in l.ſi tibi decem,§.ſi pactus.D.de pactis Imol.& Raphaë.Cumanus in l.quod dicitur,D.de verb. obligatio.Quanquam autem relictum vtroque modo valeret,cogitandum relinquo. Neque enim audeo contra tot tantæ authoritatis viros tenere.

Argumenta in cōtrariam partem.

Donatum filio benemerito cenſetur ei ob benemerita donatū.

In dubio magis quid uidetur relictum fauore piæ cauſæ, quā conſanguinitatis.

Intellige ſecundo,quod de diuite diximus,vt procedat in eo,qui ſatis diues eſt pro ratione ſuæ conditionis,ſiue ſtatus,aut generis. Nam ſi quis ſatis bonorum habeat,

Diues non tam ſecundùm facultates,quàm qualitatem ſua

perſonæ haben-dus eſt.

ut poſſit uiuere: non tamen ſecundum conditionem et qualitatẽ ſuæ perſonæ, is pro paupere habẽdus, et quòd illi ea conſideratione, et cauſa relinquitur, cenſetur relictum ad pias cauſas. Ita uoluit Bartolus in repetit. dictæ l.i. in 2.q.2.q. principalis, C. de ſacroſan. eccl. poſt diuum Thomam quo loco nuper citauimus, et Baldus in repetitio. dictæ l.i. colu.x. uerſic. ſuper quinta quæſtione. C. de ſacroſanct. eccleſ. et in l. ſi quis ad declinandam, colu.2. uerſic. circa tertium, per text. ibi, quem ad hoc notabiliter dicit, C. de epiſc. et cler. ubi loquitur de nobili, qui ſatis bonorum habet, ut uiuere poſſit ſed non pro ratione ſuæ dignitatis et Barb. d. conſi.56. lib.i. et cępol. in tractatu de Imperatore militum deligendo, in materia nobilitatis. in 2r. priuilegio nobilitatis, ubi hoc dicit no. et Bened. cap. d. conſi.54. col.3.

Relictũ pro redẽptione captiuorũ ad piã cauſã relictum uidetur.

Item relictum pro redemptione captiuorum, l. ſi quis pro redemptione, in illis uerbis, piiſſimam adminiſtrationem, C. de donationibus, in dicto §. ſi unum de prædictis, ibi, ex hac cauſa piiſſima, in authent. ut cum de appellat. cog. doctores ubique, et inter cæteros Bal. et Pau. caſtr. in dicta l. illud, qui, hoc etiam intelligunt in captiuis ex delicto, per gloſſam in cap. ſacrorum, xii. quæſtione ii. quod et idem uoluit Bald. in dicta authentic. ſimiliter, C. ad legem Falcidiam, cum concordan. late a me tra ditis ſupra titul. x. §. ult. in gloſſa penul. ubi de hoc diximus.

Idem in legato alimentorum.

Cauſa redẽptionis captiuorũ, et cauſa alimentorũ æquiparantur.

Pia cauſa quæ dicatur.

Item legatum alimentorum, per tex. in l. Mela ibi, pietatis intuitu, D. de ali. et cib. leg. et in l. ſancimus, C. de ſacroſan. eccleſ. ubi cauſa redẽptionis captiuorum, et cauſa alimentorum æquiparantur, et in §. interdicimus, ibi, egentium pabula, et alias pias cauſas, in authent. de eccl. tit. et ita ſentit Bal. in d. authent. ſimiliter, ubi dicit quòd pia cauſa dicitur, cùm per eam releuatur corpus animatum, quod quidem fit per alimoniam, et expreſsè uoluit gloſſa in l. ſi cui annuum, D. de annu. legat. Barto. in l. alio D. de aliment. et cibar. legat. Et Raph. Cumanus conſil. 30.' atuto cauetur, col.2. Angelus, Imol. et Alexan. in l.

diui,

diui, D. ad leg. Fal. Alex. in l. ſi certis annis, col. 3. verſicu. ex his etiam infero, C. de pact. & Philipphus Decius cōſ. 72. uiſo puncto. col. 3.

Sed hoc intellige ſecundum ea quæ ſupra diximus, vbi de relicto ante diſſeruimus, videlicet, cum alimenta relinquuntur pauperibus, aut iis, qui famem patiuntur, vt etiam inuit tex. in d. l. ſancimus, qui expreſſe de fame loquitur, & in dicto. §. interdicimus, in verbo, egentium. Nā ſi fauore amicitiæ diuiti relinquetur, & cui alias ſatis eſt alimentorum, non dicitur legatum pium, vt voluit Bar. in dicta l. alio. col. 2. ff. de alimen. & cib. lega. & in dicta l. ſi cur annum. D. de ann. lega. & in dicta l. diui. & ibi Angel. Imol. & Alex. D. ad leg. Falcid. Ex quibus Angel. & Alex. hoc dicunt procedere, etiam ſi teſtator dicat, quòd relinquit amore Dei. & ipſe Barto. in tracta. de alimētis, col. 3. verſi. quæro utrum legatum alimentorum, per tex. in §. aliud quoque capitulum, ibi, egenis alimenta impendant, in auth. vt cum de appellat. cog. & in l. cūm hi. §. in annos. D. de tranſact. & Angel. in l. Sthicum, & Pamphilum. §. ſtipulatus. D. de verbo. oblig. & in l. ſi certis annis, & ibi Ant. de but. & Alex. C. de pact. Imol. in l. ſi quis Titio, & iterum. in l. cū pater. §. eorum. D. de leg. 2. Flor. in l. cū de in rem verſo, col. 2. D. de vſur. Rom. in repet. d. authent. ſimiliter, col. 2. verſic. capio ſecundū. C. ad legem Falc. Alex. in l. j. col. 4 D. ſolu. matri. Franc. Aretin. conſil. 45. in cauſa, & punctos, col. i. & Iaſ. in l. cum. is. §. ſi mulier, col. 2. ff. de condict. indeb. Alias ſemper magis ex paupertate legatarii, quā ex verbis teſtatoris dicitur pia cauſa, vt per Alberic. in l. illud. C. de ſacroſ. eccl. & in j. ſtatutorum, q. 3. incip. item quæro ſtatutō.

Legatum alimentorum pauperibus relictum dicitur piū, alias ſecus.

Pia cauſa ex paupertate legatarij attenditur.

Quanquam tamen legatū alimentorum factum diuiti dicitur etiā fauorabile, & priuilegiatum, vt patet per tex. in d. l. cū hi. §. nihil autē intereſt. D. de tranſac. vbi nō poteſt inconſulto prætore tranſigi ſuper alimentis relictis etiā diuiti, nedum inopi. Et propterea Salycet. in l. i. & ibi Iaſon col. 3. in. 3. limitat. C. de fideicommiſſ. Alexand. & Iaſ. in dicta l. ſi certis annis. Cuius tamen ſententiā, licet

Legatū alimentorum diuiti relictum dicitur etiam fauorabile.

de

de eo mentionem nõ feciſſet, ſecurus fuerat Floria.in l. cum de in rem verſo, D.de uſur.

Dos et alimenta æquiparantur. Legatum dotis dicitur.

Item cum dos,& alimenta æquiparentur,vt not.gloſſ. in l.ob æs.C.de præd.mino. legatum dotis ſiue pro mari tandis virginibus dicitur piũ,per tex.in l.cum is.§.ſi mulier, ibi, pietatis cauſa,& ibi not. Bald. Angel. & Floria. D.de condic.indeb.& voluit Ioan.And.in c.tua nobis,in ver.alios,extra de decimis.& Barto.in l.ſi ego,in princ.§. 1.D.de iu.do.& in l.ſi cõſtante,in 1.1.quæſt.1.partis,ante ſi.D.ſol.matri.& in l.2.§.vlt.poſt princ.pio. D.de donat. Alber.in prima parte ſtatut.q.3.ſupra alleg.in fi.Bal.in l. mandatum,col.3.verſi.ſed contra hoc oppo.& ibi Salyc. col.6.in 13.oppoſ.C.mandat.& idẽ Bar.in l.ſicut,in fin. C.de actio.& obliga. & in auth.contra cũ rogatus, C.ad legem Falcid.& in l.poſt mortem,colũ.penult.verſic. ſed pone,teſtator inſtituit hæredem.C. de fideicom. & in l. j.ante finem,C.de his quæ pœnæ no.relinq.& in reper.l. j.col.16.C.de ſacroſ.eccl.& Imol.in l.1.col.j.in fi.D.ſoluto.matri. Floria.in l.cũ quidam, §.ſi dies D.de vſur.&

Idem in dote à patre relicta filia.

Ioan.Ana.conſi.57.viſis,& cõſideratis, poſt prin.vbi dicitur etiam procedere in dote a patre relicta filiæ.Alexan. in dicta l.ſi certis annis, col.3. C.de pact. & in l.4.§.hoc autem iudicium,colu.4.D.de dam.infect. & l. ſi cum dotem.§.eo autem tempore,col.3.D.ſolu.matrimo.& conſ. 90.plura narrata ſunt.colum.9.lib.6.& Barba. conſi.87. prope eſt dominus,col.2.lib.2.& Firmia.in tract.de epiſcopo.in quarta parte lib.4.q.31.verſic.congruenter hic dicendum.Socin.conſil.82.in cauſa vertente,col.penult. verſi.ſed difficultas oritur.lib.4.Lauren.Calca.conſi.13.

Legatum dotis et alimẽtorum æquiparantur. Diſtinctio alimentorum, procedit quoque in dote.

pro parte negatiua,col.2.verſi.in contrarium facit,& verſicu.& hanc partem,& latius,col.4.verſi.item,& ſi dicatur.Porro cum legatum dotis, & alimentorum æquiparentur, vt patet ex not. per gloſ. in l.ob æs, C.de prædi. mino.& Bart. in l. vlt. D. de his quibus vt indig. & authen.res quæ.C.commu.de leg.de quo tamẽ per Alex.in l.j.col.6.D.ſolu.matr. Ideo,& ea diſtinctio, quã in alimẽtis diximus,in dote quoque procedit, vt videlicet tũ demum

mum legatum dotiſ ſit pium,ſi relictum ſit pauperi, non etiam ſi diuiti,vt voluit Bal.in l.illud,colum.j.C.de ſacro ſanct.eccleſ.& in authent.niſi rogari,col.3. verſic.quæro nunquid monaſterium C.ad Trebel.cum dicit,quòd maritare pauperes virgines eſt pia cauſa. Angel.in §. ſi quis de prædijs, in authentic.vt cum de appellation.cognoſc. Roma.in d.authent.ſimiliter,col.2.verſic.circa tertium, & Alexand. ibi addit.Bart.in d.§.ſi mulier,& in l.ſi conſtante,in princ.col.9.verſi.ex dictis autem ff.ſolu.matri. Barb.conſi.87.lib.4 Bald.nouellus in tractatu de dote,in quinta parte,& iterum conſi.348.de duobus,col.2. verſi. non obſtat quòd fauor, & Iaſ.in dicta l.cum is.§.ſi mulier,ante ſi.D.de condi.indebi.& facit quod tradit gloſſ. in l.tal.in princip. D. de iure dot. quòd de legato facto cauſa dotis diuiti,detrahitur Falcid.& Philip.Dec.d.conſil.72.col.3.& dicto conſi.120.col.2.Et ad hoc inſpicienda eſt ſtatus conditio, & dignitas eius,cui relinquitur,vt in ſimili diximus ſup.cum de legato animæ loqueretur. Et ita in hac ſpecie voluit Bal.in d.l.ſi quis ad declinandam,loco ſupra allegato, & in l.paupertas, in princip. ff. de excuſatio.tuto. & Decius d.conſi. 120.col.1. Verum Laurent.Calca.ſibi contrarius,conſi.31. Antonius Paco larius colu.6.dicit ſimpliciter quòd dos reſpectu ipſius, non eſt pia cauſa.Nam ſi eſſet huiuſmodi, ex ipſius lega to non detraheretur Falcidia,per authen.ſimiliter,C.ad leg.Falcid. Sed ex ea detrahitur, vt not.gloſſ. in l.tali.in prin.ff.de iure dot.& in l.ſi nõ deſignata, C.de falſa cau. adiect.lega. & videtur eſſe text.in l.ſed vſufructus.§.dos relegata,ad le.Falc.cui adde,& aliam gloſ.in l.in teſtamẽto,quidem militis C.ad leg.Falc.Et quòd tale legatũ dotis non cenſeatur ad pias cauſas,tenet etiam Bart. quem non allegat,in d.l.cum is §.ſi mulier.ff.de condict.indeb. Nec obſtat,inquit Calca.text.in d.§.ſi mulier, qui in cõtrarium ſolet allagari, quia non id dicit, ſed tantum loquitur de pietate reſpectu donatis,& non dotis.

Maritare virgines pauperes, eſt pia cauſa.

Ex legato dotis detrahitur Falcidia.

Dos reſpectu ipſius non eſt pia cauſa.

Sed aduerte quòd communis opinio eſt in contrariũ, & de eo,quod diximus de detractione Falcidiæ, cõtrariũ

Communis opinio.

teneт

tenet gloſſa,videlicet non detrahendam ex legato dotis, per l.ſi in teſtamento quidem.C. ad legem Falciciam.ſu per quo vide Calca.dicto conſil.13.col.4.verſi.non obſtat ſi dicatur.

Relictum pro imagine facienda dicitur piū. Item relictum pro imagine facienda,aut depingenda, dicitur eſſe ad pias cauſas,per text.in l.lineam margaritarum.D.ad leg. Falcid.vbi,& hoc not.Barto.et Alexan.et in c.vlti.extra de teſtamen.et in c.ex parte.de verb.ſignifica.per quos ita voluit Roma. in dicta authenti.ſimiliter,col.2. verſic. circa vltimum, et ante illum Angel.in l.1.§.ad municipium,et ibi etiam Alex. D.ad legem Falcid. per glo.quam Angel. dicit notab. in l.Titia. §.vlti. ff.de auro et argen.leg. et voluit idem Angel.conſi. 224.caſus eſt,Iacobus in fi.et Flor.in dicta.l.cum quidam.§.ſi dies. D.de vſur.et Bernar. Laud.in additio. Barto.conſi.xxvi. teſtator in teſtamento.

cauſa ſtudij dicitur pia. Cauſa dotis, et cauſa ſtudij æquiparantur. Item relictum cauſa ſtudii. poteſt etiā dici pium,per quod voluit Bart.in l.i.ad fin. et ibi omnes,D.ſolu.matri.quòd cauſa dotis,et cauſa ſtudii concurrunt,et æquiparantur.Ex quo inferunt.Bal. Angel.Rapha. Cuma. et Iaſon ibi, quòd ſicuti valet donatio facta a patre filiæ in poteſtate exiſtēti cauſa dotis,l. Pōponius Philadelphus, et ibi gloſſ.et docto.C.famil.erciſcun.et not.gl.in l.2. C. de inoffic.dona.et Barto.in l.frater a fratre,D.de cōdic. indeb. ita etiam donatio facta filiofamilias. cauſa ſtudii, quod etiam tenet Roma.in l.donatio.§.pater.D.de donatio.Albe. Imol. et Floria.in l.quæ pater filio.D.famil. erciſcun.et Iaſ.in d.l.frater a fratre.col.vlti. in ii.lectu.et Ferdin.Lorg.in repet.§.diui.l.filiusf.col.14.verſi. poſſet alia & ſecunda cautela,D.de leg.i.licet aliqui tenuerunt contrarium,vt per Alex.in d.l.i.§. ad municipium, D. ad leg. Falcid. Et bene facit, quia ea dicitur fauorabilis. et pia cauſa,quæ vtilitatem publicam reſpicit.vt dicit Pau. Caſtren.conſil.xxiii. viſo puncto. col. penul.per text. in l.i.§.vlti.C.de cadu.tollen.et eſt etiam bonus tex.in l.2. §.exercitū,et ibi Bart.ff. de his qui not.inf.et in l.quēad modum.C.de agri.et cēſi.et facit tex. in l.ſi quis.§.vtrū,

Donatio à patre facta filiof. cauſa ſtudij valet.

Quæ ſit pia cauſa.

et ibi

& ibi Bart.D.ad Sylla.& quod uolúerunt Guli. Cu.Bal. & Alexand.in l.ſi filius.ff.ſi cert.peta.& quod etiam dicit Bald.in l.i. C.ſi de momẽ.poſſeſ. quòd in cauſa ſtudij nõ appellatur,& nouiſſime Philip. Dec.in c.i.col.10. uerſic. 7.extra de probatio. quòd in cauſa ſtudii tenetur reus actori inſtrumenta edere,ſicuti in aliis cauſis piis, & fauorabilibus,et ad hæc omnia eſt bonus tex. et in dicta l. quæ pater filio,in uerbo,pietate. Ex quo uidetur etiam probari cauſam ſtudii eſſe cauſam piam, ſicuti etiam voluit expreſſe Alex.in addit.Barto.in l.Stichus lib.eſto,D. de leg 3.et in l.ſi cur annum.D.de ann.de leg. et ante illũ Panormi.conſil.63.quædam domina.col.3.et.4. lib.2.Veruntamen Bal.in repetit.l.i.col.12.D.de leg.2.dicit quòd relictum cauſa ſtudii non dicitur ad pias cauſas, niſi ſit pro ſtudio ſacræ Teologiæ,quod et uidetur ſentire idem Bal.in l.1.ff.de legat.2.in qua etiam ſententia uideri,uoluit Capha.Cumæ.conſil.28.de fundo dato in præmium emancipationi, ubi dicit hanc cauſam non eſſe propriè piam,per not.in l.illud, C.de ſacroſ.eccle.et in l.ſi quis Titio,D. de leg.2.et donationem factam ex ea cauſa indigere inſinuatione,ſi excedat quingentos aureos æque ac alias donationes nõ pias. Et utrunque ſequitur Iaſon in l.i.in prima lectura.col.penul.uerſi.adde tamen.C. de ſacroſ.eccl.et in l.i col.ult.D.ſol.mat.

In cauſa ſtudij reus tenetur actori edere inſtrumenta.

Relictum cauſa ſtudij non dicitur ad pias cauſas, niſi ſtudij Theologiæ cauſa relinquatur.

Item legatis libertatis cenſetur relictum ad pias cauſas,ut uidetur probare tex.in l.in teſtamento.ff.de fideic. liber.et melior in l.i.§.ult.ibi,ad hac rationem præfatus, et ibi not. Bald.C.de commu.ſer.manu. et in l. contra uoluntatem,ibi,iura pietatis.c. de teſta.manu.et in l. ancillam,in fin.C.de fideicommiſſ.lib.cum dicit, impium eſſe differre uolũtates teſtatoris,quæ ad libertatem reſpiciũt. et uoluit Barto.in l ſi cui annuum, poſt princip.D.de annu.lega.& in l.ſi iure,de teſta.manumiſ. et in l.2.et iterũ in l.penult. de fideic.liber. et l.unica. §.i.C. de cad.tollend.et Alex.in l.captatorias.colum.3.C.de teſta.milit.et conſi.109.ſtatutis accurate perſpectis,col.pen. verſi.poſſet,et teſtator.lib.2.et conſil.76.ponderatis,his, col.ulti.

Legatum libertatis, cenſetur ad pias cauſas relictum.

lib.

lib.3.& 90.plura narrata ſunt,col.4.lib.6.& Iaſ.in l.i.§.ſi quis ita,col.5.verſic.circa illud.D.de verb.oblig. & in l. qui Romæ,§.Flauius,col.3. verſic. ego vltra alios, eod. tit. Et vbique docto.trahunt diſpoſita in libertate ad alias pias cauſas,ſ.in l.proxime.§.vlt. D de his quæ in teſtam. delen.Specul.titul.de inſtru.editio.§.nunc aliqua.verſic. & ſcias,& in l.Titio vſusfructus.§.i. D.de condi.;& demõſtra.& in l.ſi unus.C.de teſtamen.& in l.i. circa medium & ibi etiam Angel. C.de bonis uacan. lib.10. & Bald. in l.2.& in l.penult.C. de fideicommiſſ.liberta.& in dicta l. ſi unus.C.de teſtament.& in l.ſi iure.C.de teſtament.manumiſ.& in l.i.§.in i.col.vlt. C.de cadu. tollend. vbi plus dicit,quòd eccleſia,et libertas eadem ſunt, id eſt, quòd eccleſia idem eſt quod ipſa libertas, vt illius verbis loquar,per tex.in §.vult enim,in authentic de non alien.et idem Bald.conſil.118.caſus ſub tali forma,col.3. verſicu. ſuper quinto puncto,et Roma.conſi.235.quo ad primũ, col.2.& in d.auth.ſimiliter,in infinitis prope locis, bt licet uidere ex his quæ ſupra diximus Alex. qui illud poſtremum d.Bal.ſequitur conſi.76.ponderatis is de quibus col.6.lib.3.et docto.ſæpe.

Diſpoſita in libertate trahuntur ad alias pias cauſas.

Eccleſia, et libertas æquiparantur.

Quinetiam videtur fauorabilibus eſſe legatum,quàm ſit aliud legatum ad pias cauſas,quod ex eo patet,ꝙ ſic et legatum piæ cauſæ non minuat legitimã filii, per text.in cap.vlt.17.quæſt.vlt.et gloſſ.in l.ſi quis ad declinandam. C.de epiſcop. et cleric.et in l.Papinianus. §.i.D.de inof. teſta.et expreſſe conſuluit Alexand.conſi.18.non minuitur legitima, in princip.lib.4. tamen legata libertatum non ſolum legitimam minuunt,ſed,et omnino auferunt, per dictam l. Pampinianus.§.quarta autẽ,ubi Raph.Fulg. in tertio notab.hoc expreſſe notat per illum text. fauorabilius eſſe legatum libertatis,quàm piæ cauſæ. Ex quo et illud facile perſpicitur legatum libertatis eſſe fauorabilius ipſa legitima,ut annotant item Fulgo.et Pau. Caſt. qui hoc dicit admirabile in d.§.quarta autem,cũ tamẽ legitima ſit fauorabilior,quã pia cauſa,ut patet ex eo quod diximus,et probatur in authentic.ſi qua mulier, ubi Bal. et Sa-

Legatũ piæ cauſæ non minuit legitimam filij.

Legata libertatum legitimam omnino auferũt.

Legatum libertatis fauorabilius ipſa legitima.

& Salyce.not.C.de ſacr.ſan.eccle. Verum eſt tamen q͛d glo.& communiter dicto.in d.§.4.autem, dicunt, quòd hodie legata libertatum non minuunt legitimã,per tex. in §.prohibemus.in authen.de trien. ſemis.Quanuis ille text.vere non loquatur de libertate,& glo. ibi ẽt aliter tenet,& ſi loqueretúr de libertate, nihilo tamen minus probaretur per illum §.quarta autem, fauorabiliorem eſſe libertatem,quàm piam cauſam, licet in eo caſu eſſet correctus per dictum §.prohibemus,neque enim correcta lege, cenſetur correcta ratio legis,quia ex ea argui poſſit.

Hodie libertates non minũt legitimam.

Limita quod dictum eſt, legatum libertatis eſſe piũ, vt procedat quãdo fit pro anima,vel amore Dei,alias ſecus,vt ſingulariter tenet Bart.in repet.l.i.C.de ſacr.ſan. eccle. Sed hoc reprobat Imo.in l.captorias.D.de lega.i. & Iaſon in dicta l.prima in vtraque lectura,in prima colum.verſicu.nota iſtam pulchram limitationem, & in 2. lectura,col.antepenulti.verſicu. credo quòd limitatio, & idem Iaſon in l.captatorias,colũ.vlti.in princip.C. de de teſtam.milit.& in d.l.ſi vnus,col.vlti.C.de teſtamen. per tex.in d.l.i.§.vlti.C. de commu ſeruo.manu.vbi libertas non erat relicta pro anima,vel amore Dei, licet dicatur pia cauſa.

Limitatio præcedentium.

Item legatum factum ad conſtructionem & reparationem,ſiue refectionem pontium,& viarum, vt voluit gl.& poſt eam Nicol. Neapol.Angel.& Alex.in l.i.§.ad municipium,D.ad legem Falcid.& Spec.hoc intelligens cum neceſſitas imminet,in d.§.nunc vero aliqua,verſi.& ſcias quòd inter,titu.de inſtru.edit.& Ioann.Andr.in c. tua nobis,in verſi.alios, de deci.Bald.in authen. ſimiliter.C.ad legem Falci.Flor.in l.cum de in rem verſo,col. 2.verſi.ſed adde [illegible] Alexan. in dicta l.i. §.ad municipium.D.ad legem Falcid.& Firmi. in tractatu de epiſcopo,in quarta parte,lib.4.quæſtio.31. verſic. congruenter dicendum,vbi alios allegan.& Philippus Decius conſil.lxxii.viſo puncto, colum.3. Bernard.Landri. in additio. Bartol. dicto conſil.xxvi.Ideoq́ue multi fue

Legatum in refectionẽ viarũ vim habet piæ cauſæ.

runt in ea opinione, vt l.1.C.de fideicomm. loquẽs in alimentis, quæ vt diximus, vim habent piæ cauſæ, procedat & in refectione viarum, ita voluerunt Bartol. Bald. Angel. Fulgoſ. Alexan. & Iaſo. in l.ſi certis annis.C. de pact s. Bartol.& Fulgoſ.in l.cum de in rem verſo, D. de vſuris Barto. in ſua diſputatione, incip. quædam mulier. Anto.in repetitio.cap.peruenit, col. 7.de cenſibus, Imo. in l.ſi vero.§.de viro, col.12.D ſoluto matrimo. Mathefil.in tracta.extenſionum, Iaſ.in d.l.1.C.de fideicommiſ. Et bene facit tex. quò l ſicut alias valet legatum incertũ fauore piæ cauſæ, vt ſupra diximus in quinquageſimoſexto priuilegio, ita & pro refectione pontium, l.quidam in teſtamento, & ibi glo.Bart.& alii, de legatis ſecundo, & Bartol.in l.ſi cui annum, D. de annuis legat s. Et hæc res adeo fauorabilis eſt, vt licet quis habeat priuilegiũ immunitatis à publicis muneribus, tenetur tamen ad conſtructionem pontium & viarum, ſicut etiam tenetur eccleſia, licet ſit priuilegia, niſi ſpecialiter huius rei conceſſa fuerit immunitatis, l.1 & ibi notat Ioan.de Pia. C.de collation.fund. patrimo. libro 11. & l.abſit, & ibi Plato.C.de priuileg. dom. Ideo nec eccleſia, quæ priuilegiata eſt, ab ea re eſt immunis, l.ad inſtructionem. C. de ſacroſanctis eccleſiis, & in noſtris conſtitutionibus Regiis, quas vulgo ordinationes vocamus, cauſa hæc ponitur inter eas, quarum ſententia mandatur executioni, non obſtantibus quibuſcunque oppoſitionibus, & appellationibus.

Legatũ incertũ fauore piæ cauſæ valet.

Legatũ in refectionẽ põtiũ fauorabile eſt.

Legatũ refectionis uiarũ ponitur inter eas cõſtructiones Regias, quarũ ſnia mandatur executioni.

Item legatum factum pro patriæ (vt ſic dixerim) fortificatione, valet, pro cuſtodia ciuitatis, & locorum cõſtructionem, ſiue refectione murorum, & foſſatum & cæterorum id genus. Ita voluit Speculator, hoc quoq; intelligens, quando neceſſitas imminet in dicto verſi. & ſcias quòd inter, vbi ... multa allegat Bald. in d authentica, ſimiliter, C.ad legem Falcidiam, vbi ad hoc rationem adducit, quia ex his cuſtodiuntur viduæ, orphani, & aliæ miſerabiles perſonæ.

Legatũ factum pro cuſtodia ciuitatis ad piam cãm cenſetur.

Item quicquid ſit ad publicam vtilitatem, id pium di citur, vti expreſſe voluit Paulus Caſtren.conſi.194.viſo puncto.col.2.verſi.pro hoc etiam,lib.2.per l.i.§.vltimo.C.de cadu.tollen.& l.ad inſtructionem,C.de ſacroſanctis eccleſiis.

Quidquid ſit ad publicā utilitaté, ad piū dici

Item legatum factum ad conſtructionem monumenti,vt voluit Bald.& Angel.in l.hæreditas.§.ſi defuncto, D.de petitio.hæred.& expreſſius idem Ang.in l.i.§.vl. Rapha.& Pau.Caſt.D.ad legem Falc.Quod & concedit ibi Imo. quatenus neceſſarium eſt ad ipſum monumentum conficiendum.Nam quod præter neceſsitatem impeditur,id potius tendit ad vanam gloriam, & ſolatium uiuorum, & memoriam defuncti, quàm ad honorem Dei. Alex.autem ibi diſtinguit, an monumentum tendit ad ornatum eccleſiæ,necne. Sed priorem partē indiſtincte ſequitur Firmianus in tractatu de epiſcopo,loco ſupra ſæpius allegato.

Legatū factum ad cōſtruēdum monumētū dicitur pium.

Item legatum factum meretrici, ut ad frugem melioris uitæ redeat,dicitur relictum ad piam cauſam, ut uoluit Bal.in l.imperialis,in princ.col.i. arg.illius tex.C. de nup. & ſequitur Firmianus ubi ſupra.

Legatū meretrici ut ſe corrigat

Item relictum pro incertis,& male ablatis, dicitur ēt ad piam cauſam,ut expreſſe uoluit Bal.in d.l.hæreditas, §.ſi defuncto,D.de petitio.hæredit. in prima lectu. & ibi quoque Angel.& uterque per nota.in clementi. prima, de priuileg. & Florianus in l.cum quidam.§.ſi dies.D.de uſuris.

Legatū pro incertis & male ablatis.

Item relictum factum ad ſoluendum,& ſatisfaciendū creditoribus,dicit eſſe ad pias cauſas,ut uoluit Vital.Ne mau.in repetit.c.Ioan. in tertio notabili, per illum tex. de teſtament. pro quo facit quod dicit Bald.in l. id quod pauperibus: in q quæſtione C.de epiſcop.& clericis, quòd executor deputatus ad ſoluendum debita, poteſt ſoluere debita naturaliter tantū,quia in foro animæ tantum ualet debitum naturale ſolū, quantum naturale, & ciuile ſimul.Sed aduerte quod in d.c.Ioannes, magis uidetur innuere contrarium,dum ſeparat pios uſus,& de-

Relictū ad ſoluendū creditoribus dicitur eſſe ad pias cauſas.

Executor deputatus ad ſoluendū debita, pōt ſoluere debita naturalia tātū

bitorum ſatisfactionem. Et propterea ſentiunt illic Innocen. Hoſtien. Ioan. And. & Panor. ꝙ huiuſmodi relictum non dicatur ad pias cauſas. Poſtremo ſi amplius vis ſcire quæ dicantur legata ad pias cauſas, vide Specular. & Ioan. Andr. in d. §. & ſcias quod inter. Bal. & Roma. in d. authen. ſimiliter, Petr. Peruſi. in d. tract. canonicæ epiſcopalis, cap. 10 & Firmia. in dicto tracta. de epiſcopo, in quarta parte libri quarti, in quæſtione. 31. verſicu. congruenter eſt dicendum.

INCIPIT

INCIPIT DE PRIVILEGIIS PIAE CAVSAE TRACTATVS.

SVPER EST nunc vt ueniamus ad noſtra duo capita, videlicet cap. cum eſſes, & cap. relictum. de teſtam. Sunt enim qui dicunt ea tantum debere intelligi de reli ctis ad pias cauſas, & ex his glo. ordinaria in utroque lo co, & glo. in ſumma 2. quæſtio. 4. et Goffr. in ſumma de teſta. titu. de numero teſtium. Fulgo. conſi. 29. cuius caput eſt, punctus quæſtionis. Paul. Caſtr. conſi. 31. iſta inſtitutio, lib. 2. Alij tradunt per illa capita eſſe omnino et in omnibus iuri ciuili derogatum, etiam quo ad forum ſecularem. Cuius opinionis et ſententiæ fuerunt Ala. Vincen. Gof. Hoſtien. Anton. Panormit. colum. 2. et colum. 4. in d. cap. cum eſſes, et Brix. in d. ſumma, 2. q. 4. et Domin. conſi. 49. quod ita incipit, ſuper i ſto puncto. Hoſtienſ. in ſumma, titu. de teſta. §. qualiter conficiatur, et è recentiorib. Stepha. Bertrand. conſi. 23. Chriſti ſaluatoris etc. libro 2. Alij item quòd in terris Imperii, et in iuriſdictione ſeculari ſit lex ciuilis ſeruanda, præter quàm in legatis ad pias cauſas, in quibus ubique eſt ſeruanda diſpoſitio d. cap. relatum, in terris uero temporalis iuriſdictionis eccleſiæ in utroque foro eccleſiaſtico ſit obſeruandum dictum cap. cum eſſes, in legatis ad nō pias cauſas. In qua ſententia uideri uoluit Ioan. Ana. in d. c. cum eſſes, ubi et hoc dicit conſuetudine obſeruari, et ibi expreſſius Ioan. de Fan. Ioan. Cal. Petr. Peruſ. Andr. Cardi. Florent. Imol. qui hanc dicit eſſe communem opinio Petr. Perui. conſi. 117. Feder. Senenſ. conſil. 217. factum eſt tale, quidam nomine P. Socin. conſi. 235. viſa contingentia, col. 2. in fine, ubi etiam dicit hanc eſſe cō munem opinionem Corne. qui et hoc dicit conſi. 168. in præſenti, col. 3. uerſic. tamen communis lectura, lib. 2. et conſi.

Vraii intellectus ca. cum eſſes, & cap. relatum. de teſta.

In iuriſdictione ſeculari lex ciuilis eſt ſeruāda.

Diſpoſitio c. relatum, ſeruanda eſt ubique in legatis ad pias cauſas.

At cap. cum eſſes, in legatis ad non pias cauſas.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

conſi.297.videtur quòd dicta fraternitas,col.3.verſi.tamen his,lib.4.vbi dicit hanc eſſe communem lectionem Alii quoque generalius,vt in foro ciuili ſeruetur lex ciuilis,in canonico cap.cum eſſes,in vtroque dictum c.relatum,in relictis ad pias cauſas,quæ fuit ſententia Imolæ in d.c.relatum,& ita pronunciaſſe Innocen.4.in publico conſiſtorio,ſcribit Bal.conſi.284 dominus Rainutius,lib.3.Alii rurſum,quòd ſemper in relictis ad pias cauſas ſufficiant duo teſtes,per dictum c.relatum, in aliis vero requiratur & parochianus vltra duos teſtes,per dictum c.cum eſſes,vbi hoc voluit Panor.in ſi.lect. & in repeti.col.5.cum ſequen.& ibi Ioan.Ana.poſt antiquiores,& Speculat.titu.de inſtrumen.edit.§. compendioſe, verſi.item per ius canonicum,& Cardina.Floren.conſi.73.puto de iure,col.1.Alex.conſi. 105.viſo & diligenter conſiderato,col.4.verſi.imo fortius,libr.4. Barb. conſi. 87.columna 4.libro 4.Corne.conſi.261. de duobus principaliter, columna.vlti.libro 4. Alii denique in alia ſunt ſententia,vt per Domin.conſilio 49. ſuper iſto puncto, Ioan.Cal.conſi.8.titu de teſtam.& Roma.in repet. authent.ſimiliter,in 3.& 4 ſpeciali, inter vltimas voluntates,C.ad l.g.Falc.& Corn.conſilio 77.licet autem,libr. 1.& conſi.137.placet mihi,libr.2.& Philip.Dec.conſilio 284.viſo puncto, in 2 dubio.Non tamen mihi eſt animus omnium omnia adducere, ſatis eſt, quantum ad hunc locum pertinet, quod omnes in hoc conueniunt, quòd in relictis ad pias cauſas vbique ſufficiant duo teſtes,iuxta dictum cap.relatum.

Alii generalius diſtinguunt.

Alii aliter.

Alii rurſus aliter.

Primum priuilegium.

In relictis ad pias cauſas duo ſufficiunt teſtes, tam iure ciuili,quàm canonico.

QVOD primum priuilegium erit(vt duo ſufficiãt teſtes)eorum,quæ hic cõmemoranda & enumerãda putauimus,

uimus,communemq; illam ſentētiam, præter illos quos ſupra citauimus,receperunt Bar.qui & hoc dicit procedere de iure ciuili.Bal.Ioan.Fab.Salic.Fulg.Pau.Caſtr. Franciſ.Aret.& alij in l.1.C.de ſacroſanc.eccle.& Bald. conſi.167.thema proponitur,in fi.libr.2.& conſi.20.ſuper primo puncto,in prin.lib.5.& in l.hæreditas, col.2. in duobus locis,D.de petitio.hæredita.Salic.in l.generali,C.de ſacroſanc.eccle Raphael Cuma.qui & id voluiſſe videtur,procedere de iure ciuili,conſi.169 viſo teſtamento,col.1.Alex.conſi.41.viſo tenore,col.2.lib.penulti.& d.conſi.105.viſo ac diligenter conſiderato, col. 4.lib.4.Corne.conſi.77.licet autem,col.1.verſi.tamē prædictis,lib.penul.& conſi.261.in hac conſultatione, col. 2.eodem libro,& conſi.137.placet mihi,& conſi.166.minime dubium,in prin.libr.3. & omnibus locis infra allegatis,& pleriquè omnes vbique.

In piis cauſis duo ſufficiunt teſtes. Etiam iure ciuili.

Secundum priuilegium.

Teſtamētum immediate, ſine alicuius alterius inſtitutione, ad pias cauſas factum corā duobus teſtibus deponentibus, infirmat prius teſtamentū ſolenniter coram ſeptē teſtib. peractū.

Secvndvm erit priuilegium,vt primum teſtamentū factum coram ſeptem teſtib. tollatur per ſecundum factum ad pias cauſas,coram duobus,& ita conſuluit Pau. Caſtren.conſi. 262. dubium facit in ſupraſcripto puncto,lib.3 & ſequitur Alex.in l.hac cōſultiſſima,§.ſi quis autem,col.vlti.C.de teſtamen.per l.2.D.de iniuſt.teſta. & conſi.46.viſo themate,in fi. libr.2.& conſi.106.viſo & diligenter conſiderato,col.2.verſi.quinto adduco,lib.4. & Barb.conſi.42.col.iiii lib.iii.& Iaſon in l.ſi ita ſit ſcriptum,col.5.verſi.nota diligenter,D.de leg.1.& Philipp. Decius in l.nihil tam naturale,D.de regulis iuris.

Teſtamentū ſolēne tollitur per minus ſolenne.

Hoc autem intellige,vt videlicet ſufficiāt duo teſtes, deponentes de teſtamento ad pias cauſas,licet nō ſint in ſcriptis in eo teſtamēto. Neq; enim hoc caſu, duo teſtes

Duo teſtes deponentes de teſtamento ad pias cauſas ſufficiunt.

requiritur ad ſolennitatẽ teſtamenti, ſed ſolum ad probationẽ, vt dicit Bal. in d.l.1. in repetitio. col. 9. verſi. ſuper 1. q. C. de ſacroſanc. eccle. vt probatur in d.c. relatũ, quod omnino fundatur in diſpoſitione iuriſgentium, vel diuini, cuius ſtatutum eſt, in ore duorum vel trium ſtare omne verbum, vt ſcribitur Deuteronomii 17. & alibi ſæpe repetitur, tanquam huiuſmodi teſtamentum ad pias cauſas non exigat ſolennitates iuris poſitiui, ſed omnino reguletur (vt noſtri loquuntur) ſecundum ius gentium, vel diuinum, quod quidem ius nullam in factis hominum ſolennitatem requirebat, ſed ſatis erat ea teſtimonio duorum, aut trium hominum probari. Sicuti etiam videmus de iure ciuili in cõtractibus, in quibus ſi teſtes non interueniat per modum ſolennitatis, ualẽt & poſſunt probari, vel per teſtes, vel per confeſſionem, vel alias, vt patet per totum titu. D. & C. de confeſſ. & ita in ſpecie. conſuluit Corne. conſi. 275. videtur prima facie, col. 2. lib. 2. & conſi. 307. cuius eſt ſimile initium, col. 3. lib. 3. in quib. locis illud ex eo ſubinfert, quòd etiam ſi nulli omnino teſtes interuenerint in teſtamento ad pias cauſas, fateatur tamen pars teſtamentum fuiſſe factum, ſed dicat non valere, quia teſtes non interuenerint, iudicandum eſt pro teſtamento, vt etiam in ſimili dicitur in teſtamento inter liberos, & nota. per docto. in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtamen. & propterea ſubdit ipſe in vltimo loco, ſi is qui vere ſciret huiuſmodi teſtamentum fuiſſe factũ, nec tamen ſatisfaceret relictis ad pias cauſas, quia deeſſent teſtes, qui de teſtamento deponerẽt, in foro conſciẽtiæ peccaret, quia deficeret probatio, nõ ius, vt in ſimili dicit tex. in l. duo ſunt Titii, D. de teſt. tute. & ſciens nõ indiget probatione, iuxta l. 1. in fi. D. de actio. empt. & c. cum qui. de regu. iur. in 6.

Statuto diuino in ore duorum uel trium ſtat omne uerbum.

Idem in contractib. ſeruatur.

In teſtamento inter liberos non opus eſt interuentu teſtium.

Sciens non indiget probatione.

Quod de duob. teſtib. dictũ eſt, procedit, ſi immediate ſit piis cauſis relictũ.

Hoc aũt intel[illegible] teſtes ſufficiunt in teſtamento ad pias cauſas, cum legatũ immediate proximeque relictum eſt piis cauſis, quia ſi teſtator reliquerit cuipiã priuato, & illi quidẽ grauato reſtituere pio loco, non ſufficerẽt duo teſtes, vt tale relictũ valeat, vt notab.

voluit

voluit Bar.in l.ulti.per illū text. D. de his quæ pro non ſcrip.ha.quod dictū ſimpliciter refert, & dicit ſing. Iaſō in l.Marcellus,col.8.verſi.ſed aduer.D.ad Trebel. Sed contra hoc vide quę dicam infra in uigeſimotertio priuilegio, poſt princ.& uide etiam non Soci. ſed aliū inter conſil.illius,conſi.618. colum.v.verſiculo, præterea, libro primo.

Intellige item in teſtamento, in quo pia cauſa inſtituitur. Na ſi alius eſſet inſtitutus,nō valeret ſine ſolennitate iuris communis,etiam in relictis ad pias cauſas, cū nō valeat caput teſtamēti,ut voluit Salyc.in authen. caſſa.in 9.quæſt.C. de ſacroſ.eccle. Imo. in c.quidā clericus,de foro compe.Alex.conſi.177. viſo themate mihi exhibito,col.1.verſi.nec prædictis,lib.2.& conſi.109 ſtatutis accurate perſpectis,col.pen.verſi.poſſet & tertia ratione,lib.2.Soci.conſi.5.in fin.libr.3. & conſi.114. videbatur prima conſideratione,col.2.verſi.& pro hoc, lib.4.& Iaſon in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,colum.3.verſi.in caſu autem contrario,C.de teſta. Ita ut in ipſo teſtamento pia cauſa inſtituatur,& non alius

Contrárium tamen voluit Ioan.Calde.conſi. vlti.tit. de conſtitutio.quòd ſcilicet valet teſtamentū.quo ad legata ad pias cauſas,per tex.ſimilem in dicta l. hac cōſultiſſima,§.ex imprrfecto,C.de teſtamen. Cuius ſentētiā adfert ipſe Socinus conſi.49. uiſo inſtrumento,col.vltima verſic.non omitto.lib.4.vbi eius rei ſuſpendit ſententiam,vide Iaſ.in d.§.ex imperfecto, Quod ſi è diuerſo ſit inſtituta pia cauſa,valent legata aliis facta in hmōi teſtamento,in quo tantum duo teſtes fuerunt adhibiti, vt voluit Salyce.in dicta authent.caſſa.& Anto. in dicto c. quidam clericus,col.penul.& Alexan. qui hoc dicit ſingul.conſi.41.viſo tenore.colum.2.verſicul,quinto,lib.1. & vide quæ dicam in ſimili infra in ſexto priuilegio, in n. [illegible] vide Iaſ.in loco ſupra allegato,& nouiſſime Soci.(ſi is eſt)in tracta.fall.in regu.310.incip. priuilegia,vbi multa veluti in vnum corpus de induſtria congeſſit,quibus non pauca adiiciemus. Primo autē loco continuabimus priuilegia circa vltimas volūtates,& Contrarium tenentes. Confirmatio contrariæ ſententiæ.

quæ

quæ illas reſpiciunt, deinde & alia continuatio ordine ſubiiciemus.

Tertium priuilegium.

Rogatio teſtium non eſt de ſubſtantia teſtamenti ad pias cauſas, nam in eo ſolùm iur s gentium uel diuini ratio habetur.

Teſtes rogati ad pias cauſas non ſunt neceſſarii.

TERTIO igitur loco, ex bis quæ diximus ſatis conſtat non eſſe neceſſe teſtes adſcriptos in teſtamento ad pias cauſas eſſe rogatos, cùm ea ſolennitas ſit iuris mere póſitiui, non iuris gentium, aut diuini. Ita expreſſe voluit Ioan. And. in cap. relatum, de teſtamen. & in additionibus. Spe. in tit. de inſtru. edit. §. compendioſe, verſi. item per ius canonicum, Bar. in repetitio. l. 1. col. antepe. in fi. & ibi etiam Bal. pr mùm in lectu. paulò ante finem, deinde & in repetitio. col. 14. verſic. ſuper quarto puncto, C. de ſacroſ. eccl. Bal. conſi. 152. ſuper primo puncto, lib. 4. & conſi. 26. ſuper primo puncto, poſt prin. libr. 5. & cōſi. 230. teſtamentū de quo quæritur, libr. 5. vbi tamen ſubdubitat Anto. Imo Pan. & Card. in d. c. relatū, poſt princip. & in c. cū n eſſes, de teſtamen. & Pau. Caſtren. conſi. 26. certum eſt quod dominus, ad fin. lib. 1. & conſi. 85 viſa dicti facti narratione, eo. lib. & conſi. 327. dubium facit in ſupraſcripto puncto, eod. libr. & conſi. 416. uiſis & examinatis, col. 2. eo. lib. & conſi. 25. ſuper eo quod quæritur, lib. 2. Corn. in authen. quod ſine, colum. vlti. eo. tit. & conſi. 278. conſuluit dominus, colum. penul. verſiculo, item placet, libro 1. & conſi. 148. viſis nonnullis, colum. 2. lib. 2. & conſi. 215. videtur prima facie, col. vl. libro 2. & conſi. 118. in hac conſultatione, colum. penult. eod. lib. 4. & conſi. 367. videtur prima facie col. [illegible] ſequens patet, eo. lib. [illegible] & conſi. 249. [illegible] col. 3. verſi. nec etiam obſtat, lib. 4. & videtur uoluiſſe Alex. conſi. 70. viſo conſilio, columna ult. libro 2. & conſi. 4. attentis narratis, columna ſecunda, verſiculo, prætermiſſis, libro ſeptimo, & conſilio 131. ſuper themate, poſt prin.

princip.eodem libro,ubi dicit hanc eſſe communē opinionem, & Socin.in dicta regul.310.in 32.priuilegio,& Barbat.conſi.42.clementiſſimum Deum,colu.5.libr.4.& conſi.87.prope eſt dominus, colum.5.& iterum colum. ulti.eodem libro 4.& Stepha.Bertran. conſi. 94. relicta. in princ.lib.2.

Contrarium tamen tenuit Franciſ.Areti.antiquior in quodam ſuo conſiliō,ſicuti illum retulerunt Anto.& Panor.in d.c.relatum,& idem quoque tenuit Lapus, alleg. 30.vbi dicit ita de facto Bal.conſuluiſſe,& Pau.Caſt. ſibi contrarius, cōſi.101.ad primum quæſitum videtur reſpondendum,in quarto,dubio,lib.2. & Rom.in repetit. d.authen. ſimiliter,in 2.ſpecialiter vltimarū uoluntatum & Corn.ſibi contrarius conſi. 308.pro deciſione præſentis,col.3.verſic.hæc quidem ſunt ſene uer:ſimilia, iunctis his quæ prius ſcripſerat lib.3.& Ludo.Bolo.in additio.conſi.Ioan. Ana. conſi.28.viſis & accurate attentis, col.4.Mouentur primo, quia non inuenitur correctum ius ciuile. Secundo per tex.in d.c.relatum in illis uerbis,tribus,aut duobus legitimis teſtibus requiſitis.Quæ verba idem ſignificāt,quòd teſtibus rogatis. Nihil enim aliud eſt rogare teſtes quàm,eos requirere,vt adſint actui,per text.in authent. de teſtibus, §.& licet.in illis verbis,dū ad hoc ipſum adſumantur teſtes.iunctis uerbis,hæc enim inania,& ex tranſitu prohibita teſtimonia & iuncta authen.rogati. C.eodem titu.Et propterea adhibiti teſtes in teſtamēto (quod nihil prorſus aliud eſt, quàm requiſiti)ſufficiunt, Inſtitu.de teſtamē.§.ult. iuncta l.hæredes palā,§.pen. D.eodē,& l.hac conſultiſſima, in prin.C.eo.cū ſimil.& ad idē eſt tex.iuncta gl.in l.nullū,D.de diuort.& gl.in l.ſcripturas,vbi Bald.C.qui pot. in pigno.hab.exponit teſt.bus adhibitis, id eſt,rogatis. Item licet milites poſſunt quibuslibet modis teſtari, ſeruato duntaxat,iure gentium,l.1. D.de teſtamen.milit. cum ibi nota.debent tamen.teſtes in eorū teſtamento eſſe rogati, per l. diuus eodem titu. quem ibi ad hoc not. & dicit ſing.Ang.eſt tamen ſimilis in §.i. Inſti. eo.titu.

Contrariæ opiniones authoris

Eorundem rationes.

Requiſiti teſtes.

Milites quibuſlibet modis teſtantur,ſeruato tamen iure gentium.

Modo teſtes ſint rogati.

Sed

Reſponſio ad contraria.

Sed Corn.in locis ſupra allegatis,has obiectiones facile diſſoluit. Nã quod ad primã pertinet,ex quo d.c.relatum, dicit expreſſe cauſam teſtamentorũ ad p as cauſas nõ eſſe tractãdam ſecundũ leges, ſed omnino eſſe ſequendũ ius gentium,ſiue diuinum, vt ſupra ſæpius diximus,ſatis in hoc videtur eſſe correctum ius ciuile. Ad illa autem verba,teſtibus requiſitis,reſpondet Corn.multis modis. Primũ,quia textus ille nõ loquitur de teſtib. requiſitis,vt intereſſent teſtamento, & illa verba referũtur ad præceden.verbum,tractetur, quod quidem refertur ad iudices. & eſt verbum futuri temporis, & tamen teſtamtutum erat factum de præterito,& qualitas adiecta verbo,intelligitur ſecundũ tempus verbi,l.in delictis §.ſi extraneus,de noxal.actio.l.ex facto,& ibi Bar.D.de vulga.& pup.l.Lucius.ff.de mil.teſt. Et ideo loquitur de teſtibus,qui requiruntur tempore iudicii,ſcilicet ad probandum teſtamentum.Sed & quod non intelligatur, requiſitis,id eſt,rogatis,prout leges,volũt teſtes eſſe rogatos in teſtamentos,ex eo facile apparet,quod ille text. nõ ſolũ loquitur in teſtamento,ſed,& in aliis ultimis uolũtatibus, quia generaliter loquitur de relictis eccleſiæ, nõ ſe reſtringens ad teſtamentũ. Conſtat autẽ ꝙ in relictis etiã nõ piis cauſis,non requiritur generaliter, ut teſtes ſint rogati,per l.ulti.§.in omniũ,C.de codicil. Et abſurdum eſſet dicere, quòd maior ſolennitas requiratur in relictis piis cauſis.quàm aliis,& omnino,contra mentem dicti cap.relatum. Nam ſine miniſterio authen.de teſtib.§.& licet,dicit ille tex.reſpiciens non ad ſolẽnitatẽ, ſed ad probationem.requiſitis teſtibus, quia etiam debẽt teſtes requiri,ut deponãt,non autẽ ſe ingerere,alias ſuſpicione nõ carerent,per l.quæ omnia.ubi Angel.not. ff.de procurat.& not.etiã glo.in l.presbyteri.C.de epiſco & cle. Iac.Bella.in authent.de teſt.§.ſi uero ignoti, & Bart.in l.poſt legatũ,§.ſi uerò, D. de his quibus ut in ign.& ita etiã intelligit.illa verba,requiſitis teſtib. Imo. in d.c.relatũ,& Barb.dicto conſi.87.col.ultim.libr. 4.ad dictam l.diuus,reſpondet poſt Bald.in authent. quod ſine,

In piis cauſis maximi eſt momenti ius gentium ſiue diuinum.

Qualitas adiecta uerbo intelligitur ſecundũ tempus uerbi.

In relictis non piis non requiritur generaliter teſtium rogatio.

Abſurdum.

Teſtes ſe ingerentes ſuſpicione non carent.

ne, C.de teſtam. quòd teſtes ideò debent eſſe rogati in teſtamento militum,vt ex eo poſſit certo diiudicari militem proferendo verba,quæ ſonant in teſtamentum, ea deliberatè,& feriò,animoq; teſtandi, non iocò,non per funɛtoriè protuliſſe, vt ſæpe ſolent aliàs, ſicuti & alibi huiuſmodi rogatio ponderatur in l.Pamphilo,§.propoſitum,D.de leg.3. Et ita ſatis exprimere videtur tex.in d. l.diuus ibi,vt prius conſtare debeat factum eſſe, & in illis verbis,alioquin &c.Ex quibus clarè apparet rogationem non eſſe requiſitam ad ſolennitatem teſtamẽti militis,quin videlicet valeat ſine illa, quoquo pacto poſſit conſtare teſtamentum fuiſſe factum. Sicuti in ſimili dicimus in teſtamento parentum inter liberos, in quo nõ requiritur rogatio teſtium,vt voluit gl.in l.vlti.ad fi.C. de teſt.Ang.Paul.Caſt.& recentiores in dicto.§.ex imperfecto.Ang.in auth.de teſt.imperf. in prin. Nã vt dicit Bal. in d.authen.quod ſine,in parentibus erga liberos præſumitur deliberatio,argumen.l. nec in ea. ad legem Iul. de adul.quia naturalis ſtimulus vrget patrem ad cogitãdum de liberis,l.amiciſſimos,§.vlt.de excuſ.tut.At in teſtamento militis, in quo huiuſmodi deliberatio non præſumitur,ſi obiiceretur militem ipſum non protuliſſe verba ſonantia in teſtamentum,ac non deliberatè protuliſſe,neceſſe eſſet ad probandum animum, adferre rogatũ teſtimonium,& alia quæ id arguerent.

Rõ, cur teſtes debeãt eſſe rogati ĩ teſtõ militis.

Rogatio nõ eſt de ſolennitate teſtamenti militis.

Nec teſtamenti inter liberos.

In parẽtibus erga liberos præſumitur deliberatio.

Quę non præſumitur in militis teſtõ.

Quintum Priuilegium.

In pijs cauſis ſola ſubſcriptio manu teſtatoris, ſine teſtibus facta, uim teſtamenti obtinet.

QVARTO accedit proximè ad ea quæ dicta ſunt in præcedentibus, quod teſtamentum manu teſtatoris ſcriptum ſine teſtibus,ad pias cauſas valeat,vt expreſſe voluit Imo.in l.ſi is qui.D.de teſtamen. & ſequitur Corn. dicto conſi.307.col.4.verſicu. & licet ſint conteſtes, libro 3. Nam etiam (inquiunt) hoc ſufficit in teſtamento

Teſtamẽtũ niſi teſtibus ad pias cauſas ualet.

Idē in teſtamēto īter liberos.

inter liberos,per auth.ſi modo.C.fam.hercis. quæ ſolū requirit ſubſcriptionem manu teſtatoris, quæ quidem non plus operatur, quā tota ſcriptura ipſius teſtamenti, argu auth quod ſine,C.de teſta & §.nos quidem,cum ſequen.in auth.de tab. Et hoc quoq; probatur,vt dicunt in d.l.vlt.C.fam.erciſc.quæ ſtatuit voluntatem inter liberos poſſe probari quibuſcunque iudiciis; quod & idem affirmat Bal.in d.auth.quod ſine.

Volūtas inter liberos, ꝓbatur quibuſcūq; iudicijs.

Quintum Priuilegium.

In pijs cauſis ſolum ius naturale conſideratur, et ob id mulieres non minus in teſtamento ad pias cauſas, quam inter liberos teſtes habentur idonea.

Mulieres teſtes idoneæ in pijs cauſis.

Itē in teſtō inter liberos. Cōtrariū tenētes.

QVINTO ex præcedentibus quoque proficiſcitur, vt etiam mulieres ſint teſtes idoneæ in teſtamento ad pias cauſas, cum iure naturali mulieres non reperiātur prohibitæ,ſed ſolum de iure ciuili, vt ex eo patet, quòd in teſtamento inter liberos poſſunt eſſe teſtes,vt no.gl. in auth.quod ſine, & ibi Bal.& alii,C.de teſta.& gl.in §. quod & ſæpe,in auth.de trien.& ſemiſ. & l.vlti. C.fam. erciſ.& Bart.& alii,in d.§.ex imperfecto. Imol. in l. qui teſtamēto, §.mulier, D.de teſta.Fran.Are.& Fely. in c. quoniam,de teſtib.Et ita etiam in teſtamēto ad pias cauſas voluit Bald.in d.l.i.ante fi.in lect.& etiam in repetit. col.14.verſi.oſtenſo de principalibus perſonis,C.de ſac. ſan.eccle & conſi.230. teſtamentum de quo quæritur, eod.lib.5.vbi tamen dicit eſſe dubium,Ang.conſi.232.in cauſa prædicta,col.1.Petr.Ancha.in d.c.cum eſſes, in 4. not.& ibi etiam Imo.& Panorm.col.1.& iterum vlt.teſtamen.& idem Panorm.in d.cap.relatum,colum 1. de teſtam.Pau.Caſt.[illegible] ſupraſcripto lib.1.Barba.conſi.87.prope eſt dominus,colum.5.& ſequen.libro 2. Alexand.conſi.105. viſo ac diligenter, colum.4.verſicu.ſecundo reſpondeo, libro quarto, Corne.conſil.261. in hac conſultatione,colum.1. libro 1. &

conſi l

conſi.clxviii.in præſenti,col.3 libro tertio,& conſi.215. videtur prima facie colum.iii.libro ii. & idem Alexand. conſil. clxxvii.viſo themate, colum.2. verſiculo,& licet dominus.l.: 2 Soc.in d.tractatu fall.reg. cccx.in xxxvi. priuilegio,& Lanfran.Oria.in repetitio.c. quoniam con tra falſam,in verbo,teſtes verſic.& primo quæritur,ibi, inter liberos, de probation. & nouiſſime Iaſon in l. hac conſultisſima,in princip.colum.vlti.C.de teſtamen. Phi lipp.Deci.& Fely.in d.c.quoniam, de teſtibus, & idem Deci.in l.fœminæ.D.de reg.iur.

Contrarium tamen tenuit Specu.titu. de teſtamen.§. i.verſi.item quod eſt melius.Federic.Sen.conſi.217. factum eſt tale,quidam nomine.P.in ſi.per iura vulga. diſponentiam mulierem non eſſe teſtem idoneam in teſta mentis,& poſt illum Roma.in d.authen.ſimiliter,in 16. ſpeciali circa vltimas voluntates,C.ad legem Falc.motus per tex.in d.c.relatum,in verbo,teſtibus le itimis & aliis quibuſdam leuibus rationibus,quibus ſatis reſponſum eſt ex his,quæ ſupra diximus,ne iterum repetamus. Subdit tamen in fine, quòd licet hæc opinio ſit verior, tamen præcedens forte in practica ſerueretur quia communis eſt.& hanc ſimpliciter refert, quaſi ſequatur Bar ba.ſibi contrarius conſi.cviii.clementiſſimi Dei patris, colum.pen.in prin.lib.i.& conſi.xxxviii.difficile, col.8. libro iii.& non obſcure in dicto c.relatum, & in conſil. lviii.clementisſimi Dei colum.antepenul.& Soci.qui du bitat,conſi.xcii.in cauſa domini Antonii. col.2. verſicu. quinimo diſputatur,libro iii.Sed & hanc partem ſequitur intrepidie,& conſtanter Benedict. Cap. conſi,lxxv. & facit in hanc partem,quod ſcribit Bald.conſi.cclxiiii. ad euidentiam,in ſi.quòd ſufficiunt duo teſtes in legato ad pias cauſas,modo ſint omni exceptione maiores. At mulieres non ſunt eiuſmodi ſecundum Alex. conſil.lxx. viſo conſil.colum.5. verſicu.bene facit, libro.ii. & Cepo.conſi.xxxi.quidam ruſtici.col.ii.verſicu. primo fuerunt. Deci.in l.fœminæ.col.5.in xvi.caſu,verſic. & caſu quo D.de reg.iur.

Cōtrariū tenētes.

Mulier non eſt idonea teſtis in teſtamentis.

Requirūt duo teſtes in legato ad pias cāſ omni exceptione maiores.

Sextum

Sextum Priuilegium.

In pijs cauſis ualet teſtamentum non lectum coram teſtibus, uiuente teſtatore, nec in publicam formam redactum, niſi primò cauſas teſtator expreſſerit, deinde et aliud ad pias cauſas minus ſolenne fuerit.

Mortuo teſtatore ante lectũ cũ tẽ teſtibus teſtamentũ, nihil ualiturum eſt.

SEXTO, ex eodem fonte manat, quòd licet aliàs non valeat teſtamentum à tabellione, aut ab ipſo teſtatore conſcriptum, ſi ante decedat teſtator, quàm fuerit lectum coram teſtibus, & in publicam formam redactũ, per tex.not.in l.fideicommiſſa,§.quoties,& in gl.Bar. & alii, D.de leg 3. Fallit tamen in teſtamento ad pias cauſas in quo id neceſſariò non requiritur, vt uoluit Dy.in l.Lucius,2.D.de mil.teſta.per illum tex.loquẽtem in teſtamento militis, quem & ipſe Dy.trahit ad teſtamentũ ad pias cauſas, & Roma.qui hoc reputat ſin.in.d.l.auth. ſimiliter, in 13. ſpeciali circa vltimas voluntates. Imo. in d.l.fideicommiſſa, & ibi quoq; Alex.in addi.Bart. & idẽ Imo.conſi.75.viſa dicti facti, li.1.& d.c.cùm eſſes, de teſta.Pau.Caſt.conſi.25.ſuper eo quod quæritur, li.2. Corne.conſi.53.pro deciſione, col.3.li.1.conſi.118. in hac cõſultatione, col.3 verſi.nec obſt.dictum, lib.3.vbi & idem concludit eſſe in teſtamento inter liberos, ad hoc multũ allegans conſi.307.prima facie, in princ.Inn. in his, quæ dicit, col.7.verſi.nec obſtant adducta in contrariũ, li.3.& Soci.d.reg.300.in 24.priuileg.Barb.latè con.42 feciſſet teſtamentum ad pias cauſas, & Alex.con.4. attẽtis narratis, col 3.& 4.lib.7.& Iaſo.in l.hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, col.2.C.de teſta. Et hoc quidẽ confirmatur quia nec in teſtamento inter liberos ea ſolennitas requiritur, ſecundum bar.in d.l.fideicom.§.quoties, & Imol. in l.ſi is qui.D.de teſta.& Corn.vbi ſupra, quicquid. ſenſerit glo. in d.l.ſi is qui.

Niſi ad pias cauſas teſtatus ſit.

Idẽ in teſtõ inter liberos.

Reſtrictio præcedentium.

Hoc intellige procedere, niſi prio teſtator cauſas expreſſiſſet, deinde feciſſet aliud ad pias cauſas, qđ tamẽ non

non fuit lectum coram teſtib.& in publicam formā redactum.Certe hoc poſtremū teſtamentū nullius erit roboris,nec ex eo cenſebitur primum reuocatū.Ita conſuluit Oldrad.conſi.119.Titius cōdidit teſtamentū,per text. in §.ſed hoc præſenti,in fin.in authen.de ſanctiſ.epiſcop.& alia quæ ipſe allegat,quem ſequitur Ioan.Ana.in addit. Speculat.titu.de inſtru.edit.§.cōpendioſe,verſi. & quid ſæpius,in additio.col.penul.& Petr.Anch.in d.c.cum eſſes,de teſtamen.& Barb.d.conſi.42.col.7. verſi. nec obſtant allegata,& col.ſequen.lib.4.

Septimum priuilegium.

Teſtamentum imperfectum,totius uoluntatis imperfectione,quantum ad ea, quæ pias cauſas concernunt, ualere interpretandum eſt.

Septimo, hinc quoque efficitur, quod præcedenti eſt finitiuum, vt valeat teſtamentū imperfectū imperfectione voluntatis, fauore piæ cauſæ, vt videtur voluiſſe Bar.in l.in teſtamento,per illū text.D.de fideicommiſſ. liberta. vbi ita dicit ſe dixiſſe in quæſt. facti, & expreſſe Bal.in l. in iure.C.de manumiſ.teſta.Petr.Anchar.conſi. 337.de efficacia.Imol.in.l.ſi is qui.D.de teſtamen.& in c.2.eod.titu.Ioan.Ana.conſi.57.viſis & conſideratis,Panormit.in c.penult. col.2.de ſucceſſ.ab inteſta.Paul.Caſtrenſ.conſi.456.viſis & examinatis atteſtationibus,lib.1. Ang.Aret.in.§.ex eo,in fi.Inſtitu.quibus modis teſta.infir.Alex.in d.l.hac conſultiſsima,§.ex imperfecto.C.de teſtament.& in l.ſi certis annis,C.de pact.& conſil.108. viſo ac diligenter conſiderato,col.2. verſi. confirmantur etiā predicta,li[illegible] 300.in 38.priuileg. & Barb.d. conſi.42.col.4 lib.4.& repeti.l.cum acutiſsimi, col.39.C.de fideicommiſ.vbi hoc ſing.reputat,& Calca. conſi.13.pro parte negatiua.col.3.verſi.12.Sicuti etiā valet teſtamentū imperfectū,non ſolū ex defectu ſolennitatis,de qua loquuti ſumus in præcedēti capite inter libe-

Teſtamētū imperfectū in pys cauſis habet effectum.

Quod nō ſolam procedit ex defectu ſolennitatis, ſed ēt uoluntatis.

C ros,

ros,per tex in d.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto,C. de teſta.ſed etiam ex defectu voluntatis,de quo nunc loquimur per tex.in l.vlt.C. fa.ercif. per quem ita Ro.in d.aut.ſimiliter.Panor.in d.c. pen.de ſucceſſ. ab inteſta. & late Barb.conſi.58.omnipotentem,col.5.ver.quinimo plus videtur,lib.4.Ang.in repetit.l.ſi.certis annis,in vltichar.C.de pact.Bal.in l.ex ea.de teſtam.

Contrariæ opinionis authores.

Contrarium tamẽ tenuit Bal.in repe.l.i.col.pen.in.6.q.C.de ſacroſ.eccl.Ang.in d.l.ſi is qui.D.de teſta.Petr. Anch.in c.2.de teſta.& Panor.ſibi contrarius,conſi.105 caſus in facto ſic proponitur,lib.2.& Paul.Caſtr.etiã ſibi contrarius conſ.101. ad primum quæſitũ uidetur reſpondẽdum,in.3.dubio, lib.2.& conſi.449. viſa dicta facti narratione,lib.2.Raph. Fulg.conſi.117.Ioannes quondam. col.pen.Flor.in l.cum de in rem verſo, col.2.D.de uſur. Imol.conſi.92.in cauſa quæ vertitur,in prin.2.dub.lib.2 & Ro.in d.auth.ſimiliter,in 18.ſpeciali,circa vltimas voluntates mutuo primo, quia teſtamentum inter liber imperfectum imperfectione voluntatis eſt nullum, vt voluit gl.ordina.in d.l ſi is qui,& ibi Bar.& alij,D.de teſta. & in l.vlt.in verb.impletũ,& ibi etiam Guli.Cun. Bar.& Bal. C.fa erc.Bar. Albe.Ang. Cor.& recentiores in d.§. ex imperfecto,Bal.cõſi.296.licet regulariter in teſtamẽto,lib.5.Anto.in c.1.de ſucceſ.ab inteſt.Pan.d.conſi.105 Ang.Are.§.ex eo aũt.Inſtit.quib.mod. teſta.infir.Philip. Corn.conſi.308.pro deciſione, col.3.verſi.hæc quidem ſunt,lib.3.Ergo multo magis teſtamẽtũ factũ piæ cauſæ cui minus fauetur,quam liberis,vt no.in c.quicunq; 17. q.6.cũ concord.Subdit tamẽ Ro. ꝙ licet doct.hoc communiter teneãt,vt teſtamentum imperfectũ ratione volũtatis inter liberos nõ valeat, id tamẽ videtur eſſe contra caſum d.l.vlt. C.fa. [illegible] cœptũ,neq; impletũ ſit teſtamentũ,defuncti diſpoſitio cuſtodiatur,&c. Ideo nihil moratus alias rationes adducit,videlicet ꝙ regulariter nõ valet teſtamentũ,imperfectũ ratione voluntatis,l.furioſum,C.qui teſt. fa poſ. & d.l.ſi is, qui, & l.ex ea ſcriptura D. de teſt. nec his caſus exceptus reperitur.

Teſtamẽtum inter liberos imperfectũ imperfectiõe voluntatis eſt nullum.

Piæ cauſæ minus fauetur, quam liberis.

Item videtur, inquit, caſus expreſſus in l. ſi iure. C. de manu. teſta. vbi nõ iure facto teſtamento, non competit libertas, nec diſtinguitur, an ſit non iure factũ ex defectu ſolennitatis, an ex defectu voluntatis, ergo indiſtincte intelligẽdus eſt. l. de pretio. D. de publi. in rem actio. cũ ſimilib. Adde & tu confirmationẽ huius rationis, quòd dictus textus non põt intelligi de teſtamẽto nõ iure facto, ex defectu ſolennitatis, per ea quæ ſupra diximus in præcedẽtibus. Ergo neceſſario debet intelligi de defectu voluntatis, alioquin eſſet ſuperuacaneus, & vide Pet. Anch. conſi. 337. de efficacia Deinde ſubiunxit Rom. nõ obſtare. d. l. in teſtamento. D de fideicõ. liber. cui omnino innititur Bar. quia ſi etiam ille text. intelligitur de imperfectione voluntatis, tamen non neceſſario obligat hæredem, vt patet ex illis verbis pios tamẽ filios debuiſſe manumittere, &c. ex quibus conſtat, quòd huiuſmodi legatum pium non eſt debitũ iure efficacis rationis, ſed cuiuſdam pietatis, vt videlicet hæres maxime filius adimpleat, quod patet diſpoſuit in fauorem piæ cauſæ. Quæ res obligationem efficacem non producit, vt patet ex l. cum is, §. mulier, de condi. indeb. vbi licet pietas excludat repetitionẽ eius, quod pro dote indebite ſolutũ eſt, non tamẽ obligat eam, quæ pro dote alterius errãter indebite ſoluit, ad dotẽ ipſam exoluendam. & tex. in authenti. de hæred. & facild. §. ſi vero expreſſum, vbi dicitur, quòd pie facit hæres inſtitutus adiens hæreditatem, & tamen ea ipſa pietas non obligat inuitum ad adeundum, l. ſicut. cum ſimilib. de repud. hæredi. C. & poſtremo ex tex. in l. pen. §. illo. C. de neceſſa. ſer. hære. inſti. vbi legatum factũ ſeruo proprio, ſine libertate, non obligat hæredem, impie tamen facit hæres, qui illud ſoluere renuit. Et ita antè Roma. videtur intellexiſſe dictam l. in te[illegible] vt videlicet non ſit neceſſitatis, ſed cuiuſdã æquitatis, & ſuaſionis. Bal. (cuius Rom. non meminit (in l. cum quis, col. 4. verſi. dices tu, nonne eſt, C. de iuris & facti igno. & Panor. d conſi. cv. lib. 2.

Tu tamen tene priorem opinionem, quæ communior eſt, per textum in d. l. in teſtamento, qui eſt ad hoc ex-

Cum lex non diſtinguit, indiſtincte intelligendum eſt.

Pietas excludit repetionem indebiti.

Non tamen inducit obligationem.

Autor confirmat priorẽ opinionem.

preſſus,vt qui vtitur verb.debuiſſe,quod eſt præciſæ ne ceſſitatis,vt no in l.ſæpe.D.de offi.præſid.& tex.in c. vl ti.ibi,non ſolum poſſunt,ſed debent.de ſenten. excom. cum ſimilib. & ita omnes illum tex. vt videlicet ſit neceſſitatis,intelligunt,quotquot illum ſiue ad hoc propoſitum,ſiue ad aliud allegant.Nec huic obſt.quod dictum eſt,non quicquid eſt pietatis,continuo eſſe neceſſitatis. Neque.n.propterea ſequitur nõ eſſe neceſſitatis, quicquid pietatis eſt.Nec animaduertit Rom.ſe ſibi diſſidere,cum in 13.ſpeciali,id adfirmãter tenuiſſet, quod diximus in præcedenti verſi. qđ omnino repugnet huic qđ nũc tenuit. Sunt tamen qui hoc intelligunt procedere,ſi eſt imperfectio volũtãtis,reſpectu totius teſtamenti,ſecus eſt,ſi voluntas eſt imperfecta, reſpectu diſpoſitionis de qua agitur, vt pulchre declarat Pan.in d.c. pen. de ſucceſſ.ab inteſt.Phil.Dec. qui hoc no.reputat in c.1. col.5.de fi.inſtru.Sed & tu intellige, vt valeat quãtũ ad ea quæ concernũt pias cauſas.Nã in cæteris legatũ valebit,ẽt ſi pia cauſa fuerit inſtituta, vt late tenuit Iaſ. in l. hac conſultiſſima.§.ex imperfecto,col.3.verſi. pro intelligẽtia.C.de teſta.contra Saly.in auth.caſſá.col.4. & 9. C.de ſacr.ſan.eccle.& Ant.in c.quidam clericus,colum. antep.de foro compe.& Alex.conſi.61.viſo tenore allegati,col.3.verſi.aduerte tamen,li.1.& conſi.105. viſo ac diligenter conſiderato,col.5.verſi.cæterum teſtamenta, & iterum col.vlti.lib.4.tu illum omnino vide,& quo diximus ſupra in primo priuilegio.

Reſtrictio prioris opinionis.

Rurſus alia. Legatũ nullum ẽt pia cauſa inſtituta.

Octauum Priuilegium.

In pijs cauſis nutu et ſignis factum teſtamentum ualet, niſi teſtator excommunicatus, uel in bello illicito deceſſerit, uel cecus teſtetur.

OCTAVO non admodum diſſimile eſt, quòd licet alias non valeat teſtamentum nutu factũ,l.iubemus,& ibi glo.& doct.C.de teſtamen. valet tamen ad pias cauſas,

Teſtamẽtũ nutu factũ non ualet.

ſãs, vt voluit gl. in c. cum tibi, de teſtamen. quam ſequũtur doɔto. ibi, & Bal. in l. i. col. 2. in leɔt. vbi eam glo. dicit ſingu. & in repeti. col. antepen. verſi. ſuper quinto, & ibi Franc. Aret. col. vlti. C. de ſacroſ. eccl. & Bal. in l. ſi poſt diuiſionem, poſt medium, C. de iuris & faɔt. igno. & in l. diſcretis, C. qui teſtamẽ. fac. poſſ. & in l. 2. & ibi quoque Imo. D. de teſta. & conſi. 174. quidam dominus Rambaldus, lib. 3. Petrus Anchar. & Imo. in cap. 2. de teſtamen. Imo. in l. captatorias, verſi. ſed iuxta prædiɔta, D. de hæred. inſtituen. Ang. Alex. Corn. & Iaſ. in d. l. iubemus. C. de teſtamen. Ang. in l. in fraudem, §. i. D. de milit. teſta. Calde. conſi. 4. titu. de teſtamen. Barb. qui illam glo. dicit ſingul. conſi. 43. illud in medium referã, col. 5. & ſequen. lib. 3. Franc. Aret. in l. i. col. 7. uerſic. tertio confirmatur, D. de teſtamen. Iaſ. in l. licet inter priuatos, col. i. verſic. tertio confirmo, C. de paɔt. & in authenti. ſi qua mulier, col. 2. C. de ſacroſanc. eccl. & in l. ſi cui legatur, §. hoc autem, col. vlti. C. de legat. I. Fely. in c. in præſentia, col. 22. de proba. Ludo. Bolo. conſi. 53. venerãdus dominus, col. vlti. Stepha. Bertran. conſi. 101. licet teſtam. lib. I. *ſecus in pijs cauſis.*

Contrarium tamen videtur voluiſſe Bal. ſibi contrarius, & Pau. Caſt. in l. & in epiſtola. C. de fideicõ. tãquam hoc iure expreſſum non reperiatur, & Ang. etiam ſibi cõtrarius in quibuſdã leɔtu. in d. l. iubemus, et Barb. ſibi cõtrarius cõſ. 92. præclare ſcribitur, col. 7. lib. 2. & in hãc partem conſuluit Anto. de Prato, cuius conſi. ſubſcripſerunt omnes Perufini, vt refert Fran. Cur. in additio. Alex. in d. l. iubemus, & pro hac parte facit, ꝙ nõ valet teſtamentum militis nutu factum, nec teſtamentũ inter liberos, vt de primo eſt gl. quam plerique omnes ſequuntur, in d. l. in fraudẽ, §. i. in verbo, nuda, D. de milit. teſta. Secundũ autem de teſtamento inter liberos tenuit Bald. Ang. Fulgo. Pau. Caſtren. & recentiores in d. l. iubemus. Bal. et Pau. Caſtr. in d. l. in epiſtola, et ipſe Ang. in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfeɔto. C. de teſtamen. et in authen. de teſtamen. imperf. et in diɔta l. in fraudem, et diɔta l. diſcretis, C. qui teſtamen. face. poſſ. et videtur eſſe *Contrariæ opiniones authores* *Teſtamentũ militis nutu factũ non ualet. Nec teſtamentum inter liberos.*

tex.in authen.quod ſine,ibi, non ſignis.C.de teſtamen.

Prior opinio communior.

Sed prima opinio vt communior eſt, ita et verior, quia,vt iam diximus,in diſpoſitionib.ad pias cauſas attẽditur ius diuinũ,vel gentium, in quo nõ reperitur prohibitio teſtamẽti nutu faciendi. Quin videmus quòd princeps põt permittere,vt quis eo modo teſtetur, per l.ſi mutus.D.de teſtam. nec etiam expeditum eſt omnino, quod de teſtamento militis,et de teſtamento inter liberos diximus.Nam quod ad primum attinet,videtur eſſe text.in contrarium in l.iure militari,D.de milita. teſtamen.et in §.quinimo.Inſtit.eo.vbi mutus poteſt teſtari, quod tamen non poteſt aliter facere, quàm nutu,& ſignis.l.vbi.D.dè regulis iuris,& ita intrepide tenuit hãc partẽ Alex.in d.l.diſcretis,col.vlti.vbi tamen diſtinguit, an milites poſſit loqui articulate,& ita procedat prima ſententia,aut non poteſt, & procedat ſecunda, per id quod in ſimili dicitur in c.tuæ.de diſponſat.& ita etiam in terminis conſuluit Ang.conſi.257. teſtator fecit teſtamentum ſuum. Quantũ aũt ad teſtamentum inter liberos,videtur etiã tex.in contrarium in l.vlti.C. fam.erci. in verbo,vel iudiciis,per quem hanc poſtremam partem tenuit Corn.in d.l.iubemus,col.pen.vbi ita dicit vidiſſe, ſe de facto conſultum per plures clariſſimos, licet periculoſum eſſet in practica recedere à cõmuni opinione.

Ex permiſſu principis poteſt quis nutu teſtari:

Mutus non prohibetur teſtari.

Diſtinctio in milite.

contrariũ prioribus in teſtamento inter liberos.

Limitatio prioris opinionis.

Tenendo igitur eorum opinionem,qui dicunt valere teſtamentum nutu factum ad pias cauſas, eam duob.modis limitabis. Primò,vt procedat, niſi teſtator deceſſerit in eo ſtatu,qui prima fronte huiuſmodi appareat,ut nõ ſit tractandum de fauore animæ,quia deceſſit excommunicatus,vel in bello illicito,ex not.per gl.antiquam in c. decernimus,de ſenten.excommu.lib.6. Ita voluit Bald. in d.l.iubemus,contra quem pungit Corn. ibi, col.pen. dicens eſſe ſuper hoc cogitandum,quia licet non ſit cõſiderandus fauor animæ teſtantis,ſubeſt tamẽ ſemper fauor piæ cauſæ inſtitutæ.Tamẽ id quod Bal.ſupra tenuit, Bar.ante illum in repetitio.l.1.in 6.q.C. de ſacroſ. eccle. & Lapus alleg.123.in Dei nomine,& Dominic,in c.2.§. vlti.

Teſtator excõmunicatus decẽdens non cenſetur ad pias cauſas teſtari.

Idem ſi in bello illicito.

vlti.col.4.de vſur. Firmia. tractatu de epiſcopo, in 31. quæſt. quartæ partis, lib.4.verſi.nota ergo in primis. Sed Bal.ibi, in lectu.col.3.verſic.quid de excommunicato, & in repetitio. col.4.verſi.6.& ſequen.quæſt. C. de ſacroſanct.eccleſ.tenet contra Bart.& ita eſt ſibi contrarius. & hoc etiam ſequitur late Panormit.in rubr.de teſtam. colum.penul.ſuper quo vide.late Philip.Franc. in rubri. eodem titu.lib.6.colum.14.verſicu.vlti.quæritur an excommunicatus.

Limita ſecundo ſecundum Ange.in d.l.iubemus, non procedere in teſtamento cæci, in quo requiritur ſpecialis ſolennitatis, per l.hac conſultiſſima, C. qui teſta.facere poſſ. Et hoc dictum Ang.ſimpliciter refert Corne. in d.l.iubemus, colu.pen.tanquam id ſequi videatur. Verũ Alex.ibi, col.1.aperte reprobat, dicens ſibi videri non eſſe verum, quia diſpoſitio illius l.hac conſultima, non habet locum in teſtamento ad pias cauſas.

Teſtamentũ cæci requirit ſpeciale ſolennitatem.

Nonum priuilegium.

Mutus ſurdus ſimul à natura non prohibentur ad pias cauſas teſtari, ut pote quæ nullis legibus coarctantur.

NONO, licet mutus & ſurdus ſimil à natura teſtari non poſſit, per l.diſcretis, poteſt tamẽ teſtari ad pias cauſas, & hic caſus longe alienus eſt à præcedenti, & magis lubricus. Nam non quicquid poteſt quis nutu facere, cõtinuo poteſt mutus & ſurdus à natura etiã facere. Quis enim poteſt nutu codicillos facere, per l.nutu. D. de legatis 3. mutus tamen & ſurdus ſimul à natura id facere non poteſt, per dictam l.diſcretis, & ibi Rapha.& Paulus Caſtren.cum ſimilibus adductis per Corne.ibi. Igitur (vt redeamus) poteſt mutus & ſurdus ſimul à natura teſtari ad pias cauſas, vt videtur ſentire Bald.in dicta l.diſcretis, & expreſſius Alexan.ibi, & Panormit. in rubrica de teſtamen.colu.4. Pro quibus facit, quòd milea

Mutus et ſurdus à natura non teſtantur. Secus ad pias causas.

Miles mutus et ſurdus teſtari poteſt.

mutus ſimul & ſurdus teſtari poteſt, vt videtur eſſe tex. in d.l.iure militari, D.de milit.teſtam.& in d.§.quinimo. Inſtitut.eod. & vtrobique glo.intelligit illo tex.in muto ſimul & ſurdo à natura, quam ſequuntur Ioan. Fab. & alii ibi,& Cy. Saly.& Alexan. in dicta l.diſcretis. Bald.& Ange.in dicta l.iure militari,& eſt etiam glo.in §.vltim. in verbo, certis. Inſtitut.quibus non eſt permiſſ.facere teſtamen. facit etiam quod princeps poteſt diſpenſare, vt mutus & ſurdus ſimul à natura teſtentur, ſecundum Cynum Bal.Roma. & Alexan. in dicta l.diſcretis, per l. ſi mutus, D.de teſtam. Ex quo facile colligi poteſt, hoc impedimentum non eſſe iuris naturalis, gentium, aut diuini, alioqui enim princeps illud tollere non poſſet, per clement.paſtoralis, de iudiciis,& not. Imo.in ca.quæ in eccleſiarum, de conſtitut.& Barto.in l.vltim.C.ſi contra ius vel vtilitatem publicam, cum ſimilibus.

Princeps poteſt diſpenſare, ut mutus et ſurdus à natura teſtẽtur.

Hoc tamen impedimentum non eſt iuris naturalis.

Authores cõtrariæ opinionis.

Contrarium tamen tenet Bal.in d.l.col.2.verſi.quæro vtrum furioſus, in lectu.C.de ſacroſ.eccleſ.Roma.& Iaſon in dicta l.diſcretis,& Franciſ.Aret.in l.qui in poteſtate, §.vlti.col.penul.D.de teſtamen. Moti primo, quia hoc impedimentum vniuerſale excludit conſenſum, l.cũ prætor, §.penulti.D.de iudic. Ideo mutus & ſurdus à natura æquiparantur pupillo, per l.ſeruo.iuncto §.cũ prætor, D.ad Trebellia.& l.fulmine, §.adeo. D.ex quib.cauſis in poſſeſſ.eat. Imo vero infanti, vt voluit Barto.in l.i. in princi.& ibi omnes poſt eum, D.de verbo.obligat.& propterea neque donare, neque aliter inter viuos cõtrahere poteſt, vt voluit glo.not.in l.qui id quod, §.ſ mutus, D.de donatio.ibi vide docto. Pupillus autem etiam doli capax non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas, vt voluit Bar.in d.l.i.in 2.quæſtione, per tex.& ibi Bal.in lect.col. 3.verſicu.ſecundo quęro,& in repetitio. colum.8.verſicu.2.quid de pupillo,& ibi quoque Bart. Salyce. Floria. Bono.& alii præter Richard.Salic.C.de ſacroſan.eccle. Bar.in l.ſi quæramus,& ibi etiam Ange. D.de teſtamen. Bal.Rom.Alexan.& Iaſon in l.ſi frater, C.qui teſtamen. face.poſſunt, Petrus Ancha.& Imol.in c.2. de teſtamen.

Mutus et ſurdus à natura æquiparantur pupillo.

Item infanti.

Pupillus etiam doli capax non poteſt teſtari ad pias cauſas.

Panor.

Panor.in rub.extra eo.Alex.conſi.102.ſuper eo de quo quæritur,poſt prin.Bened.Cap.conſi.85.cum viſo & cō ſiderato.colu.2.Barba.conſi.58. clementiſſimi Dei Patris,col.2.& ſequen.lib.i.Fran.Aret.& Iaſ.in l.ulti.colu. vlti.C.de teſta.mili.& in l.reſcripta.col.2.verſic.tertio facit,C.de preci.Impe.offer.& Philip.Franc.in rubr. de teſta.lib.6.col.4.verſic.tertio quæritur,ubi dicit de hoc dictum eſſe tex.in c.licet,de ſepul.vbi nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturam. Iaſ.in l.reſcripta. col.vlt.C.de preci.Impe.offer.Phil. Dec.in l.pupillum, paulo ante fin.D.de reg.iu. tex. in c.ſi pater.de teſta.lib. 6. vbi pater poteſt pupillariter,vſque ad tempus pubertatis,ad pias cauſas pupillum ſubſtituere.Ex que ſequitur quòd ipſe pupillus nō poteſt teſtari ad pias cauſas. Nā pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidiū. propterea quòd pupillus teſtari nō pōt.inſtit.de pup.ſub.In prin.De quo tamen quantum ad pupillum doli capacē, dicā infra eod.ti.§.ul.in gl.ul.Item & pro ſecunda parte videtur eſſe tèx.ad literā,in d.l.diſcretis, vbi non pōt ſurdus ſimul.& mutus libertatem relinquere, cum tamē libertas ſit pia cauſa,per l.i.ad ſi.C.de cō.ſeruo manu.& quicquid ſtatutū eſt in libertate,procedit etiā in pia cauſa,vt voluit Bar.in l.proxime.D.de his quæ in teſta. delen.& l.ſi vnus,ad ſi.C.de teſta.cū concord. Ideo etiam cōtra id,quod diximus de milite,tenuit cōtrariū Raph. Cum.in l.qui in poteſtate.§.i.D. de teſt.videlicet quòd miles mutus ſimul & ſurdus à natura teſtari non poteſt, & Iaſon qui dicit ſe ſemper tenuiſſe contrarium in d.l. diſcretis,col.i.ubi reſpondet iuribus cōtrariis.Sed & cōtra illud,quod dictū eſt poſſe principem in eam rem diſpenſare,tenent Raph.Cuma.& Pau.Caſtr.in d.l.qui in poteſtate,§.i.& Iaſ.in d.l.diſcretis.Franc.Aret. in d.l.ſi mutus.D.de teſta.vbi adducit viuā(vt ait)rationē, quia mutus & ſurdus à natura nihil intelligit,per.l.ſeruo inuito,§.ſi pupillo,in ſi.D.ad Trebel.Sicut ergo princeps nō poſſet cōcedere furioſo & mēte capto teſtamēti factionē,quia carēt ſenſu,& lex poſitiua nō pōt immutare natuam

Nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturam.

Pater poteſt pupillariter pupillum ſubſtituere ad pias cauſas.

Pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidium.

Quicquid ſtatutum eſt in libertate,procedit quoque in pia cauſa.

Contrariū prioribus de milite muto ſimul et ſurdo a natura.

Item de principe in eam rem diſpenſante.

Lex poſitiua non poteſt immutare naturam rerum.

turam rerum,l.3.D.de uſufruc.ear.rerum quæ uſu cõſumun.ita non poteſt muto & ſurdo ſimul à natura.

Conſiliatio contrariũ opinionum.

Sunt qui has opiniones ita cõcordat,vt videlicet prima procedat in muto & ſurdo à natura,quem tamen cõſtat intelligere,& teſtari velle ex ſignis & indiciis, ſicuti nuncupatim voluerunt Ioan.Faber in dicto §.quinimo. Salicet.Alex.Corne.& Iaſon in dicta l.diſcretis,alioqui procedat ſecunda opinio, ſicuti in ſimili dicitur,quòd princeps,ſtatutum & conſuetudo poteſt pupillo doli capaci concedere teſtamenti factionem,incapaci non poteſt,vt voluerunt Bar.Rapha.& recentiores in l.ſi quæramus,D.de teſtam.cum concord.quas adferemus infra eod.titu.§.vltim.Nam & quod dictum eſt ſurdum ſimul & mutum à natura æquiparari pupillo,& infanti,intelligunt omnes de eo qui nihil prorſus intelligit,ut per Bartol.& alios in l.1.D.de verbo. obliga. & in l. mutum, in prin.D.de acquirenda hæreditate.

Princeps poteſt pupillo doli capaci conſedere teſtamenti factionem.

Secus ſi doli ſit incapax.

Reſponſio ad cõtraria.

Libertas eſt pia cauſa.

Nec obſtat quod diximus,non poſſe mutum & ſurdũ ſimul à natura relinquere libertatem,quæ eſt pia cauſa. Et verum eſt quòd libertas ſit pia cauſa, quando legatũ libertatis fit pro anima uel amore Dei,alias ſecus,ut expreſſe uoluit Bart.in repetitio.dictę l.i.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Sed caue,quia communiter tenetur, quòd relictum libertatis indiſtincte ſit pia cauſa , ut voluit ide Barto.in dicta l.proxime,D.de his quę in teſtamen.delen.& in dicta l.ſi unus.C.de teſtamen.& eſt bonus textus in d.l.i.§.ultimo,C.de comm. ſeruo manu. ubi non erat relicta libertas pro anima. Et propterea illam Bart. limitationem in ſpecie reprobat Imola in l.captatoriæ. D.de legatis primo,de quo dicam poſtea, cum enarrabimus,quæ dicantur piæ cauſæ. Ideo aliter reſpondendũ eſt, quòd prohibitio d.l.diſcretis,non hic attenditur in diſpoſitione ad pias cauſas, quæ nullis legibus præterquam iuris naturalis ſiue diuini coarctatur.

Deci-

Decimum Priuilegium.

Specialis ſolennitas communiter in cæci teſtamento obſeruata non habet locum, ſi teſtetur ad pias cauſas.

DECIMO, licet cæcus teſtari non poſſit, niſi ſeruata ſolennitate, l. hac conſultiſſima, C. qui teſta. facere poſ. tamen ea ſolennitas non requiritur, ſi teſtetur ad pia loca, vt voluit Ang. qui putat aliud in relictis priuatis quibuſdam pauperibus in d. l. hac conſultiſſima, ſed Alexan. ibi col. vl. idem putat generaliter in omnibus relictis ad pias cauſas, per tex. in c. cum eſſes, & c. relatū, eo: quæ ſæpius allegat, & illum ſequi uidetur Iaſon ibi, col. 3. uerſi. 2. limita, & idem etiam ſimpliciter uoluiſſe uidetur Corne. ibi, col. 2. uerſi. & ſimilis quæſtio, & aperte Steph. Bertran. dicto conſi. 101. licet teſtamentum, per totum, lib. i.

Cæcus non pōt teſtari, niſi ſeruata ſolēnitate d. l. hac conſultiſſima.

Niſi ad pias cauſas.

Vndecimum Priuilegium.

Temporis inſcriptio non eſt de ſubſtantiæ teſtamenti ad pias cauſas.

VNDECIMO, licet in teſtamento requiratur tēporis inſcriptio, per auth. quod ſine, C. de teſt. id tamen non obſeruatur in teſtamento ad pias cauſas, quod ualet ſine inſcriptione temporis, ut pulchrè conſuluit Alex. conſi. 4. attentis narratis, col. pen. uerſi. ſecundo reſpondetur, lib. 7. motus ea communi ratione, quòd hæc ſolennitas non ſit iuris diuini, uel canonici, Corne. conſi. 307. uideatur prima facie, colu. i. uerſicu. ſecundò uidetur, iunctis his quæ ſcribit Pea, col. 7. uerſi. non obſtat d. authen Quamuis Bar. contrarius ſenſiſſe uideatur, conſi. 87. uel 58. proponitur quòd Iacobus.

In teſtamentis neceſſaria eſt temporis inſcriptio.

Secus in piis cauſis.

Temporis inſcriptio non eſt iuris diuini.

Duodecimum Priuilegium.

Si conſtet de uoluntate teſtantis, quibuſcunque uerbis uel indiciis teſtamentum ad pias cauſas conſcriptum inueniatur, effectum ſortietur.

DVODECIMO, quod et præcedentibus accedit, licet alias teſtamentum ſcriptum notis inuſitatis cenſeatur eſſe

Teſtamētū notis inuſitatis ſcriptum non ualet.

eſſe inualidum,l. ſed cum patrono.§.ulti.D.de bono.poſ ſeſſ.ſecus ſi per viſitatas,l. quoties, verſicu. ſi quis.D.de hæredib.inſtituen.tamen ad pias cauſas ſemper valet teſtamentum notis ſcriptum, ſiue uſitatis, ſiue inuſitatis, modo poſſit quoquo modo conſtare de voluntate teſtatoris.Ita uoluit Dyn.in l.Lucius.D. teſtam.milita. per illum text.loquentem in milite,quem extendit & ad hunc caſum,ſequitur,& dicit ſingul.Roma. in dicta authenti. ſimiliter,in 7.ſpeciali circa ultimas voluntates, & Soci. in tracta.fallent.regu.110.in 37.ſpeciali. Et reſpondet Roma.vbi ſupra, ad auth. quod ſine,C.de teſtamen.vbi teſtamentum inter liberos pebet ſcribi, non ſignis,ſed literarum conſequentia.Et cũ extenſio,quæ ex illo tex. fieret ad pias cauſas,eſſet illis odioſa, ea autem quæ fit ex teſtamento in dicta l.Lucius, ſit fauorabilis,illã repudiare,hanc amplecti debemus,quia in dubio aſſumenda eſt opinio,quę teſtamento fauet,& maxime ad pias cauſas celebrato,per l.ſi pars.D.de inoffi.teſtamen. Sed tu præterea aduerte,quòd contrà illũ tex.in dicta authent. quod ſine,videtur eſſe alius tex.in l.vlt.C.fami.erciſcun. vbi expreſſe dicitur,quòd teſtamentum patris inter liberos ualet,quibuſcunque verbis, vel indiciis conſcriptũ inueniatur.Niſi dixeris tunc procedere, modo cõſtet de uoluntate teſtatoris,alias procedet dicta authenti. quod ſine,quæ ita nihil omnino oberit.

Secus in teſtamento ad pias cauſas. *Modo cõſtet de uoluntate teſtatoris.*

Teſtamentũ inter liberos non debet ſignis ſcribi.

In dubbio aſſumẽda eſt opinio quæ teſtamento fauet.

Decimumtertium Priuilegium.

Piæ cauſæ nullis ciuilibus ſolennitatibus coarctantur, quapropter abſurdum non eſt ad pias cauſas quem teatum et inteſtatum eccedere.

Decimumtertio, quod & ſuperioribus conuenit,licet alias quis non poſſit decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus,l.penul.D.de iniuſt.teſta. poteſt tamen ad pias cauſas,vt voluit Bartol.in repetio.l.1. in 2 quæſt.& latius colum.antepenult. verſi. quinto quæro.

Nemo poteſt decedere pro parte teſtatus, et pro parte inteſtatus. *Niſi in pÿ cauſis.*

C.de ſacro. ec. quia, vt ipſe dicit, in his ceſſat oīs ciuilis ſolennitas: nec neceſſe eſt ex naturali æquitate, quòd quis omnino teſtatus decedat, per l.ſi miles vnum, & l.ſi duobus. D.de milita.teſtamen. vbi miles poteſt pro parte teſtatus decedere, & pro parte inteſtatus, & ita quoq; Petrus Ancha. & Imol.in c. cum eſſes, de teſt. Panor.conſil.32.circa duo dubia, colu.lib.2. & Alex.conſil.cv. viſo ac diligenter conſiderato in fin.lib.4. Corne.coſilio.liii. pro deciſione, lib.i. Iaſ.in d.l.hac conſultiſsima, §.ex imperfecto, col.4. C.de teſtamen. & Phil. Decius in l.ius noſtrum, col.2. D.de regu.iur. Et facit etiā in hanc partem: quia poteſt ſtatutum diſponere, vt quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, vt voluerunt Angel. & Imol.in l.2.per illum text. & ibi quoque Alex.in.2.nota.D.de vul.& pupil.ſubſtit.ex quo poteſt intelligi, hoc eſſe introductum de iure ciuili, non naturali, aut gentiū.

Nemo naturali æquitate cogitur omnino teſtes decedere. *Miles pōt pro parte teſtari, pro parte non.*

Idē eſt ſtatutū pōt itroducere.

Verum Bald.in repetitio.d.l.i.colum.pen. verſi. ſuper ſexta quæſtione, tenet contrarium: videlicet quòd teſtator ad pias cauſas non poteſt ab initio decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus: ſic enim ſemiteſtatus id eſt, imperfecte inteſtatus, & imperfectæ voluntatis decederet, quod eſt vt dicit ridiculum dicere, reſponderéq; ad dictam l.ſi miles, quòd ibi ſpeciale in milite ex poſtfacto, verum ipſo iure non pōt quis decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. dicta l. penul. D. de iniuſto, rupto teſtam. ſed per ſententiā ſic, l.cū filius.in prin. D.de lega.2.& l.etiam.& ibi nota, D.de inoffi.teſta. hæc Bal.qui & in lectio.d.l.j.colum. vlt.verſi.iuxta hoc quæro, idem tenet, motus, quia cautum nō reperitur. Nec valet, inquit, argumentum de teſtamēto militis, quia nul lo iure probatur iſta æquiparatio, ſiue ſimilitudo, & ideo debemus ſtare regulę l.omnis definitio. D.de regulis iuris. Et facit quod nota.in.l.in teſtamento domini, D.de hæredibus inſtituen. Nam in milite (inquit) propter publicā vtilitatē ſunt multa ſpecialiter ſtatuta quæ non ſunt trahenda in conſequentiam. Vtrius tamen partis ſit verior ſententia, ſatis conſtat ex his, quæ ſupra diximus.

Contraria opinionis authores. *Adſurdūm.* *Reſpōſio ad cōtraria.*

In r' ſpe

Deci-

Decimumquartum Priuilegium.

Teſtamentũ patris, in quo pia cauſa eſt hæres inſtituta, nihilo minus ualet, quãuis filius legitimã titulo legati conſequatur.

Iure inſtitutionis filius legitimam habere debet.

Niſi pia cauſa hæres inſtituatur.

DECIMOQVARTO, licet iure nouiſſimo non valeat teſtamentum patris, niſi filius ſit hæres inſtitutus, habeatque debitum bonorum ſubſidium iure inſtitutionis: nec ſufficeret quiuis alius relicti titulus, per text. in authentic. vt cum de appellatio. cognoſ. §. aliud quoque capitulum, fallit tamen in teſtamento in quo pia cauſa eſt hæres inſtituta, & eſt aliud relictum filio titulo legati. vt expreſſe voluit Bart. in repetitio. d. l. i. & ibi etiam Flor. C. de ſacroſanct. eccleſ. Petrus Anchar. & Imol. in cap. cum eſſes, de teſtamen. Fulgo. in l. generali. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et Alexand. dicto conſil. cv. viſo ac diligenter conſiderato, colum. penul. verc. ſecundo reſpondeo, lib. 4 Mouentur, quia huiuſmodi teſtamentum non eſt factum contra officium pietatis. Nam de iure antiquo ſufficiebat filium habere quoquo relicti titulo, l. cũ quærit, & l. omnimodo, C. de inoffi. teſta. l. cum ſcimus, §. cum quæreretur, eo. & in §. i. in auth. de trien. & ſemiſ. Igitur ſi iure nouiſſimo inductum eſt, quòd habeat iure inſtitutionis, iſta eſt mera ſolennitas iuris ciuilis, quæ eſt remota in factis ad pias cauſas ſed ſolum in his attẽditur ius diuinum, vel naturale, per dictum c. cum eſſes, & dictum c. relatum. Nec iſto caſu dicitur eſſe factum contra ſententiam Auguſtini, quam citat glo. in l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cle. quia filius debitam legitimam conſequitur, & idem in teſtamento facto inter liberos, vt voluit Iaſon dicta. l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto. C. de teſtamentis.

Iure antiquo ſatis erat filiũ habere legitimã quoquo relicti titulo.

Iuris ciuilis ſolẽnitas non conſideratur in pijs cauſis.

Variũ ſenſ.

Contrarium tamen tenuit Bald. in repeti. d. l. i. col. xv. verſi. ſuper quarto quæſito. C. de ſacroſanct. eccle. vbi dicit in Barto. contemptum loquens, ille (ait) bonus homo non intelligit verbum hoc. Et mouetur, quia hic nõ attenditur officiũ pietatis, ſed quia filius inuenit ſe præteritum, l. filio. D. de iniuſto teſtam. Et hoc idem voluit

Salyce.ibi,in.12.queſt.& ſequitur late Barbat.in d.c.cũ eſſes.col.22.verſi.quærit hic dominus Petrus:& ſecundum hanc ſentẽtiam conſuluit idem Barb.conſil.38. difficile eſt,lib.3.vbi ad hoc multa allegat,& conſi.112.quæritur vtrũ præterita filia,lib.4. Et facit,quia defectus præteritionis vnius filij.viciat teſtamentũ factũ inter alios liberos,vt tenet gloſſ.in l.ſi filius qui in poteſtate, D.de liber.& poſthu.Bal.Ang.Pau.Caſt.& Iaſon in l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.C. de teſtamen. & in l.filio prætertio.char.antepenul. D.de iniuſto,rupto teſtamẽ. & Bald.conſi.96. licet regulariter, lib.5.Sed tene primã partem,per rationem iam ſupra allegatam,cui non ſatis a contradicentibus factum eſt.

Defectus præteritionis unius filij uitiat teſtamentum factũ inter relinquos liberos

Decimum quintum Priuilegium.

Inſtitutio hæredis in teſtamento ad piaas cauſas omiſſa non impedit eius effectum.

Decimoqvinto, licet non valeat teſtamentũ ſine inſtitutione hæredis,eſt.n.teſtamenti caput,& teſtamentũ,inſtitutio hæredis , vt patet per totum tit. D.de hær.inſt.& in §.ante hæredis. Inſtit.de legat. Valet tamẽ teſtamẽtum ad pias cauſas,ſine inſtitutione hæredis. Ita ſing.voluit Bar.in d.l.i.C.de.ſacroſ.ec.quem refert,& ſequitur Barba.conſi.8.præſcribitur præclare,col.8.verſi. nio ad aliam dubitationem,li.1.& in hanc partem videtur inclinare Pan.in c.iudicante,col.i.extra de teſt.& ita quoque conſuluit Pau.Caſt.conſi.97.ſuper primo quæſito,in prin.lib.i.& etiam uoluit Firmia. in trac.de epiſcopo,in 31.q.quartæ partis,lib.4.ver.dubitari poteſt.

Teſtamenti caput,et teſtamentum , inſtitutio hæredis.

Decimum ſextum priuilegium.

In dubio legatum ad pias cauſas a teſtatore inductum debetur,alias ſecus.

Decimosesto, cum legatum reperitur inductum ſine deletum, ſi conſtet conſulto,& de induſtria a teſta–

Legatum a teſtatore inductum an debeatur.

teſtatore fuiſſe inductum, non debetur, ſi inconſulto & caſu debetur l.j.D.de his quæ in teſtamen.delen. et in l. ſi idem, D. de lega.j. Certe in dubio videtur conſulto & dedita opera factum fuiſſe vt voluit Bald. Raphael Cuma.& Paul.Caſtren.in dicta l. i. niſi ſit legatũ ad pias cauſas.textus eſt ſingul.in libertate loquẽs, quem Bartol. & poſt eum Bald. & Imol. trahunt ad omnem aliam piam cauſam, in l proxime, §. j.D.de his quæ in teſtamen. delen.& rurſum idem Barto.in l.ſi vnus, vbi ita dicit ſe cõſuluiſſe, & ibi poſt eum Ange. Raphael, Frãc. Areti. Corne.& Iaſ.C.de teſtament.& Roma.qui ad hoc facit ſingu. illum textum in repetitiõ dictę authen. ſimiliter, in primo ſpeciali circa vltimas voluntates. & Socinus qui omnia hæc à Roma.ſuſtulit, in tracta. fallen.regul. 310. priuilegia piæ cauſæ, in.23. priuilegio.

In dubio legatũ cenſetur conſultò inductum. Niſi in pijs cauſis.

Decimumſeptimum Priuilegium.

Conditio, ſi ſine liberis deceſſerit, non habet locum in reſtitutione hæreditatis piæ cauſæ.

Decimoseptimo, licet deſcendentes à teſtatore iuſsi hæreditatem poſt mortem ſuam reſtituere, ita demum cenſeantur in eam rem grauari, ſi ſine liberis deceſſerint, non alias, ne videatur teſtator alienas ſucceſsiones ſuis anteponere, per l.cùm auus. D. de cond.& dem. & l.cùm acutiſsimi, C.de fideicom.& l.generaliter, ad fi. C.de inſtitu.& ſubſti. tamen ſi ſint grauati reſtituere piæ cauſæ, tenentur ſemper reſtituere, etiam ſi liberos relinquant, vt pulchræ, & ſingulariter conſuluit Petrus Anc. conſi.46 prima facie videretur. Motus ea ratione, quòd dictæ leges fundãtur ſuper præſumpta mente, ſiue voluntate teſtatoris. Ideo vbi conſtaret, aut præſumeretur, de contraria mente, ceſſaret legis præſumptio, & ex conſequenti legis diſpoſitio, & in ſimili nota. in l.precibus, C.de impu.& aliis ſubſtitu.& in l.teſtamento, C.de teſtamen.milit. Igitur cum anima ſit omnibus rebus præferenda,

Grauatus hæreditatẽ poſt mortem ſuã reſtituere extraneo.

renda, per l. ſancimus, in fi. C. de ſacroſ. eccl. præſumendum eſt teſtatorem uoluiſſe pium legatũ, ad fideicõmiſſum anteponere ẽt propriis filiis, cũ ẽt fauorabilius lex prouideat, remota legitima, piæ cauſæ, quàm liberis, per authen. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. eccl. Et ẽt in dubiis ſequenda eſt op nio, quæ pro anima facit, l. ſunt perſonæ. D. de reg. & ſumpt. fune. hæc ferme Pet. Anch. cuius ſententiam ſequitur Fely. in c. eccleſia S. M. col. 38. in i. limi. 9. q. de conſtitutio. & Iaſ. in l. tale pactum. §. vlti. colu. 3. verſi. & præterea per hanc doctrinam, D. de pact. & l. licet inter priuatos, col. i. verſi. ſecũdo facit. C. eo. vbi hoc dicit ſingulare, & in authen. ſi qua mulier, col. 2. C. de ſacroſ. eccleſ. & idem tenuit latiſſime Barb. in repeti. dictæ l. cum acutiſſimi, col. 25. verſi. iſtud ſummarium, cũ multis ſequen. & iterum char. penul. verſic. quid ſi teſtator. C. de fideicom. & idem Barba. conſi. 71. illud in medium referam, col. 6. verſi. nunc eſt videndum, lib. 3.

Anima omnibus rebus præferenda.

Magis fauetur piæ cauſæ, quã liberis.

Verum hoc non eſt ſine dubio, nã ipſemet Pet. Anch. in c. in præſentia, de probationib. hãc quoq; opinionẽ tetigit, & ſubdubitãs nõ decidit, ſed cogitandũ ſuper ea relinquit cũ Richar. Malum. & Plum. Bal. in d. l. cũ acutiſſimi, col. 2. verſi. quæro quid ſi pater, in ſpecie tenẽt cõtrariũ, & ibi quoq; Pau. caſt. col. vlt. & Cor. col. 2. moti quia d. l. cũ acutisſimi, habet locũ ẽt ſi fuerit ſubſtitutus alius filius, d. l. cũ auus, & quia potẽtior eſt rõ naturalis, quàm fictio, per l. filio quẽ pater, D. de libe. & poſthu. Et hanc partẽ ſequitur Barb. ſibi cõtrarius cõſil. 55. præclare ſcribitur, col. 7. verſi. & adduce elegantẽ, lib. 2. vbi multa adducit, vt probet chariores eſſe filios parẽtib. quàm piam cauſam, & idẽ Barb. conſi. 38. difficile, col. 3. lib. 3. Et hãc etiã partẽ ſequitur Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus, l. i. col. 5. in 6. fall. D. ad Treb. & videtur ſequi Alex. cõſi. 92. ſuper eo, de quo quæritur, col. 2. verſi. poſſet ẽt reſpõderi, lib. 3. vbi poſtquã ad confirmandã ſuã ſententiã adduxit hanc deciſionẽ Pet. Anch. dicit ꝙ præcedentes rõnes quas ẽt adduxerat, ſunt tutiores, & illis magis adhæret, quaſi huic nõ adhæreat, aut certe de ea dubitet, & Soc.

Contrariũ ſententiã.

Potẽtior eſt ratio naturalis, quàm fictio.

conſi.191.licet difficultates,col.pen.verſ.3.quia iſta,lib. 2.Fely.in d.c.in præſentia,col.1.de probat. Tu vide quæ dicã in ſimili infra in 47.priuilegio,ſuper materia l. ſi vnquam,C.de reuo.don.& rurſum in 79.priuilegio.

Decimumoctauum priuilegium.

Si in defectum conditionis uiduitatem inducentis pia cauſa ſubrogetur, talis conditio non reiicietur: uerum ea deficiente pia cauſæ locus fiet.

Conditio uiduitatem inducens reiicitur.

Conditio ſubrogata in alterius locum non aſſumit eiuſdē conditionis effectum.

Decimooctavo, licet conditio matrimoniũ impediens, ſiue etiã viduitatem inducẽs adiecta legato facto mulieri,reiiciatur,l.quoties,& l.ſed ſi hoc.§.vlt.& l.ſeq. & l.cũ tale,§.reſcriptum, D.de condi. & demonſt.& in auth.cui relictum,C. de indic. vidui. Fallit tamen,niſi in defectum hmõi conditionis vocetur pia cauſa, quia tũc non reiiciatur,quin ſi deficiat,vocatur pia cauſa.tex.eſt ſingul.loquens in libertate,quem Guliel.Bar. Paul.trahunt ad omnem piam cauſam in l.Titio vſusfructu, §.vlti.D.de condi.& demon.& illum tex.ad hoc ſinc reputat Rom.in d.auth. ſimiliter,in 2. ſpeciali, circa vltimas voluntates,& Soci.in d.reg.210.in 25.priuilegio.

Decimumnonum priuilegium.

Generali diminutio in codicillis facta nihil abeſt relictis ad pias cauſas.

Verba generalia non extendũtur ad pias cauſas.

Extenſio de alimentis ad pias cauſas.

Decimonono, licet diminutio in codicillis facta ſit per verba generalia eorũ quæ relicta erant in teſtamento,non tamen extenditur ad ea, quæ in ipſo relicta erãt ad pias cauſas,quin ea debentur omnino integra.tex.eſt no.loquens in alimentis,quem Nicol. Neap.extẽdit ad alias pias cauſas,in l.libertis quos,§.poſthumis, D.de alimen.& ciba.leg.& ſequitur Roma. qui illum tex.dicit ſing.in d.auth.ſimiliter,in quarto ſpeciali,circa vltimas voluntates,& Soci.in d.reg.310.in 26.priuilegio.

Viceſimum Priuilegium.

Teſtamentum pupillare a patre milite ad pias cauſas factũ gaudet eodem priuilegio, quo teſtamentum ipſius patris.

Vicesimo, licet alias pater miles, aut alias priuilegiatus, in teſtamenti factione non poſſit filio impuberi ita teſtari, vt tale teſtamentũ gaudet eodem priuilegio, quo teſtamentum ipſius patris, per l. miles ita, §. exhære dato, D. de mili. teſta. Fallit tamen quando teſtatur filio impuberi ad pias cauſas, id. n. æque priuilegiatum, priuilegiis. ſ. piæ cauſæ, ac ſi in ſuis ipſius bonis teſtatus fuiſſet. Ita voluit Bal. in l. i. in lectu. col. antepe. verſi. quęrit hic Bart. & iterum in repetitio. col. 8. verſi. ſeptimo incidenter, C. de ſacroſ. eccleſ. per tex. in c. ſi pater, de teſtamen. lib. 6. & in l. in fundum per fideicommiſ. §. vlti. D. de leg. i. & vtrobique reprehendit Bar. ibi aliter dicentem in 2 q 4. q. principalis.

Teſtamentũ pupillare non gaudet priuilegiis teſtamẽti patris.

Niſi ſit ad pias cauſas.

Viceſimumprimum Priuilegium.

Directe puberibus ad pias cauſas factæ ſubſtitutiones poſt aditam hæreditatem non expirant.

Vicesimoprimo, licet non poſſit quis puberi ſubſtituere directo poſt aditam hæreditatem, l. poſt aditã, C. de impube. & aliis ſubſtitutio. fallit tamen in teſtamẽtis ad pias cauſas. Nam cum in illis attendamus ſolũ ius gentium, aut diuinum, vt ſæpius diximus, idq; non ſit iuris gentium, aut diuini, vtpote cum miles poſſit directo ſubſtituere maiori poſt aditam hæreditatem, per l. Centurio. D. de vulga. & pupilla. hic tamen lex ciuilis, aut princeps id permittere non poſſet, ſi eſſet iuris gentiũ, aut diuini, vt ſupra diximus in 8. priuilegio, & ita voluit expreſſe Barto. diſtinguens tamen, in repetitio. l. i. colum. antepenulti. verſicu. ſexto quæro. C. de ſacroſanct. eccleſ. quem ſimpliciter ſequitur Panormita. conſi. 32. circa duo dubia. col. 2. lib. 2. & Lancelo. Gali. in repetitio.

Nemo ſubſtituit directo puberi poſt aditã hæreditatem.

Niſi ad pias cauſas.

Miles directo poteſt ſubſtituere maiori poſt aditam hæreditatem.

tio.l.Centurio,col.x.verſi. octaua cadit dubitatio, D.de vulga.& pupil.qui ſubtiliter hanc partem confirmat, & rationes aduerſariorũ alacriter refellit, cui adde & Bal. hoc tenentem conſi.356. punctus inter alia, lib.4. Nam & id (inquit) à milite fieri poteſt, l. miles ita hæredem, §.& quia diximus, D.de teſtamenn.milit.

Contrarium defendentes.

Nam Bal.in repetitio.l.i.col.8.verſi. octauo incidẽter quęro,in hoc aduerſatur Bar.ſicuti alias ſæpe,potisſimũ in ea l.& adeo quidẽ inſolenter,vt posſis aperte diiudicare,Bal.cũ ſuper eam l.ſcriberet,fuiſſe Bart.infenſisſimũ, poſtquã.n.recenſuit opin. Bar.dicit quòd tales opin.non ſunt cõmemoratione dignæ.Tamẽ ſi aſſeſſores(ait) propter imperitiã ſequũtur errores, quib.nõ reſiſtitur,quoniam non intelligunt radicẽ iuris,ideo pro tãto reatu vt doctrinæ(inquit)phantaſticæ euellãtur, & ſubintret nõ fallax,ſed vera doctrina, ſubdens quòd ſi directo poſſet ſubſtitui puberi adita hæreditate,offenderunt regulæ iuris.Itẽ vno tẽpore eſſet vnus hæres,alio alius,præterea qui ſemel eſſet hæres,defineret eſſe hæres.Deinde bona vnita ſepararẽtur. Denique dicit de hoc eſſe caſum in c. ſi pater.de teſta.lib.6.Et hãc quoq; ſñiam ſequitur idem Bal.in l.extraneũ,col.pen.C.de hæredib.inſtitu.vbi dicit nõ eſſe bonã ſimilitudinẽ de milite.Et hãc etiã partẽ nouisſime ſecutus eſt Lancelo. Politus, in tract.ſubſtitutionũ,in tit.de cõpendioſa ſubſtitutione,col.5.verſi.quinta quæſtio ſit hac potisſimũ ratione motus,ꝙ illa regula,ꝙ quis nõ posſit directo alteri adita hęreditate ſubſtituere, non ſolum procedat ex ratione ciuili, ſed etiam ratione iuris gentium. Ex quo eſt quòd alter alteri teſtamentum facere nõ posſit,vel alter de re alterius diſponere,& quòd res noſtra ſine facto à nobis auelli nõ põt,vt toto tit. Inſtitu.de rerũ diuiſio.& D.de acquir.rerũ domi.At cum quis alteri directo ſubſtituit ad ta hæredi.videtur alteri facere teſtamentũ,vel rem ſuam ſine ipſius facto,& in alium transferre. Et ita,inquit, ſubuertitur ratio Bar.

Abſurda.
Qui ſemel eſt hæres non deſinit eſſe hæres.

Alter alteri teſtamentum facere non poteſt.
Res noſtra ſine facto noſtro in alium transferri non poteſt.

Iaſon autem in dicta l.Centurio,colum.4.verſic.adde queſito,D.de vulga.& pupill. dicit quòd quicquid dicat

Bald.tex.in d.c.ſi pater,facit pro Barto.qui ēt illum allegat,dicit enim Bart. vbi ſupra, quòd ſi prima inſtitutio non eſt ad pias cauſas,tunc nō pōt directo ſubſtitui poſt aditam hæreditatē, etiā ad pias cauſas,& hic eſt proprie caſu d c.ſi pater.Si vero ipſa prima inſtitutio ſit ad pias cauſas, ſicuti & ſubſtitutio,ſecus,vt inuit ille ipſe tex.& ita dicit videri meliorē primam opinionem cum dicta limitatione. Subdit tamen non videri tutū fundamentum Bar.de teſtamento militis,vt quia videlicet in eo attenditur ius gentium , ſicuti & in teſtamento ad pias cauſas,ideo quod in illo ſtatuitur , in hūc quoq; procedere. Nam huiuſmodi ratio non eſt generalis, videmus enim quòd in teſtamēto inter liberos,attendimus ſolū ius gētium,vt not.in l.hac cōſult.ſſima,§.ex imperfecto,C.de teſta. & tamen nō poteſt pater filio poſt aditam hæreditatem directo ſubſtituere,per generalē rationem l.in pupillari,& l.in verbis ciuilibus.D.de vulga. & pupil. Niſi (inquit) diceres,ꝙ illa iura debent reſtringi, vt non habeant locum. quando pater ſubſtitueret aliquē liberis.

Diſtinctio Bartoli hac de re.

Refutato fundamenti Bartoli de teſtamento militis.

In teſtamēto inter liberos ſolū ius gentium attenditur.

Pater non ſubſtituit directo filio poſt aditā hæreditatem.

Viceſimumſecundum priuilegium.

In pijs cauſis tempus incœptum habetur pro impleto.

VICESIMOSECVNDO,licet alias relictū tali tēpore,& ſic verba denotātia tēpus poſitū in caſu obligationis ſimpliciter,nō poſſit peti niſi in ſi.alius tēporis, ꝑ l.qui hoc anno,& l.eū qui certatū. D.de ver.obli.& §.qui hoc anno.Inſtitu.de inu.ſtipu.Tñ relictū tali mō ad pias.cās,peti poterit in ipſis tēporis initio,vt eſt tex.nota.in l.ſi ita fuerit,D.de manu.teſt.quē ad hoc allegat, & cōmendat Ro.in d.auth.ſimiliter,in 5.& iterū in 31.ſpeciali,& Soci.in d.reg.310.in 37.priuilegio,dicitq; Roma.in d.5.ſpeciali eſſe notandum ad declarationen eorum quæ dicuntur in l.ſi cui legetur. D.de legatis primo,& l.non putabam, D.de conditio.& demonſtra.& l.qui filium,§.Sabinus,D.ad Trebel.& l.i.C.quando dies lega.ced.

Tempus obligationis præciſe eſt implendum.

Secus in pijs cauſis.

Viceſimumquintum priuilegium.

Teſtator cenſetur etiam in pijs cauſis legaſſe ſecundum conditionem ipſius rei.

VIGESIMOQVINTO, licet alias non quod maius eſt,& melius,ſed quod minus eſt,in dubio venit quando legatum factum eſt in genere,vel alias obſcure,l.qui concubinam,§.vlti.& l.nummis,D.de leg.3.& l.apud Iulianũ, §.ſeruos,& l.ſi ita ſit adſcriptum,& l.legata generaliter, & ibi concord.in glo.D.de leg.i. Tamen ad pias cauſas, quod maius eſt debetur,per tex. ſingul.in l.Titia,§. vlti. D.de auro,& argento leg.& ibi glo.Bart.Nicol.Neapo. & alij hoc nota. Et quib.Bar.ipſe dicit per illũ tex. quòd ſi quis legat eccleſiæ calicem, intelligitur in dubio ex argento,aut ſi quis iubet fieri planetam eccleſiæ, intelligitur ex ſerico,hæc ſunt Bartoli verba. Illum quoque tex. adhoc ponderat Bal.in l.ſi quis ad declinãdam,col.pen. C.de epiſcopis,& cleric.vbi, & dicit idem quod Bart.vbi ſupra,& dicit eſſe menti tenendum,et idem Bal.in l.ſi nõ dum,C.de furt.& in princip.prooem.Decret.vbi,& dicit illum tex.nota.ad hoc quòd honor debetur Deo,propter magnam gloriam ſuam,& propter ipſius honorem augetur interpretatiõ teſtamẽti,& Petr.Anch.Imol.& Panor mita.qui hoc reputat.ſingu.in c.indicante,de teſtament. Rom.qui & illum tex.dicit ſingul.in d.auth. ſimiliter, in 22.ſpeciali,& ſingul.517.quæro quid ſi lego,& Bar.conſ. 59.illud in medium afferam, col.11.lib.2.& Soci.in dicta regul.310.in 51.priuilegio,vbi etiam dicit illum tex. ſingul.& conſi.247.circa i.col.verſi.ſed poſito,lib.2.vbi etiã facit illum tex.ſingul.

Legatum calicis eccleſiæ relictum.

Ob Dei honorẽ augetur interpretatio teſtamenti.

Sed attende lector,quantum errãt qui ex d.l. Titia.§. vlti.aſſerunt piæ cauſæ deberi in dubio quod eſt maius, cum aperte ex eo cõtrarium probetur. Nam expreſſim loquitur de ſigno Dei relicto cuipiam tẽplo,in quo non niſi aut aurea,aut argentea tantum dona ſint,cũ alias te

Teſtator præſumitur legaſſe ſecundum conditionem ipſius tẽpli.

teſtator præſumatur feciſſe legatum ſecundũ conditionem, ipſius tẽpli, per l. ſed & ſi ſuſceperit, §. ſi libertis, D. de iudi. & l. vel vniuerſorum, D. de pign. acti. ideo & illic cauetur argenteum ſignum deberi, & ita nũmum ex ſolitis dari eidem templo, nam ſi maius dari debuiſſet, aureũ dandũ fuiſſet. Et ita nulla eſt oĩno ſpecialitas in pia cauſa, quãtumad eam rem pertinet, ſicuti etiam ſcitiſſime annotauit Imo. ſibi contrarius, in d. l. ſi ita ſit ad ſcriptum, & ibi latius Iaſ. col. vlt. D. de lega. i. & Bal. Nouel. in tract. de dote, in 6. parte, in 72. priui. Bened. Cap. conſi. 3. circa hoc plura, col. i. Barb. ſibi contrarius, in d. c. iudicãte, col. 9. de teſta. & Phil. Dec. in l. ſemper in obſcuris, col. 2. D. de reg. iu. Et hãc interpretationem adiuuat tex. in c. ex parte, de cenſib. vbi ſi votum cuiuſpiam menſuræ debeatur, ignoretur tamen qua id menſura ſolui debeat, cum plures illic ſint, ſatis eſt ſolui ad minimam. Quem locum enarrans Panor. cum intelligere d. l. Titia, §. vlti. ſecundum intellectum Bartoli, vt videlicet quod maius eſt præſtari debeat, fauore eccleſiæ, miris modis torquetur, vt contrarium ex dicto c. diſcutiat.

Nihil ſpeciale hac de re in pia cauſa.

Votum cuiuſpiã mẽſura debitũ.

Vigeſimumſextum priuilegium.

In puris legatis ad pias cauſas non habet Falcidiã locũ, ne per obliquum quidem: niſi pia cauſa ſit hæres inſtituta; aut detracta Falcidia poßit nihilominus adimpleri uoluntas, aut etiã aliud relictũ ſit ad non piã cauſam, tunc. n. pro rata tantũ ex utriuſq; legato detrahetur, aut deniq; niſi aliud ea de re teſtator diſpoſuerit.

VIGESIMOSEXTO, de relictis ad pias cauſas non detrahitur Falcidia, text. in §. ſi autem hæres, in authentic. de eccleſ. titu. & in dicta anthen. ſimiliter, ſuprà ſæpius allegata, & latè omnes doct. Id quod etiã procedit de iure Pandectarum quando detractione facta, id quod ſupereſt non ſufficit adimplendam voluntatem teſtatoris circa relicta ad pias cauſas, vt eſt tex. nota. in l. decem, D. de fideic. libert, quem ad hoc dicit ſing. Rom. in

In pijs cauſis non detrahitur Falcidia.

Idq; etiã de iure Pandectarũ.

in dicta autheuti.ſimiliter,col.iij. & Bened. Cap. conſil. 86.& ſi videatur.col.j.licet tamen gloſſ.ibi,quam omnes ſequuntur dicat indiſtinctè hoc de iure Digeſtorum nõ procedere.

Et id quoque procedit, vt videlicet non detrahatur hoc caſu Falcidia,neque mediatè, neque immediatè. verbi gratia, Sempronius hæres inſtitutus debet ſoluere legatum Titio,Titius eccleſiæ,certè Sempronius non detrahit Titio nam illi detrahẽdo detraheret eccleſiæ,contra dictam authent.ſimiliter.& de hoc eſt bonus text.in ſimili,in l.cùm dotem maritus,& ibi Paul.Caſtr.& in l.ſi ſeruus cum ſeq.D.ad legem Falc.& bene facit l. decem, D.de fideicomm.liberta.& l.vlt.§.vlt.C.de bonis quæ liber.& in l.ſi patroni,§.j.D.ad Trebel. & ita in ſpecie tenet Bar.in repetitio.c.Raynaldus,col.clj.verſic.iiij.de teſtamen.& ante illum,licet non alleget,Bal.in l.auia,§.Titio,per illum text.D.de condit.& demonſt. & in l. cùm tale.§.non eſt,D.eod.Roman.in dicta authent.ſimiliter, charta antepenult.qui hoc dicit ſingul.& Corn. ibi,col. 2.ad fin. Idem Roma.in l.Marcellus.& ibi etiam Alex. col.3.D.ad Trebel.& dictus Roma.conſil. 206. licet de communi concluſione,Ang.in dicta l.cùm dotem, & ibi quoque Paul.Caſtr.in lectu.Padua.& etiam Alex.in d.l. j.§.ad municipium.D.ad legem Falc. & conſi.xx.ponderatis his,col.vlt.lib.3.& Benedict.Capra conſil.78.punctus,Buciarellus,col.vlt.& conſil. 143. punctus, ſtatuto ciuitatis.col.2.ad fin.& Franc.Aret.conſi. 67. diligenter & maturè cõſiderato teſtamento,col. pen. vbi & ad hoc allegat text. quem dicit ualde not.in l.ſed ſi non ſeruus, circa medium.D.ad leg.Falc.& Soci conſi.77. in puncti conſultatione,col.v.verſ. reſtat ergo vnũ.lib.i. & conſ. 49.viſo inſtrumento , col.vlt.verſic.confirmo hanc, lib. 4.Philippus Franc. qui & hoc dicit ſingul. in c. ſi pater. char.pen.de teſta.lib.6.& Iaſon in l.i.in.i.lect.col.penul. C.de ſacroſanct.eccleſ.

Neque mediatè neque etiam immediatè.

Sed hoc vltimũ procedit,quãdo certũ eſt,legatũ eſſe perueuturum ad piam cauſam,ſecus incertum, vt quia hæres

Si tamen certũ ſit legatum ad pias cauſas.

hæres eſt grauatus reſtituere piæ cauſæ ſub cõditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vt voluit Ro. cõſ. ccvj. in fi. vbi dicit ita ſentire Bal. in d. §. Titio, & hoc videtur ſequi Alex. in l. j. §. ad municipium, C. ad leg. Falci. & in d. l. ſi cũ dotem. & rurſum in d. l. Marce. vbi dicit pro hoc facere d. l. ſi nõ ſeruus, §. vlt. D. ad l. Fal. & Corneus in d. authẽ. ſimiliter, & Soc. conſ. cxv. videbatur prima conſultatione, col. ij. verſ. ſed ad omnia lib. iiij. & ante hos Pau. Ca. non meminerunt, conſ. cccxxj. viſis & ponderatis. conſi. vlt. lib. ij. Subiungit tamẽ Alex. quòd hoc caſu hæres debet cauere de reſtituendo quod detraxit euenientę cõditione, per tex. in l. in lege Falc. nõ habetur, D. ad leg. Fal. iuncta l. i. in prin. D. vt leg. no. ca. quod & idem repetit. conſ. ccxvii. cũ uiſis his, ante fi. lib. vi. Bened. Cap. ſibi cõtrarius cõſ. lxxi. cũ viſis & cõſideratis, col. vlt. fuit ſimpliciter iſi ea opi. vt detrahatur, niſi legatũ primo loco relinquatur eccleſiæ, vide Bal. in l. cũ virũ, alias eãquã, verſic. ſed pone, C. de fideicõ. Pan. autẽ, vbi ſupra dicit hoc caſu detrahi Falcidiã, vt ſupra diximus, ſed ſi poſtea contingat cõdemnationẽ euenire, ita quòd res ſit reſtituẽda piæ cauſæ, certe nõ eſt amplius detrahẽda Falcidia, quin debebitur tanquã ex vltimo moriente, per l. codicillis, in fi. prin. D. de vſufruct. lega. nõ tamen reſtituenda ex illa Falcidia iam primum detracta ab hærede: & ita cũ eo nõ conuenit Alex. tu vide hic Stepha. Betrand. conſil. 357. nume. vii. lib. ii. & dicto conſi. ccl. num. xv. lib. iii.

In legato conditionali ad pias cauſas detrahitur Falcidia cautione adhibita.

Niſi primo loco relictum ſit pijs cauſis.

Aut niſi condẽnatio reſtitutionis piæ cauſæ ſit facta.

Falcidia tamen prius ab hærede detracta non reſtituitur.

Sed quod primo loco dictũ eſt de relictis ad pias cauſas nõ detrahi Falcidiã: multis modis intelligẽdũ eſt. Primo, niſi pia cauſa fuerit hęres inſtituta, quia tunc ea pia cauſa detrahet Falcidiam a legato facto pię cauſæ, cum priuilegiatus contra priuilegiatum non vtatur priuilegio. ita voluit. Ang. in d. auth. ſimiliter, §. ſed & hoc præſenti, in fi. per illum tex. in auth. de ſanc. epiſc. & Saly. in auth. qui rem, C. de ſacroſanc. eccl. Alber. in l. ſi quis ad declinãdam. col. i. in ii. q. C. de epiſ. & cle. Imo. in d. l. i. §. ad municipiũ, & ibi quoq; Raph. Cũ. qui refert idẽ quoque tenuiſſe Dy. & Alb. Ro. D. ad l. Fal. & Pã. in c. in præ

Niſi etiam pia cauſa ſit hæres inſtituta.

Priuilegiatus cõtra priuilegiatũ non utitur priuilegio.

ſentia.

ſentia,col. 14.ubi dicit ita conſuluiſſe Franc.de Alber.& ibi etiam Philip. Dec.col.24.de probatio. & rurſum idẽ Panormita.in c.cum cauſam,per illum tex.de præbend. Alexand.qui hoc reputat ſingul.in additio.ad Barto.in dicta authenti. ſimiliter,& Firm.qui & hoc dicit ſing.in tractatu de epiſcopo,in 31.q.4.partis lib.4. uerſ.quæro an etiam delegati,& Bened.Cap. conſil.68.circa quod etſi uideatur.in tertio dubio,quod eſt in ulti.col.& iterum conſ.78. punctus Buciarellus,col.ult. Firm.in tractatu de epiſc opo,i n quarta parte lib.in 4 31.q.uerſicu. quæro etia m de legatis.

Contrarium tamen tenetRoma.in dicta authen.ſimiliter,char.antepenul.& ibi quoque Corne.colu.ult.ubi dicit in hanc partẽ conſulu iſſe Franciſ.Albe.ſicuti uere conſuluit conſil. incipien.quæritur ſi aliquis fecit:quan quàm ab aliis allegatur,cenſuluiſſe pro prima parte,idẽ Corne.conſi.cxl.circa hoc,colu.2.lib.1.ubi ad hoc multa allegat Roma. Iaſon,& Alexan.in dicta l.Marcellus, D.ad Trebellia.Alex.in dicto §.ad municipium.& Barbat.in d.repeti.c.Raynaldus.col.151.uerſi. xxxix.de teſtamen.ubi ita dicit ſe cõſuluiſſe.Philip.Franc.in c.ſi pater,char.penult.de teſtamẽt.& Fabi Gochi.in repet.authent.nouiſſima,in 24.quæſt.princip.uerſic. ſed utrum eccleſia, C. de inoffic.teſtamen. ubi ita dicit cõſuluiſſe in ciuitate Eugubii Fely.in dicto c.in præſentia,col.15. de probatio.Mouentur,quia quod dicitur, priuilegiatũ nõ uti priuilegio,ubi eſt paritas hinc inde priuilegiorũ per l.ſed & milites,uerſicu.1.& 2.D.de excuſa. tuto. & not.in l.uerũ,§.ſciendũ,cũ l. ſequen.D.de minoribus,& l.aſſiduis.D. qui potio.in pig.hab.& in l.priuilegia , D. de priuileg.cre & per Cy.et Ber.in authen.quias actiones,C.de ſacroſanct.eccleſ.ubi priuilegiatus cõtra priuilegiatum.tum demum non gaudet priuilegio, cum vterque eſt priuilegiatus in ſpecie:ſecus ſi unus eſſet priuilegiatus in ſpecie,alter in genere.Nã qui in ſpecie eſt priuilegiatus,utitur priuilegio aduerſus aliũ,per tex.apertum in l.ult.D. ex quibus cauſis maio.ubi minor læſus

Contrariũ ſententiæ.

Reſpõſia ad contraria argumenta.

Vterque priuilegiatus in ſpeciei non gaudet priuilegio apud alterum.

ue

vel abſens reſtituitur contra minorem vel abſentē, quia videlicet non eſt leſus minor vel abſens priuilegiatus, quòd aduerſus eū nō cōpetat reſtitutio: ſicuti & eccleſia non præſcribit cōtra eccleſiā, niſi tāto tēpore quāto priuatus videlicet quadraginta annis, quia eccleſia nō reperitur actiue priuilegiata in præſcriptione, ſicut paſſiue per d.l.vlt.& d.authen.quas actiones, C.de ſacroſ.eccle. & c.auditis, de præſcriptionib.& pro hac etiam doctrina eſt bonus textus in c.ad aures, & ibi not, Panor.in.2.notab.eodem titu.de præſcriptio.& in c.cum pro cauſa, & ibi quoque Panormi. in 2. notab. de ſenten.excōmunic. At in propoſita pia cauſa, quæ vult deducere Falcidiam, vult vti priuilegio pro generali & cōmuni oībus: cauſa autem pia eſt, quæ negat iure ſpeciali. Et propterea nō obſtat (inquiunt) alii text.in dicto §.ſed & hoc præſenti, quia ibi vtraque cauſa reperitur priuilegiata in ſpecie, vt ibi patet. Et, vt alii etiā dicunt, illud ibi procedit, quia expreſſa prouiſio hominis ad pias cauſas, facit ceſſare prouiſionē legis, etiā ad pias cauſas, l.& habet, §.cū quis. D. de precar.& l.vlti.C.de pactis conuentis, cum ſimilibus.

Eccleſia nō præſcribit aduerſus eccleſiam, niſi ſpatio quadraginta annorum.

Expreſſa prouiſio hominis.

Sed his cōtinuo occurrit Philippus Decius in dicto c. in præſentia, colu.xxiij.& ſequent. de probationib.vbi dicit quòd iſta declaratio, diſtinctioq; priuiligiati in ſpecie, & in genere, eſt cōtra text.in dicto §. ſed & hoc præſenti, & ea quæ ſupra diximus de minore, & abſente, & alia ſimilia: in quibus, ſi recte res attendatur, priuilegiatus ſpecialiter in aliqua cauſa, non vtitur priuilegio contra alius priuilegiatum in genere, propter ſimilem eius qualitatem, vt recte patet in caſu, de quo ibi per gl.& doct. Monaſteriū enim habet priuilegium, vt excludat ſubſtitutum vocatum à teſtatore, & tamen non vtitur priuilegio cōtra aliud monaſterium ſubſtitutum, quod quidem monaſterium ſubſtitutum nullū in illo caſu habet priuilegium. Et eodem modo poſſent induci ea quæ ſupra dicta ſunt. & ratio manifeſta videtur: quia cum priuilegiū concedatur ſimpliciter non debet trahi, vt habeat locū contra alios pariter priuilegiatos, quia nō eſt eadē ratio

Reſpōſio ad contraria.

Monaſteriū excludit ſubſtitutū a teſtatore. Non tamen aliud monaſteriū ſubſtitutum.

Priuilegiū ſimpliciter conceditur.

&

& indefinita non æquipollet vniuerſali, vbi eſt diuerſa ratio, vt per Dyn. in rubri. de regul. iur. in vi. & per Bart. in l. ſi pluribus. ff. de legat. 2. Nec obſtat d. l. vlti. ¦D. ex quibus cauſis maio. & dictum c. auditis, de præſcriptio. cum ſimilib. quia in illis caſibus ille qui priuilegio vtitur contra alium priuilegiatum, certa de damno vitando, alter priuilegiatus de lucro captando, & ideo eius priuilegium nõ attenditur, vt declarat Baldus in authen. perpetua. C. de ſacroſan. eccleſ. Petrus Anchara. conſil. 36. contra, colum. 2. Paul. Caſtren. conſi. 313. vt bene attingatur, circa finem. Angel. Aretin. in. §. rurſus. Inſtitu. de actionib. Præterea quia illud, quod de legato ad pias cauſas non detrahitur Falcidia, introductum eſt in fauorem eccleſiæ, vel animæ teſtator', vel alterius piæ cauſæ, quæ quidem ratio ceſſat quan[do] ecclesia, aut alia pia cauſa eſt inſtituta hæres, ideo, & ceſſare debet diſpoſitio. Sed & nouiſſime Lancelot. Polit. in repetitio. l. filium, col. 36. uerſicu. circa quartum. C. familiæ erciſcund. dicit, longe ſibi magis placare primam opinionem, quoniam multo firmius, & validus eſt priuilegium commune, quàm ſpeciale, vt not. docto. in l. Centurio, D. de vulga. & pupilla. quod maxime (inquit) verum eſt, quando commune priuilegium eſt in perſona illius cui, & ſpeciale concederetur, propterea non eſſe probandam conſiderationem eorum, qui ſecundam partem tenent, quoniam pia cauſa quæ vult deducere Falcidiã, duplici cauſa mouetur. Alia eſt ius commune, quod etſi non ſufficeret, remanet altera. ſ. fauore piæ cauſæ. reſpondetq; ſimiliter ad dictam l. vlti. D. ex quibus cauſis maiores, quia is cui ibi conceditur reſtitutio, certat de damno uitando, alter de captando lucro, & ideo in pari cauſa fauendum eſt repetitioni, l. non debet, in fi. D. de reg. iur. Et ita per hæc eſt expedita hæc prima limitatio, ex qui cõſtat non immerito dubitaſſe glo. in c. pontifices, in fi. 12. quæſt. 2. quid in hoc caſu dicendum eſſet, adeo eſt dubius.

Indefinita non æquipollet uniuerſali.

Priuilegiatus certas de lucro captando nõ utitur priuilegio contra aliud priuilegiatum.

Ceſſante ratione, ceſſat eius diſpoſitio.

Validius priuilegiũ commune, quàm ſpeciale.

Pia cauſa dupl[i]ci ratione fulcitur in deducẽda Falcidia.

In pari [cau]ſa fauendũ [re]pe[ti]tioni.

Secundo eſt limitandum, vt videlicet non detrahatur Falcidia ex teſtamento ad pias cauſas, quando ſi detraheretur,

Non adimpleta pia uoluntate ex rei quo, nõ detrahitur Falcidia.

retur,non poteſt adimpleri pia voluntas ex eo quod eſſet reliquum·At vbi detracta Falcidia poſſet adimpleri legatum,tūc bene detrahitur Falcidia,vt voluit Barb. in d. c.Raynaldus.col.151.quadrageſimo pondera,de teſtam. per tex.in d.§.ſi autem hæres, in authe.de eccle.titu. & & in l.dotem.D.de fideicomm.liberta. Et ita,inquit non ſunt correcta iura antiqua,ſed tantum recipiunt limitationem,per d.§.ſi autem hæres,quod etiam voluit Ro.in d.auth.ſimiliter,col.3. Sed aduerte,quòd Angelus in l.decem,hoc aliter intelligit,vt videlicet tum demum detrahatur Falcidia ſecundum illam authen. ſimiliter,quando non relinquitur legatum piæ cauſæ ad certum,& limitatum vſum,ſed ſimpliciter,& in genere,. Sed ſi relinquatur ad certum,& determinatum vſum, puta ad conſtructionem alicuius capellę,& is vſus explicari poteſt & perfici cum detractione Falcidiæ,lea certe detrahitur, per d. l.decem,cum glo.& l.ſi ſeruus,& l.ſequen.cum glo. D.ad l. Falc.dicit tamen cogitandum quia non ponit pro conſtanti,& hoc ſimpliciter refert,& reputat ſingul. Alex.in d.l.Marcellus,col.4.D.ad Trebel.& in l.i.§.ad municipiū col.vlt.D.ad leg.Falcid.

Diſtinctio legati piæ cauſæ ad certum aut incertum uſum relicti.

Limita tertio,vt procedat quod dictum eſt, non detrahi Falcidiam a legato ad pias cauſas,niſi ei,cui eſt legatū ad pias cauſas,puta ad alimenta, eſſet etiam relictū aliud ad non piam cauſam,puta fundus,quia tunc de tali legato fundi tantum detrahitur, quantum ſufficit ad Falcidiam vtriuſque. Ita voluit Ang.in d.l.ſi ſeruus,per illum tex.cum duabus ſequent.& ibi etiam Imol.in l.ex aſſe,& ibi Alex.quem omnino vide,eod.tit.& Alex.qui hoc dicit notab.in d.l.Marcellus,& d.§.ad municipium,quibus locis ſupra allegauimus,& in additio.ad Bart.in d.authe. ſimiliter,& Firmia.qui & hoc reputat ſingul. in tract.de epiſcopo,in 31.q.quartæ partis,lib.4 verſic.quæro etiam an de legatis.

Falcidia detrahitur ex legato ad non piā cauſam coniuncto legato ad pias cauſas.

Limita quarto , vt quamuis de huiuſmodi relictis ad pias cauſas non detrahatur Falcidia,tamen ex illis,& aliis ad non pias cauſas pro rata tantum detrahetur,vt reducātur

... rata tamen vtriuſque, tā ex relictis ad pias cauſas,quam ad non pias.

tur ad uires patrimonii,verbi gratia, teſtator habens in bonis quadringenta,legauit quadrigēta ad non pias cauſas,& centum ad pias,ea centum non debentur integra, ſed de illis, atque etiam de quadrigentis non piæ cauſæ deducetur quinta pars vt reducatur ad vires patrimonii, & ita piæ cauſæ debebantur ſolum octoginta,& eam quintam partem.ſ.viginti hæres retinebit,& de quadringentis legatis ad non pias cauſas detrahet Falcidiam.;ita voluit Io.An.add.Spec.tit.de teſtamen. §.i. verſic.quid in legatum,in fi.Bar.in dicta authen.ſimiliter,in fi. Ang. Imo.Pau.Caſt.& Alex.in l.ſi poſt miſſionem, per illum text. D. ad legem Falcid. Angel.& Imol.in l.in ratione, §.quod vulgo,eodem tit.Ang.in l.certarum,§.ſi miles, eod.tit. Imol.in l.ſi quis teſtamento,§.i.D.de lega.i.

Limita quintò, vt ſcilicet non detrahatur Falcidia ab huiuſmodi legatis ad pias cauſas, cùm teſtator nihil de ea re diſpoſuit,nam ipſe poteſt diſponere vt detrahatur, vt not.in aut.ſed cum teſtator,C.ad leg.Falcid.& per Socin.conſi.xlviii.conſiliis,& c. capio primam quæſtionē, col.3.verſ.quinto confirmatur,lib.i. *Teſtatore nihil diſponente de Falcidia piæ cauſæ,nec detrahitur.*

Viceſimumſeptimum priuilegium.

Quarta Trebellianica non deducitur ex fideicommiſſo uniuerſali ad pias cauſas.

Trebellianica an deducatur in pijs cauſis.

VICESIMOSEPTIMO, non ſolum non detrahitus Falcidia ex ſingulis videlicet legatis, ſed nec etiam Trebellianica ex fideicommiſſo vniuerſali,vt voluerunt Iacob.Bel.Fulgo.& Angel.in dicto §. ſi autem hæres, in authen.de eccl.titul.Spec.tit.de inſtrum.edit.§.compendioſe,verſic. ſed cùm deductio, col.ult.Dyn.in l.i.§.filii,D.ad Trebellia.Cy.Bar.Bal.Ang.Saly. qui hanc ſententiam dicit in practicam tenendam,& Raphal.in dicta authen.ſimiliter,C.ad legem Falcid.Cyn.Ang. & Imol. in l.i.§.ad municipium,D.ad leg.Falcid.Ioan.Cald.conſi.xl.quædam mulier, ad fin. in titu.de inſtrum. Specu.

qui

quia ita dicit fuiſſe iudicatum,in ti.de inſt.edi.§. compē
dioſe,verſi.ſed cum deductio,Bar.Bal.& Ange.in l. Mar-
cellus,D.ad Trebellianum,Bar.in l.j. in v.q.v.q.prin ci-
palis,C.de ſacroſan.eccl. Ioan.de Fantzenz.Petrus An-
char.& Domini,in c.ſi pater,de teſtamen.lib.vj.Bart. in
authen.ſed etiam in ea,C.ad legem Falci.ubi ita dicit ſe
conſuluiſſe ſæpius,& ita de facto conſuluit in 6.conſi.ui
ſo teſtamento,ad fin.& iterum cōſi.xxxiiij.factū tale eſt,
Maſſius Martini, col.ult.& conſi.56 Bart. condidit teſta
mentum,in tertio dubio,& conſ.68 proponitur quòd Io
hanellus,colum.ij.uerſi.ex prædictis , Bald.in repetitio.
l.i colum.xv.uerſic. ſuper deci mo quæſito, C.de ſacroſ
eccl. & in l.id quod pauperibus.in xvii. q. & in l.ſi qui
ad declinandam,colum.i.& ibi Salyc.qui hoc dicit ſerua
ri in practica,& Pau Caſtren. C.de epiſcop.& cleric. idē
Bald.in l.ult.C.eodem tit.& in l.& in epiſtola,circa me-
dium,C.de fideicommiſ.Bal.& Ang.in l.auia,§.titio,D.
de conditio.& demonſtrat.Bal.l.executorem,C. de ex-
cep.rei iudi.& conſi.lxxxv.quæritur utrum ille,in prin.
lib.i.& conſi 99. factum tale eſt,Nicolaus,lib.ii.& con-
ſil.171.præmittenda ſunt,in fi.lib.3.& conſi.8.ſi codicil
laris,libro.4. & conſil. xc. hoc capite proponitur quòd
Chriſtianus eodem.lib.4.& conſi.450.in conſulendo,in
fi.eod.lib.4.et conſi.423 Franciſchinæ quæ deceſsit,eo-
dem.lib.4.ubi dicit eam communem eſſe opinionem Le-
giſtarum,& conſ.3.factum tale eſt,lib.5.& conſi.296 fa
ctum ſic ſe habet,eodem libro quinto, & conſi.39. ui-
ſo teſtamento,colum.2.eodem lib.5.et conſi.328.detèr-
minatio,in fin.eo.lib.6.Signo.conſi.16.factum tale eſt,
reperitur quòd quidam,in 2. q.Iaco. Bel.]et Ange.in §.
ſi autem hæres,per illum textum in authéntic.de eccl.ti.
Angelus in §.ſi uero expreſsim.colum.7.in dicta authē
tica de hæredibus,& Falcid.et in §.ſanctiſsimus, in au-
thentic.de ſanctiſsimis epiſcopis, et in l.ſed ſi non ſer-
uus , D. eode m titu. conſi. 41. punctus , de quo quæ-
ritur, in fin.ubi dicit hanc eſſe ueram , et approbatam
opinionem,et iterum conſil. 59. quidam paterfamilias,
poſt

ſt princip. vbi & dicit hãc opinionem cõmuniter eſſe pprobatã,& conſi.159.Corradus Alber.in fi. Ioan.Cal c.conſi.40.quædam mulieres,eo.tit.de teſtamen. Petr. Anch.conſi.144.præfatis nominibus,in fi.Anto.Cardin. Floren.Panor.qui hanc dicit eſſe cõmunem opinionem, in c.Raynaldus, col.6.de teſtamen. & conſi.59.viſo teſtamento,col.2.verſi.item ex alio capite, lib.1.vbi etiam dicit hanc eſſe communem opin.& cõſi.32. circa duo dubia,col.vlti.in 2.dubio,lib.2.vbi & dicit ſe vidiſſe conſilia ſolennium docto.in hanc ſententiam,& eſſe communem opinionem doct.vtriuſq; iuris,Ro.conſi.239.in hac re breuis ero,in 2.dubio,vbi hanc quoq; dicit eſſe cõmunem opinionem,a qua non eſſe recedendum,neq; conſulendo,neq; iudicando,& conſi.376.viſis dubiis,in primo dubio,& Pet. An.conſi.8.hoc initio,difficultas quæſtionis,ad fi.Paul. Caſt. in l.cum dotem,in lect. Paduana,D. ad leg.Falcid.& conſi.304. primum dubiũ, col.1.lib.1.vbi ita dicit ſe ſemper tenuiſſe,& conſi.12. prima conſultatio,col.2.lib.2.& conſi.438.de iure communi, in fi.eod. lib.1.tamen non omnino aſſerit,& conſi.67.in cauſa.pręſenti,col.2.lib.2.& iterum conſi.102.videndũ eſt primo, col.2.lib 2.& cõſi.152.viſo puncto,in quarto dubio, col. 1.& 2.& conſi.167.præſuppoſita pro vera, in princ.eod. lib.2.& conſi.187.caſum iſtum,ante fi.eo.lib.2.& conſi. 321.viſis & conſideratis,col.vlti.eod.lib.2. Pe.Bel.in ſpeculo principum,titu.de materia executorum vltimatum voluntatum,§.videamus,col.vlti.Benedic.Cap.qui vbique dicit communiter teneri,conſi.18. cum viſo & conſiderato,col.pen.verſi.quo ad Trebellianicam, & conſi. ſeq.etſi viſo & conſiderato, in prin.& conſi.28. punctus fuit quidam,col.vlti.& conſi.32.punctus,caſus talis eſt, verſi.circa ſecundũ,& conſi.54.punctus,quidã Ang.col. 2.& cõſi.61.cũ viſis et conſideratis.col. vlti. et conſi.66. punctus quidã Bernardus,col.3.et conſi.78. pũctus Bonarellus,col.3.et cõſi.ſeq.pũctus quidã Titius.in fi.et cõſi. 115.cũ prout in facto,col.vlt.Frã.Aret.cõſi.67.diligẽter et mature,col.pe.Barb.conſi.58.illud adferã,col.5.lib.3. *Communior hac in re opinio.*

E et conſi.

& conſi.217.ponderatis his ante fi.lib.6. vbi dicit cō niter in practica ſeruari,Soci.cōſi.77.in præſenti con tatione,col.5.verſi.teſtat ergo vnum,lib.i.& conſi.80.d duob. principaliter quæritur,col.5.verſi. pōt aūt dubit ri,lib.i.& cōſi.116.nō pōt negari.col.vlt.eo.lib.i.& cōſi. 144.diligēter cōſiderata,col.vlt.eo.lib.i.& cōſ. 82.in cau ſa vertente,col.pe.verſi.ſed difficultas,lib.4.Corn. cōſi. 93.licet poſſet,col.2.verſi.deueniēdo,lib.i. vbi hāc dicit eſſe communem opinionē,& iterū conſi.168.in hac con ſultatione,col.4.verſi.deueniendo ad tertium,eod.lib 2. vbi ēt dicit ita communiter teneri,Iaſ.in rubr.D.ad Tre bel.Stepha.Bertran.conſi.149.viſo teſtamēto,in vltimo dubio,lib.2.& Lācel. Polit. in d.l. filium quē,loco ſupra allegato,Philip.Dec.qui & hanc dicit communē,conſil. 299.in cauſa mihi commiſſa,col.2.verſi. & aduerte.

Contraria prio ri ſententia: Sunt tamen multi, & hi quidem maximæ authoritatis,qui tenent contrariā ſniam,videlicet gl.Archid.in ad ditio.& Ioan.And.in d.c.ſi pater,per illum tex. de teſta men.lib.6.Inno.in c.ſi tibi,circa finē,de teſtamen [illegible] illū refert Bal.in d.l.& in epiſtola,C.de fideicom.1 [illegible]. Andr.in additionib.Specula.dicto titu. de inſtrumen. [illegible] dit.loco ſupra allegato . Idem Bald.ſibi contrarius poſt Ioan.Caſtellio.conſ.229.in primo articulo,in ſecūdo du bio,lib.3.& in authentica,ſed cum teſtator,C.ad legem Falcidiam,Ioan.Cald.& Ioan.de Ligna.quos ita conſul uiſſe dicit Saly.in d.authen.ſimiliter.Iacob.Butri.Ray. Forl.& Alber.in d.l.ſi quis ad declinandam,C.de epiſco pis & clericis.Idem Iacobus & Salycet.qui hanc partem dicit de iure eſſe veriorem,in d.authen.ſimiliter,& ibi la te Roma.ſibi contrarius in 40.ſpeciali,vbi hanc rem la tiſſime omnium diſputat,& ibi quoque Corn.qui hanc partem dicit eſſe magis ſubſtantialem,aliam tamen beni gniorem,& ideo in practica eſſe ſequendām,Oldr.conſ. 248.præſuppoſita conſuetudine, in 6.dubio, Iac. Bel.in §.ſancimus,in authen.de hæred. & Falcid. Ioan. Cal.& Io.Ligna.qui & hanc partem conſuluerunt, ſicuti refe runt Salyc.& Ro.in d.authen.ſimiliter,Imol.in d.l.Mar

Eaq; de iure ue rior.

cellus,

.llus,§.quod autem,D.ad Trebe. Vbi etiam dicit in hāc artem conſuluiſſe Fran.de Rampo.Pau.Caſt. ſibi cōtra us,conſi.29. circa primum quæſitum dicendum eſt teſtamentum,col.i.lib.i.& conſi.37. viſo puncto, & dubiis ſupraſcriptis,verſi.circa quartum,lib.2.& ſubdubius in l. cohæredi,§.cum filiæ.D.de vulga.& pupil. & nouiſſime laſ.in d.l.Marcellus.D.ad Trebel.

Hic eſt alter Gordii nodus, cui ſoluendo non ſatis eſſet vnius Alexandri gladius, adeo.n.latētes ſunt inexplicabileſq; in eo receſſus,vt in vtramuis partem te vertas, quid tibi diffiniendū ſit neſcias. Sunt tex. in vtranq; partem ſunt et rōnes prope infinitæ, quæ te facile poſſunt huc vel illuc impellere,vt non temere Paul. Caſt. ſuper hac re conſultus veritus ſuum iudiciū interponere conſuluerit partib.controuerſiā potius cōcordia quàm iudicio finirent,iuxta c.i.de mutuis peti.ita fecit conſi.58.viſo dicto teſtamēto,in fi.lib.i.Sed et hoc ſubdubius loquitur conſi.88. dubitatio vertitur,col.vlti.eo.lib.i.et conſi. 338.de iure cōi,in fi.eo.lib.i.et Corne. conſi.322. ardua plurimum,in fi.lib.3.et etiam conſi.307.in hac conſultatione,ad fin.lib.4. Verum,vt diximus,prima ſententia communior eſt,&, vt fatentur aduerſarii, conſultatione obſeruatur. Ideoq; et illam ſequendam eſſe arbitramur. Nam ſi de interpretatione legis quæratur,inſpiciendum eſt quo iure ciuitatis retro in huiuſmodi caſibus uſa eſt, optima.n.eſt legum interpres cōſuetudo,obtinetq; uim legis in ambiguitatib.quæ ex legibus proficiſcuntur,l.ſi de interpretatione,et l.nam Imperator,D.de legib.

Alter hac in re Gordij nodus.

Autoris ſententia.

Optima legum interpres conſuetudo.

Viceſimumoctauum priuilegium.

Canonica portio non habet locum in relictis generaliter pauperibus, uel ſine loci determinatione.

Viceſimooctavo, de relictis pauperibus non detrahitur quarta, quæ debetur eccleſiæ parochiali, uel epiſcopo,vt eſt gloſſ.ſingu. quam omnes ſequuntur in cap.

Quarta debita eccleſiæ parochiali.

Quarta epiſcopalis.

2.de ſepul.quæ licet loquatur de canonica parochiali t.tum,idem tamen debet intelligi de epiſcopali, quia pa‍rificatur in iure,et priuilegio,per c.vlti.de teſta.et illã facit ſingul.Franciſ.Are.in l.i.col.vlti.in 16 priuilegio piarum cauſarum,C.de ſacroſanct.eccleſ. Sed et alia ſimi lis in dicto c.ſi pater,in uerbo,Trebellianicæ,de teſtam. lib 6.et eſt bonus textus in l.ſi quis ad deelinandam, C. de epiſcop.et cleric.vbi dicitur,quòd de relictis pauperibus nihil detrahit epiſcopus.vbi et Bald. ſuper hoc multa dicit, quæ ibi ſunt obuia omnib. Sed hoc licet, vt iam diximus,Franc.Aret.reponat inter priuilegia piæ cauſæ, non tamen competit cæteris cauſis piis, vt plene not. in c.officii,et in cap.requiſiſti,ubi eſt text.de teſtamen. et per Bart.conſi.463.de omni relicto, lib.2.Quin nec hoc ſemper competit, nec omnibus relictis factis pauperib. ſed demum tantum,quando relinquitur pauperibus generaliter,et ſine determinatione loci, ſecus ſi relinquatur pauperib. certi loci, quia tũc debetur canonica portio,ut uoluit Ioan. Andr.et poſt eum Panormit.in dicto c.fficii,et idem Ioan. Andr.Anto. Panor.et alii in dicto c.2.de ſepul.ipſe Ioan.And.in c.dudum,col.2.in verbo, pauperum,de conuer.coniug.et Bal.in l.ſi quis ad declinandam,C.de epiſc.et cleric.et conſi.5.quidã ciues, lib. i.et conſi.500.eodemq; ulti.illa uerba,in fi. lib.2.et cõſ. 259.ſnper primo puncto,lib.4.et Angel.conſi.117.in canonica portione.in primo dubio,et iterũ in ulti.et Card. Flo.conſi.121.ad primum reſpondeo,et Bene.Cap.conſ. 25.cum de pluribus quæratur,col.ulti.et conſi.160.cum ut præſupponitur, in primo et ſecundo dubio,Socin.in l.quidam relegatus,col.5.D. de rebus dubiis. Tu tamen uide omnino Baldum in authen. ſimiliter, et in dicta l.ſi quis ad declinandam,et conſi.131. quando teſtator, libr. 5.et latiſſime Roma.conſi.477. in caſu propoſitæ cõſultationis , colum.3.et Cardin.Floren.conſi. 13. in ciuitate Vrbinatenſi.

Relictum pauperibus generaliter.

Vi ceſi-

Viceſimumnonum Priuilegium.

Per ingreſſum monaſterij cenſetur quis habilis ad ſuccedendum.

VICESIMONONO, licet filius illegitimus nõ poſſit hæres à patre inſtitui, l.vlt. D.de his quibus vt indig. nec ẽt ſubſtitui, l.is qui. D.de vulga.& pupi. poteſt tamen inſtitui qui pium locũ, id eſt, monaſterium, ingreſſus eſt, vt ſingulariter voluit Guliel. Cu. in l.j. C.de ſacroſanct. eccleſ. mouetur primo, quia ingreſſus monaſterium omnẽ maculam, & ita etiam illegitimitatem, vt vocant, abſtergit, per textum in authenti. de monac. in prin. Item quia oblatus curiæ principis tẽporalis cẽſetur legitimari quo ad ſucceſſionẽ offerentis, l.cõmuniũ, C.de nat.li.cõ ſi.ergo fortius ſi ſit oblatus curiæ principis cœleſtis. Deniq; quia cum apud talẽ illegitimũ non ſit remãſura hæreditas, ſed confeſtim trãſitura in monaſterium, per authen. ingreſſi, C.de ſacroſanct.eccleſ. ſatis cenſeri is debet capax, cũ nõ capiat vt ipſe ſibi cõmodum priuatim afferat, ſed alijs, quo quidẽ caſu is, qui alías eſt in capax, inſtitui põt, per textũ in l.cogi, §.is qui ſolidũ. D.ad Trebellia. Et hoc dictũ Guliel. pro ſingul. ſequitur Ro. in d.authẽ. ſimiliter, in ſexto ſpeciali vltimarũ voluntatũ, & Soc. in d.regula.310. in 39. priuilegio. Qui tamen limitãt vt procedat quo ad ſucceſsionẽ, de qua re etiã loquitur Guli. Cu. non autẽ ad hoc vt poſsit illegitimus, ingreſſus monaſteriũ, obtinere beneficia ſine diſpẽſione per c.j. de filijs presbyter. ſequitur item & dicit ſingul. Alex. conſil. 121. viſo themate, col.vlti. lib.j. quod repetitũ eſt conſil. 35. ſuper cõtentis. lib.3 Sed idem voluit Firmia. loquẽs in omni capace ingrediẽte monaſteriũ, in tractatu de epiſcopo, in 31.q.4. partis, lib.4. verſi.& ſciendum quòd legatum, vbi ad hoc allegat Bar. in l.intercedit. D.de condi. & demonſtra. vbi tamen hoc nõ dicit, ſed illud tantum, quòd per ingreſſum monaſterij non efficitur quis in capax legati, per l.Deo nobis, C.de epiſcop.& cleric.

Intelligimus filius.

Idem ingrediẽs monaſterium.

Illegitimitas abſterſa per ingreſſum monaſterij.

Oblatus curiæ principis.

Incapax inſtitui poteſt.

Illegitimus, ingreſſus monaſterium, non obtinet benefici- ſine diſpenſ- on-

Non fit tamẽ capax legati.

Triceſimum priuilegium.

Filius ingrediens monaſterium abſtergit omnem maculam contr ctam ante ingreſſum.

Ingratitudo com miſſa ante ingreſſum monaſterij.

TRICESIMO, filius effectus monachus, & ita pium locum ingreſſus, non poteſt à patre exhæredari propter ingratitudinem commiſſam ante ingreſſum, per textũ expreſſum in c. nõ liceat, & ibi glo. 19. quæſt. vlti. quem ad hoc etiam ponderat Roma. qui illum dicit ſingu. vbi ſupra in viij. ſpeciali, & Soci. etiam ubi ſupra, in iij. priuilegio, licet tamen de ea re dubitet, & quidem ſine car glo. Guliel. Cyn. & Bal. in d. l. Deo nobis, C. de epiſcop. & cleric. ex quibus glo. inclinat in id quod diximus, alii diſtinguunt non animaduertentes ad illum textum.

Triceſimumprimum priuilegium.

In legatis ad pias cauſas poteſt executor teſtamentarius officium ſuum alteri delegare.

Executor teſtam. ti nõ põt ſibi ſubrogare aliũ.

TRICESIMOPRIMO, licet executor teſtamentarius non poſſit alteri ſuum officium committere, vt probatur in l. nulli, circa princip. ibi. pro ſua conſcientia, & ibi not. Bald. C. de epiſcop. & cleric. & not. Archidia. Ioan. Andr. in Nouella, & Domi. in c. vlti. §. vlt. de teſtament. lib. 6. & Idem Ioan. And. in additio. Specul. titu. de inſtrumen edit. §. nunc vero aliqua, in additio. quę incipit, quãdo acceptauit, & latius Roma. in penulti. charta eiuſdem §. in additio. incipiente, hoc dictum, & Iacob. Bel. in §. ſi quis edificationem, in authen. dd eccleſ. titul. Cyn. in l. id quod pauperibus, in 17. quæſtio. C. de epiſc. & cleri. Bal. in l. cũ magiſtratus, C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & in l. vnica, §. ne autem, C. de caducis tollend. & in l. nulli, C. de epiſcop. & cleric. & in c. i. §. vlti. circa fin. titu. de not. feud. Ang. in l. cum debitorem, D. rem ratam habe. Atque adeo procedit, quòd etiam nõ poſſit teſtator dare executori poteſtatem ſobrogandi aliũ, vt notat Ioan. Andr.

Ne quidẽ ex iuſſu et uoluntate teſtatoris.

tr. in c.i.de procuratoribus,libro ſexto,in Nouella, ſem ſequitur Bal.in l.i.in lectu col.penult.ſubſequenter vero quæro,C.de ſacroſ. eccleſ. vbi & hoc dicit tenuiſſe diſputando Lambe.de Ramp. & idem Bal.in l.quidam,D.de rebus dub.& in l.captatorias col.ii.C.de teſtament.milit.& Benedic.Capra conſ.54.punctus,poteſt tamen huiuſmodi facultatem teſtator concedere in legatis ad pias cauſas,vt not.voluit Bal.in c.in cauſis,de electio.hac ratione innixius, quòd piarum cauſarū fauor iuris ſubtilitates reſcindit,per not.in c.cum tibi de teſta.& hoc idē tenet Ro.& poſt eū Corn.qui & alia ad hoc adducit in l.captatorias,C.de teſtam.milit. Sed tamē ꝙ id poſſit generaliter teſtator facere tenet Paul.Caſtr.quem vide in l.nulli, col.ii.verſ.vlterius.C. de epiſco.& cleric.

Secus ī pijs cauſis.

Fauor piarum cauſarum.

Trigeſimumſecundum Priuilegium.

Suitatis exiſtentia aque confirmat legata pijs cauſis in teſtamento relicta,atque ipſum teſtamentum.

Tricesimosecvndo, licet per exiſtentiam ſuitatis confirmetur teſtamentum patris, quantum ad ea, quæ concernunt vtilitatemſuis hæredis,non etiam quantum ad legata aliis in eo teſtamento relicta,per tex.in l.ſi filius qui patri, D.de vulga.& pupill.& l.i.§.vlt. D.vt in poſſeſſ.lega. Fallit quantum ad legata relicta piis cauſis, per textum loquentem in libertate,in l.cum quaſi.§.ſed ſi quis.ff.de fideicommiſſ.libert.& l.ſciendum, D.de manumiſſ.teſtamen.quem & cæteras pias cauſas trahit Angel.& poſt eum Imol.Raph.Paul.Caſt. Alexan.Franc. Aret.in dicta.l.ſi filius qui patri,in princip. & Bald.in authentic.hoc amplius,colum.ii.C.de fideicommiſ.& Ro. in l.apud Iulianum,§.idem Iulianus,D.ad Trebel. & Alexand.in addilio.Barto.in repetitio.l.ii. v. q.v. q.prinpalis C.de ſacroſanct.eccleſ. & conſi.4.videretur in ſpectis,his colum.vii.verſ.& maxime ad pias cauſas,libr.2. & iterum conſi.210.ſtatutis accurate proſpectis,col. iii.

Exiſtentia ſuitatis.

Extenſio libertatis ad pias cauſas.

in princip.& iterum col.penulti.lib.2. & Iaſon in l, eam quam,col.xj. verſi.ſecundo limita,C.de fidei commiſ. & in d.l.j.in prima lect.verſ.j.niſi filius,C.de ſacroſanct. eccleſ.

Triceſimumtertium Priuilegium.

Ad pias cauſas relicta, etiam non adita hæreditate peti poſſunt.

Legata repudiata hæreditate, non petuntur.

Aliud in pijs cauſis.

Diſtinctio hac de re.

TRICESIMOTERTIO,licet alias legatum peti nō poſſit hæreditate non adita,l.eam quā,C.de fideic.l.ſi quis omiſſa.D.ſi quis omiſſa cauſa teſtam.cum ſi. Fallit tamen in relictis ad pias cauſas.In qua re, quoniam ſunt qui id ſimpliciter tenent,alij qui diſtinguunt inter legatum ſingulare,& inter fideicommiſſum vniuerſale, alii an hæres inſtitutus obierit ante teſtatorem,eo ſciente, an vero ignorante,alii qui aliter.Et res eſt lōgior,quàm vt breui poſsit expediri.Ideo vide Specul.titu.de inſtrumen.edi.§.nunc vero aliqua verſi. ſed pone quòd eo teſtamento,& ibi Ioan.And.in additio.incip. hic obliuiſcitur author quæſtionis,alias incipit,omittit author quæſtionem,& in c.Ioannes,de teſtamentis, Barto. in l.i. in 4.q.5.q.principalis,& ibi Bald.in lectu.col.vlti. verſicu. iuxta hoc quæro & iterum in repetitio.colum.18.verſi. ſuper nona quæſtione,Salyce.Fulgo.Franc.Aert.Et Iaſon in vtraque lectura,C.de ſacroſanct. eccleſ.Barr.in l. i. C. de bonis vacan.lib.x. Bar. Bal.Ange. Salyce.in 13. quæſtio.Fulgo.Floria.Paul.Caſtren.col.3.Corne.in xxi. fallen.& Iaſon in l.eam quam,poſt gl.ibi,C.de fideicommiſſ.Barto.in tracta.minorica.diſt.4.c.2.Bald. in authen. hoc amplius,colum.3.eodem titu.& in l.vlti.colum.v.C. de codicil.Bald.Floria.& recentiores in l.i. D.de legat. i.Bald.in l.nulli,& in l.is qui pauperibus.colum.iii.verſicu.vltimo circa tempus,C.de epiſcop.& cleric. in authent.ſi qua mulier,in vltima colum.& in l.vlti.C.de ſacroſan.eccleſ.& in l.ulti.in princ.C.de teſtament. manumiſ.& in l.cum hi, in prima & tertia lectu. D. tranſact.

& in l.ſi fraudem.colu.vlti. C. ſi quis omiſſa cauſa teſtament.& in l.qui filio,§.ſeruus,& ibi Ang.Imol.Raphael Cuma.C.de hæredib.inſtituend.Bal.in vtraque lectura, & Ang.in l.hæreditas,§.ſi defuncto,D.de petitio.hæredita.Bald.conſi.457.viſo teſtamento Ioannis,lib.2. & conſil.clxvii.thema proponitur,col.vlt.lib.2. & conſ.clxv. allegationes hinc inde factæ,in ſecundo dubio.libr.4.& conſi.287.dicta mulier,ante fin.eod.libr.4.& conſi.456. punctus inter alia, eod.libr.4. & conſil.xx. ſuper primo puncto,colum.i.lib.5.& conſil.xxxix.uiſo teſtamento, col.2.eod.lib.5.& conſil.118. caſus ſub tali forma, col. ulti.eod.libr.5.& conſil.cclxiiii.ad euidentiam,col.2.& conſi.cccxx.præmittendum eſt eod.lib.5.Aluiſius Peru. inter conſilia ipſius Bal.conſ.248.an cæcus, col. 2. uerſicu.ſed ſecus in legatis,eo.lib.v.& conſi.cccxx.præmittendum eſt,col.2.eod.lib.5.Ange.& Imol.in l.ſi filius,in princ.D.de uulg.& pupilla. Ang.in l.i. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta.& in l.i.C.de bo.vacā.lib.x.& conſi.384.primo uidere oportet,in ſi.Saly.in authen.caſſa.in ix. q.C. de ſacroſanct.eccleſ.Petrus Ancha.in c.cū eſſes,de teſtamen.& conſi.viii.difficultas quæſtionis,ad fin.& iterum conſil.14.exhibitis mihi poſtea,& cōſ.cliiii.præfatis nominibus,colu.i.Bened.Plum.in l.Antoninus,D.de fideicommiſſ.liber.Lapus alleg.lxix.Imo in l.1.D.de lega.1. Fulgoſius conſi.lxxv.ex facto proponitur,col.iii.nec his obſtat,& conſi.clxvii.thema.proponitur,colu. ulti.Floria.in l.cum quidam.§.ſi dies, D.uſur.& in l.qui & col. 2.uerſicu.& ex his poteſt D. famil.erciſc.& in ſua diſputa.incip.Gofredus.Imol.Alex.& Franciſ.Areti.in l.ſi filius qui patri,D.de uulga.& pupilla.Panormit.in c.relatum,libr.2.colum.penult.de teſtamen.& conſil.32. circa duo dubia,colu.2.lib.2.Roma.late in repetitio.dictæ authen.ſimiliter,in xx.ſpeciali,& conſil.lv.cū quærerētur, & cōſ.ccccxxviii.in terminis propoſitæ cōſultationis,in i.dubio,& conſ.493.in caſu cōſultationis.Io.Ana.conſil. 28.viſis & pōderatis,col.pe.Alex.cōſi.4.videretur,colu. 7.lib.2. & cōſ.210.ſtatuto accurate perſpectis,col.pe.eo.

lib.2.& conſi.4.attentis narratis, col.3.lib.7. Frã.Areti. conſi.64.diligenter,col.pe. Barb.latiſſimè in rubri de te ſta.col.58.verſi.vſic ad vltimã quæſtionẽ,& cõſi. 8. ſcri bitur præclare,col.8.& ſeq.lib.i.Matheſil.no.163.no.ſin gulare quod ad hoc.Soci.conſi.131.inci.non poteſt negari,col.antepe. ſecundo reſpondetur, & duobus verſi. ſeq.Firmia.in tracta.de epiſcopo,in 31.q.quartæ partis, lib.4.& Philip.Deci. in l.ſi nemo,D. de reg.iur. Stepha. Bertrand.conſi.94.relicta,nume.4.lib.2.

Trigeſimumquartum Priuilegium.

Actio perſonalis et hypothecaria pro legatis ad pias cauſas etiam non adita hæreditate competunt.

roſequitur ma eriam precedẽ s priuilegij. Actiones compe tẽtes legatarijs.

Trigesimoqvarto, retenta ea opi. quæ vult debe ri legata ad pias cauſas etiam non adita hæreditate,licet tunc inſpectis regulis iuris communis, non deberet, nec poſſet competeret pro huiuſmodi legatis actio perſona lis,neque actio hypothecaria quæ alias competunt lega tariis ex teſtamento,per l.cum filius.§.variis. D.de leg. 2.& l.creditoribus,C.an ſeruus poſt manumiſſ. & l.i.C. cõmunia de leg.& §.noſtra, Inſti.de lega.Ratio eſt quã tum ad actionem perſonalẽ,quia ea non oritur ex quaſi contractu,qui oritur ex aditione hæreditatis,l. apud Iu lianus,§.vlti.D.ex quib.cau.in poſſ.ea.l. ex maleficiis, §.hæres.D.de act.& oblig.& §.hæres,Inſti. de obli.quæ ex quaſi cõtrac.quãtũ autẽ ad hypothecariã,quia ea eſt acceſſoria actionis perſonalis atq; obligationis,l. contra hitur.& l.res,ff.de pigno.Cum ergo nulla hic debeat cõ petere actio perſonalis,neq; ex defectu aditionis, nõ po teſt etiã eſſe hypothecaria,per l.ſi legati,ff.de pigno. & per regulã,acceſſoriũ,de reg.iur.lib.6. Quibus rationib. Spec.ti.de teſtam.§.in primis, ver.pone nullus, & iterũ in tit.de actio.ſeu petit.§.ſequitur,verſi.ſed quando, & ibi etiam Bal. dicunt nunquã cõpetere actionẽ perſona lẽ,aut hypothecariam pro legatis,niſi adita hæreditate, quod & voluit.Bal.ipſe in l.i.col.vlt.verſi. itẽ dico.C. ſi quis omiſ.cau.teſ.vbi & hãc adducit rationẽ, quia hypo theca-

Actio perſona- lis nõ oritur ex quaſi cõtractu.

Actio hypothe- caria acceſſoria obligationis per ſonalis.

Actio perſona- lis et hypothe- caria pro lega tis adita demũ hæreditate com petunt.

...ius ratio.

thecariam oritur ex quodã conſenſu tacito vel expreſſo,per gl. in l.ſi tibi,§.de pignore,D de pact. At hic non adita hęreditate nullus eſt hæredis cõſenſus,nec expreſſus,nec tacitus,tamẽ in hoc caſu vtraq; competit, etiam non adita hæreditate, ut voluit Rom.in repetitio. dictæ authen.ſimiliter,in nono ſpeciali,circa vltimas voluntates, per textũ, quẽ dicit expreſſum in d.l.1.C. cõmunia de leg.in illis verbis,& præcipue cũ talia ſunt legata,vel fideicõmiſſa quæ piis actibus ſunt deputata,vbi legislator concedens legatariis perſonalẽ actionẽ, & hypothecariã, hoc præcipue in legatariis ad pias cauſas cõceſſit, ad quod etiã facit l.vlti.C.de ſacroſ.eccleſ. Et tamẽ ſciebat ipſe legislator, quòd hæc legata competunt etiam hæreditate non adita. Et ſi dicat quiſpiam illum textum intelligendum fore eo caſu, quo fuerit adita hæreditas, certa fru ra expreſſiſſet Imperator idẽ eſſe,& id quidẽ maxime in relictis ad pias cauſas,quoniã & ſi nõ expreſſiſſet, hoc tamen ſatis dictũ fuiſſet ex generalitate illius l. At in dubio debemus ea verba intelligere,vt nõ ſint ſuperflua, ſed aliquid ſpeciale & certũ indicẽt, l.1.ad fi. D. ad munici.l.ſi quãdo,D.de legat.1.c.in his,de priuil.cum ſimilib. Non tamẽ verum eſt quod dicit Specul. nõ eſſe hypothecariã,vbi nõ eſt perſonalis actio,per tex.in l.cũ notiſſimi,C.de præſcriptio.triginta ann.vbi hypothecaria competit qñ perſonalis actio eſt ſublata creditorum neglegẽtia,vt & plane not.l.intelligere,C.de luitio. pig.

Vtraque tamen in hac ſpecie competit.

In dubio verba intelliguntur, vt non ſint ſuperflua.

Hypothecaria competit etiam ſublata actione perſonali.

Contrariũ tamen expreſſe in ſpecie, videlicet in legatis ad pias cauſas.tenuit Bal.in l.1.col.vlti. verſicu.ſubſequenter vero quæro,C.de ſacroſ.eccleſ.in lect. & Imo. in l.qui filio,§.1.D.de hæred.iuſtituend. & Alex.qui nominatim reprehendit. Roma.vbi ſupra in l.1.col.10. verſicu.item not.D.de le .1.vbi dicit quòd Rom. dum allegat pro ſe dicta l.1.C. communia de leg.ſomnia quia ibi Imperator appoſuit dictionẽ,præcipue,vt oſtenderet ſolum maiorem eſſe rationẽ in legatis piis.Quin etſi bene conſideretur tex.circa finẽ illius l. fortiter inquit, ſtringit contra Roma. dum dicit ꝙ hypothecaria habet locũ

Contrariũ ſentientes.

Dictio, præcipue.

quate-

quatenus perſonalis obligatio,ſine actio cōpetit,ſed non adita hæreditate,nō habet locū perſonalis obligatio,ſiue actio,quæ quidē oritur ex ipſa aditione,per dictā l. apud Iulianū,§.vlt. D.ex quibus cauſis in poſſeſſ.ea.& not.glo. in l.1.§.cū igitur,in verbo, cedere, C.de caducis tollend. quā pro ſingul.allegat Bal.in l. vl.in prin. C.de teſta.mā.

on adita hære tate non ha- t locum perſo alis actio.

Triceſimumquintum priuilegium.

Ex duobus teſtamentis id præſumitur poſterius,in quo legatum eſt ad pias cauſas.

Tricesimoqvinto, licet cum apparent duo teſtamēta,& ingnoratur utrum illorum ſit prius,poſterius ve illa ſeſe inuicem confundunt, & ſunt nulla, per l.vlti. & ibi gloſſ.& doct.C.de edicto diui Adriani tol.& l.1.§.non autem ubi etiam glo.& Bar.D.de bonorum poſſ.ſecundū tabu.glo.in c.de duobus,de reſcript.lib.6.Hoc tamen fallit,vbi in altero teſtamentorum, ſunt legata ad pias cauſas.id enim præſumetur eſſe poſterius, fauore legatorū ad pias cauſas,vt pulchre voluit Rom.vbi ſupra in 12.ſpeciali. Argu.l.1.C.de iure fiſc.& ſequitur Soc.in d.reg.310 in 33.priuilegio,& Barb.in c.relatum, col.18. de teſtam. Iaſ.in d.l.vlt.col.pen.& ibi Philipphus Decius col.vlt.C. de edicto diui Adria.tol.vbi hoc d.cit ſing.& idem Iaſ.in l.1.col.1.verſi.4.amplia,D.ſoluto matrimo. & vtrobique dicit ita ſe conſuluiſſe de facto Brixiæ,pro hoſpitali magno,& ita fuiſſe iudicatum. Ad idem dicit facere regulam l.ſunt perſonæ,D.de religio.& ſumptibus fune. & tex.in c.vlt.de re iudi.& c.his,de priuileg.& idem quoque uoluit Barb.in c.relatum,col.18.de teſtamen. Et hoc adeo verum eſt,vt licet in hoc dubio, is qui eſt in poſſeſſione præferatur alteri quando non conſtat vtrum teſtamentū ſit prius,an poſterius, hæc idem Bar in d.§. non autem, cum ſimilib.tamen fallit cum in uno eſt inſtituta eccleſia nam præferetur alii etiam exiſtenti in poſſeſſi.vt ſingul. ſcribit Philipphus Decius in d.l. vlt.col.vlt. C.de edicto diui

uo teſtamenta ſe inuicem con ndunt.

auor legatorū d pias cauſas.

n dubio potior ſt poſſeſſor.

ccleſia præfer ur poſſidenti.

diui Andr.tol.Nam poſſeſſio(inquit)facit reum potiorē, §.commodum,Inſtit.de interdict.fauor autem piæ cauſæ præfertur fauori rei,per c. vlt.de re iud. & in l.inter pares,D.de re iudic.

Triceſimumſextum priuilegium.

Relicta nominatim ab uno hærede ad pias cauſas,cenſentur tacite repetita ab eius ſubſtituto.

TRICESIMOSEXTO, licet alias relicta nominatim ab uno,non debeantur alio ſubſtituto, l.1.§. id quod ex ſubſtitutione,& l.in ratione,§.quod uulgo,D. ad legem Falcid.l.licet Imperator,& ibi Bartol.Ang.& Alex. D.de legatis primo,& l.cum pater.§ ab inſtituto, & l.pater meus, §. quod alicuius,D.de legat.2.& l.vnica,.§.his itaque, C.de caducis tollen. & in l.ſi plures, in fin.D.de legat.3.& voluit etiam Imol.in l.duobus,§.i. D. de lega. i.Quanquam contrarium voluerunt Chriſt. Caſtel.Rapha.& Paul.Caſt.in d.l.licet Imperator. Tamen relicta ad pias cauſas nominatim ab uno hærede,haud dubie cēſentur tacite repetita ab illius ſubſtituto,& ab eo debentur,per text.ſing.hoc ipſum diſponentem in legato alimentorum ſecundum lecturam Batto.poſt gloſſ.in l.4.§. Lucius. D. de alim. & ciba.leg. quam lect. etiam ſequitur ipſe Bartol.in l.Mela,in princ.D.eod.tit.& Roma.conſil. incip.in caſu propoſiti thematis breuiter dicendum,col. 2.verſicu.his tamen non refragantibus,vbi & illum text. dicit ſing.Et ita illum ad quæcunque relicta ad pias cauſas extendit idem Rom.in authenti.ſimiliter, in 15.ſpeciali,vbi,& illum facit ſing.& iterum in 20.ſpeciali,in fi. vbi dicit notab.& Soci.vbi ſupra in dicto.35.priuilegio, vbi tamen paſſim corrupte legitur,& Alexan.in d.l.licet Imperator,col.penult.et in l.ſi duobus,§.i.circa fi. et ibi quoq; Iaſ.in fi.D.de lega.i.et idem Iaſ.in l.ſi fundum, §. Stichum,col.i.D.eo.tit.et Philip.Dec.conſi.182.in eo caſu occurrenti,col.3.et cōſi.273.in caſu propoſito, col.i.

Nominatim relicta ad hæredem non debetur ſubſtituto.

Nominatim relicta ab uno hærede in pijs cauſis.

Triceſi-

quatenus perſonalis obligatio,ſiue actio cōpetit,ſed non adita hæreditate,nō habet locū perſonalis obligatio,ſiue actio,quæ quidē oritur ex ipſa aditione,per dictā l. apud Iulianū,§.vlt. D.ex quibus cauſis in poſſeſſ.ea.& not.glo. in l.1.§.cū igitur,in verbo, cedere, C.de caducis tollend. quā pro ſingul.allegat Bal.in l. vl.in prin. C.de teſta.mā.

[N]on adita hære[di]tate non ha[b]et locum perſo[n]alis actio.

Triceſimumquintum priuilegium.

Ex duobus teſtamentis id præſumitur poſterius,in quo legatum eſt ad pias cauſas.

Tricesimoqvinto, licet cum apparent duo teſtamēta,& ignoratur utrum illorum ſit prius,poſterius ve illa ſeſe inuicem confundunt, & ſunt nulla, per l.vlti. & ibi gloſſ.& doct.C.de edicto diui Adriani tol.& l.i.§.non autem ubi,etiam glo.& Bar. D.de bonorum poſſ.ſecundū tabu.glo.in c.de duobus,de reſcript.lib.6.Hoc tamen fallit,vbi in altero teſtamentorum, ſunt legata ad pias cauſas.id enim præſumetur eſſe poſterius, fauore legatorū ad pias cauſas,vt pulchre voluit Rom.vbi ſupra in 12.ſpeciali.Argu.l.i.C.de iure fiſc.& ſequitur Soc.in d.reg.310 in 33.priuilegio,& Barb.in c.relatum, col.18. de teſtam. Iaſ.in d.l.vlt.col.pen.& ibi Philipphus Decius col.vlt.C. de edicto diui Adria.tol.vbi hoc d.cit ſing.& idem Iaſ.in l.i col.i.verſi.4.amplia, D.ſoluto matrimo. & vtrobique dicit ita ſe conſuluiſſe de facto Brixiæ,pro hoſpitali magno,& ita fuiſſe iudicatum.Ad idem dicit facere regulam l.ſunt perſonæ, D.de religio.& ſumptibus fune. & tex.in c.vlt.de re iudi.& c.his,de priuileg.& idem quoque uoluit Barb.in c.relatum,col.18.de teſtamen. Et hoc adeo verum eſt,vt licet in hoc dubio, is qui eſt in poſſeſſione præferatur alteri quando non conſtat vtrum teſtamentū ſit prius,an poſterius, hæc idem Bar.in d.§. non autem, cum ſimilib.tamen fallit cum in uno eſt inſtituta eccleſia nam præferetur alii etiam exiſtenti in poſſeſſi.vt ſingul. ſcribit Philipphus Decius in d.l. vlt.col.vlt. C.de edicto diui

[D]uo teſtamenta [ſ]eſe inuicem con[f]undunt.

[F]auor legatorū [a]d pias cauſas.

[I]n dubio potior [e]ſt poſſeſſor.

[E]ccleſia præfer[t]ur poſſidenti.

diui Andr. tol. Nam poſſeſſio(inquit) facit reum potiorē, §. commodum, Inſtit. de interdict. fauor autem piæ cauſæ præfertur fauori rei, per c. vlt. de re iud. & in l. inter pares, D. de re iudic.

Triceſimumſextum priuilegium.

Relicta nominatim ab uno hærede ad pias cauſas, cenſentur tacite repetita ab eius ſubſtituto.

TRICESIMOSEXTO, licet alias relicta nominatim ab uno, non debeantur alio ſubſtituto, l. 1. §. id quod ex ſubſtitutione, & l. in ratione, §. quod uulgo, D. ad legem Falcid. l. licet Imperator, & ibi Bartol. Ang. & Alex. D. de legatis primo, & l. cum pater. § ab inſtituto, & l. pater meus, §. quod alicuius, D. de legat. 2. & l. vnica, §. his itaque, C. de caducis tollen. & in l. ſi plures, in fin. D. de legat. 3. & voluit etiam Imol. in l. duobus, §. i. D. de lega. i. Quanquam contrarium voluerunt Chriſt. Caſtel. Rapha. & Paul. Caſt. in d. l. licet Imperator. Tamen relicta ad pias cauſas nominatim ab uno hærede, haud dubie cēſentur tacite repetita ab illius ſubſtituto, & ab eo debentur, per text. ſing. hoc ipſum diſponentem in legato alimentorum ſecundum lecturam Barto. poſt gloſſ. in l. 4. §. Lucius. D. de alim. & ciba. leg. quam lect. etiam ſequitur ipſe Bartol. in l. Mela, in princ. D. eod. tit. & Roma. conſil. incip. in caſu propoſiti thematis breuiter dicendum, col. 2. verſicu. his tamen non refragantibus, vbi & illum text. dicit ſing. Et ita illum ad quæcunque relicta ad pias cauſas extendit idem Rom. in authenti. ſimiliter, in 15. ſpeciali, vbi, & illum facit ſing. & iterum in 20. ſpeciali, in fi. vbi dicit notab. & Soci. vbi ſupra in dicto. 35. priuilegio, vbi tamen paſſim corrupte legitur, & Alexan. in d. l. licet Imperator, col. penult. et in l. ſi duobus, §. i. circa fi. et ibi quoq; Iaſ. in fi. D. de lega. i. et idem Iaſ. in l. ſi fundum, §. Stichum, col. i. D. eo. tit. et Philip. Dec. conſi. 181. in eo caſu occurrenti, col. 3. et cōſi. 273. in caſu propoſito, col. i.

Nominatim relicta ad hæreda non debetur á ſubſtituto.

Nominatim relicta ab uno hærede in pijs cauſis.

Triceſi-

Triceſimumſeptimum priuilegium.

Relictum ab eo cui teſtator nihil reliquit ad pias cauſas ualet, ſed ab hærede petitur.

Legatū ab ei cui nihil teſtamento relictum eſt.

Tricesimoseptimo, licet relictū ab eo, cui teſtator nihil reliquit, nō valet, l. plane, la i. D. de leg. 1. & l. ſi fuerit in fi. D. de leg. 3. & l. ab eo, C. de fideicom. & l. vlt. in fi. C. cōmunia de leg. & .n. huiuſmodi legatū perinde habetur, atque ſi nō eſſet ſcriptū, l. i. §. i. C. de caduc. tol. Fallit tamē in relicto ad pias cauſas, quod etſi fuerit ab eo relictū, cui nihil teſtator reliquit, tamen valet, & debetur ab hærede, per tex. loquentem in relicto alimentorū, quem. Bar. in. i. oppo. trahit ad omne relictum, quod reſpicit piā cauſam, in l. alio hærede, D. de aliment. & ciba. legat. & bene facit tex. in l. libertis, §. vlt. D. eod. tit. in l. 3. C. de fideicom.

Hæres tenetur ſol uere legatum ab eo non relictum. Ex ceſſio alimētorum ad pias cauſas.

Triceſimumoctauum priuilegium.

Legata ad pias cauſas, quamuis caduca ſint, non tamen deficiunt.

Legatū caducū remanet apud hæredē ſine onere.

Tricesimooctavo, licet vbi relictū habetur pro nō ſcripto, & caduco. remaneat apud hæredes ſine onere l. quidam referunt, D. de iure codicil. & l. vnica, §. & cū tri plici, & §. in. j. itaque. C. de caduc. tol. Fallit tamē in relictis ad pias cauſas, vt voluit Bar. & poſt eum Floria. de S. Pet. in l. pater Seuerinā, D. de cond. & dem. & l. legatū, D. uſuf. leg. & not. in c. nos quidē, de teſt. & idē voluit Bal. in l. ſi quis ad declinandā, col. 4. verſ. ſed iuxta hoc quæro quid ſi teſtator, C. de epiſco. & cleric. vbi, & hoc dicit vo luiſſe Iac. But. in ſuo tractatu executorū, per l. cū vero, §. ſi pro nō ſcripto, D. de fideicom. liber. Et hoc quoque vo luit. Pet. Anch. in cle. 2. de religioſis domib. & Paul. Caſt. in d. l. i. §. i. col. i. C. de cadu. tol. per tex. loquentē in liber tate, in l. cū uero, §. ſi pro non ſcripto, D. de fideic. libert.

TRI-

Triceſimumnonum Priuilegium.

Relicto fideicommiſſo ad pias cauſas ipſo iure actiones in fideicommiſſarium transferuntur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TRICESIMONONO, licet regulariter in fideicommiſſarium vniuerſalem non tranſeant iura hæreditaria ipſo iure, ſed tum demum facta reſtitutione, aut reali, aut certe verbali, l.i.in prin.& l.reſtituta.& l. facta fideicommiſſi reſtitutione, D.ad Treb.et §.reſtituta. Inſtit.eodem titul.cum ſimil. Fallit tamen in fideicommiſſo relicto piæ cauſæ, vt voluit Bart.in repetitio.l.j.in 6.q. 5.quæſt.principalis,& ibi etiam Bald.colum. 14.verſicu. ſuper ſecundo quæſito,C.de ſacroſ.eccl.in l.pen.eodem titu.& in ſua diſputatione,inc.filium adulterum,Bald.in l.id quod pauperibus,in 17.q.C. de epiſc. & cle.& in l.j. in princ.& iterum in §.cum autem,col.vlt.ad Treb.& in l.vlt.in 2.q.C. de edicto d ui Adriani tollen. & in additi. Spec.tit.de teſtam.verſi.vlt.& conſi.58.incipien.viſo teſtamento Bonauenturæ,Petr.Anch.& Imol.in c.cum tibi,de teſtam.Imo.in l. Centurio,col.20.D.de vulg.& pupil.Paulus Caſt.& Iaſon qui hanc dicit eſſe communem opinionẽ in l.vlt.C.de ſacroſ.eccl.Paul. Caſt.conſil.152. viſo puncto,& dubio, in tertio dubio,lib.2. Alex.in l.i.§. ſed,& quoties,D.ad Treb.& conſi.62.incipien.propoſita fuit,lib.2. & conſi.4. attentis narratis, colum.3.lib. 7. Matheſil. qui hoc reputat ſingul.not. 41. quod ſi hæres, Corneus in l.eàm quam,in fin.21.fallen.C. de fideicom. & conſi.307.videtur prima facie,colum.6.verſi.& ſi hoc teneretur, & colum. ſequen. libro.3. Firmia. in tractatu de epiſcopo, in 31.quæſt.4. partis,lib.4. conſequenter quero.

Hæreditate reſtituta in fideicõmiſſariũ trãſferuntur actiones. Fideicõmiſſum relictũ piæ cauſæ.

Contrarium tenent Bald.ſibi contrarius, & Fulgoſ.in dicta l. vlt.ille colum.4.et ſequent.verſicu.ſecundo Bartol.diſputando,et Fulgoſ.colum.penult.et vlti. C.de ſacroſ. eccle. vbi tamen Fulgoſ.dicit aliter ſe cõſuluiſſe, et

Contrariæ opinionis authores.

Bal.in l.eam quam.in prima lectura,C.de fideicom.Roma.in d.l.i.§.ſed,et quoties,D.ad Trebel. et late in repetitio.dictæ authent.ſimiliter, in 21. ſpeciali inter vltimas voluntates,vbi tamen circa hoc diſtinguit, an teſtator alicui onus iniunxerit reſtituendi huiuſmodi fideicommiſſum,nec ne.

Ratio ac fundamētu prioris ſententia.

Ratio poſterioris

Illorum fundamentum præcipuum eſt, in d.l. vlti. C. de ſacroſ.eccl.quam multis modis ad ſuam partem tradIcunt,et in §. ſi quis autem etiam pro redemptione,in auth.de eccl.tit.Horum autem fundamentum etiam præcipuum eſt in l.omnibus,D.ad Treb.et in l.ſancimus, C. eodem tit.Quibus omnes conantur , ſuam quiſque partem alacriter defendentes,reſpondere, ſicuti apud eos videre poteris.Neque enim conſilium mihi fuit, huc omnia tranſcribere,niſi cum fortaſſe videro operæ pretium fore . Conſtat autem rem hanc eſſe admodum dubiam, vt videre licet ex Alex.conſi.82.proſpectis his,col.i.ver ſic.hoc præſuppoſito,lib.2.quod conſi.reperitur cōſi.40. lib.3.et iterum conſi.51.lib.6.

Quadrageſimum priuilegium.

Quamuis legatum ad pias cauſas ſit a teſtatore alienatum , idem tamen poſtea ab eodem redemptum,omnimodo debebitur.

Re legata, eadē que alienata legatum extinguitur.

Et ſi poſtea redemitur.

Niſi affinitas perſonæ interueniat.

Diuerſum in piis cauſis.

QVADRAGESIMO, licet cum res legata vltro alienatur,legatum extinguitur,l.fideicommiſſa,§.ſi rem, D.de lega.3.et l.rem legatam,D .de adimen.lega.et. §.ſi rem,Inſtitu.de leg.et id quidem vſque adeo, vt etiam ſi eadem res redimitur, non propterea reuiuiſcit legatum, per l.cum ſeruus.ff.de adimen.lega. Niſi affinitas perſonæ ſuadeat contrarium,per tex.ſing.in l.filiæ.§.Titia.D. de condit.et demonſt. Tamen cum legatū ſit ad pias cauſas,ſi poſtquam res legata fuit alienata,redimitur,debetur legatum per tex ſing.loquentē in legato libertatis,in l.verū eſt D.de manu.teſtam.quem ad hoc commendant Bal.Ang.Pau.Caſtr.et Iaſ.in l.qui poſt teſtamētū, C.de leg.

leg.& Ro.qui illũ dicit ſingul.in d.auth. ſimiliter, in 23. ſpeciali,& Soci.vbi ſupra in 42.priuilegio,vide Bart.auc Bal,in l.placet, D.de lib,& poſthu.Sed eſt & ſimilis tex. loquẽs in inſtitutione,in l.quoties.§.ſeruus cũ libertate, D.de hæred.inſtit.quẽ annotauit,& dicit notab.idẽ Ludo.Roma.in d.auth.ſimiliter,in trigeſimo ſpeciali.

Quadrageſimumprimum priuilegium.

Per alienationem rei non extinguitur legatum ad pias cauſas,etiã re nondum redempta.

QVADRAGESIMOPRIMO, fortius dixerim,quòd propter rei alienationem nõ extinguatur legatum relictum piæ cauſæ,etiam ſi non fuerit res redempta,per id quod ſing.conſuluit Bar.conſi.26.teſtator in teſtamẽto, quod ſi teſtator mandat cõſtrui eccleſiam in tali domo, quam poſtea alienat,nec redimit,tamen non extinguitur huiuſmodi legatũ,quin eſt conſtruenda eccleſia in ea domo,ſi fieri poſſit,alias in alio loco. Quod dictum pro ſingu.approbat Iaſ.in d.l.qui poſt teſtamentum, col.3. C.de leg. & Catel.Cotta,memor.incip.eccleſia,verſi.5.

Alienato rei legatæ ad pias cauſas.

Legatum conſtruendæ eccleſiæ.

Quadrageſimumſecundum priuilegium.

Alienatione rei legatæ a teſtatore facta, adiectio rei, eodem orationis tractu, in pijs cauſis non inducit legati reuocationem.

QVADRAGESIMOSECVNDO, quod præcedentib.eſt proximum, licet teſtator alienando rem, ex qua voluit legatum ſolui,videtur legatum reuocaſſe, ſi rẽ adiecerit eadem oratione cũ legato,per l.ſi ſic legatũ,§.ſi mihi, & l.ſi ſeruus,§.ſi id quod,D.de leg.1.& l.Lucius, §.ciuibus, D.de lega.2.Fallit tamen in legatis piis,vt voluit gl.in l. vlti.D.de contrahen.empt.& in l.Gaius. D.de annu.lega.& in l.Lucius,D.de adimen.leg.quas ſing.& notãdas & menti tenendas dicit Rom.ſingul.432.quæritur an teſtator,& ſequitur etiam Franci.Ripa,lib.3.reſponſ.c.11.

Præſumptio reuocati legat[illegible].

prima dubitatio, columna tertia.

Quadrageſimumtertium Priuilegium.

Legatum extruendi templi intelligitur de loco quouis ad hoc idoneo.

Generale in legato conſtruendi alicuius pij loci.

QVADRAGESIMOTERTIO, illud generale eſt in legatis ad pias cauſas, quòd ſi templum, aut altare, aut aliud ſimile non poſſit conſtrui in loco a teſtatore conſtituto, non per hoc redditur inutile legatum, ſed debet fieri in alio loco idoneo, per l. legatum, D. de vſu & vſufruc. legā. quam ad hoc expendit, & dicit notabilem. Flor. in l. cum quidam, §. ſi dies, D. de vſur. Innoc. in c. nos quidē. de teſtam. ſed & idem ex eo textu voluit Bal conſi. 453. ſi ex teſtament., lib. 2. vbi ēt ad hoc allegat l. legata, D. de admi. tuto. & c. nos quidem, de teſta. & cle. quia cōtingit, de relig. domi. & voluit etiam gl. & Imol. in d. c. nos quidem, & Specul. ti. de inſtru. edi. §. nunc aliqua, verſic. quod ſi quis legauit, & verſ. quid ſi teſtator, & Bene. Capra conſi. 121. punctus fuit quidam teſtator. vbi tamē intelligit, niſi teſtator aliter expreſſe diſpoſuiſſet.

quadrageſimumquartum priuilegium.

Quod tantum per fideicommiſſum fieri debet, ſi directo ſit factū non ualet iure fideicommiſſi, etiam fauore piæ cauſæ.

Verba obliqua non habent uim directorum.

Fideicommiſſaria ſubſtitutio non continet pupillarē, nec uulgarem.

QVADRAGESIMOQVARTO, licet verba ſubſtitutionis obliqua, nunquam habeant vim directorum, & (vt loquūtur noſtri) non dirigantur, & ſic fideicommiſſaria ſubſtitutio non procedat in vim vulgaris, quia fideicommiſſaria non continet aliquam directam, neque pupillarem neque vulgarē, l. fundi Trebatiani. D. de vſu & vſufru. leg. l. cohæredi, §. cum filiæ, & ibi doct. D. de vulga. & pupil. Fallit tamen fauore piæ cauſæ, vt nota. conſuluit Socinus conſi. 1016. alias, 106. incip. non poteſt negari, col pe nul. verſi. primo quod licet propter loquentem in libertate,

tate, in l. Antoninus, & ibi Iac. Are. D. de fideicom. liber ta. quam etiam ponderat recẽtiores in l. precibus, C. de impub. & aliis ſubſti. Illud tamẽ nõ omiſerim quod è diuerſo, vbi quid nõ poteſt fieri directo, ſed tantum per fideicõmiſſum, certe quod factũ eſt directo non valet vt fideicommiſſum etiã fauore piæ cauſæ, per textum in l. ſi ſeruus legatus, §. ſi alicuius ſeruus, D. de leg. i. vbi ſi teſtator in teſtamẽto relinquat libertatẽ ſeruo alieno, nõ poteſt relinquere directo, ſed tãtũ per fideicõmiſſum, quia ſi directo relinquat, non valet etiam iure fideicõmiſſi, & ita quoque tenet gl. in l. ſeruo, C. de teſtamen. manu. & illum tex. ponderat Alexã. in l. i. §. ſi quis ita, & ibi quoq; Iaſ. col. 5. verſi. circa illud, D. de verb. oblig. & in l. Centurio, col. 34. D. de vulga. & pupil. ſubſtitu. & Matheſil. not. cxl. incip. non vnam doctrinam. Certum eſt autem libertatem eſſe piam cauſam, vt poſt latiſſime dicemus.

Seruo alieno directo non datur libertas.

Quadrageſimumquintum priuilegium.

Legatarius propria authoritate legatum ad pias cauſas vendicare non prohibetur.

QVADRAGESIMOQVINTO, licet alias legatarius non poſſit propria authoritate legatum accipere, & alias teneatur hæredi reſtituere, per l. vnicam, C. quorum lega. Quinetiam interdum legatum ipſum perdat, vt nota. in l. non eſt dubium, C. de legib. Fallit tamen in legatis ad pias cauſas, vt nuncupatim voluit Corneus conſi. cxl. circa hanc conſultationẽ, col. vlti. libr. i. & Benedict. Capra conſi. 3. circa hoc plura ſunt videnda, in fi. & conſi. 302. punctus, caſus talis eſt, in quarto dubio.

Legatarius ſua authoritate vendicant.

Quadrageſimum ſextum priuilegium.

In pijs cauſis legatarius etiam nulla ceſsione nominis facta, contra debitorem agit.

QVADRAGESIMOSEXTO, licet dubium ſit, an legatarius debitor poſsit cõtra debitorem agere ſine ceſsione,

Actionibus non mandatis ex legato nominis actio competit.

per nor. in l. ex legato nominis, C. de leg. tamẽ in legato piæ cauſæ minime dubiũ eſt, quin poſſit agere, vt cõſuluit Bal. cõſ. cl. caſus, quædã domina, lib. 3. per l. vlt. C. de ſacroſ. eccleſ. & vide quin dicam infra in 88. priuilegio.

Quadrageſimumſeptimum priuilegium.

Licet per tempus morientis ſignificetur tempus uitæ, libertatis tamen fauore includitur tempus poſt mortem.

Tempus morientis includit tempus uitæ.

QVADRAGESIMOSEPTIMO, licet cum ſit mentio de tẽpore morientis, vel quo quis moritur, ſignificetur tempus vitæ, quó quis eſt in actu moriendi, l. vlti. D. de conditio. inſti. & l. qui duos, §. 1. D. de manu. teſta. Fallit tamen fauore libertatis, nam intelligitur de tempore poſt mortem, vt dicitur in loco proximo. Quem & ad cæteras pias cauſas trahit Soci. in l. ſed & illo, §. ſed & circa, poſt prin. D. de rebus dubiis.

Quadrageſimumoctauum priuilegium.

Cautio Mutiana non requiritur in relictis ad pias cauſas, niſi conſtet de contraria teſtatoris uoluntate.

Mutianæ cautio habet locum in conditione negatiua.

QVADRAGESIMOOCTAVO, licet alias relictum ſub cõditione negatiua requirat cautionẽ Mutianã, pro ipſius conditionis complemẽto, per l. Mutianæ, D. de cõditio. & demonſtrat. & extinguitur legatario quandocunque contrauenientе, l. hæres meus, §. qui poſt Mutianam, D. eo. tit. & l. cum filius, §. qui Mutianam, D. de leg. 2. Id tamen non obſeruatur in relictis ad pias cauſas, in quibus nec requiritur cautio Mutiana, nec extinguitur legatũ, ſi legatarius contraueniat, quoniam ipſa negatiua conditio, adiecta legato piæ cauſæ, ſi non fecerit, ſi nõ dederit, & de cęteris id genus, ita intelligitur, ſcilicet cum primũ facere, vel dare poterit, non fuerit, vel dederit. vnde nõ neceſſe eſt, quód non contraueniat vſque ad extremum

Negatiua conditio adiecta legato piæ cauſæ

vitæ

vitæ exitũ, per tex. loquentem in libertate, l. libertas, §. 1. D. de manumiſſ. teſtament. quem in eo ipſo caſu liberta tis ponderet gl. in l. Titio fundus, D. de conditio. & de monſtra. Et ad omnem piam cauſam trahit, & facit ſing. Rom in d. authen. ſimiliter, in 24. ſpeciali. Qui tamen in telligunt hoc procedere, niſi conſtaret de contraria men te teſtatoris, per l. vlt. D. de manumiſſ. teſtament. *Cõtraria teſtatoris uoluntas.*

Quadrageſimumnonum priuilegium.

In legatis pijs ſub modo relictis neceſſaria eſt cautio, ſi modus incontinenti adijciatur; ſecus ſi ex interuallo.

Qvadrageſimonono, licet alias ſemper, vt quis cõ ſequatur legatum ſub modo relictum, ſit neceſſe præſta re cautionem de modo implendo, l. quibus diebus. §. vlt. & l. eas, D. de conditio. & demonſtratio. & l. liberto, §. Lucius, D. de annu. lega. cum ſimil. Quin ſi legatarius modo non pareat, priuatur legato, vt not. in l. j. C. de his quæ ſub mod. Tamen in legatis pijs id ſemper non obti net, ſed tum demum, cum modus incontinenti adiectus eſt, per textum in l. libertas, §. & . ij. D. de manumiſſ. teſta- ment. At ſi adiectus fuerit ex interuallo, tunc nec cautio præſtanda eſt, nec annectitur legatum, ſi modo non eſt ſatisfactum, per textum ſingul. loquentem in libertate, in l. Imperatores, ſecundum lecturam glo. D. eodem tit. vbi Ange. Et ita per illum text. idem voluit in omnia pia cauſa Soci. in d. regula cccx. in lvij. priuilegio. Sed Ro- ma. in d. auth. ſimiliter, in xxxix. ſpeciali dicit illum dun taxat procedere in libertate, nec eandem eſſe rationem in alijs pijs cauſis. Ratio enim illius text. eſt, quoniam a- dimpletio modi non ſuſpendit legatũ, quin confeſtim pe ti poſſit, ante complementum modi, præſtando cautio- nem de eo implendo, per dictam l. quibus diebus, §. vlti. & notat gloſ. in d. l. j. C. de his quæ ſub mod. Igitur cum ſemel quis eſt libertatem conſecutus, non poteſt ob non impletũ modũ, in ſeruitutẽ reduci, libertas. n. ſemel data,

Legatũ ſub modo relictum.

Diſtinctio in pijs legatis.

Adimpleti modi non ſuſpendit legatum.

Libertas ſemel data non reuocatur.

Abſurdum.

reuocari non poteſt,etiam per in integrum rěſtitution l.i.ii.& iii.C.ſi aduerſus libert. Item ſi dicatur libertat eſſe reuocandam,quàm primum conſtaret eum, cui ea ſub modo relicta eſt,& data,nolle modum adimplere,ſe quereretur ꝙ libertas intelligeretur fuiſſe data vſque ad il lud tempus,ſed libertas ad tempus dari non poteſt, l.libertas,huius initij.D.de manumiſ.teſta. omnia autẽ legata ad pias cãs ad tẽpus dari poſsũt.l.vlt. D.de legatis.

Libertas ad tẽpus non datur. Secus in alijs pijs cauſis.

Quinquageſimum priuilegium.

Legatum ad pias cauſas non extinguitur per maximam capitis diminutionem.

Legatum per ciuilem mortẽ extinctum.

QVINQVAGESIMO, licet, ſi pendere cõditione legato adiecta legatarius ſeruus pœne efficiatur,qua damnatus eſt in metallũ, vel ad fodiendã arenã,& ita mortuus ciuiliter reputetur,adeo extinguatur legatũ, vt non reuiuiſcat,etiã ſi pendente ea conditione legatarius reſtituatur,l.intercidit,D.de conditio.& demonſt. Secus tamen eſt in legatis ad pias cauſas per text.in l.Atiſto.ff.de manumiſſ.teſtam.quẽ ad hoc allegat & dicit ſingul.Ro.vbi ſupra.in xxv.ſpeciali.& Soc.ubi ſupra,in xliiii.priuileg.

Quinquageſimumprimum priuilegium.

Verba generalia habent in pijs cauſis uim diſpoſitionis.

Verba generalia honoris.

QVINQVAGESIMOPRIMO, licet verba generalia honoris & humanitatis,ſiue(vt vulgo dicunt) complacentię,& aſſentationis prolata ad eum quem honorare volumus,directe non inducant obligatione,neq; diſpoſitionem,vt ſi qu s dicat,mi frater,in omnib.me tuum eſſe recognoſco,vel omnia bona mea tua ſunt,vel, de meis facias quod tibi libuerit,& ſimilia,vt eſt tex.in c.cũ veniſſent,vbi & hoc not.Ioan.And.Anto.Cardi.Imol.& Panor.col.1.de inſtitu.& bona glo.in l.1.C.in quib. cauſis, & voluit Ang.in.l.ſi cui,D.de ſeruitut. Roma in rubric. D.de arbit.col.3.Alex.late in l.ita ſtipulatus,col.2.D,de verbo.

verbo.oblig.& Fely.in c.cum iuramento,de ſenten. excommunic.Fallit tamen fauore piæ cauſæ,vt ſi teſtator dicit ſeruo,ſcio quòd tibi gratiã referet filius meus,hæc verba vim habent relictæ libertatis,cogendúsq; filius ſeruum manumittere, textum habes & exemplum in l.Paulus reſpondit,§.Paulus.ff.de fideicommiſſ.libert.per quẽ text.not.ibi.Bal.& Benedict.Plum.quòd verba adulatoria,etiamad honoratum relata, inducunt diſpoſitionem fauore libertatis,& illum trahit ad omnem piam cauſam Romanus vbi ſupra,in 26.ſpeciali,vbi & illum ad hoc dicit ſingul.& Soci.etiam vbi ſupra,in 45 priuilegio.

Verba adulatoria.

Quinquageſimumſecundum Priuilegium.

Prius teſtamentum ad pias cauſas factum non infirmatur per ſecundum minus ſolenne,in quo uenientes ab inteſtato, hæredes inſtituti ſunt.

Qvinqvagesimosecvndo, licet primum teſtamentum ſolenniter factũ,in quo inſtituti ſunt extranei,reuocetur per ſecundũ non ſolenne,in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato,per l.hac conſultiſſima,§.ſi quis,C. de teſt. Fallit tamẽ vbi in primo teſtamento eſt inſtituta pia cauſa,tunc.n.non reuocaretur ſecundũ non ſolẽne, in quo inſtituti eſſent veniẽtes ab inteſtato,præſertim ſi non eſſent liberi. Ita conſuluit Pan.or.conſil.xi. in cauſa quæ vertitur,col.3.verſi.non obſtat,lib.i.& Raphael Cuma.conſi.177.& idem ego,& Soci.cõſi.incip.primo aſpectu,qui & hoc indebitanter affirmat,etiam ſi in ſecundo teſtamento eſſent inſtituti liberi,Iaſ.in d.§.ſi quis,colu. ii.in ii.limitatione, vbi hoc ſingul.reputat.

Teſtamentũ minus ſolenne tert factum.

Secus in pijs cauſis.

Eoq; magis, ſi non ſunt liberi.

Quinquageſimumterti um priuilegium.

Teſtamentum ad pias cauſa conditum,licet minus ſolenne reuocat prius teſtamentum omni iuris ſolennitate conſummatum.

Qvinqvagesimotertio , licet teſtamentum in ſcriptis

Teſtamentum in ſcriptis ſolenniter factum.

ſcriptis ſolenniter conditum non collatur per ſecundum teſtamentũ ſine ſcriptis factũ,in quo princeps, vel alius potens in eo eſt hæres inſtitutus,per textũ in l.nolumus ſecundum Iaco.Ra.Iaco.Areti. Nico. Mat.Cyn. Bal.Sa lyc.Rapha.& pleroſque omnes,C.de teſtamen. Fallit tamen vbi in eo ſecundo teſtamẽto eſſet inſtituta pia cauſa,vt expreſſe, & in terminis voluit Alex.conſil.cv.viſo ac diligenter conſiderato.col.penulti.verſi.non obſtat, lib.iiij.per not.per Hoſtien.& Ioan.Andr.in c.vlti.de ſolutio.& ſequitur Iaſon in d.l.nolimus, vbi hoc reputat ſingu.Sed hoc ante vtruuque voluit Panormi.cuius neuter mentiouem facit,dicto conſi.xj.col.iij.lib.primo. Et facit quod teſtamentum prius conditum cum ſolennitate iuris communis,vicelicet ſeptem teſtium, reuocatur per teſtamentum ad pias cauſas cum duobus tantum teſtibus conditum,vt conſuluit Paul.Ca.conſ.cccxxvij.dubium facit in ſupraſcripto pũcto,llb.i.& Alex.cõſ.cxxxi. ſuper themate,col.i.verſ.iii.præſupp.lib.vii.& hoc probatur in teſtamento militis,in l.eius militis,§. militia miſſus,D.de teſtamen.milit.

Pia cauſa inſtituta in ſecundo teſtamento ſine ſcriptis cõditio.

Reuocatio prioris teſtamenti ſolennis p ſecundũ ad pias cauſas.

Quinquageſimumquartum priuilegium.

Teſtamentum liberis inſtitutis conditum reuocatur per ſecundum ad pias cauſas:aliquo tamen eis relicto.

QVINQVAGESIMOQVARTO,quando præcedenti germanum eſt,licet primum teſtamentum, in quo inſtituti ſunt liberi, non reuocetur per ſecundum etiam ſolenne teſtamentum,niſi teſtator expreſſe reuocauerit, per textum in authent.hoc inter liberos,C.de teſtament. fallit tamen,ſi in ſecundo teſtamento eſſet inſtituta pia cauſa, aliquo liberis relicto,vt nota.voluit Alex.d.cõſi.cv.col. v.uerſi.tertio ad dictam authen.etiam per not. Hoſtien. & Ioan.And.in dicto c.ulti.ſequitur & dicit ſingul. Iaſ. in dicta authenti.hoc inter liberos,in iiii. limitatione. Ad quod facit,quod etiam illa authenti.non procedit,quando in

Teſtamẽtũ l beris inſtitutis,fortius alia quãuis ſ[illegible] uoluntate.

Ill[illegible] prauale [illegible] cauſa.

do in ſecundo teſtamento eſſent inſtituti liberi, vt uoluit gl. not. in auth. de teſtam. imperf. in prin. quam ſequitur Iacob. Bel. & alii ibi, Cy. Bal. & communiter alii, in d. auth. hoc inter liberos, Rom. qui illam dicit ſingu. conſi. clxxix. ampliſſime doctor, colu. x. & cōſ. ccclxxxv. in caſu præmiſſo, Alex. d. conſ. cv. col. v. uerſ. ſecundo reſpondeo, & conſ. cxlvi. viſo themate, col. pe. lib. ii.

Et teſtamētum ſecundū liberi etiam inſtituti confectum.

Quinquageſimumquintum priuilegium.

Legatum incertum ad pias cauſas ualet, et ſecundum aſtimationem patrimonij legati quantitas definiri debet.

Qvinqvagesimoqvinto, licet legatum incertum ratione ſummæ ſiue rei legatæ non ſit validum, l. Titia cum teſtamento, in prin. D. de leg. ii. ſicuti & ſtipulatio, l. ſi ita ſtipulatus fuero, D. de verb. obl. tamen ad pias cauſas validum cenſebitur, & huiuſmodi legatum ex patrimonii quantitate & perſonæ legantis qualitate æſtimabitur, per textum loquentem in legato alimentorum, in l. ſi cui annuum, & ibi not. gl. & Bar. D. de annu. leg. & l. pen. D. eo. ti. l. quædam in teſtō, & ibi gl. & doct. D. de leg. 2. & l. ſi pater, & l. Stichus liber eſto, cum ibi no D. de lega. 3. & l. cum poſt, §. gener. D. de iure dot. glo. in c. nos quidem, in glo. penul. & ibi doct de teſtament. & in l. priuilegia, C. de ſacroſanct eccleſ. & Archid. in c. ſunt nonnulli, q. i. & Spec. de inſtrument. edit. §. nunc aliqua, verſic. quid ſi teſtatur, Card. poſt Math. in clem. i. in xxvii. q. de teſt. Bald. in l. i. in lect. colum. iiii. circa res C. de ſacroſanc. eccle. & in l. nulli, col. ii. verſi. ſed hic quæro, quid ſi teſtator, C. de epiſ. & cle. & in l. hæreditas, §. ſi defuncto, per illum tex. & ibi etiam Ang. D. de peti. hær. in i. lect. Flor. in l. cum quidam, §. ſi dies, D. de uſur. Anto. & Imo. in c. indicante, de teſta. idem Anto. in c. ex parte, de deci. Ro. in dicta aut. ſimiliter, in xxvii. ſpeciali circa vltimas volūtates, Card. Flo. in cle. i. in xvii. q. de teſt. Alex. cōſ. clviii. viſo teſtament. col. ii. lib. 7. & Soci. in dicta regula. cccx.

Legatum incertū ratione ſummæ, uel rei legatæ.

Fauor piæ cauſæ.

Legati incerti aſtimatio.

in xlvi.priuilegio. Alex.qui hoc dicit] Cancuiſtis recognitũ,in l.ita ſtipulatus,& ibi etiã Iaſ.col 7.ver.tenendo tamen, D.de verb.obli.Phili. Dec. cõſ.182.in caſu occurrẽti,col.2. vbi allegat & hãc rationẽ quod in ſpiritualibus incertitudo nũquã vitiat de ęquitate Canonica, vt voluit Archi.in c.ſunt nõnulli, q.i.& Ant.in c.ex parte,de cenſi.alias de deci.alias vtrobique, & Pan.in c.i.de decimis.

In ſpiritualibus incertitudo non vitiat.

Quinquageſimumſextum priuilegium.

Legatum in genere pauperibus, uel eccleſiæ non euaneſcit ut in certis perſonis relictum.

Legatum incertũ ratione perſonæ.

Legatũ pauperibus in genere.

Qvinqvagesimosexto, licet etiam non valeat legatum incertum ratione perſonæ,] vel alicuius piæ cauſæ,cui legatum relinquitur, §.incertis. Inſti. de leg.cum ſi.fallit tamẽ fauore piæ cauſæ,vt ſi dicatur.lego pauperibus in genere,vel eccleſiæ,ſine alia adiectione,per quam cognoſci poſſit de quibus ſenſerit,per tex. in l.id quod pauperibus,& ibi glo. & Bal.in princip. & l. ſi quis ad declmandam,& l.nulli, C.de epiſc.& cleric.& l.à.Titio, in princ.ff.de verb. oblig.& uoluit gloſſ. in l. quidam.& ibi Bart.in duobus locis.ff.de rebus dub.] Ioã. And.in addi.Spec.tit.de inſtru.edi.§. nunc vero aliqua, in addi.quæ incipit,hic conuenit quæſtio.Bar.& omnes in l.i.C.de ſacroſan.eccle.Bar.in l.pater filium.§.Tuſculanus.ff.de leg.iii.& conſ.xxv.uiſo teſtamento.Gentilis. in i.dubio,per tex.in §.ſi quis in nomine,in auth.de eccleſ.tit.& iterũ cõſ.ſeq.teſtator.in teſtamẽto,in duobus locis:vbi præterea allegat dictũ §. ſi quis in nomine.Bal. conſi.86.circa prædicta.lib 5. & conſil. cccclviii. quæro utrum naleat,eo.lib.5.Angel.cõſ.cxvii.in canonica,poſt princ.& cõſ.xxix.bona dicti teſtatoris,poſt prin. & con ſi.cxxxv.Bancius Maſſinoli,in prin. Panor.in c.nos.quidẽ,col.vlt.& in c.indicante,colum.i.vbi bona gloſ.de teſtament.idem Ro.& Corneus in l.captatorias,C.de teſtament.

ſtamen.mili.Franciſc.Aretin l.ii.colum.vlti.in nono priuilegio, D.de ſacroſanct.eccleſ.Roma. vbi ſupra, in 33. ſpeciali, vbi adfert multas quæſtiones, quas omnino vide Soci.vbi ſupra, in 31.priuilegio.Franci.Areti.in.l.ii.colum.pen.in ſecundo priuilegio piæ cauſæ, C. de ſacroſa. eccleſ.& Benedict.Capra conſil.25.cum de pluribus quæratur, colu.2.& per textum in l.ſi fuerit; in quarto nota. D.de rebus dubijs. Ideo ſi teſtator relinquit centum ſine declaratione alicuius eccleſiæ, non vitiatur legatum, ſed intelligitur de parochiali, ſecũdum Bar.poſt.antiquiores in l.quę cõditio, §.cũ ita, D.de conditio.& demonſtratio. Cynus in l.vl.& ibi Salyce.colum.3.C. de ſacroſanc.eccleſ.Angel.in.§.ſi uero.in authentic.de non alienan. aut permutandis rebus eccleſ.& in dicto §.ſi quis in nomine in authen.de eccleſ.tis.& per omne in l.ii.C. de ſacroſ.eccle.Pet.Anch.& Imol.in c.relatum, huius initii.2.ad ſi.de teſtam.Panor.in dicto cap.indicante, eodem titu.Philip. Franc.in c.cum quis, verſicu.cum ab eo, colum.vl.tertio quæritur de ſepul.lib.6.Iaſon, qui hanc dicit communem opinionem in l.qui inſulã.D.de verbo.obl g. Aut etiam ſecundum aliam opinionem intelligitur de principali eccleſia diœceſis, vel ciuitatis, ſecundum Ioan.Fab.& Angelum Aret.in §.ſed ius quidem, Inſtitu. de iure naturali, gentiũ,& ciuili. Quod ſi habeat duas eccleſias parochiales,& relinquat eccleſiæ, parochiali, nõ tamen vitiatur legatum. De qua autẽ intellectu videri debet, vide Petrum & Cynum in d.l.ii.C. de ſacroſ.eccle. Hoſtienſ.& Ioan. And.& alios in dicto cap.indicante, de teſtamen.Cynum in l.cum multæ, C.de donatio. ante nup.Petr. Anch. & Imol. in dicto cap.relatum, de teſtament. Philip.Franc. vbi hic,& Soci.late in d.l.quæ conditio, §.cum ita, D. de conditio.& demonſtratio. Similiter de relicto facto pauperibus, dicit Specula.tit.de inſtrum.edi.§. nunc vero ali qua, verſicu. quid ſi teſtator. Quod intelligitur de pauperibus proprii domicilij, quem ſequitur Pet.Ancha.conſilio 214. Franciſcus antiquus parochianus, colum. penulti.verſicu.octaua ratio, argum.l.quæ cõditio.§.cum ita,

Generaliter legatum eccleſiæ intelligitur de parochiali.

Et de principali eccleſia diœceſis, uel ciuitatis.

Legatũ eccleſiæ parochiali nõ uitiatur, duabus exiſtentibus.

Idem in [illegible] facto pauperibus.

ita, D. de conditio. & demonſtratio. & l. capitalia. §. famoſos, D. de pœn. & c. ſi peccauerit. 22. q. i. & c. fortitudo, 30. q. 4. vide Bar. in l. i. D. ad municip. & in l. vlt. C. de conuen. fiſci. debit. l. b. x. Bal. & Imo. in l. ſi domus. ff. de leg primo & optime facit ratio allegata in præcedenti priuilegio.

Legatũ libertatis re'ictũ pluribus eiuſdẽ nominis.

Sed hic attende paululum, nam hic aduerſari videtur text. in l. ſi fuerit. D. de reb. dub. vbi legatum libertatis relictum vni ex pluribus eiuſdem nominis, ſi non appareat de quo teſtator ſenſerit, vitiatur. Eſt ſimilis text. in l. ſi quis de pluribus, alias cum ex pluribus eod. tit. vbi gloſſ. adducit concord. Tamen legatum libertatis pium dicitur per l. i. ad fi. & ibi. Bald. C. de communi ſeruo manu. cum concordan. alibi a me traditis. Et hãc antinomiam (id eſt, legum repugnantiam) ſi ulla ſit animaduertit Iaſon in l. ſi ita ſit adſcriptum. col. penult. verſic. limita dictam legem, D. de leg. i. nec tamen eam diſſoluit. Sed tu ita poteris diſcutere, vt hæ poſtremæ leges intelligantur, cum certum eſt teſtatorem vni tantum ex pluribus voluiſſe libertatem relinquere, ideoq; ne fraſtretur teſtatorum intentio nulli conferetur, ne non ſit is, cui conferri voluit. At cum teſtator relinquit pauperibus, aut eccleſiæ indeterminate, non cenſetur cogitaſſe de certis pauperibus, aut templis, nihil enim intereſt, quibus conferatur, modo id animæ proſit, hæc enim eſt prora (quod dicitur) & puppis intentionis teſtatorum. Ideoq; ſatisfactum eſt animæ, ſiue his, ſiue illis relinquatur, quod animaduertit Philip. Decius in l. vlt. verſi. non obſtat quod dictum eſt. C. de edicto diui Adriani tollen.

Legatũ libertatis dicitur piũ.

cõciliatio antinomiæ.

Quinquageſimumſeptimum priuilegium.

Legato in piam cauſam relicto ſub conditione miſta, etiam non impleta conditione debetur, quamuis per hæredem non ſteterit quominus impleatur.

Relictũ ſub conditione.

Qvinqvagesimoseptimo, licet alias ſemper non debeatur relictum ante impletam conditionem, niſi per hære-

hæredem ſteteris quonimus conditio adimpleatur. l. qui hæredi, §. vlti. D. de conditio & demonſtratio. & l. hæres eodem tit. & l. i. C. de his quæ ſub mod. leg. & propterea deficiente conditione miſta, legato adiecta, ob aliquẽ caſum ſuperuenientem deficiat legatum, l. in teſtamento, la 2. D. de conditio. & demonſtr. tamen ſi legatum fuerit relictum in piam cauſam, ſub conditione miſta, quæ non fuerit impleta propter aliquem caſum fortuitum, nihilominus debetur legatum, etiam ſi non ſteterit per hæredem, per textum loquentem in libertate: in l. libertate, iuncta gl. D. de manumiſſ. teſtamen. & l. 2. C. de condi. inſer. Et ita in ſpecie voluit Ro. ſin. 282. tu habes quòd quãdo cõditio miſta. Et pro ſingul. reaſſumit Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco a libertate ad cauſam piam verſ. præmiſſa illud facit. Adde & tu ſimilem textum in l. ſi peculium, §. is cui ſeruus, & in l. Stichum Attio, §. ſi Stichus Attio, D. de ſtatulib er. & in l. cum ita datur libertas. D. de conditio. & demonſtratio. qui etiam loquuntur in libertate, & in l. illis libertis, ſecundũ lecturam Bar. D. de conditio. & demonſtratio. & in l. 1. C. de legat. qui poſtremi tex. loquuntur in legato alimentorum & poſteriorem ad hoc expendit Paul. Caſt. conſi. 31. circa primum videtur dicẽdum, col. 2. ver. item facit ratio. lib. 2. & illos quoque ad omnem piam cauſam extendit ipſe Rom. in d. authen. ſimiliter. in 27. ſpeciali, & Soci. in d. regula. 310. in 55. priuilegio, & Fran. Aret. conſil. 93. conſideratis, colum. 2. verſicu. præterea etiam ſi dictus.

Legatũ ſub cõditione miſta.

Legatum ſub cõditione ualidum etiã nõ impleta conditione.

Quinquageſimumoctauum priuilegium.

Defectus conditionis non impedit petitionem legati ad pias cauſas, modo omnino legatum teſtator erat relicturus.

QVINQVAGESIMOOCTAVO, quod præcedenti ſimile eſt, licet, cum deficit conditio mere poteſtatiua, (quæ ſcilicet pendet ex facto grauati) ob caſu quempiam impedientem, deficiat, & legatum, per textum in l. cente

Conditio merè poteſtatiua.

ſimis

Deficiente condi tione deficit legatum.
Fauor legatorũ ad pias cauſas.

ſinis §. vlt.& ibi Bar. D.de ver.ob.quem ad hoc dicit ſingu.Fran.Aret.in d.cõſi.93. Hoc tamẽ fallit in fauorẽ piæ cauſæ,per gl.quam dicit ſing.in l.i.et ibi Ang.qui eã not. in lectura Padua,C.de inſtitu.& ſubſtitu.quæ dicit,quòd quando teſtator omnino erat legatum relicturus, defectus conditionis non impedit conditionem legati, hoc autem(inquit(præſumitur in legatis ad pias cauſas, per l.ſancimus,C.de ſacroſ.eccl.

Quinquageſimumnonum Priuilegium.

Fauore piæ cauſæ conditio in legatis retrò trahitur.

Conditio in legatis non retrò trahitur.
Aliud in libertate.

QVINQVAGESIMONONO, licet alias in legatis conditio exiſtens non trahatur retro,l.i.§.ſerui,D.ad Syllania.& quod plene nota. in l.potior, D.qui potiores in pigno.habe.& in l.is cui,§. hæres, D. quemad.ſerui.amit.& per Barto.in l.ſi is qui pro emptore, & ibi Roma.& alii,ff.de vſucap.& per Bal.in l.vlt.§.ſed quia noſtra,C. communia de leg.tamen fauoræ piæ cauſæ retro trahitur,per tex.in l.Neratius.ff.de manuiſſ.teſtam.quem tex.loquentem ſimpliciter in libertate, transfert Rom. ad omnem piam cauſam,in d. auth.ſimiliter,in 28.ſpeciali,circa vltimas voluntates,& Soci.in dicta regul. 310.in 48.ſpeciali.

Sexageſimum priuilegium.

Annua legati piæ præſtatio per multum temporis inducit obligationem in futurum.

Tempus non inducit obligationem.
Nec ſolutio diuturna.
Niſi probato titulo.
Secus in legato alimentorum.

SEXAGESIMO, licet tempus non ſit modus inducendæ obligationis.l.obligationum,§.placet autem, §.de actio,& obliga.ideoq; ſolutio diuturna non inducit obligationem in futurum l.ſi certis annis,C.de pact.niſi quis alleget titulum,& probet ſolutionem.10.ann. Nã ex hoc ſatis intelligitur probatus titulus, & cogitur aduerſarius in futurum ſoluere, per l.cum de in rẽ verſo, D. de vſur. Tamen ſi in teſtamento minus ſolenni fuerit annuũ quid piam relictum piæ cauſæ,quod fuerit tribus tantũ annis præſtitũ,huiuſmodi triẽnalis præſtatio inducit obligatio

nem

nem in futurum tempus etiam de iure ciuili. Textus eſt ſing. loquens in legato alimentorum, in l.i.C. de fideic. quam dicunt ſing. Cy.Bar.Ang.& Paul.Caſtr.ibi,& valde notandam, ac perpetuo menti tenendam, Bart.in l.2. C.eod. Et illam ad omnem piam cauſam trahit Ang.& Iaſ.vterque col.1.& idem Iaſ.in d.l.i.col.2.verſic.ſecundo extende,& hoc quoque ſentiunt Bart.& omnes poſt eum præter Sal.in d.l.ſi certis ann.s, Bart.in d.l. cum de in rem verſo,& ibi etiam Fulg.& Floria.& Bar. in diſpu. incip.mulier habens amplum patrimonium,colum. pen. Imol.in l.ſi uero.§. de viro, colum.12.D.ſol. matri. Ant. in c. peruenit,colu.5.dum dicunt illam legem procedere in legato dotis,& aliis habentibus ſimilem fauorem.

Sexageſimumprimum Priuilegium.

In legatis ad pias cauſas relictis in nouiſſima, ſed leuiſſima ſpectanda eſt conditio.

Sexsagesimoprimo, licet alias pluribus cõditionibus diſiunctim, diuerſisq; partibus teſtamenti eidem legato adſcriptis vltima conditio debeat adimpleri pro legati conſecutione, l.quod traditum, D.de condit. & demon. tamen fauore piæ cauſæ non vltimam attendimus,non primam,non denique aliam,ſed tantum leuiorem,per l.ſub diuerſis, D.eod. titu.& l.5.& l. quod vulgo,D.de manumiſſ.teſt.& ita voluit per illos tex. Rom. in repetitio.dictæ auth.ſimilite,in 29. ſpeciali inter vltimas voluntates, & Soci.d.reg.in 48.priuilegio.

Vltima conditio impletur in legatis. Niſi ſint ad pias cauſas.

Sexageſimumſecundum priuilegium.

Conditio deficientis primi gradus,quamuis non deficiat,nihil obeſt diſpoſitioni ad pias cauſas in ſecundo gradu.

Sexsagesimosecundo,legatum ad pias cauſas relictum in ſecundo gradu,ſub conditione deficientis

Relictũ ſub cõditione deficientis primi gradus.

primi

primi gradus, debetur licet non deficiat primus gradus, nec ideo ſit locus ſecundo, tanquam fauore libertatis ab vtroque relictum videatur, verbi gratia, ſi teſtator dixerit, Titius hæres eſto, ſi Titius non erit hæres, Stichus hæres eſto, Stichus liber eſto. Certe Titio hærede exiſtente, erit nihilominus Stichus liber. Caſus eſt ſingu. in l. 2. De manumiſſ. teſtamen. Id quod dicit mirabile, & extendit ad omnem piam cauſam Rom. vbi ſupra, in 30. ſpeciali, vbi dicit quòd ſi quis eam legem ignoraret, facile diceret, et Soc. vbi ſupra, in 49. ſpeciali, et Philipp. Dec. qui ēt contrarium illū textū dicit ſing. cō. 182. in caſu occurenti, col. 2. verſic. & hoc in tantum procedit, vbi per hoc dixit, quòd diſpoſitio ad pias cauſas debet habere locum, licet non contingat caſus ſecundum ordinationem teſtatoris, & conſil 273 in caſu propoſito, colum. i. vbi per hoc dicit, quòd diſpoſitio teſtatoris facta in uno caſu, extenditur ad alium caſum fauore piæ cauſæ.

Libertas ſub cōditione data cōpetit etiam non impleta.

Diſpoſitio teſtatoris extenditur de uno caſu ad alium.

Sexageſimumtertium priuilegium.

Per aßignationem reditus ex certo aliquo fundo piæ cauſæ tacitæ, is fundus cenſetur obligatus, et ad eum etiam agi poteſt hypothecaria.

SEXAGESIMOTERTIO, licet alius cum aſſignantur redditus ex certo fundo, ex huiuſmodi aſſignatione non oriatur actio hypothecaria, ſed tantum competit actio perſonalis, per l. vltim. in fin. D. de contrahen. emptio. & l. l berto, in prin. iuncta gloſ. in, verbo vendita ſint, D. de annu. lega. tamen ſi teſtator quiſpiam in fauorē piæ cauſæ aſſignauerit redditus ex aliquo fundo, cēſetur is fundus in quamcunque manum peruenerit, tacite obligatus, & ad illum agi poteſt hypothecaria etiam de iure digeſtorum, per textum loquentem in alimentis, in l. 2. & ibi Barto. D. de alimen. & ciba. legá. quem ita intelligunt gloſſ. Barto. & alii in l. Lucius, eodem titu. & in l. Gaius, D. de

Pro reditu ex certo fundo aßignato competit tantū actio perſonalis. Re[illegible] aßigna[illegible] ti[illegible] cauſæ.

D.de annuis legat.& in l.cum hi,§.idem eſt,etſi ager.D. de tranſact.& in d.l.vlti.D.de contrahen.emptio. & Ro. conſi.388.in caſu propoſiti thematis,col.i.& hoc expreſſe voluit in omni cauſa pia idem Ro.ſing.432. quæritur an teſtator,vbi per hoc dicit, quòd ſi teſtator cōdito teſtamento alienauerit fundum, ex quo in eadem oratione diſpoſuerat legatum pium perſolui,non per hoc extinguitur legatum tanquam ea res non tam videatur fuiſſe poſita,vt ex ea ſolueretur legatū,quàm vt eſſet ad ipſum obligata & hypothecata. et hoc dicit ſe habuiſſe de facto Romæ in ecclesia ſancti Pauli ab vrbe,quæ ſibi & alijs fuit commiſſa,& monet tenendum menti.

Legatum reditus non euaneſcit alienato fundo, ex quo debet ſolui.

Sexageſimumquartum priuilegium.

Captatoriæ ſcripturæ non infirmant legata ad pias cauſas.

Sexagesimoqvarto, licet alias non valeat captatoria inſtitutio,l.captatorias,& l.illæ autē,& l.illa inſtitutio,D.de hæredi.inſtituen.& l.captatoriæ, D.de lega.i. idq; etiam in teſtamēto militis,l.captatorias,C.de teſta. mil.vbi gl.& doct. declarāt quæ dicatur captatoria inſtitutio,valet tamē ad pias cauſas,per tex.in c.cum tibi, & ib gl.& doc.de teſta.& in l.fideicōmiſſa libertas,in prin. & in verſi.ſed & ſi,& ibi Ange.D.de fideicom.libert.vbi libertas quæ pia cauſa eſt,(vt ſæpe diximus, & dicemus poſtea latius)poteſt cōferri in voluntatē alterius, & ita in omni pia cauſa voluit Cyn.in l.ſenniū,C.qui teſta.fac. poſſ.Bar.in repetitio.l.i.in 3.q.5. queſtionis principalis, & ibi Fran. Are.col.pe.in 2.priuilegio,C.de ſacroſ.eccl. & in d.l.captatoriæ,& ibi ēt Bal.Imo. & Iaſ.D.de leg.i. & in l.quidā,& in l.vtrū,§.cum quidā D.de reb.dub.& in l.i.& ibi ēt Bal.de leg.2. & in l.Theopompus, D.de dote prælega.& cōſ.5.viſa quadam petitione.in 2.dubio.& cōſil.6.viſo teſtamento,in prin.Bal.in d.l.illa inſtitutio, & ibi Ang.et Imo.de hæred.inſt.idē Bal.in l.hæreditas,§.ſi defuncto,in 2.lectu.col.2.D.de petitio.hæred.et in c. in

Captatoria inſtitutio inualida.

Etiam in teſtamento militis.

Secus in pijs cauſis.

Libertas poteſt conferri in uolūtatem alterius.

cauſis,col.i.de elect.& in c.auditis, ante fi.de procurat. & in repet.c.ſi pater,in materia cõpendioſæ ſubſtitutionis,de teſtã.lib.6.& conſi.235.Bartolomæus legauit,lib. 1.& conſi.301.conſtitutio patriarchalis, col. 3 libr.2. & conſi.112.quæritur verũ præterita,lib.4. & conſi.259.ſuper primo puncto,eo.lib.4.& in addi.Specul.titu.de inſtrum edi.§.nunc uero aliqua,uerſ.quid ſi teſtator,Ang. in d.l.captatorias, D.de hæredib.inſtituen. et conſil.97. Viuianus,col.2 uerſi.ſecũdo oportet uidere, & cõſ.201. uiſo themate,in prin.et conſi.328. conſultatio prædicta. poſt prin.Per.Anch.conſi.144. præfatis nominibus,col. 1.Raph.Alex.Corn.et Iaſ.in d.l.captatorias,C de teſta. mili.Raph.Cu.conſi.130.magiſter Ioãnes,poſt prin.Panor.conſi.32.circa duo dubia,col.2.lib 2. ubi hanc dicit eſſe communem opinionem,et Soci.conſi.53.in præcedenti conſultatione,col ulti.lib.1.et conſi.49. uiſo inſtrumento,col.3.uerſi.et licet cenſeatur,lib.4. Fran.Aret.in l.2.col.2.in 2.nota.D.de uulg.et pupil.ſubſti. et Stepha. Bertrand.conſi.101.licet teſtamentum,nu.3.lib.1.

Contrariæ opinionis authores. Contrarium tenent Dy.Cy.Bal.ſibi contrarius,et Salyce.in d.l.captatorias,et Bal.in d l.1.in lec.col. pen.verſicu.iuxta hoc quæro,et iterum in repetitio.col.5.uerſi. iuxta hoc quæro incidenter,et rurſum col.penul. uerſicu.ſuper octaua quæſtione,C.de ſacroſanct.eccleſ.et in d.l.captatorias,D. de hæred.inſtituen. Angel.Salyce. et Roma.Alexan.Franc.Are.Corne. et Iaſon ante fi.in d. l.captatorias,C.de teſtam.milit.et in l.et in epiſtola,C. de fideicommiſ.et in l.executorem, col.2.C. de execu. rei iudic.Petr.Anch.in dicto c.cum tibi,de teſta.Sed qui res hæc admodum obſcura eſt,et omnino uerſatur in intellectu d.l.fideicommiſſa. libertas, D.de fideicommiſſ. liber.et dicto cap.cum tibi,de teſtamen. ſuntq; etiam in eam rem multæ diſtinctiones, tu ſi hæc omnia ſcire uis, uide omnino Imo.in d.l.illa inſtitutio, et in d.l.captatorias,D.de hæred.inſtituen.et Firmia.in tractatu de epiſcopo,in 31.q.quartæ partis,lib.4.uerſi. quid ſi legatum fuit arbitrio tertii.

Sexageſi-

Sexageſimumquintum priuilegium.

Subrogato executoris teſtamenti facta a teſtatore in legatis ad pias cauſas ualet, alias ſecus.

SEXAGESIMOQVINTO, licet non ualeat conſtitutio executoris teſtamenti ita facta, conſtituto talem executorem, et ſi noluit, uel non poſſit, volo quòd alium conſtituere poſſit, ut uoluit Bar. et alii poſt eum in l. quidā relegatus, D. de reb. dubiis, et Ioan. Andr. poſt Lamber. Rampo. in c. i. de procura. lib. 6. per text. in l. nulli, ibi, ſi ſpecialiter deſignatus, C. de epiſcop. et cleric. ubi et ipſe Bal. cum ſimilib. tamen fallit in executore relicto ad exequendum legata ad pias cauſas, ſecundum Raph. Cuma. in d. l. quidam relegatus, per tex. in d. c. cum tibi, de teſtamen. et hoc dicit ibi Bar. voluiſſe, idq; etiam uoluit Bal. in c. in cauſis, col. i. de electio. Sed tu de hoc uide omnino Soci. in d. l. quidam relegatus, col. pen. uerſi. tertia cōcluſio. Et hoc ſane ex eo dependet, quod diſputauimus, an ualeat diſputatio captatoria in fauorem piæ cauſæ.

Subſtitutio executoris teſtamēti.

Executor ad exequendum legata ad pias cauſas.

Sexaageſimumſextum priuilegium.

Legatum rei alienæ, etiam ignoranter a teſtatore factum, in pijs cauſis ualet.

SEXAGESIMOSEXTO, licet alias regulariter legatū rei alienæ ignorāter factū nō valeat, nec teneatur hæres lue re, l. nō dubiū, §. ult. D. de leg. 3. l. cum alienā, C. de lega. et §. non ſolū, Inſtit. eo. Tamen ualet iure ciuili, ſi fuerit relictū piæ cauſæ, per textum loquentē in libertate, in l. quidā ita, §. ſi quis filiū, D. ad Trebel. et l. Paulus, in prin. D. de fideicom. libert. quæ poſtrema iura loquuntur in libertate, et hoc quoq; uoluit expreſſe Bal. in d. l. i. in repetitio. col. 14. uerſi. ſuper prima quæſtione, C. de ſacroſan. eccle. ubi mouetur, quòd legatum rei alienæ relictū coniunctæ perſonæ, et ignoranter, ualet, et debetur æſtimato, per dictam l. cum alienam. eſt enim Deus pater no

Legatum rei alienæ.

Aliud in libertate.

Legatum rei alienæ relictū cōiunctæ perſonæ.

iter et Eccleſia mater noſtra, vt eſt tex. licet nõ allegat, in.c.qui abſtulerit, 12.q.2.et in c.ſi quis iraſcitur, 13.q.2 Et idẽ voluerũt Rapha.Fulgo.Paul.Caſtr.et Alex. in d. l.cum alienã, et Raphael Cuma.et Alex.(vbi vide Areti.) et Iaſ. in l.ſi domus, §. de euictione, D. de legat.i. et Imo.in c.filius, de teſtamen. ita ẽt in hanc partẽ conſuluit Romanus, nulla Bald.mentione facta, conſi.235.quo ad primũ, col.2.verſ.vltimo videndi, vbi dicit hãc eſſe veram et nouam concluſionẽ, et in d.auth.ſimiliter, in decimo ſpeciali, verſi.ſed quarto, quod ipſe verum dicit.

Contrariũ ſententes. Contrarium tenent gl.Imo.Hoſtien.Tancred. Anto. Cardi.Panormi.et omnes in d.c.filius, vbi illum tex.aliter, et in contrariam ſententiam, variis tamen modis intelligunt, et Panor.late in repetitio.c.cũ eſſes, col.8.verſicu.venio ad quæſtiones, et multi ſequen. de teſtam. et *Reſponſio ad d. l.cum alienam.* Iaſ.in d.l.cum alienam, col.pen.C.de lega.reſpondetq; Panor.et Iaſ.ad illam rationem Baldi, quòd textus in d. l.cum alienam, debet intelligi de cõiuncta perſona, ratione ſanguinis, et non de alia coniunctione, per no.in c.nõ nulli, de reſcrip.et in c.1.de procur.lib.6.

Authoris ſententia. Sed tu tene primam opinionẽ, tum per id quod dictũ eſt de libertate, tum etiam per textum in d.l.cum alienã, in aliis uerbis, niſi proximæ pſonæ, uel uxori, uel alii tali datũ ſit, cui legatarius etiã ſi ſciſſet alienã rem eſſe. Per quem textũ uoluerunt ibi Guliel.Cu.Fulgoſ.Pau. Caſt. Alex.et Iaſ.ibi, idem eſſe in amico, quod in conſanguineo, cum cõcordã.alibi a me traditis, ſed anima eſt charior, pretioſiorq; oĩbus conſanguineis, et ipſo corpore, *Anima charior c pore.* per l.ſancimus, C.de ſacroſ.eccle.ideoq; magis uerißimile eſt, teſtatorem id legatũ feciſſe piæ cauſæ, etiam ſi rẽ alienam ſciuiſſet, quàm coniunctorum contemplatione.

Sexageſimumſeptimum priuilegium.

Re communi ad piam cauſam legata, tenetur ſocius ſuam partem uendere.

Dominus non co- SEXAGESIMOSEPTIMO, licet legatum rei alienæ non obſit

obſit domino, nec propter ea teneatur ipſo dominus rē ſuam uēdere, ut patet ex iuribus ſupra in principio præcedentis capitis allegatis, quod et procedit in re communi, ut patet ex l.5.§.1. et §.2.D.de lega.1. Nemo.n.ex ſocijs plus parte ſua alienare pōt, l.nemo ex ſociis, D.pro ſocio. Pōt tñ ſocius rē communē legare ad piā cauſam, ita vt ſocius teneatur vēdere, per l. vltimam loquentem in libertate, & ibi Bal. qui illam trahit ad omnem piā cauſam, C.de communi ſer.manu. Et idem quoq; voluit Firmianus, qui ad hoc alia iura allegat in tractatu de epiſcopo, in 31.q. quartæ partis, lib.4.verſi.addo hic aliud.

gitur rem ſuam uendere propter legatum.
Idem in re communi.
Nullus ſociorum plus parte ſua alienat.
Niſi ob legata ad pias cauſas.

Sexageſimumoctauum priuilegium.

Teſtamento præteritione filij irrito facto, relicta pro uſurarum reſtitutione et male ablatis nihilominus debentur.

SEXAGESIMOOCTAVO, licet maximum dubium ſit apud noſtros iuris interpretes, an authen.ex cauſa, C.de liberis præteri. qua cauetur, teſtamēto quantū ad inſtitutionē irrito facto ob præteritionē filii, legata manere firma, procedat ſi teſtator ignorabat ſe habere filiū, quod multis placet, vt ita procedat, per dictā authen.ex cauſa, & l.filio præterito, D.de iniuſto rupto & irrito fac teſtamen. vt & late diximus in noſtra repetitione, l.ſi vnquā, in verbo, donatione largitus, C.de reuocan. dona. tamē ſtāte opinione, quæ dicit nō procedere, & ita legata ēē illo caſu eſſe irrita, eam opinionē ſic limitabis cū pleriſq; vt nō habeat locū in legatis, pro male ablatis, & vſurarū reſtitutione, & aliis id genus, & ita ad pias cauſas, vt expreſſe voluit Bal. & poſt Ang. & Imo. in d.l.filio præterito, moti quia veriſimile eſt teſtatorē ille reliquiſſe, etiā ſi ſciuiſſet ſe habere filium, quia prima charitas incipit a ſeipſo, l.præſes. D.de ſeruitu. & anima cūctis reb. eſt pręferenda, per dictam l.ſancimus, C.de ſacroſ. eccl. & hoc quoque voluerunt ipſe Ang. Imol. & Franciſ. Aret. in l. Titius, in princip. D.de liberis & poſthu. Ange. in l. mili-

Authent. ex cauſa. C. de liber. præte. an habeat locum, ſi teſtator ignoret ſe habere filium.
Qui id ſentiāt.
Qui contrariū.
Limitatio cōtraria opinionis.
Prima charitas a ſeipſo.

tis codicillis,§.miles in ſupremis,D.de teſtam.mili. Angel.Paul. Caſt.& Alex. Corneus & Iaſon in d.authent. ex cauſa. Ioan.Ana.conſ.xxviii.viſis & ponderatis,colu. penulti.Bartol.in repetitio.l.cum acutiſſimi.charta pen. C.de fideicommiſſ.& Franc.Areti.conſ.xcii.viſo legato, colum.i.& Iaſon in l.precibus,colum.v.C.de impubert. & aliis ſubſtitutio.

contrariæ opinionis authores. per ignorantiã teſtatoris deficit [illegible]

Contrarium tamen tenuit Bar. in repetitio. l.i.in ij.q. v.q.principalis,C.de ſacroſ.eccle.motus quia cum ignoraret teſtator ſe habere filium,deficit uoluntas illius,nõ eſt enim veriſimile,quòd ſic reliquiſſet, ſi ſciuiſſet,per l. ſi unquam,C.de reuocand.donatio.ſi ergo per illum textum ea ratione reuocatur donatio perfecta, multo magis le ata.& hoc quoque videtur voluiſſe Bal.ibi,in repetit.col.antep.verſi.ſuper quarto quæſito, licet quantum ad eam quæſtionẽ non conuenit cum Bartolo. Et idem Bal.in l.i.col.pen.verſ.vlterius quæritur, C.de inoffi.donat. Paul.Caſt. qui tamen diſtinguit inter legata magna, & parua,in l.ſicut certi,poſt princip.C.de teſtamen.milit.Alex.in additio.Bar.in d.l.i.col.pen. C.de ſacroſ.eccleſ.Tu omnino ſequere primam opinionem in relictis pro vſuris & male ablatis,in quibus omnes fere loquuntur,quos pro prima parte allegauimus, de aliis autẽ piis cauſis tibi cogitandum relinquimus.Quin & Bal. in d.l. i.C de ſacroſ.eccleſ.in lectu.col.4.verſi.modo venio circa voluntatem, nuncupatim diſtinguit inter relicta pro reſtitutione male ablatorum & alia relicta piis carſis facta,vide Bar.conſ.cciiii.cæcus condidit teſtamentum,ante ſi.& quę d ximus in repeti.d.l.ſi vnquam,in verbo,libertis,in quæſtione de donatione facta eccleſiæ.

Authoris hac de re ſententia.

[illegible] pupillaris [illegible] [illegible]ſſa uulg[ariter] qui non excludit matrem.

Sexageſimumnonum priuilegium.

Pia cauſa uulgariter ſubſtituta filio impuberi, excludit matrem à legitima.

SEXAGESIMONONO, licet ex communi opinione ſubſtitutio tacita pupillaris contenta ſub expreſſa vulgari

non

non excludat matrem in medio exiſtentem, ſecundum gloſſ. & fere omnes doctores in l.precibus, C. de impuber.& aliis ſubſtitu. & plane doctores in l.2.D.de vulga. & pupilla.fallit tamen quando teſtator ſubſtituiſſet vulgariter piam cauſam filio impuberi, quia tunc tacita pupillaris, quæ continetur ſub expreſſa vulgari, matrem excluderet, ex veriſimili,& præſumpta mẽte teſtatoris, qui præſumitur magis dilexiſſe animam ſuam quam matrem cum prima charitas incipiat a ſeipſo. Ita expreſſe voluit Angelus, in d.l.precibus, col.2.verſic.idem credo, ſi pauperes Chriſti in lectu, Peruſ. & ibi Paulus Caſtr. colu.4. qui hoc reputat nota. Alex.col.2. qui hoc dicit eſſe menti tenendum,& valde notabile. Socinus,& Iaſon colu.5. qui hoc dicit ſing.& eſſe de pane lucrando, nec reperiſſe contradicentem,& Alexan.conſi.38.viſo themate, colum.4 uerſicu.ſic igitur, lib.1.& conſil.66.uiſo teſtamento, colum.3.verſicu. vnde dicit Angel.& iterum uerſicu. item non poteſt, lib.2.ubi hoc dicit nota.& conſi. 12. attẽtis uerbis teſtamenti, colum.9.uerſic.non mirum, libr.3. et conſi.92.ſuper eo quæritur, colum.penulti.in fin.eod. libr.3.& conſil.51. in caſu præſenti, colum.3.uerſicu.decimo, lib.7.& Franc.Aret.conſil.155. periculoſum eſt, ad finem,& Philip. Decius in cap.in preſentia, colum. 30. de probatio.& conſi.182.in caſu occurrenti, colum.3.& ante omnes uoluit Bar.quem nullus horum allegat conſil.243.fuit quidam de Aſiſio, colum.3.uerſi ſed in caſu, & etiam Bald.a nullo citatus conſi.457.uiſo teſtamento Ioannis, lib.2.

Niſi pia cauſa ſit vulgariter ſubſtituta impuberi.

Maior eſt preſũptio pro animæ teſtantis, quàm pro matre.

Hoc tamen limitat Franciſ.Areti.ubi ſupra, ut procedat tantum, quando teſtator ſubſtituit pro exonerãtione cõſcientiæ, uidelicet pro rebus male ablatis, alias nõ procedit, ut dicit petere ex uerbis Ang. in d.l.precibus, qui uere nominatim in his terminis loquitur, uerũ Iaſon ibi, quo loco nuper citauimus, putat generaliter procedere, quotieſcunque ſubſtituitur pia cauſa, quia ſemper id cẽſetur fieri pro anima teſtatoris, ex not. per Bartol. in d. l.1. in 2.& 3.quæſt.2. quæſtionis principalis, & ibi etiam

Reſtrictio pro rebus tantũ male ablatis.

Alij generaliter in omni pia cauſa intelligunt.

 per

per Bald.& alios, C.de ſacroſanct.eccle.& ſic ſemper locus eſt rationi adductæ per Angel.quòd magi.præſumitur teſtator dilexiſſe animam quàm matrem, ſed & limitat Franciſ.Aret.alio modo, quem non approbat Iaſon vbi ſupra, vtrunque vide.

contrarium in matre ſentientes.

Sed quanquam Iaſon (vt iam diximus) afferat ſe non reperiſſe contradicentem, tamen Corneus qui ante illũ ſcripſit,& in eo ipſo loco, videlicet in d.l.præcibus,col. 2.contrarium aperte voluit,motus quia mater nõ debet priuari hæreditate ſibi debita,& eccleſia inſtituti,per c. vlti.17.q.vlti. ubi probatur quòd non eſt meritorũ, imo potius damnabile relinquere eccleſiæ, & priuare filium hæreditate paterna, ſicuti & per illum text.dicit gl.3.in l.ſi quis ad declinandã,C.de epiſcop.& cler. quod & ſimiliter dicendũ eſt de matre,argument.l.nam etſi parentibus,D.de inoffic.teſtam.lib.6. videlicet vt non debeat priuari legitima,ex pupillari etiã expreſſa, dicens quòd d.c.vlti.procedit de iure poli. & dictũ c.ſi pater, & alia iura ſimilia diſponentia matrem priuari legitima per pupillarem expreſſam procedunt de iure poli. Et ſic ſentit quòd ſi potius contra animam,quàm pro anima ſubſtituere pupillariter piã cauſam,ut excludatur mater, hæc Corneus ibi,qui & idẽ voluit conſil.322.ardua plurimũ, col.pen.verſi.nec obſtat quod in caſu noſtro,libr.3.Tu autem iterum vide Bar.conſi.15.pater habens filium.

Mater non debet priuari hæreditate ſibi debita.

Reſponſio ad cõtraria.

Septuageſimum priuilegium.

Tempora diſtincta et interpolata coniunguntur fauore piæ cauſæ, etiam contra expreſſam teſtatoris uoluntatem.

[...]uiendum eſt uerbis et uoluntati teſtatoris.

Septvageſimo, licet non ſit diſcedendũ a uerbis et uoluntate teſtatorum,ut de primo eſt tex.in l.nõ aliter, D.de legatis 3.de 2.in l.ex facto proponebatur. D.de hered.inſtituen.& in l.conditionibus, in princ.D. de cond.& dem.& l.cum quæſtio,in ſi.C.de lega.tamen

fauore

fauore piæ cauſæ tempora interpolata coniunguntur et contra expreſſam teſtatoris voluntatem, per textum in l. Paulus reſpondit, §. Gaius, D. de liberali. cauſa, quē ad hoc dicit ſing. Rom. in d. authen. ſimiliter, in 32. ſpeciali, qui & ad hoc dicit bene facere, l. fideicommiſſaria libertas, la j. §. vltimo, D. de fideicomm. liberta. Vnde ait per dicta iura, ſi piæ cauſæ relicta ſint prædia ſub cōditione, ſi cōtinuis annis aliquid fecerit, tamen cōſequetur legatum, ſi ex pluribus diuerſis ſeparatisq; temporibus, ſimul inuicem coniunctis reſultet perfectum tempus, licet nō fuerit continuum, Romanus in l. ſi ſtipulatus, D. de verbo. oblig. Franc. Aret. in c. vlt. de iudic. & Soci. in d. regu. cccx. in 50 priuilegio, & facit quod voluit gl. & Bal. in l. i. C. ſi mancip. ita fuerit alie.

Pro pia tame[n] cauſa interpre[...] tandū eſt etiā c[ontra] voluntatē t[e]ſtatoris.

Tēpus cōtinu[...] quomodo in p[iis] cauſis numeran[...] dum ſit.

Septuageſimumprimum priuilegium.

Tutor per recuſationem tutelæ non perdit legatum piæ cauſæ reſtituturus.

SEPTVAGESIMOPRIMO, licet alias datus tutor, cui aliquid legatum eſt, perdat legatum, ſi tutelam recuſat, l. qui tutelam, D. de teſtament. tute. l. Neſennius, D. de excuſat. tuto. l. poſt legatum, §. amittere. D. de his quibus vt indig. l. penult. C. de lega. fallit vbi aliquid legatum eſſet, quod poſtea tutor eſſet piæ cauſæ reſtituturus, quia tunc per recuſationem tutelæ nō perdit legatum. l. Thais ancilla, §. Seio ff de fideicom. liberta. ſecundum Dynum qui id dicit eſſe ſpeciale fauore pietatis. & ita etiā voluit Soc. in d. reg. cccx. in liii. ſpeciali. Sed Rō. in d. aut. ſimiliter, in xxxv. ſpeciali, hoc reprehēdit, dicens eſſe generale in omni legato, quòd tutor deſtinatus eſt alteri reſtituturus, per l. legatarius. ff. de excu. tu.

Tutor tutelā r[e]cuſans.

Legatum tutori piæ cauſæ reſtituturo.

Septuageſimumſecundum priuilegium.

Legata pia detrahuntur ut æs alienum: ob patrimonij tamen defectum diminuuntur.

SEPTVAGESIMOSECVNDO, licet aliàs legata diminuantur pro rata, vt omnibus ſufficiant, l. ſi quis teſtamēto. § apud

Legata diminu[u]ntur pro rata.

apud Iulianum,& ibi docto.D. de lega.i. veluti ſi vnū ſit in ſpecie,aliud in.genere,quando alias non ſufficerēt ad pia legata,vt voluerunt Dyn. Ange. Ioan.Por.Paul.Ca. in lectu.Bono.& Alexan.in l. quærebatur, D.ad leg.Fal ci.& Bart.in l.ii.§ i.vbi eſt bonus text.D.de cōdict. inde bi.& Paul.Caſt.in l.procuratoris,§.ſi plures, D.de tribu. act.& Raph.Cu.in l.filiusfamilias, §.apud Marcellum. D.de lega.i. Lagata tamē pia ante omnia deducuntur,tā quam æs alienum:etiam ſi aliis legatis non piis bona nō ſufficiant,vt voluit Oldrad.conſi.cc.incip.propoſita fuit & Bart.loquens in legato dotis,in l.ii.§.i.D.de priuileg. cre.& Paulus Ca ren. & Ioann. Por.in l.ſi quis teſtamento.§.apud Iulianum.D.de lega.i.

Legata pia ante omnia deducuntur.

Contrarium tamen tenet Barto.in authentic. ſimiliter,C.ad leg.Falcidi. vbi dicit quòd licet legata pia detrahantur vt æs alienum, per l. ſi ſeruus. D. ad legem Falcidi.tamen hoc procedit quantum ad Falcidiam, ſed vbi non ſuppetunt vires patrimonii, certe diminuuntur, ſicuti alia legata, quemadmodum dicimus in teſtamento militis, in quo bene ceſſat Falcidia tamen diminuuntur propter defectum patrimonii,per textum expreſſum in l.ſi poſt miſſionem, D.eodem titul. Et etiam videmus (inquit) quòd huiuſmodi legata ad pias cauſas minuuntur propter debitum iure naturæ, per not. in l.ſi quis ad declinandam, C. de epiſcop. & cler.hæc Bart.ibi.

Cōtrariæ opinionis authores.

In teſtamēto militis nō habet locū Falcidia.

Septuageſimumtertium priuilegium.

In piis legatis iuriſiurandi conditio remittitur; nihilominus parendum eſt conditioni.

SEPTAAGESIMOTERTIO, quamuis reiiciatur conditio iuriſiurandi adſcripta legato,non tamen remittitur id qđ eſt in conditione poſitū,l.quæ ſub conditione,§.quoties, D.de conditio.inſtitutio.& not.in l.hæc ſcriptura,in principio.D.de conditionibus & demonſtratio.tamen ad pias

Cōditio iuriſiurādi aſcripta legato.

cauſas

cauſas contrarium omnino obſeruatur, vt videlicet in illis non remittatur conditio iuſiurandi, ſed remittatur id quod in ea conditione eſt poſitum, l.ſi quis libertatem, cum. ſequent. ff. de manumiſſ. teſtament. & apertius in l.ſi quis ita, §. qui ita, ff. de ſtatulib. & not. per illos text. Roman. in dicta authentic. ſimiliter, in xxxvi. ſpeciali, & Socinus in dicta regula cccx. in 52. priuilegio. *Eadē pijs legatis adiecta.*

Septuageſimumquartum Priuilegium.

Modus adſcriptus legato ad pias cauſas in fauorem legatarij habet uim cauſæ finalis.

Septvagesimoqvarto, quamuis alias modus appoſitus legato, in fauorem eius cui legatum relinquitur, cenſeatur in ſe continere cauſam impulſiuam, adeò quòd non eſt neceſſe præſtare cautionem de eo implendo, l. Titio centum, in ſecundo reſponſo, ff. de conditionib. & demonſtra. tamen ſi apponatur legato facto ad pias cauſas, etiam in fauorem eius cui relinquitur, cenſetur habere cauſam finalem, vt ex textus in l.ſi ego, in princip. ff. de iure dotium, & in l.ſi quis pro redemptione, C. de donatio. quos ad hoc ponderat Barto. in l.ii. §. ult. in princ. ff. eodem titulo de donatio. ideo eſt præſtanda cautio, per dictam l. Titio, in ſecundo reſponſo, ſecundum Romanum ubi ſupra, & Soci. ubi ſupra in lvi. ſpeciali.

Modus adiectu legato in fauor legatarij cōtine cauſam impulſ nam. *Secus in legat ad pias cauſas f cto.* *Et ob id præſt tur cautio.*

Septuageſimumquintum priuilegium.

Diſpoſitio ad pias cauſas non uitiatur ob conditionem impoſſibilem, quam teſtator putabat poſſibilem.

Septvagesimoqvinto, licet alias conditio impoſſibilis, quam teſtator putabat eſſe poſſibile, non habeatur pro *Cōditio impoſſibilis, quā teſtator putat poſſib le.*

pro impoſſibili: ideo eo defuncto deficit & legatũ,& ita non vitiatur,ſed vitiat diſpoſitionem,per text.ſingu.in l. ſeruo manumiſſo, D.de conditio.indeb. fallit tamen in legato relicto piæ cauſæ,vt ſing.uoluit Iaſon ibi, col.ii. verſi.quinto limita,& ver.tu ex hoc collige.motus quia diſpoſitio libertatis,à qua,vt iam ſæpius diximus, argumentari poſſumus ad piam cauſam,non vitiatur ob conditionem impoſſibilem, quam teſtator putabat eſſe poſſibilem.per text.in l.cùm tale,§.falſam conditionem, & ibi gl.D.de condit.& demõ. & voluerunt Roma.& Fran. Arc.in l.impoſſibilis,D.de verb.oblig.

Argumẽtũ a libertate ad piã cauſam.

Septuageſimumſextum priuilegium.

Fideicommiſſa pia per mortem heredis, uiuo teſtatore et ſciente,non expirant.

SEPTVAGESIMOSEXTO, licet fideicommiſſum expiret ſi hæres moritur uiuo teſtatore, & ſciente, & non mutante teſtamentum, l. tractabatur, D. de mil. teſtam. & Bart.in l.i.col.12.uerſicul.ulterius quæro. D. de uulg. & pup.& in l.ſi pater, in.3. oppo.D.eod.tit.vbi dicit hoc omnino procedere in pupillari ſubſtitutione, cum ſimilibus. Fallit tamen in fideicommiſſo pio ſecundum Bald. in l.eam quam.in vii.quæſtio.in lectura antiqua, C.de fideicõmiſſ. prout illum allegat, & ſequitur Firmianus in ſuo vbere lexico, in verbo,fideicommiſſum pium, verſic.2.& iterum in verbo,fideicommiſſum expirat, ver.8. Quod ex parte hinc pendet, quod alibi tractauimus, an legata pia debeantur non adita hæreditate.

Mors heredis uiuo teſtatore & ſciente reddit fideicõmiſſum caducum

Aliud in fideicommiſſo pio.

Septuageſimumſeptimum priuilegium.

Poſterior euentus non infirmat,ante motam falſi teſtamenti quæſtionem, datam libertatem.

SEPTVAGESIMOSEPTIMO, licet cũ quid ex teſtamento ſolutum ſit,quod poſtea, falſum vel inofficioſum vel irritum vel ruptum apparuerit, repetatur,

Repetitur tanquam indebitũ ſolutũ ex falſo

.§.ſi quid ex teſtamento,de condiƈt.indebi.Fallit tamen in legatis ad pias cauſas,vt voluit Bald.in l.2.C.de fideicomm.liber.per illum textum, qui loquitur in libertate, de quo tamen dubitat Iaſon in diƈto. §. ſi quid ex teſtamento, in primo nota.quia non eſt (inquit) eadem ratio & libertatis,& aliarum piarum cauſarum cum libertas ſit irreuocabilis.

uel rupto teſtamento.

Secus in libertate.

Libertas irreuocabilis.

Septuageſimumoƈtauum priuilegium.

In bonis aduentitijs teſtamenti faciendi filiusfamilias ius non habet,quamuis pater ei permittat,niſi uelit ad pias cauſas teſtari.

SEPTVAGESIMOOCTAVO, licet alias filiusfamilias nō poſſit teſtatori in aduētitijs,etiam cum conſenſu patris,l.qui in poteſtate.D.dē teſtament.l.ſenium, in fin.C.qui teſtamen.facere poſſ.& ibi gloſſ.quæ huius rei rationem reddit,poteſt tamen teſtari ad pias cauſas cum conſenſu patris,vt voluerūt Cynus,Bal.An.Salyce. Ro. & Alex.in d.l.ſenium.Bal.in d.l.qui in poteſtate,& ibi etiam An.De teſtamen.idem Bal.in l.i.§.ſed,& ſi filius.D. de leg.3.& in l.hæreditas,§.ſi defunƈto, in ſecunda leƈtura,colum.2. D.de petitio.hæredita.vbi hoc dicit procedere in foro eccleſiaſtico tantum ,* & in repetitio l.i.col.5. verſicu.nono quæro,& ibi Franci.Aret.col.vlt.in 17.priuilegio,C.de ſacroſ.eccl.vide Bar.in diƈtis locis, & l illa inſtitutio. D. de hær. inſtit.& in l.captatorias, C.de leg. Fed.Sen.conſi.194.habuiſtis, & conſ.268.alias 368.quoniam veritas,Ioan.Cald.conſil.10.in tit.de teſtam. Ang. in d.l.qui in poteſtate,§.i.D.de teſtam.Imol.in c.2.col.2 de teſtam.Imo.& Domini.in c.ſi pater,eod.tit.lib.7.alias in c.licet.§.vlt.de ſepult.lib.6.Rom.in l.pen.C.qui teſta. facere poſſ.Panormit.in rub.ex de teſta.col. pen.& Lāc. Calca.conſi.12.ad primum dubium,col.vlt.

Filius familias nō poteſt teſtari in aduentitijs.

Ne quidem cum conſenſu patris.

Aliud in teſtamēto ad pias cauſa

Verum in foro eccleſiaſtico tantum.

Mouentur hi primum per illud generalis, quia ea quæ nutu Dei aguntur, non ſunt ſub lege,c. licet,de regul. c.

Rationes opinionis.

Quæ nutu ... aguntur non ſunt ſub lege.

duæ

duæ ſunt.19.q.2. Et hoc maxime procedit in legatis a pias cauſas,in quibus nõ attenditur aliqua prohibitio,ſeu diſpoſitio iuris Ciuilis,ſed tantum iuris Gentium, vel Canonici,vt per Bar.late in repetitio.l.1.in vl.q. C.de ſacroſ. eccle.& ſæpius ſupra diximus. Secundo per tex.a contrario ſenſu in d.c.licet.§.vlt.de ſepul.lib.6.iuncta gl. in verbo,iudicare,quæ intelligit tex.generaliter in qualcunque vltima voluntate. Et ſi Papa ibi intellexiſſet de donatione cauſa mortis id expreſſiſſet,c.ad audientiam,de decimis. Et etiam ſi intelligeretur ille tex. de huiuſmodi donatione facta pro anima,ibi poſitum eſſet ſuperfluum, quia filiusfamilias,cum conſenſu patris poteſt indiſtincte,nedum pro anima,donare cauſa mortis etiam non piæ cauſæ,l.tam is.§.1.de donatio.cauſa mort.l.filiusfamilias, §. pari, D.de donatio. Et quia etiam ille textus generaliter dicit iudicare ideo,& generaliter eſt intelligendus,etiam ſi corrigatur ius ciuile, quia vbi tractatur de fauore animæ,vel piæ cauſæ,etiam in correctorijs licita eſt extenſio,vt patet ex not.per gl.& Bar.in authen.ſacramenta puberum,C.ſi aduerſus uẽdi. cum concord. quas adducemus infra. Præterea quando lex, vel alia diſpoſitio nihil operaretur in ſenſu directo,vt eſt.in d.c.licet tunc licitũ, eſt ſumere argumentum a contrario ſenſu etiam ad correctionem iuris communis,glo.in l.nulla,in ſicto text.C.de epiſcop.& cleric.cum cõcordan.quas alibi adferam.Quinimo ſumendo argumentum a contrario ſenſu ex d. c.licet,non erit correctio,ſed potius limitatio iuris communis,quæ fieri poteſt regulariter a contrario ſenſu, c.cum dilecta.§.nos igitur,& ibi Panormita. de confirm.vti.vel inutili,& c.poſt translationem,§. quanquam,& ibi Bart. de renuntia. Item in eo textu hæc ſunt verba appoſita, quòd filiusfamilias nõ poteſt iudicare pro anima,præter patris conſenſum.At quando omnino negatiua præcedit dictionem,preter,ea dictio ſtat incluſiue,l.nã quod liquidæ §.vlt.D.de pen.leg.& declarat Bart.in l.actione,C.de tranſactio.& in l.ſi eum,§.qui iniuriarum, D. ſi quis cautio. Ergo is tex.non a contrario,ſed potius ſenſu directo pro-

[marginal notes:] *piis legatis non attenditur aliqua iuris Ciuilis diſpoſitio.* — *Filius familias poteſt indiſtinctè donare cauſa mortis.* — *In fauore piæ cauſæ etiam in correctorijs licita eſt extenſio.* — *Argumentum à contrario ſenſu, etiam ad correctionem iuris cõmunis.* — *Argumentum à contrario ſenſu regulariter fit ad limitationẽ communis.* — *...tio, præter ...communquam in ...cluſiua eſt.*

probat filiusfamilias poſſe cum conſenſu patri teſtari,& hanc quoque partem fulſit exceptio appoſita in d.c.licet in verbo,niſi peculium caſtrenſe,vel quaſi habeat. Nam exceptio firmat regulam in caſibus nõ exceptis,l.quæſitũ,§.denique, D.de fund.inſtruct.& not.gl.in l.his verbis D.de.leg.3 &. declarat quo caſu loquatur l.nam quod ſi quidæ.§.vlt.D.de pen.leg.Ideoq; illa exceptio, quæ ita cõuenit teſtamẽto,ſicut donationi cauſa mortis,declarat ꝙ illa verba,iudicare,& c.appoſita in reg.præcedenti nõ ſolum procedunt in donatione, ſed etiã in teſtamento. Item quia in dubiis ſequenda eſt opinio quæ eſt pro pia cauſa,l.ſunt perſonæ,D.de relig.& ſumpt.fune.& infra latius dicemus. Denique ob id præcipuæ prohibetur filius familias teſtari etiam de conſenſu patris quia teſtamentum ex alieno arbitrio nõ poteſt pẽdere,l.illa inſtitutio, D.de hæred.inſtitued. Sed ea ratio ceſſat in teſtamento ad pias cauſas,quod poteſt ab alieno pendere arbitrio,ut not.in c.cum tibi,de teſtament.cũ cocordan.ſupra traditis in priuilegio.64.vbi de captatoria diſpõne d. fferuimus

Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.

In dubijs magis fauendũ piæ cauſæ.

Teſtamẽtũ non pendet ex alieno arbitrio.

Niſi ſit ad pias cauſas.

Contrarium tamen tenent Archid. Ioan.Andr.& Pet. Ancha.in d.c.licet,de ſepult.lib.6.& idem Ioan.Andr.in c.ſi pater.in princip.de teſtement.eod.l.b. Petrus Peruſ. & Petrus Ancha.in c.2.eodem titu.Imol.& Franciſ. Areti.in d.l.qui in poteſtate,in princ.D.eod.tit. Idẽ Imol. in d.l.tam is.§.i.D.de donatio.cauſa mort. Fulgoſ.& Iaſon,qui dicit hanc partem eſſe veriorem in puncto iuris, licet a prima iudicando,& conſulendo non auderet rece dere,in d.l.fenium.C.qui teſtamen.facere poſſ.idem Fulgo.in d.l.si.ad fin.C.de ſacroſ.eccleſ.Panor.conſil.63.videtur primo dictum legatum,colum.3.verſic.quarto adduco lib.i.

Contrariæ opinionis authores.

Mouentur hi primum text. vulgatis prohibẽtibus filiumfamilias teſtari etiam cum conſenſu patris,& potiſſimum dicta l. fenium.in verbo, nullo modo, a quibus iuribus non reperitur excepta pia cauſa. Nam quod ad d. c.licet,attinet,non debet ex eo ſumi argumentum a cõ ſenſu ad correctionem iuris communis per textũ in l.

Rationes eiuſdem.

Reſpõſio ad obiecta.

in l.2.& ibi Bal.C.de condi. inſer.cum ſimilib. & cum ibi dicitur,pro anima,debet ſubaudiri,maxime. Quin ſi bene is text.conſideretur, non in etiã probat à contrario ſenſu.Nam ibi eſt omnino negatiua,quod filius nõ poteſt aliquid iudicare.pro anima. In illa ergo oratione negatiua verbum iudicare indefinite poſitũ æquipollet vniuerſali negatiuæ.l.ſi pluribus,D.de leg.2. Et ſic ea omnino vniuerſaliter id comprehendit,quòd nullam ſpeciem vltimę voluntatis poteſt filiusfamilias facere ſine cõſenſu patris & ſic nec teſtari,nec codic.llari, nec donare cauſa mortis,At ſi ſumas argumentum a contrario ſenſu, omnino affirmatiua non æquipollet vniuerſali. Ratio diuerſitatis ea eſt,quia primo caſu tu nõ offendis ius, ſecũdo caſu ſumẽdo argumẽtũ à cõtrario ſenſu, vniuerſaliter offendis, quia ſic ſequeretur, quòd cũ conſenſu patris poſſit teſtari,quod fieri non poteſt per l. diſcretis,in ſi.C. qui teſta. facere poſſ. & per l.vlt.§.filijs autem, C. de bonis quæ liber.Nam in d.l.diſcretis, dicitur quòd mutus a natura, vel ex accidenti,ſi ſit peritus literarum,poteſt omnia ſine aliquo obſtaculo facere,ideſt,teſtari,& codicillari,& tamẽ à cõtrario ſenſu nõ intelligitur,quòd ſi nõ ſit peritus literarũ,nihil poſſit eorũ facere,quia imo poteſt codicillari,& legare.l.nuru,& ibi doct. D.de leg.3.At in d.§.filijs autẽ,dicitur quòd filiusfamilias non datur poteſtas teſtandi,nec aliter diſponendi de aduentitiis,quorũ uſusfructus acquiritur patri, ſine voluntate patris, & tamen ibi non ſumitur argumentũ a contrario ſenſu vniuerſaliter, videlicet,quòd cũ volũtatis patris poterit teſtari,quia eſſet contra l.penul & vlt.C.qui teſtamen.facere poſſ.ſecundum communem opinionem doct.ibi. Et vt hoc uno verbo cũ Iaſ.aliter declarem,cõtraria vniuerſalis negatiuæ eſt particularis affirmatiua, non autẽ vniuerſalis,ut ſi dicam,ſi Imperator uelit,nonnullus ibit,& ſic aliquis,nõ autem omnes ibunt. Et alia quædam adfert.Iaſ.in d.l.ſe rium,ex ſua ipſius moneta,quæ ibi omnibus videre licet alia quoque Philip.Franc.in rub.de teſtamẽ.col.19. uerſi.6.quæritur,cum multi ſeq.lib.6.

Oratio negatiua indefinite poſita æquipollet vniuerſali negatiuæ.

Nõ etiam affirmatiua.

Diuerſitatis ratio.

Mutus literarũ peritus poteſt teſtari.

Cõtraria uniuerſalis negatiuæ eſt particularis affirmatiua.

Sunt & qui alias in hac re ſententias habeant. Bart n. (nihil adhuc de eo diximus) nõ ſatis ſibi conſtat. Nã primum in repe. d.l.i. in 3.q.1. partis principalis, C. de ſacro. eccleſ. dicit quòd in bonis aduentitiis, in quib. quæritur vſusfructus patri, vt fit regulariter, põt filiusfamilias teſtari ad pias cauſas cum cõſenſu patris, in aliis autẽ, quæ pleno iure ad filium pertinet, & quæ enumerantur per glo. in authen excipitur, C. de bonis quæ lib. poteſt ipſe filius teſtari ad pias cauſas, etiã ſine conſenſu patris. per tex. in d.l.1. in verbo, liber, inducẽdo vt ipſe facit. Et hãc opinionem ſequitur Imo. ſibi contrarius in d.c.2. de teſtamen. & Rom. in repetitio d. authen. ſimiliter, in 19 ſpeciali, inter vltimas voluntates, vbi ad hoc quædã alia allegat, & Pau. Caſt. conſi. 101. ad primum quæſitũ videtur reſpondendũ, in ſecundo dubio, lib. 2. Verum ide Bart. in d.l. qui in poteſtate, in fi. princip. D. de teſtamen. dicit totum omnino contrarium, videlicet quòd in bonis aduentitiis, in quibus nõ quæritur vſusfructus patri, poteſt filiusfamilias cum voluntate patris teſtari ad pias cauſas, cũ in aliis non poſſit, & hanc quoque opinionẽ ſequitur Paulus Caſt. in d.l. ſenium, C. qui teſtam. facere poſſ.

Alii rurſum alterius opinionis.

Bartoli hac de re diſtinctio.

Bartolus ſibi è diametro contrarius.

Sed hæc duæ opiniones Bar. & ſequacium paſſim, & vbique ab omnibus fere reprobãtur, aliæ duæ ſeſe vbiq; tutantur, nec altera cedit alteri, fatentur tamen omnes primam eſſe communiorem, & æquiorem, plerique ſecundam eſſe veriorem, ſi iuris rigorem ſpectes. Ego potius primæ acceſſerim, rationibus ſupra allegatis.

Prima opinio cõmunior.

Author accedit primæ opinioni.

Septuageſimumnonum priuilegium.

De iure communi inhabilis ad teſtandum ad pias cauſas teſtari non prohibetur, ſi non ſit defectus intellectus, uel damnatus ad mortem.

Septvagesimonono, proximo priuilegio conuenit, quòd & cæteri alias inhabiles de iure communi ad teſtandum, poſſunt tamẽ teſtari ad pias cauſas, vt voluit Barto. in repetitio. d.l.1. col. 2. verſicu. uenio ad ſecundũ, & ite-

Inhabilis ad teſtandum poteſt teſtari ad pias cauſas.

& iterum colum.3.uerſi. de perſonæ relinquentis, C.de ſacroſanct.eccleſ.per text.ibi,in verbo, vnuſquiſque, & alijs quibuſdam rationibus, quibus & alias adiicit Iaſon in vtraque lect. vbi tamen contra iam partem ſequitur, quas quidem rationes huc adſcribere ſuperuacuũ eſſet, qum pateant omnibus.

Contrariam ſentientes.

Sed contrarium innuit gloſſ.ordina.in d.l.i.quæ illi dictioni, vnuſquiſque, hanc adiicit, habilis, & ibi Cyn.Guliel.Cu.ipſemet Bar.deridet Salyc.col.6. & quinque ſequen.vbi in hanc partem adfert decem rationes, Fulgo. Pau.Caſtren.& omnes recentiores, idem Barto.in l.1.§. nunciatio, col.3.D.de operis noui nunciatio.& in l.omnibus, D. ad Trebellia. & in l.non dubio, colum.3.C.de legib.Bal.conſi.448.quæritur in primis.col.1.lib.1.Alex. conſi.182.ſuper eo de quo quæritur, in fin.lib.5. & hæc eſt communis opinio.

Limitatio prioris opinionis.

Sed ſi primam ſequaris, eam haud dubie limitabis nõ procedere in his, in quibus eſt defectus intellectus, vt in furioſo, mente capto, infante, & etiam in pupillo, vt patet ex tex.d.l.1.in verbo, iudicia, & in verbo, voluntates, quæ quidem non cadunt in huiuſmodi perſonas. Sicuti etiam videmus, quòd miles alias priuilegiatus, ob defectum intellectus non poteſt teſtari, l.vlti.& ibi not.C.de teſta.mili. Neque ſimiliter in dãnatis ad mortẽ, cum ſerui pœnæ efficiãtur, l.qui vltimo. D.de pœ.iuncta l.quod attinet, D.de regul.iur, nec habeãt bona, cum fiſco applicentur.& tex.in d.l.i.bona requiritur, cũ dicit, bonorũ. Si cuti ẽt ſimiliter miles damnatus ad mortẽ teſtari non poteſt.l.ex militari, in princip.à contrario ſenſu. D.de militã.teſtam. Neç etiam in monacho, & ſeruo, cum etiã bona non habeant. Quæ omnia Bar.in d.l.i.ſigillatim deſcribit per quinq; aut ſex quæſtiones, vt ibi licet videre per eum. Cum quo cõcordat Bal.ibi, tam in lectu. quàm in repe.d.l.i.in quæſtionibus, & conſi.244. proponitur ꝙ quidam nobilis, lib.5.& Pan.in rub.de teſta. col.4.cũ ſeq. & late Alex.conſi.182.ſuper eo de quo quæritur, & ibi cõcord.alleg.per eũ, & Philip.Frã.in rub. de teſt.lib.6.per

Miles priuatus intellectu nõ poteſt teſtari.

Excipiuntur a pari opinione ſimpliciter dãnati ad mortem

Etiam milites damnati.

Etiã monachus ſeruus.

multas quæſtiones,in quibus etiã locis comperies, quid de prodigo dicendum ſit,in quo Bal.fuit ſibi contrarius. Nam in lectu.ſecunda.col.4.verſi.deinde quæro quid de prodigo,tenet quòd nõ poteſt teſtari ad pias cauſas. ſed in repetitio.col.9. in 12.q.tenet contrarium. Et de condemnato ad mortem,quòd nõ poſſit teſtari ad pias cauſas,tenuerunt vltra prædictos Ioan.And.in additio. Spe cul.titu.de inſtrum.edi.§.compendioſe,in additio.quæ incipit,quid de damnato,& iterũ §.nunc aliqua,verſi. decimoquinto,eo.titu.& Bal.in l.1.C.de ſacroſ.eccle.& in l. vlti.in vlti.col.C.ſi a non competen.iudic. & conſi.382. dicit lex,quòd condemnati.poſt princ.lib.1.& conſ.448. quæritur in primis,col.1.eo.lib.1.& conſi.476. teſtamenta & relicta,lib.5.per tex.in l.ſi quis filio,§.irritũ. D.de iniuſto teſtam.& Paulus Caſt.conſi.319. primum quæſitum habet duo dubia,in fi.lib.1.& Franc. Are.in l.ſi quis poſt,col.4.verſi.ex hoc gl.D.de teſtam.Hippoly. Marſi. conſi.133.omnipotens,col.1.lib.2.Et de vſurario manifeſto idem tenet Panor. conſ.1.i. quidam nomine Cola, ad fin.lib.2.poſt Bald.in l.1.colum.4.verſic.octauo quæro, C.de ſacroſanct.eccleſ. & idem Bal. conſil.20.quidã Petrus colum. vlti. libr.3. De pupillo autem ſatis ſupra diximus in 64.priuilegio.

Et prodigus.

Etiã uſurarius manifeſtus.

Octuageſimum priuilegium.

Legata non pijs cauſis relicta in teſtamento ad pias cauſas facto non infirmantur, ſecus in teſtamento inter liberos.

OCTVAGESIMO, licet teſtamentum alias imperfectum, ratione ſolennitatis,conditum inter liberos valeat quantum ad ipſos liberos duntaxat,alia autem relicta extraneis non valeant,per l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam. Secus tamen in teſtamento facto ad pias cauſas, quia ſi in eo fuerint legata facta etiã non piis cauſis,ea valebunt, æque ac relicta pijs cauſis, ita ſingul.tenuit Saly.in auth.caſſa & irrita,colũ.4.in 9. quæſt.

Teſtamentũ imperfectũ inter liberos ualet. Non tam... relicta extraneis in eodẽ teſtamẽto. Aliud in teſtamento ad pias cauſas.

quæſt. C.de ſacroſ.eccleſ.per authen.quod ſine, C.de teſtamen.& Anto.in c.quod clericis, col.antepenul. & ibi Panor.col.7.de foro competen. & Alex.conſi.41.viſo tenore,col.2.verſi.quinto quia in d.teſtamento, libr.i.vbi hoc dicit ſingul.& conſi.105.viſo ac diligenter conſiderato,col.5 & iterum col.vlti.lib.4.Sed & in hanc partem conſuluerunt Patr.de Vbal.& Bal.Ser.Cole.vt pater in eorum conſi.quod eſt inter conſi.Cornei,conſi.178.conſuluit dominus,lib.1.

Contrariũ ſentientes. Sed Iaſon alibi de ea re multum dubitauit,alibi cõtrarium aperte tenuit.Primum dubitauit in d.l.i.in prima lectu.col.4.verſi.pro extenſione,deinde in 2.lectu.col penul.verſi.vnum ſing.not. Sed in dicto § ex imperfecto, col.3.verſic. pro clara intelligentia,contrarium aſſeueranter affirmat, licet neminem inneuerit alium contradicentem,per textum in d §.ex imperfecto,cui licet conetur reſpondere Salyc.in dicta authen.caſſa,multis quidem modis,tamen nihil (inquit) facit. *Reſponſio ad cõtraria.* Primum enim dicit Salycer. quòd quand quis teſtatur ad pias cauſas cũ duobus teſtibus, valet teſtamentum de iure communi. Et ibi afferens ſecundam reſponſionem,dicit ſuccedere ex teſtamento,& propterea etiam valent quæcunque legata ibi relicta. At in dicto §.ex imperfecto,teſtamentũ non valet de iure cõi nec poteſt quis ſuccedere ex teſtamento,ſed ab inteſtato,ſecundum gl·ibi, ideo legata ibi facta aliis nõ valent. Confirmat hoc,qu a huiuſmodi teſtamentũ inter liberos,de quo nunc loquimur,nõ ſimpliciter teſtamentũ dicitur,ſed cũ adiuncto,teſtamentũ imperfectum,per dictũ §.ex imperfecto,propterea non eſt proprie teſtamentũ,per Bar.in l.Lucius,§.quæſitum,D. de leg.3.At teſtamentũ ad pias cauſas appellat teſtamentum ſimpliciter,itẽ dicit Saly.quòd d.§. ex imperfecto, eſt correctus per dictã authen.quod ſine. Quibus reſpõdet Iaſon omnia hæc eſſe falſa,nam primum(inquit)teſtamentum ad pias cauſas cum duobus teſtibus non eſt proprie teſtamẽtum, nec etiam vt teſtamentũ valet, ſed vt vltima voluntas in genere,vt declarat Barto.in repetitio.

Teſtamentũ inter liberos non eſt proprie teſtamentum.

Teſtamentũ ad pias cauſas, teſtamentum ſimpliciter.

Contrarium aſſerentes.

ctio.d.l.j.col.pen.verſi.quarto quæro, C.de ſacroſ.eccl. Deinde ex dicto §.ex imperfecto,non ſuccedit hæres ab inteſtato,ſed ex teſtamento,quicquid dicit glo.ibi, contra quam tenent Bartol.& alii ibi, & eſt etiam contraria alia gloſſ.ordinaria in l.filii,in verbo,inteſtato,& ibi docto. C. famil. ercif.Denique cum corrigitur d.§.ex imperfecto,per dictam authen.quod ſine,quia illa authent. (vt ibi omnes dicunt loquitur quando teſtamentū à patre ſit inſcriptis,ſecundū formā ibi traditam , tunc enim legata,& fideicommiſſa ibi relicta valent, ſed quando pater teſtaretur nūcupatiue coram duobus teſtibus, ille §. manet firmus.Item pro hac parte adfert Iaſon illud ſimile,ꝙ ſi filiusfamilias facit teſtamētum ad pias cauſas cū conſeſu patris(quod poteſt ſecundū communē opinionem,vt diximus in precedenti priuilegio) certe ſi filiuſfamilias in eo teſtamento aliis legata reliquerit,nihil valent,non tamē accreſcunt piæ cauſæ inſtitutæ, ſed relinquuntur venientibus ab inteſtato,per tex.ſingul.in l.mulieri,D.de conditio.& demonſtra.& voluerunt Bal. Salyc. Pau.Caſt.Alex.Corne.& alii recentiores in d.l.ſenium,Bald.in repititio.l.i.col.6.verſi.tertio quæro, C.de ſacroſ.eccleſ.& Imol.in l.tam is.§.i.D.de donation. cauſa mortis. Hæc Iaſon, cuius opinionem ante illum ſenſit Corneus conſi.cclxi.in hac conſultatione,col.i.iūctis his quæ dicit col.3.verſic.nec refragatur,lib.i.

Reſponſio ad obiecta.

Cōfirmatio eiuſdem.

Legata aliis relicta in teſtamēto filij.familias ad pias cauſas nihil valent.

Sed è diuerſo quid ſi quis faciat teſtamentum cū duobus teſtibus tantum,quo inſtituat hæredē laicum,& relinquat quædā legata piis cauſis,an tunc valebunt ea legata?Sunt qui dicunt non valere,cum nō valeat caput teſtamenti,nec propterea hoc caſu eſſe locū d.c.cū eſſes, & c.relatum.de teſtamen.Et ita uoluit Saly. in d.authe. caſſa,& Anto.in c.quod clerici.de foro comperen.& Alex.cōſ.clxxvii.viſo themate mihi exhibito,col.iii.lib.ii. & conſ.ccix.ſtatuti,colum.vii.eodem lib.2.Iaſon in dicta l.i.in prima lectu. colum. v. verſicu. è contrario autem, C.de ſacroſan.eccleſ.In contrarium tamen facere videtur, quod decidit Barto.in repet.d.l.i.in.v. queſt.princ.

An ualeant legata relicta pijs cauſis in teſtamento imperfecto.

Caput teſtamēti inſtitutio hæredis.

Sed tu ſuper huius rei ueritate uide per Anto.& Imo.in cap.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſtitu.& Imol.in dicto cap.quid clerici,de foro competen.

Octuageſimumprimum priuilegium.

Executor teſtamenti ad pias cauſas inconſulto hærede præſtat legata.

Merus teſtamenti executor non agit contra hæredem pro legatis.
Secus in pijs cauſis

OCTVAGESIMOPRIMO, licet merus executor teſtamenti non poſſit agere coutra hæredem ad legata,per l. Lucius,§.i.D.ad Trebel.& l.filio,§.matri ſuæ.D.de adimen.uel transfer.legat.fallit tamẽ in relictis ad pias cauſas,per l.nulli,& ibi Bal.in i.not. Ioan.Fab.col.2.& Pau. Caſt.C.de epiſcop.& cleric.& l.alio hærede,& ibi gl.& Bar.D.de ali.uel cibar.lega.et uoluit glo.et Bar.in l.Lucius,§.i.& in l.ſi quis Titio,D.de lega.2. Innocen. Hoſtien.Ioan.And.Panor.et alij in c.Ioannes,de teſta.Specula.in titu.de inſtru.epic.§.nunc uero aliqua, uerſic.et ſcias huiuſmodi executores,et ibi Ioan.And. Cardin. in Clement.i.in 13.quæſt.de teſtam.Bal.in l.hæreditas,§.ſi defuncto,col.2.uerſi.ſeptimo,D.de petitio. hæred.in ſecunda lect.et Franc.Aret.in l.i.col.ulti.in 15.priuilegio, C.de ſacroſ.eccle.Alex.conſi.170. circa primum dubiũ, poſt princip.et conſi.51.in caſu præſenti,col.5.lib.7. Nã et executores ad pias cauſas obtinent uicem hæredũ,ut not.Innocen.in c.cum tibi,de teſtamen. Bar.conſi.25 in ſo teſtamento Gentilis,in primo dubio,et conſi.182. Titius condidit teſtamentum,col.2.per l.ſi quis ad declinãdam, C. de epiſcop. et cleric. De quo tu uide Benedict. Cap.conſi.25.cum pluribus quæratur,col.3.

Executor ad pias cauſas.

Octuageſimumſecundum priuilegium.

Mandatum ad pias cauſas durat etiam re integra poſt mortem mandatis.

Mandatũm finitur morte mandantis.

OCTVAGESIMOSECVNDO,licet alias mandatum morte mandantis re integra expiret,l.2.§.ſed ...us,et ibi late

Bart. D. de donat. & l. mandatum, & ibi item late Bal. C. manda. Fallit tamen in mandato ad pias cauſas, per textum in clementi. exiit, §. in eo uero caſu, de uerbo. ſigni. quem ad hoc dicit ſingul. Bal. in authē. ſi qua mulier, col. vlti. verſi. quarto not. quod eſt, C. de ſacroſ. eccle. & Roma. conſi. 119. in i. concluſione. *Aliud in mandato ad pias cauſas.*

Octuageſimumtertium priuilegium.

Sufficit conditionem quoquo modo in pijs cauſis extitiſſe.

Octvagesimotertio, licet alias conditio in legatis debita adimpleri in forma ſpecifica, l. Męuius, & l. qui hæredi, in prin. D. de conditio & demonſtratio. hoc tamen fallit in legatis ad pias cauſas, in quibus debetur legatum conditione impleta, licet non in forma ſpecifica, vt uoluit Roma. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem a te, D. de ver bo. oblig. per textum ſingul. in l. Paulus. §. Caius, D. de liber. cau. & ſequitur Soc. d. reg. 310. in vlti. priuileg̃. *Cōditio in legatis ſtricte adimplenda eſt. Niſi ſint ad pias cauſas.*

Octuageſimumquartum priuilegium.

Iudicium defuncti lege repræſentatum monitus a iudice infra annum non adimplens, excluditur eo quod præter naturale debitum, perceperit ex eodem iuditio, aut in pijs cauſis non tantum ſucceſſione, ſed et legitima priuatur.

Octvagesimoqvarto, licet alias filius hæres inſtitutus non adimplens legata in teſtamēto patris facta ad non pias cauſas infra annum munitionis iudicis priuetur ſolum ſucceſſione defuncti, & non debito iure naturæ, ut eſt textus in authenti. hoc amplius, C. de fideicommiſſ. ſecus tamen in relictis ad pias cauſas, quia tunc etiam debito iure naturæ priuatur, gloſſa eſt not. in c. ſi hæredes, in gl. ulti. in fin. de teſtament. per textum in §. ſi quis autem pro redemptione, uerſic. ſi autem qui, in authen. de eccleſiaſt. titul. Sed Panormi. ibi dicit *Filius nō adimplens legata in teſtamento relicta, monitus infra annum, a iudice non priuatur legitima. Quid in relictis ad pias cauſas. Dubium in pijs cauſis.*

Legitima debitũ naturæ. *Qui non ſubit onus, nec ſentire debet cõmodum.* *Legitima debetur filio ſine ali quo onere.* *Potentior eſt legitima quocunque legato.* *Hæres reſpectu legitimæ non poteſt eſſe in mora* *Legatũ non cenſetur, quod iure naturæ debetur* *pœna non excedit delictum.*

cit ſe dubitare an ſit verum, quia iura de hac re loquentia loquuntur de teſtamento, ſed legitima debetur filio extra omne teſtamẽtum, quaſi debitum naturæ. Et ideo iura voluerunt ſolum excludere hæredem a commodo habito per defunctum; quia cum nolit ſubire onus, nec etiam debet habere commodum, quæ ratio ceſſat in debito iure naturæ, quod debetur ſine aliquo onere, l. quoniam nouella, & l. quoniam in prioribus, C. de inofficio ſo teſtamen. Et hanc etiam poſtremam partẽ tenuit Bal. in d. auth. hoc amplius, colum. 2. verſ. modo reſpondeo, hac ratione motus, quia potentior eſt legitima, quàm quicunque legatarius ad pias cauſas, nec poteſt eſſe hæres in mora reſpectu legitimæ. Nam non videtur eſſe legatum quod iure naturæ detrahitur, vt not. in d. l. quoniã in prioribus, & pœna non excedit delictum, l. reſcriptum D. de his quibus vt indig.

Octuageſimumquintum Priuilegium.

Quod in præcedenti priuilegio traditur, hæredem monitum decreto iudicis, non de iuſſu tantum intelligendum eſt: niſi in legatis ad pias cauſas.

Limitatio præcedẽtis priuilegij.

Octvageſimoqvinto, cum hæres monitus decreto iudicis, vt adimpleat voluntatem teſtatoris, ſi per annum neglexerit, priuetur omni emolumento pręter id quod teſtator neceſſe habuit relinquere, vt diximus in præcedenti articulo, idque ita demum ſi monitus fuerit, neque enim ſufficeret, ſi iuſſus tantum eſſet, vt dicit Angel. in §. ſi quis autem, per illum textum in authent. de hæred. & Falcid. hoc enim inter ſe differunt, vt in c. i. de conſeſ. libr. vi. & in l. præsbyteri, C. de epiſcop. & cleri. Tamen in legatis ad pias cauſas ſatis eſt, ſi iuſſus fuerit, per text. in § ſin autem, in authen. de eccleſ. tit. & voluit Angel. vbi ſupra.

Differunt inter ſe monitus et iuſſus. *Contrarium in piis cauſis.*

Octuageſimumſextum priuilegium.

Verba enunciatiua per modum cauſæ prolata, et non principaliter, tam in ultima uoluntate, quàm in contractu inter uiuos fauore piæ cauſæ probant ac diſponunt.

OCTVAGESIMOSEXTO, licet per verba enuntiatiua ob aliud prolata, ſcilicet per modum cauſæ non inducatur, nec probetur ultima voluntas, quamuis ſecus ſit, ſi principaliter, & propter ſe eſſent prolata, iuxta not. in l. ex hac ſcriptura, ff. de donatio. fallit tamen in ultimis voluntatibus ad pias cauſas, quæ inducuntur & probantur per huiuſmodi verba enuntiatiue prolata etiam per modum cauſæ per textum in cap. vlti. & ibi Innocent. Hoſtienſ. & Ioan. Andr. Anto. Pan. in ſexto not. de ſucceſſio. ab inteſta. & Barto. in repetitio. l. i. in 2. q. vlt. quæſtionis principalis, C. de ſacr. ecc. Car. in c. indicante col. 4. & v. de teſtament. & Pan. conſ. xi. vel. ii. in cauſa quæ vertitur inter hoſpitale col. ii. ver. non obſtat ſi dicatur, Pau. Caſ. conſi. 456. viſis & examinatis, col. i. lib. i. Alex. cõſ. cxc. plura narrata ſunt, col. vi. accedunt alia, lib 6. Calca. conſ. 148. viſo dicto caſu, col. ii. Iaſon in l. ex his, col. ii. verſi. quinto limita. C. de teſtamento militis. Et facit quod hoc procedit fauore libertatis quæ pia cauſa eſt, l. i. §. ſimilique, modo, C. de Latina lib. tolled. & in l. ii, & ibi docto. & Fulg. C. de neceſſ. & ſer hære. inſtit. & §. vlt. inſtitut. de adoptio. Et in teſtamento militis, per d. l. ex his. C. de teſtament. mili. & fauore libertatis per l. vlti. C. familiæ erciſcun. Sed in noſtro caſu tenuit contrarium Bal. in repetitio. d. l. i. col. penulti. in vii. quæſtio. C. de ſacroſanct. eccle. quem omnino vide atque etiam Paulum Caſtren. cõſil. 137. in cauſa quæ vertitur Pergonii, verſicu. tertio facit lib. ii. vbi declarat qualiter id intelligatur.

Verba enunt[iatiua] ob ali[ud] prolata.

Eadem prola[ta] in relictis ad [pi]as cauſas.

Idē in li[b]er[tate] ... [te]ſtamento.

Contrarium a[...]ſerentes.

Nec

Idem in contractu inter uiuos. Nec id quidem ſolũ procedit in vltima voluntate,ſed & in cõtractu, inter viuos verba enunciatiua fauore piæ cauſæ probant,ac diſponunt,per nota.per Bartolũ in l. tale pactum,§.vltimo, D.de pactis, per dictum c.vlti.de ſucceſſio.ab inteſtato,& alia ibi allegata per eum,& ſequitur Alexand.dicto conſil.cxc.colu.vii.verſicul.confirmo per notata,lib.6.& vide quid dicam infra. Et facit quod fauore dotis verba enuntiatiua probãt,vt per l. ii.cum ibi not.C.de dot.promiſſ.voluit Bar. conſ.cxxiii. *Et in dote.* factum ſic ſe habet , Titius & Seius.& Paulus Caſtrenſ. conſil.xcii.quod præfata ſententia,colu.i.libro.2.& Romanus qui illũ textum ſingul. dicit in ccccxxxvi ſingu. verba enuntiatiua, vbi & hoc ampliat poſt Bartolum, & cauſa dotis,& piæ cauſæ æquiparantur , vt ſæpius diximus,& dicemus po ea latius infra. *Cauſa dotis & piæ cauſæ æquiparantur.*

Octuageſimumſeptimum Priuilegium.

Nemo inuitus ſit executor ultimæ uoluntatis ad pias tamen cauſas tenetur huiuſmodi officium exequi tanquam delegatus,uel commiſſarius.

Nemo inuitus tenetur acceptare officium executoris teſtamenti. Octvageſimoseptimo, licet quis non cogatur inuitus acceptare officium executoris teſtamenti, per textum in cap.penulti.in verbo,poſt mandatum ſuſceptum,& ibi gloſſ.Ioan.Andr.& alii, de teſtament.tamen dicit ibi ſingul.Panormita.colum.ii.quòd reſpectu legatorum ad pias cauſas poterit epiſcopus cõpellere, etiam citra acceptationem,huiuſmodi officium exequi, & ſi non vt executorum teſtamentorum , ſaltem vt delegatum,& commiſſarium, per textũ in l.i.C. qui pro ſua iuriſdictio.& cap.paſtoralis, de officio delega. Sed ſimpliciter quòd in hoc caſu poſſit compelli,tenuit Specula.poſt antiquiores in titu. de inſtrument. edit. §. nunc vero aliqua,verſi.hic etiam quæritur,quem omnino uide in hac materia , & ibi etiam Ioan.Andr.& Baldum in l.penulti colum.ii.uerſicu. ibi poſt , C. de donationi.& *Niſi in legatis ad pias cauſas. In quibus uice commiſſarij ſunt...*

Ra-

Raphael Cumanus conſ.xii. Ioannes ab armis, in ſecundo dubio.

Octuageſimumoctauum Priuilegium.

Nulla habetur ratio beneficij inuentarij pia cauſa hærede inſtituta.

Octvagesimooctavo, licet alias hęres adiens hæreditatem abſque beneficii inuentarii teneatur vltra vires hæreditarias, l.vlt.§.fin.autem dubius.C.de iure deliberandi. cum ſimilib. fallit tamen in pia cauſa hærede inſtituta, vt nota.uoluit Bartol.in repetitio, l.i. in 4.q.4.quæſtionis principalis, C.de ſacroſanct.eccleſ. Mouetur primo, ex ſimilitudine fiſci, qui hoc caſu non tenetur ultra uires hæreditarias, l.i.§.an bona. & l. non poſſunt. D.de iure fiſci. Secundo, quia iura ciuilia nō poſſunt obligare pias cauſas ultra uires hæreditarias, cum talis obligatio non ſit de iure naturali. Tertio, quia ratio quare quis hoc caſu teneatur ultra uires, eſt, quia præſumuntur bona occultaſſe, § ſancimus, in authē. de hæred. & Falcid. quæ ratio ceſſat in eccleſia, & alijs piis bonis. Quarto, quia hoc uidetur expreſſum in authenti. ſicut alienatio.C. de ſacroſ.ecclſ. vbi nihil l. poteſt acquirere eccleſia, ex quo ipſa oneretur ultra quam acceperit. Et idem tenet ipſe Bar.in l.ult.C.de iure deliberand.& Bal. in reper.dictæ l.i.col.14. uerſiculo ſuper tertio dici debet.C.de ſacroſ.eccle.& in d.l.ulti.in princ.col.ii.uerſicu.quinto quæro, C.de iure deliberandi, ubi hoc dicit nota.dignum, & in d.authen.ſicut alienatio. Angel.in §. ſi uero quidem, per illum textum in authenti.de non ali. & Archid.& Panormit.in c.i. in fin.de ſolutio. & in c.i. col.penulti.de teſtamen.& Roma.& Fran.Are. qui hanc dicit eſſe communiorem, & quæ ſeruaretur in practica, in rubr.D.de acquirēd.hæredi.& Paulus Caſt.in l.ſi ſeruus plurium §.ſed ante.D. de leg.i.

Hæres adiens hæreditatem nō [...] cto inuentario.

Fauor piæ cauſæ hæredis inſtitutæ.

Fiſcus adiens hæreditatem abſ[que] beneficio inuentarij.

In pijs cauſis [...] tum habetur [...] ris naturalis [ra]tio.

Adiens non fa[...] cto inuentar[io] hæreditatē, p[ræ]ſumitur bona [oc]cultaſſe.

Eccleſia non [...] let onerari u[l]trà quā m[...] pit.

Adducit tamen, quod ipſe Bar.ſuper hac re dubitauit,

in auth. ſed cum teſtator, in pen. q. C. ad l. Falcid. propte text. in. §. vlt. in authen. de hæred. & Falcid. vbi dicitur a hac re non excipi, neque Imperatorem, ſi fuerit hæres inſtitutus, neque clericum, aut pupillum, licet pupillus poſſit petere reſtitutionem, propterea reliquit cogitandum. Quin gloſſ. ordinaria in d. c. epiſcopus qui filios, 12. q. 2. aperte videtur ſentire hoc caſu teneri vltra vires hæreditarias, & apertius gl. in d. c. i. in verbo practicus, in fi. de teſtam. quam omnes ibi præter Panor. ſequi videntur, cum hac tamen limitatione, vt ſi læſa fuerit in ea re pia cauſa, poſſit petere reſtitutionem in integrum. Et hanc quoque partem ſequitur Bar. ſibi contrarius in d. §. vlt. in fi. per illum tex. & ibi quoque Angelus ſibi contrarius in auth. de hæred. & Falcid. Ang. in. l. j. §. hæc ſtipulatio, D. ſi cui plus quàm per legem Falc. & in §. cauſa, verſ. ſi unum, per illum tex. in auth. vt cum de appella. cog. & Alex. in d. rub. D. de acqui. hæred. ante finem.

Contrarium in pia cauſa aſſerentes.

Limitatio contrariæ opinionis

Octuageſimumnonum priuilegium.

Repudians debitoris hæreditatem, non tenetur ad onera hæreditaria, adeò ut ne prælegatum quidem ſibi in eodem teſtamento ob id minuatur: ſecus in debitore fiſci, aut eccleſia.

OCTVAGESIMONONO, licet alias hæres inſtitutus, qui hæreditatem repudiat, non teneatur ſoluere onera hæreditaria nec propter id tenetur cedere his quæ ex bonis teſtatoris alio titulo percepit, per text. in authe. vnde etſi parens, C. de inoffi. teſt. ſed nec etiam prælegato, quod per illud teſtamentum ſibi relictum eſt, l. ſi filio pater, & l. ſequent. & l. qui filiabus, §. vlti. D. de leg. 1. per l. miless, §. pro parte, D. de leg. 2. & l. cum reſponſo, C. de lega. tamen ſicuti repudians hæreditatem debitoris fiſci propter onera fiſcalia hæreditatis, tenetur nihilominus aut ea onera, & tributa fiſcalia ſoluere, aut cedere his omnibus quæ ab ipſo debitore quocunque titulo ade

Repudians hæreditatem debitoris.

Eidem prælegatum in eodem teſtamento.

Repudians hæreditatem debitoris fiſci.

ctus eſt,tex.eſt not.in l.hæredes,C.de omni agro de ſer. lib.11. ſecundum Bar.(ſi is eſt)& Ang. ibi, qui illum tex. ad hoc dicunt ſing. ita etiam repudians hæreditatem debitoris piæ cauſę propter decimas,quę dicuntur tributa animarum egentium,c.tua nobis, de deci.& cap.decimę, 16.q.1.fiſcus enim,& eccleſia pariter procedunt,l.vlt. C. de ſacroſ.eccl.& §.ſancimus,iuncta glo.in authe.de non alie.Et ideo videtur argumentum de fiſco ad eccleſiam, ſeu piam cauſam firmum,ſecundum gl.in l.ſi procurator §.vlt.D.de iure fiſc.& in l.vnica,C.de ſen.aduer. fiſc.lat. retract.lib.10.cum ſimilib. de hoc ſpeciali loquens Roma.in. 15.|ſpeciali inter contractus dicit eſſe mirabile, & pulcherimum,niſi id deſtrueret tex.in c.fraternitas, 10. q.4.Tum hoc nuncupatim ſequitur Iaſon in l. qui filiabus,§.vlt.circa medium.ff.de leg.1. nulla mentione facta c.fraternitas;& etiã in d.l.filio,col.2.adde tamen unũ caſum,vbi dicit ſingul.

Decimæ tributa animarum egentium.

Fiſcus et eccleſia æquiparantur.

Argumentum de fiſco ad eccleſiam.

Nonageſimum priuilegium.

Legatum annuum perpetuo relictum eccleſiæ, non reſtringitur ad ſpatium centum annorum: in alij uerò ſecus.

Nonagesimo, licet alias legatum annum factum in perpetuum debeat reſtringi, vt intelligatur ſolũ ad centum annos,vt ſing.voluit Bart.in l.annua,§. Attia. ff.de annu.leg.cum multis concordan.per Alexan.conſi. 60.omiſſo multiloquio,per totum, lib.1.Fallit tamen ubi huiuſmodi legatum eſſet relictũ eccleſiæ, aut piæ cauſæ, quia non finiretur tempore centum annorum,ſed, & perpetuo poſtea duraret, vt voluit Iaſon in l. in annalibus, col.2.C.de lega.& in l.videamus,§.deferre.col.2.ff.de lit.iur.& in l.2.in prin.in primo not.ff.ſol. mat.

Legatum annuũ perpetuum.

Legatum annuũ perpetuò eccleſiæ relictũ quando finiatur.

Contrarium tamen tenuit Bar. qui dicit illud,quod dictum eſt, procedere etiam in eccleſia, in l.ſi vſusfructus municipibus,ad fin.ff.de vſufruct.lega.& Alexand.in dicta l.2.in princ. etiam in primo nota. ff. ſoluto matrimo.

Contrariæ ſententiæ autores.

vbi

vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,& obtinuiſſe,licet alii cõſuluiſſent contrarium. Et eſt eius ſententia nũc de eo quod ſupra citauimus,videlicet conſi.60.lib.i.vbi cũ omnino videas,& in hanc quoque ſententia fuit Philip. Decius conſil.378.viſo motiuo,ante finem. Tu autem aduerte quòd Iaſon in prædictis locis videtur non ſolum id quod diximus tenere in eccleſia,ſed & in aliis quoque faciens differentiam inter annuũ legatum perpetuum, & annuum legatum uſumfructum etiam perpetuum, vt illud non finiatur centum annis,hic finiatur, de quo etiam poteris videre per Soci.in repetitio.§.vlt.l.3.col.8.verſicu. & ex his ego infero, D.ad leg.Falcid.

Annuus legatus uſuſfructus in perpetuum.

Nonageſimum primum priuilegium.

Legatum annuum relictum pro loco,etiam diruto loco debetur, ſecus in collegio.

Legatũ annuum relictum collegio finitur collegio diſſoluto. Secus in legato relicto pro loco.

NONAGESIMOPRIMO, proxime accedit, quòd licet alias legatum annuũ factum alicui collegio tãdiu ſolum duret,quandiu,& ipſum collegium,& ipſo collegio diſſoluto,aut deſtructo finitur legatũ,per text.in l.patet.§. Tuſculanus.D.de leg.3.& voluit glo.in l.annua.§. Attia. in fi. D.de annuis leg.fallit tamen vbi huiuſmodi legatum eſſet relictũ pro loco,vt voluit Bart.in d.§.Tuſculanus,cuius verba,& ſententiam reaſſumpſit Petr. Anch.in cle.2. de religio.domib.& conſi.197.ſubtiliter,& id plenũ, col. vlt.idq; eſt quod pulchre voluit Bal.in l.hæreditas, in vl. q. D.de heredib.inſtit.quod relinquitur Deo immortali. Ideo legatum factum monaſterio,durat, licet deſtruatur monaſterium,& pro eo capiet eccleſia Romana, quæ repræſenta Deum vbique,quod,& idẽ dicit in l.poſt mortẽ col.pen.verſic.ſed pone, teſtator inſtituit vxorem.C.de fideicom.& pene idem voluit ipſe Bal.conſi.457.viſo teſtamento Ioan.lib.2.de quo late per Felynum in ca. cum dilecta. col.pen.& vltima,de reſcriptis.

Nonageſimumſecundum priuilegium.

Ardor liciti amoris,et piæ cauſæ fauor habent uim clauſulæ codicillaris.

Fauor piæ cauſæ.

NONAGESIMOSECVNDO, fauor piæ cauſæ habet vim clauſulæ codicillaris, ut ſingu. uoluit Catel. Cotta, uir omni laudis genere dignus(uix enim illum abſque hono ris titulo poſſum nominare) in ſuo memorali, cuius initiũ eſt,amor licitus.in fi.ubi poſteaquã illic in prin·ſcrip ſit amorẽ licitũ habere uim clauſulæ codicillaris,de quo & nos late ſcripſimus in tractatu noſtro,qui eſt de cauſis minuẽdæ pœnæ,c.ult.22.tandẽ in fi.dicit,& hoc ampliari,ut procedat etiã fauore piæ cauſæ, propter dilectionẽ animæ,quæ cunctis eſt præponẽda,per l.ſancimus.C.de ſacroſ.eccl.Quo etiã argumẽto de perſona dilecta,ad animã,uel piã cauſam utitur Ioan. Bapt. Cacia. in repetit.l. precibus,in char.5.in prima concluſione.C.de impuber. & aliis ſubſtitut.& hoc ante Catel. uoluit Corneus, quẽ is minime citat,conſ.307.uidetur prima facie dicendum, colum.5.uerſi.& ſi quis uellet, lib.3. dicens in multo tenere in l.eam quam in ſeq.uerſi.C. de fideicom.

Amor licitus.

Contrariũ prioribus.

Nam eſt animaduertendum quòd cõtra hanc deciſionem eſt text.in l.ſi iure.C.de teſtamen.manu.ubi ſi teſtamentum iure nõ ſubſtitit,non debentur libertates in eo relictæ,niſi eſſet adiecta clauſula codicillaris. Fauor ergo libertatis,quæ pia cauſa eſt,ut ſæpe diximus,& dicemus poſtea latius, non habet uim clauſulæ codicillaris. Niſi,ut dicit gloſſ.ibi,in aliquibus perſonis,per l.in teſtamento.D.de fideicommiſ.liber ſcilicet propter magnam earum perſonarũ dilectionem, ut manifeſte declarat ille tex.in uerbo,quam pater dilexiſſet,& ponderat glo.ibi, dicens illud eſſe ſpeciale in perſona ſic dilecta, & ita ſol uit cõtrarium d.l.ſi iure.Ex quo facile intelligi poteſt,in ea l.in teſtamento , duplicem fauorem concurrere.ſ.libertatis,& præterea magnæ amicitiæ eius,cui libertas relin-

Reſponſio.

ipſi eccleſiæ, aut ſibi in fauorem eccleſiæ, & valet legatũ, nec ponitur, vt voluerunt Hoſt. Ioan. And. Ant. & recentiores in c. cum inter. per illum tex. de re iudi. Rom. ſingul. 349. tu ſcis quòd ſacerdos. Matheſi. qui hoc dicit ſingu. no. 88. nota ſingulare dictum, & nouiſſime Iaſ. in l. 1. §. huius ſtudii, col. 3. verſi. tertio limita. D. de iuſtit. & iure. Et hoc ſane intelligito, cum res ipſa remanet ipſius eccleſiæ, uel piæ cauſæ, & vſusfructus ſiue vſus prælati eſt. Secus ſi res ipſa legatur clerico, qui ſibi adſcribit ad ſuum omnino commodum, quia licet dicatur quòd ſit huiuſmodi relictum pro anima, tamen non valet, nec excuſatur qui ſibi adſcripſit, vt ſingul. conſuluit Barb. ita limitans dictum Hoſtien. & aliorum, conſil. 58. clementiſſimi Dei Patris, col. 2. verſiculo, etſi quiſpiam diceret. libro ſeptimo.

Modo res maneat apud eccleſiam.

Nonageſimumquartum priuilegium,

Eccleſia ſubſtituta non excluditur hoc conditione a teſtatore facta, ſi ſine liberis decedat, exiſtentibus filijs naturalibus etiam legitimatis ab imperatore.

NONAGESIMOQVARTO, licet ſubſtituto a teſtatore facta ſub ea conditione, ſi abſque liberis decideret, euaneſcit relictis etiam naturalibus liberis, per l. ex facto. §. ſi quis rogatus, le. 1. & ibi Bar. Ange. Imol. Alex. & alii, D. ad Trebellia. & l. cum pater. §. dulciſſimis, & l. Lucius. §. vlti. D. de lega. 2. & uoluit glo. in cap. in præſentia, in gl. 1. & ibi docto. de probat. cum concord. ibi adductis per Recentiores, fallit tamẽ, ſi eccleſia eſſet ſubſtituta, quia tunc non excluderetur exiſtentibus filiis naturalibus etiam legitimatis ab Imperatore, propter dignitatem eccleſiæ, ita nominatim voluit Bal. in d. c. in præſentia, col. penul. verſi. vnum addo. quod dictum ſequitur ibi Fely. qui hoc dicit ſingul. col. 9. verſic. fallit primo, & Philip. Decius colum. 15. verſicu. ſexto.

Conditio, ſi ſine liberis decedat, non cõprehẽdit filios naturales.

Secus eccleſia ſubſtituta.

Tamen contrarium tenet Alexan. in dicto §. ſi quis rogatus,

Contrarium aſſerentes.

gatus.colum.5.uerſicu.ſexto fallit,poſtquã retulit illud dictum Baldi pro ſingu. dixitq; a nemine ſe reperiſſe re probatum, dicit tamen ſe putare non eſſe uerum Nam licet hoc caſu ſit attendenda d gnitas teſtatoris,ut dicit ibi textus in fine,tamen non reperitur, quòd attendatur dignitas ſubſtituti. Sed huic obiectioni reſpõdet Decius habens hoc caſu rationem qualitatis non ſolum teſtatorum,ſed & inſtituit,ſecundum gloſ. Angel. Imol.& tandem Alexand.in dicto §.ſi quis rogatus gloſſ.& Salyce. in l.generaliter.§. cum autem.C.de inſtitutio.& ſubſtitutio. ergo & pariter ſubſtituti, & in eccleſia ſubſtituta agitur de ſalute animæ teſtatoris.et cum anima ſit omnibus rebus anteponenda,per dictam l.ſancimus.conſentaneum eſt,mentem teſtatoris fuiſſe,prout Baldus dicit, et cum res (inquit) dubia uideatur,in fauorem eccleſiæ eit iudicandum,l.ſunt perſonæ. D.de religioſis et ſumptibus funerum hæc Decius. Tu autem hic omnino uide quæ diximus ſupra in decimoſexto priuilegio, quod longe ab hoc diuerſum eſt,illud enim loquitur de conditione intellecta a lege, hoc de conditione expreſſe appoſita ab homine.

Reſponſio ad obiecta.

Re dubia in fauore eccleſiæ iudicandum eſt.

Nonageſimumquintum priuilegium.

Subſtitutio ſub hac conditione facta, ſi inſtitutus decedat ſine liberis, euaneſcit per ingreſſum monaſterij, niſi pia cauſa ſubſtituta ſit.

Nonagesimoqvinto, licet ſubſtitutio facta ſub cõditione,ſi inſtitutus decedat ſine liberis euaneſcat,ſi inſtitutus ipſe ingrediatur monaſterium, tanquam is ſine hærede non uideatur deceſſiſſe, et propterea non ſi locus ſubſtitutionis,ut eſt tex.in cap. in præſentia de probatio. hoc tamen fallit, ſi pia cauſa erat ſubſtitura, per tex.in §.ſed hoc in præſenti.in authent. de ſanctiſs.epiſcop. et in authenti. niſi rogati. C.ad Trebel. quia illinc ſumpta eſt. et ita uoluit glo.ulti.in dicto c.in præſentia

Hoc priuilegiũ eiuſdem eſt argumen. cum ſu... monaſteriũ iniens hæredes habet: aliud in pijs cauſis.

et ibi etiam Anto. Panormita. et Philip. Decius hæc ampliantes ut procedat, etiam ſi locus pius ſubſtitutus nõ æque eſſet pius, ſicuti monaſterium, quod inſtitutus ingreditur. Et Specul. titu. de ſtatu monach. verſic. 25. & in dicta authent. ſimiliter. in 14. ſpeciali inter vltimas volũtates. C. ad legem Falc. vbi dicit ad hoc ſingul. eſſe text. in dicto §. ſed hoc in præſenti, & Alex. conſ. 121. viſo themate, colum. 3. verſi. fortificatur hæc ratio, lib. 1. & conſi. 35. ſuper contentis, col. 3. lib. 3. *Eiuſdem rei ampliatio.*

Nonageſimumſextum priuilegium.

Mora eligendi circa perſonas purgatur uſque ad litis conteſtationem: uerum in pijs cauſis uſque ad tempus quo primum hæres potuit eligere.

Nonageſimoſexto, licet is qui fuit in mora eligendi circa perſonas, poſſit moram purgare, donec petatur legatum, per l. cum quidam. D. de lega. 2. vbi Bartol. colum. vlti. hoc intelligit vſque ad litis conteſtationem, per l. amplius. D. rem ratam haberi. fauore tamen libertatis non poterit moram purgare hæres, qui mox cum potuerit non fecerit huiuſmodi electionem. Tex. eſt loquens in libertate in l. penulti. C. de fideicommiſſ. liber. vbi Bal. extendit ad omnem piam cauſam, dicitque eſſe meliore de iure.

Moræ purgatio circa perſonæ electionem. Litis conteſtatio tempus purgationis moræ in perſona electione. Aliud in libertate.

Nonageſimumſeptimum priuilegium.

Executor teſtamenti ad pias cauſas, etiam impedito, currit annus: niſi qualitas aut magnitudo operis impedimento ſit.

Nonageſimoſeptimo, licet executori teſtamentario impedito non currat annus datus ad exequendũ, per not. per Bart. in l. genero. D. de his qui not. infa. fallit tamen in relictis ad pias cauſas, quia non debet impedimẽ

Executori teſtamentario impedito nõ currit annus.

Impedimentū teſtatoris non debet retardare pias cauſas. Niſi ex difficili operis qualitate pro ueniat.

tum teſtatoris pias cauſas retardare, argument. l. ſi quan do. C. de teſtament. Et ita expreſſe voluit Bald. in l. vlti. §. ſed & ſi quis, col. 4. verſic. pone quod infra annum. C. commu. de leg. ſed hoc intellige, niſi impedimentū proueniat ex operis inimica qualitate, & magnitudine, quia fortaſſe teſtator iuſſit conſtrui monaſterium, quod non poteſt perfici infra annum, quia tunc & poſt annum durat officium, vt voluit Federi. Senen. conſi. 124. alias, 129. quem ſequitur ipſe Bald. in l. id quod pauperibus, col. 3. verſi. venio ad tertium. C. de epiſco. & cleric. vbi ad hoc quædam iura allegat, & idem voluit ipſe Bald. in l. nulli, colum. 2. verſicu. deinde no. C. de epiſcop. & cleric. & Panormit. in cap. nos quidem, col 3. de teſtamen. Et bene facit quod dicit Bald. in l. penulti. colum. 2. verſicu. & dico quod in iſta. C. de donatio.

Nonageſimumoctauum priuilegium.

Diſpoſitio pœnalis facta in fauorem piæ cauſæ ualet, quamuis impediatur libera teſtandi facultas.

Conuentio pœnalis inualida.

NONAGESIMOOCTAVO, licet non valeat conuētio pœnalis, per quam aufertur libera teſtandi facultas, per l. ſtipulatio hoc modo concepta. D. de uerbo. obliga. ubi per hoc dicit Bart. & poſt eum Paulus Caſtren. Alexand. & recentiores, quòd ſi teſtator dicat, inſtituo Titium, & ſi contingat me mutare teſtamentum, dono eidē omnia bona mea, non uidetur huiuſmodi pœnalis diſpoſitio tā quam facta in pœnam mutationis teſtamenti, ad auferē dum liberam teſtandi facultatem. Id quod, etiam uoluit, & quidē latius, idem Bar. in l. ſi quis teſtamento. D. de lega. 3. cum concordan. adductis per recentiores in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, & per Alex. conſi. 25. viſo teſtamento, colum. penulti. & ulti. lib. 3. fallit tamen ubi talis diſpoſitio eſſet facta in fauorem piæ cauſæ. Quod & ſi poſt lōgam diſpoſitionem in deciſum relinquerit Bal. in c. 2. titu. de feud. dat. in uic. leg. communi. hoc tamen

Exemplū pœnalis conuentionis.

Conuentio pœna lis in fauore pia cauſa.

aſſeueranter affirmat Iaſon in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, col. 3. verſi. circa iſtam quæſtionem, & motus quibuſdam ſimilibus quæ poſtea his, ſubiiciam, & ea iam ſæpius dicta ratione, quòd in dubijs tenenda eſt opinio, quæ fauet piæ cauſæ, vt etiā poſtea dicemus. Sed & hoc in propriis terminis tenuit Bal. ipſe, quem Iaſon non allegat, in c. in præſentia, col. penul. verſi. ex hoc pono talem concluſionem. de probatio. *In dubijs opinio quæ fauet piæ cauſæ, ſeruāda.*

Nonageſimumnonum priuilegium.

Res hoſtium piæ cauſæ legata, aut donata ſub conditione: ſi in noſtram peruenerit poteſtatem, indiſtinctè debetur.

Nonagesimonono, licet dubium ſit, an quod hoſtiū eſt, poſſit legari, vel donari ſub conditione, ſi noſtrum eſſe cœperit. Nam quòd poſsit, tenent Barto. & alii. in l. id quod apud hoſtes. D. de lega. i. & idem Barto. in l. liber homo. la i. D. de verbo. obliga. Contrarium autem tenet Ang. ibi, tamen prior opinio haud dubie procedit, cum legatur, aut donatur piæ cauſæ, per textum loquentem in libertate, in l. generaliter. §. hoſtium D. de fideicommiſſ. libert. & alium textum loquentem in hoſpitali, in c. abbate ſane, & de re iudi. lib. 6. quem ita expendit Iaſon in d. l. id quod apud hoſtes, colum. penulti. *An res hoſtium poſsit legari ſub conditione, ſi noſtra eſſe cœperit.* *Quid in pijs cauſis.*

Centeſimum Priuilegium.

Donatio omnium bonorum tam preſentium quàm futurum facta piæ cauſæ, non eſt cōtra bonos mores, nec impeditur, modo donationis effectus principaliter dirigatur in piam cauſam.

Centesimo, licet non valeat donatio omniū bonorū præſentium, & futurorum, valet tamē ſi fiat piæ cauſæ, vt voluit Barr. ſubdubius tamen, in d. l. vlti. colu. vlti. & ibi Fulgo. & Iaſon colum. penul. C. de pact. Bald. in authen. ſi qua mulier, colum. vlti. verſicu. ſexto not. & iterum in *De bonorum. Niſi fiat piæ cauſa.*

authent.ingreſſi.colum.iiij.C. de ſacroſanct.eccleſ.& in l.i.in lectu.antiqua.D.pro ſocio.& dicto.cap.in præſentia,colum. penulti.uerſicul.pone offero monaſterio, & ibi etiam Panormi.in quinto not.vbi hoc reputat ſing. Fely.colu.4.Decius qui hanc dicit eſſe communem opinionem,colum.etiam 4.in 7.not.de probatio.Panormit. in c.vlti.in primo nota.de ſucceſſ.ab inteſta.& vbi & hoc facit ſingul.& in c.ii.de conceſſ.præbend.& in c.vt priuilegia.de priuileg.& conſi.cii.circa perſonarum & bonorum oblationes, colum.ii.lib.ii. vbi dicit ita conſuluiſſe Cardin.& Florent.& Maria.in tractatu oblationum, in decimo libello,in i.q. Alex.conſi.lii.in cauſa & lite, col. 3.verſic.ſecundo,quia etiam ſi dictum,lib.6.Bened.Capra conſ.147.in nomine Domini, cum vt præſupponitur colum.ii.in fine,& Iaſon in dicta l.ſtipulatio hoc modo concepta colum.3.verſic.circa i[illegible]am quæſtionem.D.de verbo obligatio.

[illegible]ationes huius [illegible]pinionis. Moueatur ii per textum in l.iubemus nulli.in princip. ibi, patrimonium ſuũ partemve certã patrimonii. Item *[illegible]oteſt qui dona[illegible] [illegible]e ſe et ſua eccle[illegible] ſia.* quia poteſt quis pio loco ſe & ſua donare,vt in authen. ingreſſi.& authenti. ſi qua mulier. C.de ſacroſ.eccle. & d.c.in præſentia,de probatio.& c.ſi qua.& c.quia ingredientibus.xix.q.vlt.Et id procedit, etiam ſi non efficia- *Et ſi nõ fiat mo[illegible] [illegible]achus.* tur monachus,per textum in d.c.ult.iuncta glo.i.& voluit glo.in c.ut lex continentiæ,in verbo,profeſſi.xxvii. q.i.ergo.multo fortius poterit donare ſua ſine ſe, per c. *Volũtaria pau[illegible] [illegible] propter* cui licet.de regu.iur.lib.6. Præterea volũtaria paupertas propter Deum etiam ſtatu ſeculari non mutato,non eſt a iure reprobatã, imo ab ipſo Chriſto Saluatore & magiſtro noſtro multum cõmendata,dum dicit Mar.& Lucæ xii.Si vis perfectus eſſe, vade & uẽde omnia quæ habes,& da pauperibus,& ſequere me,& alibi, Qui nõ renuntiauerit omnib.quæ poſsidet,non poterit eſſe meus diſcipulus. Hinc olim in eccleſia primitiua tẽpore Apoſtolorum omnes conuerſi ad fidem Chriſtianã,ſiue clerici,ſiue laici, vendebant omnia, & ponebant ante pedes Appſtolorum,vt not.glo.in ſumma, xii.q.i.& eſt textus

ibi,

ibi,in c.ii. Porro quicquid donatur eccleſiæ,dicitur Deo conſecrari,& ad diuinos uſus deputari,c.nulli liceat.xii. q.ii.& c.mancipis.& c.ſequen.de rerũ permuta. Nec ergo debet talis donatio improbari, cũ omnia Dei ſint. c. tua.de deci.& ſic talia bona donata redeunt ad ſuã nãm.

Quicquid donatur eccleſiæ, cenſetur Deo conſecrari.

Contrarium tamen tenuit Ang.conſi.clxx.verſic.præ dictis inſtrumentis,colum. v verſic.& ex prædictis infero,& iterum cõſ.ccclxv.quædã domina retulit,& in ſua diſputatione.inci.in refulgenti palatio,& Petrus Anchara.conſi.ccxxxi.de primo dubio, & Pano.ſibi contrarius conſ.xlviii. Auguſtinus,colu.vlt.lib.ii.Roma.in dicta authent.ſimiliter,in ii.ſpeciali,circa contrarius, & in dicta l.ſtipulatio hoc modo concepta,colum.xxii & ibi quoq; Alexand.qui hanc partem ſequi videtur,colum. antepe. verſicu.quæro vtrum donatio.

Contrariæ opinionis authores.

Horum præcipua ratio eſt,quia per huiuſmodi donationem aufertur libera teſtãdi uoluntas,& ita eſt turpis, & contra bonos mores. Ideo in eccleſia multo minus debet valere quàm in aliis,cum eccleſiã ſit cultrix iuſtitiæ. c.i. §. i. titu. de alie.feud. & actus turpis in eccleſiaſtico magis deteſtatur §.cogitandum in authent. de monach. Nec obſtat(inquiũt)textus in d.l.iubemus nulli. quia loquitur in donatione ſimplici omnium bonorum,quo caſu veniunt tãtũ præſentia,& non futura.l.ſi ita D. de auro & argen.lega.Nec etiã obſtat dictum,quòd quis põt dedicare ſe & ſua,quia ideo illud eſt, quia bona veniunt in conſequentiam perſonæ quia eo ipſo ꝙ quis dedicat perſonã ſuã monaſterio,bona confeſtim veniunt,etiã ſi de illis nulla fuerit facta mentio,per iura ſupra allegata. Et multa veniunt in conſequentiã, quæ principaliter fieri non poſſent.l.quædam.D.de acquiren. rerũ dominio. l.in medicis.D de contrahen.emptio.& not.gl.in c.querelam.de ſimo.cum ſimilib. Et hinc, videmus quòd licet minor uigintiquinque annis habens curatorem non poſſit alienare bona immobilia ſiue decreto iudicis.l. magis puto.§.nõ paſſim D.de rebus eorũ qui ſub tut.l.lex quæ tutores.C.de adminiſtratio.tuto.tamẽ ingrediendo mo

Ratione eorũdẽ
Donatio omniũ bonorum eſt contra bonos mores
Eccleſia cultrix iuſtitiæ.
Actus turpis in eccleſiaſtico maxime deteſtandus.
Reſponſio ad obiecta.
Bona ueniũt in conſequẽtiã perſonæ.
Multa ueniunt per conſequẽtiã quæ principaliter fieri nõ poſſunt.
Minor uigintiquinque annis non poteſt alienare immobilia ſine decreto iudicis.

Niſi per cõſequẽ tiam ingrediẽdo monaſterium. naſterium in conſequentiam ſuę perſonæ omnia ſua bona dedicat, etiam citra decretum iudicis, vt voluit Cyn. in dicta authent. ingreſſi. & Cano. in dicto cap. in præſentia, vbi eſt bonus textus.

Refutatio contrariæ opinionis. *Aliter iudicantur boni mores de iure ciuili, quàm de iure Canonico.* Sed ad iſta reſpondet, qui priorem ſententiam ſequitur. Primũ quòd licet in reſpecto iure Ciuili dicatur huiuſmodi donatio eſſe contra bonos mores, non tamẽ inſpecto iure Canonico quia aliter iudicantur boni mores ſecundum ius Ciuile, aliter ſecundum jus Canonicum vt declarat Baldus de huiuſmodi aut ſimilibus pactis in l. pactum dotali xxix. quæſtio. C. de collatio. & Imol in cap. cum contingat, colum. xviii. de iureiuran. & bene facit text. in. c. ii. de pact. lib. vi. & in cap. licet, de iureiurando eodem lib. vi. ex quibus liquide apparet quædam eſſe de *Quedã de iure Ciuili in probata, quæ nõ ſunt iure Canonico.* iure Ciuili reprobata, quia ſunt contra bonos mores, nõ tamen de iure Canonico. Ex quo etiã fit, vt de iure Canonico valeat iuramentum de non mutando teſtamento *Iuramentum de non mutando teſtamento ualet de iure Canonico.* licet tollat libertatem teſtãdi, vt per Ioan. And in regu. quod ſemel. de regul. iur. lib. vi. Imol. in dicto c. cum contingat, & in dicto c. dilecto in. i. char. de præbend. & Saly. in l. ſancimus. C. de teſtament. cum ſimilibus. Quod perſpicue nobis demõſtrat, Canones nihil curare de huiuſmodi moribus, alias enim tale iuramentum nõ eſſet obli- *Reſponſio ad d. l. Iubemus.* gatorium, c. non eſt obligatorium de regul. iur. lib. vi. Ad reſponſum quod datum ad dictam l. iubemus, dicunt non *Patrimoniũ eſt nomen uniuerſale.* poſſe intelligi de bonis præſentibus tantum, quia patrimonium, de quo ea lex loquitur, eſt nomen vniuerſale, ſicuti vniuerſitas, & peculium l. ſi peculium, D. de pecul. & l. nam quod. §. vltimo. D. ad Trebellia. & propterea etiam futura comprehendit. Præterea niſi ille tex. de futuris etiam intelligeretur, nihil ſpecialitatis pro eccleſia introduceret, & ideo eſſet ſuperfluus.

Confirmato contrariæ opinionis. *Reſponſio ad obiecta.* Aduerte quòd ad dictam l. iubemus, quæ præcipuum eſt fundamentum primæ partis, & ad reſponſiones quas proxime attulimus ad ſolutionem aduerſariorum, facile reſpõderi poſſet, & quidem multis modis. Primum, quia ſub nomine Patrimonii, non veniunt omnia nam actiones

nes

es non concluduntur, l. cū pupillus. ibi, non ſolum quæ habet in patrimonio, ſed etiā quæ in nominibus ſunt. D. rem pupil. ſal. fore. & iure in contrarium allegata procedūt in ultima uoluntatē. Itē textus ille non loquitur ſimpliciter de patrimonio, ſed cum adiectione, ſcilicet, quod eſt in bonis, dū dicitur, patrimoniuū ſuum, certamve partē patrimoni in fundis, prædijs, ſeu domibus, &c. & ſic ponitur ibi patrimoniū, pro bonis extantibus. Præterea poteſt dici quòd id quod dicit de patrimonio, refertur ad id quod ſupra dixerat. Sed quocunque ſe modo res habeat, nō poteſt omnino patrimonium, ſi capiatur pro hæreditate, referri ad donationem: quia contractu nō datur hæreditas. l. hæreditas. C. de pac. conuen. Denique ſi bene cōſideretur ille tex. nihil, aut parum ad hanc rē facit, de qua differimus. Non. n. ibi quæritur, nec dubitatur de donatione facta eccleſiæ: ſed illud ibi principaliter ſtatuitur, nullo modo bona eccleſiarū alienari poſſe. Vult enim ea lex acquiſitionē factā eccleſiæ de patrimonio toto, vel de eius parte, per vltimā voluntatē, donationē inter uiuos, aut alias quocūque titulo, incōcuſſam eſſe, & ſine ulla diminutione cōſeruari. Quæ verba, inconcuſſa ſint, & ſine diminutione, reſpiciunt reſolutionē cōtractus, & præſupponunt donationē validā præceſſiſſe, & ibi alienatio prohibetur ad hoc vt res conſeruetur ſecundū uoluntatē illorū, qui eccleſiæ donauerunt. Igitur per illum textū dici non poteſt valere donationē factam eccleſiæ, eo caſu, quo non valeret facta priuato, quia ibi de hoc agitur, ſed præſupponitur, quod erat facta donatio valida, quod eſt intelligendum prout iura diſponunt.

Actiones nō cōtinētur appellatione patrimonij.

Contractu non datur hæreditas.

Intellectus d. l. iubemus.

Tamē quia prima opinio eſt communior, & fauet piæ cauſæ, eam ſequor, & ſequendam eſſe cenſeo: cum ea tamē limitatione, vt procedat, cū donationis effectus principaliter dirigitur in piā cauſam, quia fit eccleſiæ, vel piç cauſç, ſecus ſi principalis effectus dirigitur in priuatum, tamen in quandam conſequētiā cedit cōmodo piæ cauſæ. Verbi gratia, ſi quis donaret Titio omnia bona ſua præſentia, & futura, cū eo onere, vt teneatur facere eleemoſynas,

Author adhæret priori opinioni.

Modo principalis effectus dirigatur in piam cauſam.

moſynas,tunc enim non ualet,ut uoluit Panormit.dicto conſilio xlviii.col.ult.uerſicu. non obſtat ſecundum.lib. ſecundo.

Centeſimumprimum Priuilegium.

Quamuis donatio inter contractus bonæ fidei non annumeretur fauore piæ cauſæ latiſsime interpretanda eſt.

donatio ultra naturam contractus non extenditur.

Niſi ad pias cauſas.

CENTESIMOPRIMO, licet alias donatio ſit, ſtricti iuris nec ultra naturam uerborum extendatur,ut dicit Bal.conſi.I.in primis uidendum eſt, poſt medium, lib.4.per l.quicquid aſtringendæ,D.de uerb.ob.& Paul. Caſt.conſ.cccxlvii.quia circa,col.ult. lib.1.& eſt bonus tex.in l.eum qui,D.de donatio.tamen fauore piæ cauſæ latiſsima interpretatio fieri debet,ut cõſil.Bal.cvii.quod iſta donatio,ante fin.lib.2.per tex.in l.locus, in princip. D.de uſufruct.& l.ſunt perſonæ, D.de relig.& ſumptu. funer.& in §.illud,in authenti.conſtituit.quę de dignitatibus.

Centeſimumſecundum priuilegium.

Res alienari prohibita poteſt nihilominus in piam cauſam alienari.

Res ſubiecta reſtitutioni nõ poteſt alienari. niſi in piã cau...

CENTESIMOSECVNDO, res ſubiecta reſtitutioni, & quæ ob id alienari non poteſt,per authen.res quæ,C.cõmun.de leg.poteſt tamen in piam cauſam alienari, ut uoluit Angelus in l.quidam ita teſtamento,§.ultimo,D.ad Trebellianum,ubi dicit, quòd illa auth. èxcipiens caſũ dotis,habet locum in quacunque pia cauſa. Id quod pleriqueextendunt,ſi ea res ſit reſtituenda eccleſiæ,aut alteri piæ cauſæ.Ita uoluit Baldus in dicta authen.res quæ col.1.et ibi etiam Corneus,colu.ii.& Iaſon colu.9.uerſic. duodecimo extende, & Roma.conſi.ccxcvii. circa id de quo quęritur,an res.

Centeſimum-

Centeſimumtertium Priuilegium.

Pro redemptione captiuorum, aut alia pietatis cauſa, res eccleſiæ alienantur.

CENTESIMOTERTIO, licet res eccleſiæ alienari non poſſint, vt per totum tit. de rebus eccl. non alie. poſſunt tamen in cauſam pietatis, vt pro redẽptione captiuorum, vel eleemoſyna pauperum, per textum in c. aurum. 12. q. 2. per quem ita dicit Bald. conſil. 368 factum tale eſt ſuper quo, uerſicu. ſecundus caſus lib. 3.

Res eccleſiæ non alienantur. Niſi in cauſam pietatis.

Centeſimumquartum priuilegium.

Feudum de iure Canonico in piam cauſam poteſt alienari: ſecus de iure Feudorum.

CENTESIMOQVARTO, licet feudum regulariter alienari, aut legari non poſſit, vt per totum titul. de prohi. feu. alien. ac nec pro anima quidem ſecundum cõſtitutiones feudorum, c. j. §. donare, titu. qual olim. pot. feud. alien. tamen hoc non procedit de iure Canonico, ſecundum Hoſtien. qui ita tenet per quindecim argumẽta, & rationes in ſumma titu. de immuni. eccl. §. in quantum, verſi. ſed nec illa, id quod dicit fin. & perpetuo menti tenendum Roma. ſingul. 529. tu ſcis quod uaſallus, ubi hoc dicit ſe neſciuiſſe, cum repeteret authent. ſimiliter, C. ad legem Falcid. Sed, & hoc idem tenet Specul. tit. de feud. §. j. uerſic. 19. & Anto. in cap. ult. de immunita. eccle. Cald. ti. de feud. conſi. 10. an feudatarius, & ipſe Rom cõſil. 199. præſens ſtatuti particula, in fin. Sed tu ſuper hoc uide Fely. in c. inter dilectos, col. 8. uerſi. in glo. in uerbo, conferebat, de fide inſtru.

Feudum regulariter non poteſt alienari. Ne pro anima quidem. Aliud de iure Canonico.

Centeſimumquintum priuilegium.

Contra bonos mores eſt pactum de hæreditate uiuentis. Quod an in milite et pijs cauſis obtineat, hic diſputatur.

CENTESIMOQVINTO, licet alias non ualet pactum de ſuccedendo, per text. in d. l. ult. C. de pact. tamen cum

Pactum de ſuccedendo inualidum.

Secus inter milites.
Et in pijs cauſis.
Argumentum de militibus ad pias cauſas.

inter milites valeat, per l.licet inter priuatos, C. eodem tit.valebit etiam fauore piæ cauſæ, valet enim argumētū de uno ad alterum, vt per glo.in l.ſi vt proponis.C.de rei uendic.& in c.apoſtolicos.12.q. 2. Et ita in ſpecie tenet Bald.in d.l.vlt.col.penul.verſi. venio ad ſecundam.C.de pact.& idem Alex.in l.pactū.col.2.verſ.tertio fallit.C.de pact.& conſi.152.in cauſa,& lite,col.3.verſic.ſubdo etiā, lib.6.& Soci.conſi.49.viſo teſtamento mandati,colum.1. verſi.pro hoc adduco lib.4.Calca.conſi.13.pro parte negatiua,col.3.verſic.5.& idem Barb.conſi.42. clementiſſimum Deum,col.4.lib.1.Iaſon in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta,col.3.D. de verb. obl.& Fely.in cap.in præſentia,colum.22.in 4.q.de proba.& Geor. Nat.repetit. cap. quamuis.de pact.lib.6.

Contrarium aſſerentes.

Non ualet argumentū de milite ad paganum teſtantem ad pias cauſas.

Contrarium tamen voluit Baldus ſibi contrarius in l.i. in lectu.colum.vlti.verſicu.iuxta hoc quæro. C.de ſacro ſan.eccle.vbi dicit expreſſe per dictam l.licet inter priuatos, quòd non habeat locum in pia cauſa. Nam non eſt bonum argumentum de milite ad paganum teſtantem ad pias cauſas,nullo enim iure probatur iſta æquiparatio ſeu ſimilitudo,ideo debemus ſtare regulæ,vt not.in l.omnis diffinitio.D.de regul.iur.& facit quod not.in l.teſtamento domini, D. de hæredib. inſtituen. Nam in milite propter publicam vtilitatem, ſunt ſpecialiter ſtatuta quæ non ſunt trahenda ad conſequentiam in non militem. Et hanc partem ſequitur Roma. nulla Bald. in dicta l.i.mentione facta in repetitio. dictæ authenti. ſimiliter, in 7. ſpeciali inter contractus. C. ad legem Falcid. hanc quoque rationem adducens, quia non ualet huiuſmodi pactum factum a patre filio, per dictam l. pactum quod dotali. C. de pact. Ergo multo minus videtur factum piæ cauſæ, multo enim magis fauetur filio, quantum ad legitimam,quàm piæ cauſæ,per not. in l.ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cleric. cum ſimi. Nec obſtat(inquit)d.l.licet inter priuatos,quia ibi dicitur valere inter commilitones pactum de ſuccedēdo ſibi inuicem,quod quidem pactū nō poteſt cadere inter priuatom

...ualet pa... de ſuccedē... patrem ...t filium. ...agis fauetur fi...o quantum ad ...gitimā, quàm ...æ cauſæ.

natum & eccleſiam,cum eccleſia nunquam moriatur,nec propterea poſſit habere hæredem,ca.libertos. 12. quæſt. 2.& cap.ſi gratioſe.de reſcrip.lib. 7.nec ibi agitur de pacto ſimplici, vt alter alteri tantum ſuccedat de quo nunc agimus.Et in hanc quoque partem videtur inclinare Soci.in d.l.pactum quod dotali.C.de pact. vbi mouetur his rationibus quòd tale pactum videtur etiã lege Canonica ſe improbatum tanquam contra bonos mores,per c.de teſtanda,& c.ne captandæ,de conceſſ.præbend.lib.6. diſpoſitiones autem ad pias cauſas ligantur lege Canonica c.relatum.de teſtam.& hoc confirmat,quia iuramentum quod dicitur eſſe quid ſpirituale, omnino eximitur a iuriſdictione legis Ciuilis.vt traditur in c.cum ſit generale. de foro competen.& tamen iuramentnm appoſitum ſuper tali pacto non debet ſeruari tanquam contra bonos mores,per c. non eſt obligatorium.de regul.iur.lib.6.& tenēt Bar.& communiter omnes in d.l.pactum. Item milites non ligantur lege Ciuili in dubio.l.i. D. de teſtam. milit.& tamen inter eos non valet illud pactum,niſi ſit reciprocum,per dictam l.licet inter priuatos. Sed & in hãc ſententiam inclinat Socin.in d.l.licet inter priuatos, colum.i.in quarto notab.ea ratione,quod ea lex non poſſit extendi ad eccleſiam,cũ loquatur quando perſona diſponens erat actiue priuilegiata, quia miles, eſt quæ perſona,in quã diſponitur, priuilegiata, quia eſt aliter miles, quod nõ eſt in hoc caſu,quia licet eccleſia,in quã diſponitur,ſit priuilegiata,nõ tamē is qui diſponit.Sed tu omnino vide Philipphum Decium ibi,in tertio notab.

Eccleſia nunquam moritur.

Pactum de ſuccedendo etiam in pijs cauſis iure Canonico reprobatum.

Diſpoſitiones ad pias cauſas ligãtur lege Canonica.

Etiam iuramentum.

Iuramentum appoſitũ ſuper pacto de ſuccedendo non eſt obligatorium.

Milites non ligãtur lege Ciuili in dubio.

Pactum de ſuccedendo non ualet inter milites, niſi ſit reciprocum.

Centeſimumſextum priuilegium.

Sola appellatio hæredis etiam in contractu, uel alio actu inter uiuos, habet uim diſpoſitionis ad pias cauſas.

CENTESIMOSEXTO, licet alias hæreditas non poſſit alteri dari per contractum inter viuos, l. hæreditas

Contractu non datũr hæreditas

Niſi pia cauſa letur:

tas. C. de pact. conuent. tamen non ſolū dari poteſt piæ cauſæ, ſed & ſi quis in contractu, vel in alio actu inter viuos appellet hæredem piam cauſam, cenſetur illam facere hæredem, & in ipſam ſupremum contuliſſe iudicium per huiuſmodi appellationem, Ita voluit Barto. in l. tale pactum §. vlti. & ibi Bald. in lectu. antiqua, & Alexand. & Iaſon colum. 2. & 3. De pactis, per illum textum, & in cap. vlti. de ſucceſſ. ab inteſta. Alexa. in dicta l. licet inter priuatos, & l. pactum dotali. C. de collatio. & dicto conſil. 152. coi. 3. verſicu. ſubdo etiam, li. 6. vbi hoc dicit ſingu. & Barbat. qui hoc reputat ſingul. in repet. l. cum acutiſſimi. col. 38. C. de fideicommiſſ.

Contrarium ſentientes.

Contrarium tenent Angel. Fulgoſ & Paul. Caſtrenſ. in d. l. tale pactum. §. vlti. Angel. in l. Epiſtola, in princip. D. de pact. Roma. in dicta authent. ſimiliter, in ſexto ſpeciali, inter contractus, vbi tamen dicit, quòd dictum Bar. quod dicit ſingul. forte ſeruaretur in practica, licet non ſit uerum, & iterum in vltimo ſpeciali verſicu. ſecundo in quantum. Paul. Caſtren. & Anto. de Butr. Alexand. in dicta l. pactum dotali. C. de collatio. Sed illorum rationibus ſatis reſpondet Iaſon in d. l. tale pactum. §. vlti. quem vide; quanquam is de hoc dubitet in l. licet inter priuatos. col. 2. C. de pact.

Centeſimumſeptimum priuilegium.

In contractu ad pias cauſas transferetur dominium ſine traditione. Ideoq; re prius piæ cauſæ uenditæ præfertur emptori, cui priori tradita fuit. Idem ſi ipſa eccleſia duobus uendiderit.

... traditione non ... ertur dominium. Niſi in contractu ad pias cauſas celebrato.

Centesimoseptimo, licet alias ex contractu non tranſeant dominium ſine traditione, l. traditionibus. C. de pactis. l. ſi ager. D. de rei vendicatio. cum ſimil. fallit tamen in pia cauſa, in quam etiam ex ſolo contractu transfertur dominium ſine traditione, per textum in l. vlti. & ibi late don. C. de ſacroſanc. eccleſ. & in l. i. & ibi gloſſ. & doc. C. de donatio. quæ ſub mod. & not. in c. 2. de conſuetud.

netud.Bald.conſil.86. circa prædicta,libr. 5.& alibi ſæpe. Ex quo illud ſequitur, quòd licet alias re duobus vendita potior ſit cui prioris res tradita eſt, per l. quoties.C.de rei vendic.fallit tamen ſi prius fuerit vēdita piæ cauſæ,quia tunc præfertur alteri emptori, cui fuit prius tradita,vt pote cui iam ex contractu fuit translatum do minium,& ideo ceſſat ratio dictæ l.quoties.ita voluit gl. in d.l.vlt.in verbo.in rem.C.de ſacroſ.eccl.quæ id dicit procedere,etiam ſi fuerit alteri eccleſiæ poſtea vēdita,& prius eidē tradita.& ibi ſequuntur Barto.& alii,& gloſſ. in l.ſiue autem.§.ſi duobus,& ib Bal.& Ang.D.de publi cia.in rē actio.omnes docto in dicta l.quoties. Ioan Andre.& plerique omnes in c.cōtinebatur. de his quæ fiunt a præla.Bald.in authenti.quas actiones.C. de ſacroſanct. eccleſ.

Re duobus uendita, potior eſt, cui priori res tradita eſt.
N ſi prius ſit uēdita piæ cauſæ.
Idem ſi alteri ecclesiæ poſtea ſit uēdita, re prius eidem tradita.

Sed quid quādo eccleſia,vel pia cauſa vendit duobus, & poſteriori emptori prius tradit vter erit potior?Hoſt. & Io.An.in d.c.cōtinebatur,dicunt eum eſſe potiorem, cui prius fuerit uendita,non cui prius tradita,& ſequitur Imo in c.illuſio.in primo notab.de renūtia.& Rom.in d. auth.ſimiliter,in 12.ſpeciali,circa cōtractus,& conſ.293. circa præmiſſam dubii conſultationem.Sed hoc reprehendunt Anto.Cardi.Flo.Petrus Ancha.Imo.ſibi cōtrarius,& Panormi. in dicto c.continebatur. Iaſon in dicta l.vlt.colum.penul.C.de ſacroſan.eccle.& latiſſime in dicta l.quoties,colum.5.verſicu. ſeptimo principaliter,vbi omnium vtrinque rationes,& fundamenta ſigillatim adſcribit.

Quid ſi eccleſia uendit duobus, et poſterioribus tradit.
Potior eſt, cui prius res fuit uendita.
Contrariū aſſerentes.

Centeſimumoctauum priuilegium.

Quicquid calore iracundiæ geritur, irritum eſt; niſi in fauorem piæ cauſæ geſtum ſit.

Centesimo octavo, licet non ualeant obligationes, & contractus facti calore iracundiæ, lege quicquid calore, & ibi Dom. Bartolus, D.de

Cōtractus facti calore iracūdiæ, inualdi.

Niſi facti ſint in fauorem piæ cauſæ.

D.de regul.iur fallit tamen obligatio fieret in fauore piæ cauſæ, per text.notab.in cap. ſunt qui opes, 17.q.4 quam ita ponderat Rom.qui,& ſing:3 10.incip. volo commutare,poſt princ.& Fely.in c.ſi cautio,colu.3.in 2.fallen.de fide inſtrum. & ante vtrunque gloſ.quam neuter allegat,in c.ſi quis iraſcitur,13.q.2. Tu tamen hic omnino vide glo Ioan.And.Ant.& Panormi.in c.dudum, de conuerſ.coniug. & omnino Philip.Dec.in dicta.l.quicquid,D.de reg.iur.& Ioan.in l.pater filium,columi2.D. de inoffi.teſtam.& Diuum Thomam 2.2.q.vltima, articulo vltimo.

Centeſimumnonum priuilegium.

Nulla conſiſtit obligatio ſine cauſa, at in diſpoſitione ad pias cauſas fauor ſupplet uicem cauſæ.

Obligatio ſine cauſa innalida eſt. Etiam promiſsio et confeſsio. Niſi fieret ad pias cauſas.

Centesimonono, licet non ualeat obligatio, promiſſio, ſiue confeſſio ſine cauſa,l.cum de indebito, §.vlt. De probatio.l.2.§.circa, D.de dol.mal.& met.except.fallit tamen vbi fieret in fauorem piæ cauſæ, quia is fauor ſatis eſt pro cauſa,vt not.voluit Panorm. in dicto c.ſi cautio,colum.2.in fi.& ibi poſt eum Fely. col.3. in 2.fallen.de fide inſtrumen. argumen.c. vlti.de ſucceſſ. ab inteſta.

Centeſimumdecimum priuilegium.

Fideiuſſor obligatio eſt ſolennis, et pendet ex uerborum obligatione; niſi in piæ cauſæ fauorem fideiusſio facta ſit.

Fideiuſſor tantum obligatur ex ſtipulatione. Nec ueſtitur ex cohærentia contractus.

Centesimodecimo, licet fideiuſſor non poſſit obligari,niſi ex ſtipulatione,per l.ſtipulationũ aliæ,§.ſatis acceptio,& ibi Dec.de verb.obl.ita ꝙ etiam nõ veſtiatur ex cohærẽtia cõtractus,ſi non interueniat ſtipulatio, vt dicit not.Bal.in ex placito,col.17.C.de re.per.& in l.ſi tibi.

tibi.C.loca.& in l.petens,col.12.C.de pact.idq; etiam de iure Canonico, ſecundum Bal.in c.i.colum.vlti.verſicu. pactum nudum,de pact. limitans textũ iſtum procedere in ſtipulatione.quod etiam dicit ſingul. Iaſon in l.iuriſgentium.§.quinimo.in primo notab.& in 5.fallen.D.de pact. & in l.lecta.col.vlti.D.ſi cer.pe. Tamen non procedit,cum fieret in fauorem piæ;cauſæ, per textum loquẽtem de dote in l. vlti.in verbo, pollicitatione, vbi Bald. not.C.ad Velleia.Roma. Alexan. Franciſ.Are.& Iaſon, qui trahit ad omnem piam cauſam in dicto §.ſatis.acceptio. Idem Roma.in d.authen.ſimiliter in quarto ſpeciali contractuum,& Catel.Cott.qui hoc dicit ſingu.in memor.incip.fideiuſſor nec obligatur.

Etiam de iure Canonico.

Niſi in fauorem piæ cauſæ acceptus ſit.

Fauor dotis.

Extenſio ad omnem piam cauſam.

Centeſimumundecimum priuilegium.

Ex ſimplici et nudo pacto fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio.

Centeſimoundecimo, generalius, licet alias non valet nudum pactum, nec actionem pariat de iure Ciuili, iuribus vulgatiſſimis, fallit tamen fauore piæ cauſæ, per textum loquentem in dote, & ibi Bald. videlicet in l.ad exactionẽ. C. de dotis promiſ. Et ſic voluit in omni pia cauſa.Roma.in dicta authen.ſimiliter,in quarto ſpeciali,inter contractus, & in l.ſi fideiuſſor.§.vlt.D.qui ſatiſd. cog. & Soci.in dicta regu.310. etiam in quarto priuilegio,& Calca.conſi.13.pro parte negatiua,colum.2.verſicu.ſecundo quia fideiuſſor, & Fely.in c.i.colum.6.verſicu.octaua declaratio, de pact. Sed & de hoc eſt bonus tex.in l.ſi quis argentum.§.vlt.C.de donatio.vbi & hoc not.Bald.qui ad hoc quoq; allegat l. ſi tibi dederim rem, in principio. D. eodem titulo. Contra hoc tamen facit, quia dos & fiſcus pari priuilegio limitantur, l.2. C. de priuile.fiſci. Et bene fauore fiſci ex nudo pacto non agitur.Sed de hoc dicit, vt per Baldum Nouel.in tracta.de doc.in princi.ſextæ partis princip.col.2.

Nudũ pactũ de iure Ciuili non parit actionẽ.

Aliud fauore dotis.

Extẽſio ad omnẽ piã cauſam.

Dos et f[illegible] quiparantur.

Fauore fiſci ex nudo pacto non agitur.

Centeſimumduodecimum priuilegium.

confeſſio extra iudicium pro pia cauſa probat.

confeſſio extra iudiciũ non præiudicat confitenti. Niſi ad pias cãs

confeſſio extra iudicialis nõ ualet. Niſi ſit facta fauore eccleſiæ.

Centeſimoduodecimo,licet alias cõfeſſio extra iudicium non probat,nec præiudicet confitenti, l.1. in fin. & ibi glo.in l.quoniam. D.de his qui not.infa.& in l.vnica.C.de confeſſ.tamen ad pias cauſas valet & probat,vt pulchre voluit Bal.in l.1.col.2.verſicu.quidam confeſſus fuit.C. de fal.cau.adiec.leg. allegat c.quoties cordis,1.q.7.& c.parochianę.de ſepul.idem tamen Bald. conſi.331. reuerende pater,lib 2.dicit,quòd licet alias confeſſio extraiudicialis non valeat, tamen fauore eccleſiæ vehemẽter adminiculatur,per c.cum dilectus.de ſucceſſ.ab inteſta.quaſi dicat, quòd non omnino probat, tamen habet plus virium,quàm ſi eſſet in fauorem priuati.

Centeſimumdecimumtertium priuilegiũ.

Maior habetur ratio et fauor pia cauſæ, quàm imbecillitatis muliebris.

Mulier fideiubẽs pro alio non obligatur. Niſi in fauorẽ pia cauſæ. ...or dotis et ...rtatis. ...ſio ad om... ...cauſam.

Centeſimodecimotertio, licet alias regulariter mulier pro alio fideiubens non obligetur ex ſenatuſconſulto Velleiano, vt patet per totum titulum D. & C. ad Senatuſconſultum Velleianum. fallit tamen ſi fideiuſſerit in fauorem piæ cauſæ, per textus loquentes in dote & libertate,in l.dotare.& l.penultima,& l.vltima.C.eodem titu. quos in omni pia cauſa intelligit Romanus in d.authen. ſimiliter, in tertio ſpeciali contractuum, & in l.ſciendum, quo loco tractat, an mulier & minor renunciantes & iurantes debeant, de eorum beneficio certificari. D.de verborum obligationib.& Socinus in dicta regula 316.in tertio quoque priuilegio,& Calca. conſi.13. pro parte negatiua, columna 2. verſicu.prima quia videtur.

Cente-

Centeſimumdecimumquartum Priuilegiũ.

In fauorem dotis et uſurarum reſtitutionis alteri quis ſtipulari poteſt. Quod an in omnibus pijs cauſis obtineat, in controuerſo eſt.

Centeſimodecimoquarto, licet alias alter alteri ſtipulari non poſſit, l. ſtipulatio iſta habere. §. alteri. D. de verbo. obliga. cum ſimilib. poteſt tamen alter piæ cauſæ, & ibi quidem abſenti, verbis directis ſtipulari, per gl. in c. quoties cordis, 1. q 7 quam ita intelligit Bald. in l. illud col. 2, C. de ſacroſ. eccleſ. vbi illam dicit ſingu. & conſil. 136. circa prædicta, lib. 5. & ſequitur Alex. in d. l. ſtipulatio. §. vlti. vbi eſt de hoc bonus tex. & Ange. Aret. in §. cũ autem. Inſtitu. de adoptio. & in §. alteri. Inſtitu. de inuti lib. ſtipul. & Barb. conſi. 87. prope eſt dominus, col. 2. lib. 4. Calca. dicto conſi 13 col. 2. verſi. tertia eſt regula. Fel. in dicto c. ſi cautio, col. 8. & ſeq. in 2. fallen. de fide inſtrument. & Alexan. in d. l. ſtipulatio, §. vlti. & Iaſon in eadẽ l. §. alteri, colum. 3. verſicu. ſexto limita. D. de verborum obliga. & idem Iaſon in l. qui Romæ. §. Flauius, colum. antepenul. verſicu. adde etiam, eod. tit. vbi dicit illam gl. not. & ſingul. Franciſ. Ripa lib. 3. Reſpon. c. 11. prima dubitatio, colum. 5. Et bene facit, quia etiam fauore dotis poteſt quis alteri ſtipulari, l. Gaius. & ibi Bar. & Alex. in primo notab. D. ſoluto matrimo. l. pactum. c. de pact. cõuen. & voluerunt Paulus, Alex. & Iaſon in d. l. ſtipulatio, §. ſi ſtipulator. Bald. Nouel. in tractatu de dote, in ſexta parte principali, in 22. priuilegio, & ſequen. & Iaſon in d. §. alteri, col. 2. verſi. ſecundo prædicta regula. Hierony. de Zanetis inter conſil. Soci. conſi. 6. licet adiicere, in fi libr. 4. Nam pia cauſa tantum habet fauoris, quàm dos, per nota. per Bart. in l. cum is, §. ſi mulier, & ibi recentiores. D. de cond. c. indeb.

Nemo poteſt alteri ſtipulari. Niſi fauore piæ cauſæ.

Et fauore dotis.

Tantũ habet fauoris pia cauſa quantum dos.

Aduerte tamen ꝙ plerique omnes aliter intelligunt dictam glo. in dicto c. quoties cordis, tanquam videlicet

Alius eiuſdẽ rei intellectus.

ſimpliciter facit diſcrimen, inter ius Ciuile & Canonicum, de quo per Ioan. Andr. Panormit. & alios in dicto cap. ſi cautio. Anto. & Panormit. in procemio Decre. Panormit. in cap. ulti. colum. 5. verſic. ſed an de iure Canonico. de confeſſ. Imo. Roma. Alexand. & Recentiores in dicta l. ſtipulatio. §. alteri. & Roma. conſi. 44. præſens inſtrumentum, colum. vlti. Raphael. Cuma. conſil. 83. viſa copia, colum. 2. corneus conſi. 63. videbatur primo aſpectu, colum. 2. libr. i. & conſil. 113. circa primum, colum. 3. eodem lib. i. vide Bald. qui eam glo. allegat in l. certi conditio. §. ſi nummos. D. ſi certum peta. & in l. generaliter, in 10. quæſt. C. de non numera. pecu. & in l. pactum, in 9. q. C. de collatio. & in authenti. ſacramenta puberum, ad fin. C. ſi aduerſus venditionem.

contrariū aſſerentes. Et quantum ad noſtrū caſum pertinet, contrarium voluerunt Specula & Ioan. And. in titu. de arbitr. §. ſequitur, verſi. ſed pone compromiſſum eſt, & in titu. de loca. §. nunc aliqua. verſi. 64. & expreſſe Angel. & Imol. in d. l. ſtipulatio. §. vlti. & Roma. qui horum nullam mentionem facit in d. §. alteri. & in d. authen. ſimiliter, in quinto ſpeciali, motu per cap. quanquam. de vſur. lib. 6. vbi ſpeciale eſt in illo caſu, quòd quis poſſit alteri ſtipulari in fauorem illius piæ cauſæ, ſcilicet, teſtitutionis vſurarum. *Speciale fauore reſtitutionis uſurarum.* ergo in contrarium eſt ius commune in aliis piis cauſis, l. ius ſingulare. & l. quod vero. D. de legibus.

Reſpōſio ad argumenta cōtra ... ionis. Sed huic rationi confeſtim occurrit Fely. in d. c. ſi cautio. vbi ſupra allegauimus. Nam fauor animæ fuit cauſa illius ſpecialitatis, ideo et procedit, vbi eſt ſimilis fauor, quaſi dicat, illud eſſe ſpeciale non ſimpliciter reſpectu reſtitutionis vſurarum, ſed reſpectu fauoris animæ, & ideo id ſemper procedit, vbi eſt fauor animæ. Sed ego miror de Ro. et Fely. qui ita videntur intelligere dictū c. quanquam. tanquā in ſuo caſu permittat paſſim, et omnibus alteri ſtipulari, cū tamen contrariū innuat. Nam de illi nuncupatim loquitur, qui aliis poſſunt acquirere, vt ait, abſēte loci ordinario, aut eius vices gerēte, ſiue rectore parochiæ, quāſi cæteris id non permittat, ideo cogita. *contra- opinionē*

Cente-

Centeſimumdecimumquartum priuilegiũ.

Donatio uel promiſsio facta in fauorem piæ cauſæ etiam abſenti effectum ſortietur.

Centeſimodecimoquinto. Simile eſt, quod licet non valeat promiſſio,ſiuè donatio,quæ fit abſenti,l.i.in principip.D.de verbo.obligatio.& nota.in l.abſenti.D.de donatio.fallit tamen,ſi fiat abſenti piæ cauſæ, vt conſuluit Corneus cõſi.215. videtur prima facie dicendum, colum.3.verſic.& maximè apparet, quòd dictus Ioannes, lib.2. per not. per dictam gloſſ. quòties cordis, & per gloſſ.in cap.iuramenti,22. quæſt.5. Et facit vltra illum, quia promittens piæ cauſæ, videtur Deo promittere, qui eſt vbique iuxta illud,

Abſenti nemo ſtipulari poteſt. Secus ſi abſens ſit pia cauſa.

Promittens piæ cauſæ uidetur Deo promitere.

Iuppiter eſt quacunque uides,quacunque moueris:

Per quam rationem ita quoque voluerũt Iaco.Ra.Cyn. & Alber.in d.l.illud.C.de ſacroſ.eccle. & illos videtur ſequi Bal.in auth.ſimiliter,poſt piincip.C. ad legem Falci. Paul.Caſt.in l.decernimus.C.de ſacroſ.eccle.In qua etiam ſententia fuit Bal.in l.cum hi. in vlti.lectu. col.i.D. de tranſactio.& d.cõſi.85.lib.5.Panor.in ſupraſcriptione procemii Decretalium,in vlt.col.& ibi Fel. col.7.verſicu.& ex iſto vbi hoc dicit valde ſingu.& idem Panormita.conſi.63.quædam.domina.colu. vlti.lib.2. Cardin. Alexand.in cap. Conſtantinus, colum.4.96. diſtinct. Et in hanc partem optimè facit,quod in dote mulieri abſenti ex contractu inter alios initio, ius & actio quæritur, per l.i.§.accedit.C.de rei vxor.actio. & in l. vlti.in prin. C.de iure dotium. Quibus iuribus ſubnixi id voluerunt Barto.conſil.123.factum ſic ſe habet Titio,col.2. Paulus Caſtrén.conſi.92.quòd præfata ſententia,lib.2.Alexan. in l.admonendi,colum.14.D.de iureiuran.& conſi.4.videretur,colum.7.lib.2.& late Philip.Dec.conſi.35.præſtantiſſime doctor, poſt princi. At dos eſt pia cauſa, vt poſtea dicemus,& dotis priuilegia certis piis cauſis competunt,vt etiam dicemus infra.

Fauore dotis mulieri etiã abſenti actio quæritur.

Dotis priuilegia pijs cauſis competunt.

Contrariū ſentiētes in pia cauſa.

Donatio facta pauperibus requirit præſentiam eorum.

Secus in uoto.

Contrarium tamen in pia cauſa voluit gl.ordi. in l.illud.in uerbo,alia cauſa,in ſi c.de ſacroſ.eccleſ.quæ dicit, quòd ad hoc vt valeat donatio, vel promiſſio facta pauperibus,dedit ipſi pauperes eſſe præſentes per ſe,vel per aliū,quam ibi ſequuntur Guli.Bar.& Bal. et Pau.caſtren.Niſi tamē in voto,per l.2.extra de uoto.& per totum titu.illos tamen vide omnino, et idem quoque voluit Ioan.And.in addi.Specult.tit.de inſtrument.edit.§. nunc vero aliqua,verſi.ſed an paupere. et Soci.in l.Paulus,D.de exceptio.Steph.Bertran.conſ.208. chriſti,&c. viſo conſultationis themate,numero 5.lib.2. Iaſ.in l.qui Romæ.§.Flauius,col.10.uerſi.ſed aduerte. D. de uerbo, oblig.ſed utcunque ſit, ſi aliquis aliquid poneret in templo ad ornatum ipſius,ualeret donatio etiam nomine recipiente,per tex.in d.l.Paulus.et ibi no.ipſe Soci. et in l. is qui puteum.§.i.D.quod ui aut clam.

Donatio facta ad ornatum tēpli,ualet etiam nemine recipiente.

Centeſimumdecimumſextum priuilegium.

Confeſſio in fauorem pie cauſæ facta propter abſentiam partium non reuocatur.

Confeſſio facta parte abſente nihil probat.

Niſi facta ſit i fauorem pia ca[uſa]

Aut in foro pœnitentiali.

Centeſimodecimoſexto. Simile quoque eſt, quòd licet non ualeat,nec probat confeſſio facta abſente parte, l.certum.§.ſi quis abſente.D.de confeſſ.l.ulti.et ibi glo. D.de interroga.actio.et glo.in l.cum de indebito.§.ult. D.de probatio.cum concordan. fallit tamen in confeſſione facta in fauorem pię cauſæ,ut uidetur uoluiſſe Bal. in l.generaliter, in 10.quæſt. et ibi Salyc.in 13. quæſt.c. de non nume.pecu et expreſſius idem Bal.in d.authenti.ſimiliter,in princ.c.ad legem Falcid.et Anto.in d.cap. ſi cautio.et ibi Fely.col.8 verſi.fallit ſecundo,ubi multa aggregat de fide inſtrum.et corne.d.conſi.215. col 2.in fi.lib.2. Et facit quod uoluit Bal.in l.ratione,col.2.C.de probatio. quòd cōfeſſio facta in furo pœnitentiali,in abſentia partium ualet, nec reuocari poteſt, per text.in c. quanquam,de uſur.et glo.in d.c.quoties.1.q.7. quod dictum reputat ſingu.dicitq; nuſquā alibi reperiri,in l.ita-

le pactū.in princip.col.2.verſi.6.D.de pact. Et quod generaliter voluerūt Anto.Cardi.Florent. & Imol.in d.l.ſi cautio, quòd vbi dedit ſeruari æquitas iuris Canonici, confeſſio facta parte abſente habet effectū plenæ probationis,per nota.in c.quoties cordis oculus,1.q.7.& idem voluit Domi.in c.teſtes.§.de his,3.q.9.& Alex. qui hoc dicit ſingu.conſi.15.viſa ſcriptura,col.2.libr.7.& conſil. 122.uiſo proceſſu,col.2.bene dicit,eod.lib.7.

Seruato iure canonico confeſſio parte abſente facta habet uim plenæ probationis.

Centeſimumdecimumſeptimum priuilegiū.

Confeſſio facta ad exonerandam conſcientiam, etiam parte abſente, habet uim debiti confeſſati, tanquam parte præſente fuiſſet acceptatum.

Centeſimodecimoſeptimo,hoc confirmat dictum no. Angel. in aliquib. ſuis repoſitatis antiquis, in l.cum quis decedens.§.codicillis.D. de le.3.quòd relictū factū pauperibus pro exoneranda conſcientia, non poteſt reuocari, quia habet vim debiti confeſſati tāquam fuerit parte præſente acceptatum, quod dictū pro ſingul. ſequitur Barb.in repetitio.l.cum acutiſſimi,charta penulti.verſicu.quid ſi teſtator.C.de fideicommiſſ. & Catel.Cotta in memorali,incip.abſenti poteſt acquiri,& iterum in memorali,cuius eſt initium,apices iuris. Sed ante Ange.idē voluit Bal.in l.generaliter,in 10.quæſt.C.de non numera. pecu. id quod maxime notandum eſt ad limitationē eorum, quæ regulariter diximus confeſſionem factā in teſtamento poſſe a teſtatore quandocunque reuocari, nec hoc caſu probare,per l.Lucius.§.quiſquis,huius initii 2.D.de lega.2.& l.Lucius.§.Sempronius, D.de leg.3. l.Aurelius.§ vlti.D.de libe.leg.& l.3.in ſi.cum l.ſequen. D.de adimen.lega.cū ſimilib.ut uidelicet, id non procedat in confeſſione facta ad exonerandam conſcientiam. Verum etiā in hoc caſu contrarium expreſſe tenuit Bartolus in dicto §.codicillis.Cynus in d.l.generaliter,in x. quæſt.

Relictum pauperibus pro exoneranda conſcientia non poteſt reuocari.

Confeſſio facta a teſtatore teſtamento documenta reuocari.

Niſi ſit facta ad exonerandā conſcientiam.

contrarium aſſerentes.

quæſt.C.de non nume.pecu.& Baldus ſibi contrarius,in l.ratione.in 2.quæſt.C.de probatio.& repetitio.l.colum. penul.verſic.ſuper nona quęſtione.C.de ſacroſanct.eccleſ.Iacob.Bel.j.authenti.de iureiurand. à mori.præſtitio.vide Bal.in l.vlt.C.ſi a non cõpet.iudi.& conſ.cclxii. ſuadeo hæredi.lib.3.& Agel.ſibi etiam contrarius,in l.i. C.de fal.cau.adiec.leg.& Lãfrã. Oria.in repetitio.c.quoniam,de probationibus.

Centeſimumdecimumoctauum priuilegiũ.

Fauorabilior eſt cauſa liberorum,quàm eccleſiæ.

Natiuitate filiorum reuocatur donatio facta à patre.

Niſi ſit facta eccleſiæ.

Quo caſu reuocatur uſq; ad legitimam.

Centeſimodecimooctauo, licet alias reuocetur donatio,ſi is qui donauit,cum filios non haberet,poſtea filios ſuſcepit,per illam ſingul.l.ſi vnquam.C.de reuocand.donatio.tamen donatio facta piæ cauſæ non per hoc reuocatur,niſi vſque ad legatam,vt voluit gl.not.in c.vlti.17. quæſt.4.quam ſequitur & commendat Bartol.in l.Titia. Seio.§.Imperator,col.2.D.de leg.2.Bal. Ange.& Salyce.in l.i.C.de inoffic.dona.Imol.& Panormit.in c.vlt.de donatio.Roma.qui illã gl.dicit ſing.d.regula. cccx. in 8. priuilegio,Corneus conſi. 2.]in præſenti conſultatione, colum.vlt.lib.3.& conſi.ccc.in hac conſultatione, colu. 2.lib.4.Barba.in repetitio.l.cum.acutiſſimi,colum.2.ver ſi.reſtat nunc examinare.C.de fideicommiſſ. & Iaſon in authen.ſi qua mulier,colum.j.C.de ſacroſanct. eccleſ.& Felynus in c.in præſentis,colu.xxii.verſ.quarto quæro. de probatio.& Corſe.in ſuis ſingu.in verbo, donatio.incip.licet donatio.

...rarium aſ...es.

Verum contrarium ſentit glo.in c.ſi quis iraſcitur.13. quæſt.2.cum dicit hoc caſu honeſtũ eſſe,vt eccleſia reddat bona ſibi donata,per text.in dicto c.vlti.17.q.4.Nam ſi id honeſtum eſt,haud dubie neceſſario obſeruãdũ, per l.ſemper in cõtractib. & quod ibi not.gl.D.de reg.iur.& maxime quidẽ ab eccleſia.per no.per gl.in c.hoc ius porrectum.xii.q.2.iuncta gl.in d.l.ſemper,& per Ioã.Andr.

Quod honeſtũ, id neceſſario obſeruandum.

Maxime ab eccleſia.

in

in c. continebatur. de his quæ fiunt a prælat. Et hãc partẽ expreſſe uidetur ſequi Bal. in dicta authent. ſi qua mulier colu. 2. in iii. no. cogita & uide quæ diximus ſupra in 14. priuilegio.

Centeſimumdecimumnonum priuilegium.

Falſa opinione ſolutum pietatis cauſa tanquam indebitum repeti non poteſt.

Centeſimodecimono, generalius, quæ intuitu pietatis conceduntur, ſunt irreuocabilia, ut dicit Sign. cõſ. 125. quæſtio talis eſt, utrum donatio, colu. ii. uerſic. præterea quod intuitu. per textum in l. cum is. §. ſi in ea. D. de condict. indeb. & l. ex duobus. §. ulti. & l. Neſennius. D. de neg. geſt. & l. alimenta. c. eo. ti.

Intuitu pietatis conceſſa ſunt irreuocabilia.

Centeſimumuiceſimum Priuilegium.

Res ab adminiſtratione comparata ex pecunia eccleſiæ, fauore piæ cauſæ, cenſetur eccleſiæ.

5 Centeſimouiceſimo, licet regulariter res empta ex pecunia mea, non ſit mea, l. ſi ea. C. de rei uendica. & l. ſi patruus. c. cõ. utriuſque iudic. & l. i. C. ſi quis alteri uel ſibi. & l. & ſi de tua. C. de donatio. inter uirum & uxorẽ. fallit tamen in re empta ex pecunia eccleſiæ, ſic piæ cauſæ, ut uoluit gl. in l. ſi ut proponis, & ibi docto. C. de rei uẽd. & in l. iii. C. arbit. tutel. & gl. in c. inquirendum, & Innocẽ. Hoſt. Ioan. Andr. Panor. & omnes, extra de pecul. cleric. et gl. in c. apoſtolicas, xii. q. ii. & Spec. titu. de empt. et uẽdi. §. 3. loco. uerſ. hoc autẽ ſcias, et Rom. in d. authen. ſimiliter. in decimo ſpeciali, qui hoc dicit ſatis probari per tex. in c. i. et ſeq. 14. q. 4. et in c. fixum, xii. q. 5. licet Hoſtienſem Ioã. An. d. c. iudicandum dixiſſent id nullo textu probari.

Res empta ex pecunia mea, non eſt mea. Secus in re empta ex pecunia eccleſia.

Quod tamẽ intellige, quãdo res empta eſt ab adminiſtratore ipſius eccleſiæ, aut piæ cauſæ, ſecus ſi ab alio, qua tunc

Modo ab adminiſtratore eccleſia empta ſit.

Pupilli non eſt quod ab extraneo eius pecunia emptum eſt.

tunc nō eſſet ipſius eccleſiæ,aut piæ cauſæ, quod ex ſ pecunia eſſet emptū:ſicut nec pupilli eſſet,quod ab extraneo eſſet eius pecunia emptū. Ita uoluit Iac.Are.Ba Bal.Pau.Caſtr.& omnes in d.l.ſi vt proponis.per rationes & iura ibi per eos allegat,quę tu videres poteris.

Centeſimumuiceſimumprimum priuilegiū.

In fauorum eccleſiæ ſolo cedit ædificatio.

Quicquid ſolo in ædificatur,ſolo cedit.

Niſi clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo fundo ædificet.

Modò eccleſia ſoluat pretium fundi.

Cōtrariū ſentientes.

Eccl.ſia nō delocupletari ... iactu

Fauor eccleſiæ iniuſtitiā nō pariat.

Fauor eccleſiæ ædificiū nō cedit ſolo.

Centeſimouiceſimoprimo, generale eſt, quòd alias ædificium in alterius ſolo factum,ipſi ſol cedit.§. cum in ſuo. Inſtitu. de rerum diuiſio. tamen ſi quis clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo fundo ædificet,tantum abeſt, vt id ædificium ſolo cedat,verum è diuerſo cedit ſolum ædificiū,& ſic vtrunque,& ſolum & ædificium eccleſiæ. Ita voluit gloſſ.not.in d.c.apoſtolicos.in verbo,conſtruxiſſe,xii.q.ii.quam ſequitur Specu.in tit.de emptio.& venditio.§.tertio loco.verſ.quid ſi clericus.& Bal.in l.in tantū.D.de rerū diuiſio.& Barto.qui illā dicit ſing. in addit. ad Bald.in c.i.§.& quia vidimus.colum.vi.titu.de his qui feud.dar.poſſ.vbi tamen illā intelligit, modo eccleſia ſoluat pretiū fundi.& in c.cum olim.col.3. D.de offic o delega.& in c. inquirendum.colum.2.de pecul.cleric.& in tracta.de præſtā.Cardin.in 3.q.col.xv. Sed & Ioā.And. in add.Spec.vbi ſupra,dicit illud dictū gl.nō bene probari,nec alibi,& potius videri quòd res maneat communis pro rata,ne locupletetur eccleſia cū aliena iactura,c. locupletari.de reg.iur.lib.vi.cum ſimil.ne fauor eccleſiæ in iuſtitiam pariat.c.nuper.de dona.inter virum & vxor. & facit c.generali.liiii.diſt.& c.fraternitatis xii.q.ii.Sufficit.ergo(inquit)eccleſiæ,quòd ob eius fauorē,ædificiū ſolo non cedat,& ſic uitet damnum quod alias incurreret. Et hoc ſequitur Romanus in d.auth.ſimiliter,in vndecimo ſpeciali contractuum. Idem tamen in vltimo ſpeciali dicit,quòd d.gl.poſſet ſaluari in caſu c.quęſitū eſt, xvii q.4.

Cen-

Centeſimumuiceſimumſecundum priuileg.

Obligatus ad faciendum, fauore piæ cauſæ, præſtando id quod intereſt liberatur.

Centeſimouiceſimoſecundo, licet preciſe qs nõ poſſit cogi ad factũ, ſed liberetur præſtando id quod intereſt, l. ſi quis ab alio, in ſi. D. de iudic. & l. ſtipulation. non diuiduntur, verſ. Celſ. D. de verb. ob. fallit. tamẽ fauore piæ cauſæ, per textum loquẽtem in libertate. in l. qui Romæ, §. Flauius, & ibi Raphael. Cuman. Paulus Caſ. Fran. Arc. Soc. & Iaſon, D. de verb. oblig. *Nemo preciſe tenetur ad factum. Secus fauore piæ cauſæ.*

Centeſimumuiceſimumtertium priuilegiũ.

Iure Digeſtorum nudo pacto facta donatio ad pias cauſas ualebat.

Centeſimouiceſimotertio, licet olim de iure ſcilicet Digeſtorum, nõ valeret donatio nudo pacto facta, ſed requirebatur ſtipulatio, l. ſi quis argentum, ſin autem, C. de donatio. tamen ualebat ad pias cauſas, l. ſi tibi dederim, in princi. D. de donatio. quam ad hoc citat Bald. in l. ſi quis argentum, §. ſin autem, C. eodem titulo. *Stipulatio neceſſaria in donatione. Secus ad pias cauſas.*

CXXIIII. Priuilegium.

Donationes ad pias cauſas factæ, quamuis excedant ſummã quingentorum aureorum, non requirunt actorum confectiones.

Centeſimouiceſimoquarto, licet alias donatio excedens ſummam quingentorum aureorum, debeat inſinuari, ut notat glo. in l. ſancimus, & penul. C. de donatio. fallit tamen in donatione facta piæ cauſæ. Et id quidem in dubitatum eſt in donatione facta pro redemptione captiuorum, per textum expreſſum in l. pen. in prin. C. eodem *Donatio excedẽs ſummã quĩgẽtorũ aureorum inſinuatur. Niſi ſit facta piæ cauſæ. Maxime pro redemptione captiuarum.*

Extenſio ad omnem piā cauſā.

dem titu. Sed & idē in omni pia cauſa tenuit Specula. in titu. de inſtrumen. edit. §. porro. verſicu. item nota quòd donationes. per textū in l. illud. C. de ſacroſan. ecc. & in §. ſin minus & in authē. de nō alie. rebus eccleſ. quod & tenuit Pileus quæſtio. cxxiii. quē refert Ioan. And. in additio. Specul. vbi ſupra, motus quòd quemadmodū videtur donatio facta finiri ſine inſinuatione, per dictā l. ſancimus. & authen. ibi poſitam, ita etiā facta eccleſiæ, aut loco religioſo, cum nō differant imperiū, & ſacerdotium per iura quæ allegat. Et hāc quoque partē ſequitur Ioā And. in c. in præſentia. colum. vlt. de probatio. Albert. & Bar. in dicta l. illud, & ibi Alexand. in additio. ipſius Bartoli, C. de ſacroſan. ecc. per dictam l. penulti. C. de donatio. Hoſt. Ioan. Andr. & Anto. in c. vlti. de fidei iſtrumen. idē Hoſtien. in ſumma titu. de dona. § quæ donatio, Bal. in l. conſulta, in fi. C. de teſtamen. Ioā. Calde. conſ. 3. ſub rub. de donatio. Rom. in l. Modeſtinus. D. de donatio. Panormita. in c. relatū. huius initii primo. colum. i. de teſtament. Cuma. conſi. cv. quædā domina Lucia, colum. penulti. verſicul. ſupereſt videre. Paulus Caſtr. conſil. ccxii. omiſſo ordine, colu. 2. verſicul. præterea donatio, libr. 2. Matheſil. qui hoc dicit procedere de iure canonico, quòd dicit eſſe ubique obſeruandū, licet lex ciuilis aliter diſponat, notabili clxx. nota quòd leges. & Frā. Aret. in l. i. col. i. in xi. priuilegio. C. de ſacroſ. eccleſ. Soci. cōſ. cxv. videbatur prima conſideratione, colu. 2. verſicu. nec obſtat ſi dicatur. lib. 4. Fely. poſt An. & alios in c. eccleſia S. Mariæ. colum. xxx. de conſtitut. & calca. cōſi. xiii. pro parte negatiua colum. iii. verſicu. decimotertio idem uidemus. ubi & ipſe allegat text. in l. ulti. C. de iure dot. & Iaſon. in l. i. col. penulti. uerſicu. ult. D. ſoluto matrimo. & Fran. Ripa. lib. iii. Reſpon. c. xi prima dubitatio, paulo ante finem. Sed contrarium uoluit gloſ. in dicta l. illud. & ibi Petr. Guliel. cyn. Bal. in iii. quæſt. & Paulus caſtrenſ. per textum ibi, C. de ſacroſan. eccleſ. glo. in dicta. l. ſancimus. in uerbo, ad quingentorum, & ibi Bald. colum. 2. C. de donatio. & gl. in §. ſin minus in uerbo, firma. in authe. de

Imperium et ſacerdotium non differunt.

Etiā de iure canonico.

Contrarium aſſerentes.

de non alie. Raphael Cuma. conſi. 28. de fundo dato, col. vlt. Barb. conſi. 65. referam in mediũ, col. 10. lib. 4. Maria. in tractatu ſuo oblationum, in nono libello, q. 6.

CXXV. priuilegium.

Condictio indebiti non competit ob indebitum ſolutum piæ cauſæ.

Centeſimouiceſimoquinto, fauore piæ cauſæ indebitum ſolutum non reperitur, per tex. loquentem in dote in l. cum is, §. ſi in ea, D. de cond. indeb. & melius in. §. vlt. In ſtit. de oblig. quæ ex quaſi contract. naſcun. & ita voluit Bal. in l. ea quæ, C. de condict. indeb. & ita conſuluit Ro. conſi. 428. in terminis propoſitæ conſultationis, in fine primi dubii. Et facit tex. loquens de libertate in l. quamuis C. de fideicom. liber. quam & Bal. ibi, in i. not. extendit ad aliam quamuis piam cauſam.

Fauore dotis indebitum ſolutũ non reperitur. Idem in liberte te.

Extenſio ad omnem piam cauſam.

CXXVI. priuilegium.

In dubio titulum piæ cauſæ præſumendum eſt priorem fuiſſe quouis alio.

Centeſimouiceſimoſexto, ſi reperiantur duo inſtrumẽta eod. die confecta, nec cõſtet vtrũ illorũ ſit prius, poſterius ve, licet alias vtrunque vitietur ſecundũ Dyn. & Bar. in l. i. §. non autẽ, in fi. D. de bon. poſſ. 2. tab. Cy. poſt Pet. in l. hac conſultiſſima, §. ſin autem, in fi. C. de teſtam. cum ſimil. præſumitur tamen inſtrumentũ factũ in fauorẽ piæ cauſæ fuiſſe prius confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſæ, vt voluit no. Rom. in d. auth. ſimiliter in 13. ſpeciali inter cõtractus, vbi refert ſing. conſuluiſſe Fran. Are. ſeniorem, quòd agens hypothecaria ad rem aliquam, quã dicit fuiſſe debitorum, debeat probare ſuam bonorũ obligationem præceſſiſſe donationem de ea re factã reo conuento, per textum notab. in l. de rebus. C. de donat. ante nupt.

Propter incertitudinẽ utrũque inſtrumentũ uiciatur.

Niſi alterũ ſit factũ in [illegible] rem pi[illegible]

Agis hypothecaria probare debet suum titulũ priorem fuiſſe altero.

*...tcus præſumi-
...r in pijs cau-
...ſ.*

*...ia cauſa et fi-
...us æquiparan
...r.*

nupt. Verum in fauorem piæ cauſæ præſumendum eſt in dubio ſuum titulum eſſe priorem altero per text. ſing. loquentem in fiſco. l. & ibi Bar. C. de iure fiſci. lib. 10. nã pia cauſa, & fiſcus æquiparantur. l. vlt. C. de ſacroſ. eccl. & §. ſi minus. in auth. de non alie. ex quo ſumitur auth. ſicut. C. de ſacroſ. eccle. cum ſimilibus alibi adductis, & hoc ſequuntur Soci. Iaſ. Aquen. & Tho. Parp. in l. j. in princ. D. ſoluto matrim. Soci. conſi. 67. eadem die, col. 5. verſi. confirmatur hoc fundamentum, & Iaſ. qui hoc dicit ſing. in l. vlt. col. pen. & ibi etiam Phil. p. Dec. col. vlti. C. de edicto diui Adria. tollen. & hoc quoque voluit Ioan. Pla. in d. l. i. C. de iure fiſci. & Philipphus. Decius in l. in ambiguis. D. de regu. iur. Et facit quod poſt Dy. voluit Bart. & omnes poſt eum in d. l. i. D. ſoluto matrim. quòd etiam in dubio inſtrumentum dotis præſumitur cætera præcedere, quod & voluerunt Dy. & Bal. in l. in ambiguis, per illum tex. D. de iure dotium, quia ſi hoc in dote procedit, multo fortius in pia cauſa, quæ fauorabilior eſt, vt alibi diximus. Quin illud in dote adeo procedit, vt etiam præferatur inſtrumento fiſci eodẽ die confecto, cum de tempore non conſtat, vt voluit Bal. in l. dotis. C. de iure dotiũ, & in l. ad exactionem. C. de do. promiſ. & Nicol. in l. quãuis C. de priuileg. fiſci.

*...ſtrumentũ do-
...s præſumur cæ-
...ra præcedere.*

*...tiã inſtrumen-
...m fiſci eodem
...e confectum.*

CXXVII. priuilegium.

Inſtrumenta inuicem pugnantia, in commodum piæ cauſæ interpretanda ſint.

*...nta ſi-
...a con-
...rarii.*

*...s ambiguis ſtã-
...um eſt pro pia
...auſa.*

Centeſimouiceſimoſeptimo, ex eodem fonte manat, quòd ſi reperiantur duo inſtrumenta inuicem pugnantia, vt quia vnum atteſtatur Titiũ tali die, & tali loco id feciſſe, alterum eodem die, ſed alio loco ita remoto, vt in eodem die eſſe nõ potuiſſet in vtroque, ignoraturq; utrũ ſit verum an falſum, ſtandum eſt ei, quod eſt in commodum piæ cauſæ, & rei fauorabilis, vt voluerunt Cynus, & Rayn. in l. optima. C. de contrahend. & commit. ſtipul.

Cyn.

cyn.in l.exercendis,in 2.q.C.de fide inſtrum Ioan. And. Anc.Panor.in c.imputari,eod tit. Alex.conſi. 110.plura narrata ſunt,colum.4.verſicu.2.reſpondeo, lib.6.per l.in ambiguis,& l.libertas,de reg.iur.cum ſimil.

CXXVIII priuilegium.

Donatio alias prohibita ſumit effectum,ſi conuertatur in piam cauſam.

Centeſimouiceſimooctauo, licet alias non ualeat donatio inter virum, & vxorem,toto tit. de don.inter ui. & uxo.fallit tamen ſi fiat ut conuertatur in piam cauſam , ut per tex.in l.ſi ſponſus,§.conceſſa,D.eod.tit.uoluit Guliel cu.in l.ſed.& ſi poſſeſſori, §.item ſi iurauero,D.de iureiu.Bar.in l. Seius,& Agerius,D.ad l.Falcid.Alex.conſi. 152.in cauſa,& lite,uerſi.3.licet alias,lib.2. *Donatio inter uirum et uxorē ad pias cauſas facta ualet.*

CXXVIIII, priuilegium.

Pater prohibetur filio donare ad pias cauſas.

Centeſimouiceſimonono,ſimiliter licet nō ualeat donatio inter patrem,& filium,l.donationes,C. de don.inter uirum,& uxo.cum ſimil. fallit tamen fauore piæ cauſæ,per textum loquentem in cauſa dotis,in l. Pomponius Philadelphus, D.fam.erciſ. quam ad omnem cauſam piā trahit calca.cōſi.13.verſi.pro parte negatiua,col.4.uerſi. ſed quædam cauſa. *Donatio inter patrem, et filiū inualida. Secus in cauſa dotis. Extenſio ad omnem piam cauſam.*

CXXX. priuilegium.

In generali prohibitione alienationis ſemper intelligitur excepta pia cauſa.

Centeſimotrigeſimo, non tantum eo caſu , ſed & alias prohibita generaliter donatione , uel a teſtatore , uel a contrahentibus , non cenſetur tamen prohibita in fauo- *Generaliter prohibita donatione,non cenſetur prohibita ad pias cauſas*

fauorem piæ cauſæ. Ita referunt Ro. Soc. & Calc. quibus locis ſtatim citabimus voluiſſe Bald. licet non inuenerim in meo codice, in l. ſi ſponſus, §. conceſſa. per illum D. de don. inter vir. & 15. ſequitur ſimiliter Calc. conſi. 13. pro parte negatiua, col. 3. verſi. 6. quia diſpoſitione, vbi, & ad hoc allegat auth. res quæ, C. cõmunia de leg. & in c. j. §. ſi uero de allodiis, tit. de pac. iu. fir. ubi, & addit hanc ratione, quia in huiuſmodi generali prohibitione videtur excepta perſona Dei, ſicuti in generali ſacramento fidelitatis intelligitur etiam excepta perſona Imperatoris, c. 2. tit. de prohi. feu. alie. Verum Rom. in d. auth. ſimiliter, in 15. ſpeciali, inter contractus, dicit hoc eſſe falſum in c. 1. §. donare, tit. quib. modis feu. alie. poſſ. & in d. c. 2. ad princ. tit. de prohi. feu. ali. per Fed. ubi generalis prohibitio de nõ alienãdo feudũ, includit etiam prohibitionẽ alienationis pro anima. Nec obſt. d. §. cõceſſa, ubi dicitur, quòd uir poteſt donare uxori, & econtra vxor uiro cã ſepulturæ, quia illud non eſt rõne pię cauſæ, ſed quia (ut dicit tex. expreſſim) ceſſat ratio prohibitionis, cum ex ea donatione is cui donatur, non ſit locupletior.

...nerali prohibitione intelligitur excepta perſona Dei, ut in generali ſacramento fidelitatis perſona Imperatoris. Contrarium ſentientes. Generalis prohibitio de nõ alienando feudũ, includit etiam prohibitionẽ alienationis pro anima. Reſponſio ad obiecta.

CXXXI priuilegium.

Pignus alienatum ad pias cauſas, ſciente, et tacente creditore, cenſetur ab eodem remiſſum.

Centeſimotrigeſimoprimo, licet alias qui tacet, & patitur, non uideatur conſentire in his quæ præiudicium afferunt, & incommodum, ut not. in l. filiusfamilias, §. inuitus, De procu. cum ſimilibus, & propterea creditor per taciturnitatem non uideatur conſentire alienationi rei ſibi obligatæ, quin poſſit pignus proſequi, ſicut in §. non uidetur, D. quibus modis pig. uel hypo. ſol. fallit tamen fauore piæ cauſæ, uerbi gratia, ſi quis præſente, & tacente creditore donaret fundum obligatum pio loco, cenſetur pignus remiſſum, text. eſt in libertate loquens in l. 1. C. de remiſ. pig. quem Bald. ibi extendit ad omnem piam cauſam

Qui tacet, et patitur nõ uidetur cõſentire in ſuũ præiudicium. Creditor per taciturnitatem nõ cẽſetur cõſẽtire alienationi pignoris. Niſi ad pias cauſas alienatũ ſit exemplum in libertate. Extenſio ad omnem piam cauſam.

cauſam,& ſequuntur Rom.& Alexand. ille col.vlti.hic colu.8.in l.quæ dotis,D. ſolut. matrimo. & voluit etiam Ioan.And.in regula,qui tacet.de reg.iur.lib.6. Panor.in c.nonne,de præſumpt.Roma.conſi.311. in cauſa propo ſitæ conſultationis, verſic.in decimo dubio. Soci.conſil. 291.viſo literis,col.7.verſi.præterea hanc partem,libr. 2.& Philip.Dec.conſi.66.de duobus quæritur, col.pen. pro quibus bene facit tex.in authen.ſi ſeruus ſciente do mino,vbi etiam id not.Bal.C.de epiſco.& cleric.& in c. ſi ſeruus.54.diſt.Et quod in ſimili dicitur de fiſco,in l.ſi hypothecas.C.de remiſſ. pig. Et vide quod ſcribit Philip.Dec.in c. ſuper eo.col.antep.verſi.ſed ad iſta reſponderi poteſt,iunctis præcedentibus,de offic.deleg. *Niſi etiã a fiſco alienatum ſit.*

Centeſimumtrigeſimumſecundum priuile.

Mandatum factum piæ cauſæ,durat re integra,etiam poſt mortem mandantis: nec poteſt illius hæres reuocare, cum non appareat mutatam uoluntatem.

Centeſimotrigeſimoſecundo, licet alias mãdatum re integra morte mandantis finiatur,l.mandatũ, C.mand. cum ſi.fallit in mandato facto piæ cauſæ,quod nec re integra finitur morte mandantis,nec poteſt illius hæres reuocare,vt no.voluit Bald.in auth.ſi qua mulier,col.vlt. verſi.quarto no.C.de ſacroſ.eccl.per tex.quẽ dicit ſing. in cle.exiit.§.in eo vero caſu,de verb.ſig.& idẽ Bald.qui hoc dicit no. dignum in d.l.mãdatum.col.3.verſ.ſed cõtra hoc op.& ibi Saly. col.6.in 13.op. C. mand.vterque per tex.loquentem in dote,in l.ſi ego.§.i.D.de iur. do. & idẽ Bald.in l.cum magiſtratus,col.i. C.quand.prouo. non eſt neceſ.per c.vlt.de teſta.lib.6. & ipſe Bal.in l.ſi defunctus,in ſi.D. de procur. Ro.in l.2.D.ſol. mat.& in d.auth.ſimiliter,in 17.ſpeciali,inter contractus,non per tex.allegatos, & per Bal.in prioribus locis, quos nititur probare,nihil ad hoc facere,ſed per tex.loquentem in libertate,in l.ſi pater filio,D.de manu.vindict. & idẽ Ro. conſil.119.in prima concluſione, vbi ad hoc dicit ſingu. *Mandatum re integra morte mandantis finitur. Secus in mãdato facto piæ cauſæ. Et in dote. Et in libertate*

tex.in d.cle.exiit quo loco ſupra citauimus. & Alexã. in addi.Bar.in l.2.§.ſed ſi quis donatarius,D.de donatio.& Iaſ.in l·eius qui in prouincia,in verſ.placebat,col.1.ver. iſtam regulã,D.ſi certũ peta.vbi & facit ſing.textũ in d. clement.exiit,illum autem textum in d.l.ſi ego.§.1.dicit ſingul.Bal.in c.cum veniſſet,de teſtament·ſuper quibus vide omnino Iaſo.in d.l,eius qui.verſi. placebat,col.1.

Centeſimumtrigeſimumtertium pruilegiũ.

Pœnitentiam non habet locum in contractibus ad pias cauſas,etiã re integra, Secus tamen in libertate;

In contractib. innominatis re integra locus eſt pœnitentiæ. Niſi ad pias cãs ſint celebrati. Idem in dote.

Centeſimotrigeſimotertio, licet in contractib.innominatis re integra ſit locus pœnitentiæ,l. ſi pecuniã,D. de conditio.ob cauſam,cũ ſimilib.in celebratis tamẽ ad pias cauſas non habet locũ pœnitentia, ẽt re integra, vt voluit Bal.qui dicit not.in l.ſicut.in fi. C.de actio.& obliga.& per tex.in l.ſi quis pro redemptione.C.de donatio, & per id quod in ſimili dicitur,ꝙ etiã fauore dotis nõ habet hoc caſu locũ pœnitẽtia, per textũ in l.ſi ego.§.1.D. de iure dot.Id quod etiam voluit Bal.per tex. poſtremo loco allegatũ in d.l.mandatũ,col·3.verſi. ſed cõtra hanc op.& ibi quoq; Saly.col.6.13.oppo.C.mand.& Alex. in l.qui Romæ.§.Flauius,col.7.D.de verb.oblig.& Socin. vbi ſupra.in 17.priuilegio. Et illud de dote etiã per illum textum voluit Bar.in l.2.§.ſi pecuniã. D.de donatio. & in l.ſi pecuniã.§.1.aut 2.D.de condict· ab cau.& Rom.in l.1.D.ſoluto matrimo. Verũ contrariũ aperte ſentit in d, l.qui Romæ.§. Flauius,in exẽplo per eum ibi poſito, & apertius Franciſ.Are.ibi, & Roma.in repetitio.dictæ authen.ſimiliter,in 18. ſpeciali contractuũ, dicit.n.quòd is qui contraxit,poterit pœnitere,per textũ loquentem in libertate,& ita in pia cauſa,in l.dedi.§.ide erit.D.de con dictio.ob cauſam,& iterum in d,l.ſi pecuniã.§.itẽ ſi quis dederit. D.eod. titu. in quibus locis idem quoque tenet ipſe Romanus. Nec obſtat (inquit) d.l.ſi quis pro redẽ ptione,

contrarium aſſerentes. Qui contraxit poenitere, etiã quo ad libertatem. Roſia ad cõ... a argumẽ

ptione. nã is textus ſolũ denegat repetitionẽ eius quod fuerat donatũ, propterea quòd diceretur non fuiſſe donationem inſinuatã, quia excederet ſummam quingẽto rum aureorũ. at nõ denegat pœnitentiã, quia de hoc ibi non agitur. Si vero is qui cõtraxit, mortuus eſt, & valet hæres ipſius reſilire, ſiue pœnitere, nõ poterit etiã re integra, quanuis defunctus potuiſſet, & ita loquitur d. l. ſi ego. §. i. D. de iure dotiũ. Et ratio diuerſitatis ẽ, quia ipſe hæres quantum maxime poteſt, debet & tenetur ſubuenire animæ ipſius defuncti, & ita ea perficere, & exequi quæ viuẽs ipſe ad pias cauſas pro ſua anima diſpoſuit, c. in literis, de raptorib. cap. patochiano, de ſepult. hæc fere Ro. cuius ſententiam ſequitur, licet illius non meminerit, Lauren. Calca. conſil. 31. Antonius Pacolarius, col. 5. verſi. quid igitur dicendum, vide omnino Iaſo. in d. l. de di. §. idem erit, D. de conditio. ob cauſam, & in l. ſi pecuniam. in princ. col. i. verſi. quarto limita, eo. tit. uide etiã omnino Soci. in d. §. Flauius, col. 5. & Iaſ. in d. §. idẽ erit, & Alex. in d. l. ſi pecuniam, col. 12.

Hæres non poteſt re integra reſilire ab huiuſmodi contractibus.

Ratio diuerſitatis inter hæredem et defunctum.

Centeſimumtrigeſimumquartum priuileg.

Eccleſia, uel ciuitas, mutui datione non obligatur, ſi in utilitatem eius pecuniæ uerſæ non ſint.

Centeſimotrigeſimoquarto, licet mutuans inſtitutori non habet neceſſe probare verſum in vtilitatem domini, l. vlti. D. de exercit. fallit tamen in mutuante admini ſtratori eccleſiæ, ſiue piæ cauſæ, vt volunt doctores, idẽ quoque dicentes in mutuante adminiſtratori ciuitatis, in l. ciuitas. D. ſi certum peta. Quod tamen limitat ſingu. Bal. in rubri. C. de exercit. col. pen. verſi. contra videtur procedere, quando eccleſia vel ciuitas non exercet aliquando negotiationem, alias ſi exerceat per magiſtrum ſuum, vtetur iure communi, quam limitationẽ dicit ſing. Alex. in dicta l. ciuitas, col. penulti. vbi etiam tamen non putat veram, licet Iaſon ibi, colum. vlti. verſic. iſta limitatis, eam conetur approbare.

Mutuans inſtitori nõ tenetur probare uerſa in utilitatem domini.

Secus in mutuãte adminiſtratori eccleſiæ.

Et adminiſtratori ciuitatis.

Niſi eccleſia uel ciuitas per magiſtrum ſuũ aliquã negotiationem exerceant.

Centeſimumtrigeſimumquintum priuileg.

Donata ad certum pium uſum, ne authoritate quidem principis poſſunt conuerti in alium.

Donata ad certum uſum poſſunt a donatario in alium conuerti. Secus in donatis ad certũ piũ uſum. Quæ ne authoritate quidem principis poſſũt conuerti in aliũ uſum. Excepta tamẽ ſummi pontificis authoritate.

Centeſimotrigeſimoquinto, licet donata ad certum vſum poſſint a donatario in alium vſum conuerti, l. 2. in fine, & l. ſequen. D. de donatio. & l. ſi repetendi, C. de cõdictio. ob cauſam, & l. ſed ſi vir. §. vlti. & l. ſequen. D. de donatio. inter virum & vxor. fallit tamen in donatis ad certum pium vſum, quia non poteſt in alium conuerti, per text. in l. penult. & ibi Bald. qui hoc expreſſe not. & dicit ſpeciale in pia cauſa, C. de donat. & in clemen. ſquia contingit, de religioſis domib. & voluit Baldus, qui & hoc negat poſſe fieri authoritate principis, conſi. 183. factum proponitur, poſt principium, lib. 1. vbi & ad hoc alia iura allegat, & conſi. 118. caſus ſub tali forma, col. 3. verſi. ſuper quinto puncto, lib. 5. & Panor. conſi. 99. quidã condidit teſtamentum, col. 2. verſi. moueor decimo, libr. 2. vbi tamen excepit authoritatem ſummi Pontificis. & Paul. Caſtren. conſi. 187. ſuper primo quæſito reſpõdeo, in princip. libr. 1. vbi etiam excepit authoritatem ſummi Pontificis, & Benedic. Cap. conſ. 121. punctus fuit, quidã teſtator. Tu tamen omnino vide Bar. in l. pater. §. Tuſculanus. D. de lega. 3. & in l. legatum, D. dé vſufruc. lega. & Bal. conſi. 415. viſa ſubſtitutione, ante fi. lib. 4. & Panor. in c. nos quidem, col. vlti. & ibi Cardi. & alios, de teſtam. Roma. ſingul. 477. legatum factum, vide eundem Roma. conſi. 40. verſicu. quo ad tertium.

Centeſimumtrigeſimumſextum priuilegiũ.

Pactum non excludit eam a ſacrilegio, qui rem ipſius eccleſiæ propria authoritate occupat.

Valet pactum, ut creditor pro

Centeſimotrigeſimoſexto, licet valeat pactum vt creditor poſſit propria authoritate poſſeſſionem hypothe-

catam

catam ingredi,per l.3.C. de pignor.fallit tamen ſi res ipſa ſit eccleſiæ, neque enim hoc caſu pactum excuſaret eum, qui rem ipſius eccleſiæ propria authoritate occuparet, quum in ſacrilegium incurrerit, per textum in c. nulli liceat. 12. quæſt.2. per quem ita dicit Innocen. in c.verum,de foro competen.Sed Hoſtien. ibi tenet contrarium.Sed tu omnino ſuper hoc vide Anto.& Panormita.in dicto c.uerum, ubi multifariam in ea re diſtinguit, et Roma. multa quoque ſuper hoc differentem in dicta authent.ſimiliter,in 19. ſpeciali, inter contractus, C.ad legem Falcidiam.

propria authoritate ingrediatur poſſeſsionem hypothecatam. Niſi rem ipſius eccleſiæ occuparet.

Centeſimumtrigeſimumſeptimum priuileg.

Non male infertur ab alienatione rerum eccleſiæ ad alienationem rerum piæ cauſæ.

Centeſimotrigeſimoſeptimo, in alienatione rerum piæ cauſæ eadem ſolennitas requiritur,quæ in alienatione rerum eccleſiæ.Ita uoluerunt Hoſt.Ioan.Andr.Anto.Imol.et Panor. qui hoc dicit ſemper eſſe notandum, et Barb.in cap.nulli.de rebus eccleſ.non alie. per textũ in §.quia vero, in authen. de non alien. qui eſt cano. in c.hoc ius porrectum.10. quæſt.2. Angel.in l.2.C.de fide inſtrumen.Imol.Felyn. et Petrus Anchar.conſi.274. ad declarationem dubii,colum.i.Pau. Liaz. et alii poſt eum in clement. quia contingit. §. illud, de religio. domi. et Paul.Caſtrenſ.conſi.269. dubitatur nunquid hoſpitale, colum.i.lib.i.et conſi.16.incipien.tale factum fuit,& iterum conſilio 295. incipiente, propoſita mihi, et Philippus Franc. qui hoc dicit ſingul.in cap.i. colum.2.de rebus eccleſ.non alien.libro 6.Qualiter tamen hoc intelligatur quantum ad bona hoſpitalium,uidebis per Felynum in dicto cap.de quarta,colum.2.de præſcrip.et Philippus Fran.vbi ſupra.

Eadem requiritur ſolẽnitas in alienatione rerum piæ cauſæ, quæ in alienatione rerum eccleſiæ.

Quid in alienatione bonorũ hoſpitalium.

Centeſimumtrigeſimumoctauum Priuilegi.

Reſtitutio in integrum eodem modo competit pia cauſa, quo eccleſiæ.

Centeſimotrigeſimooctauo, non diſſimile eſt præcedentibus, quòd ſicuti eccleſia reſtituitur in integrum ratione lęſionis, c.i.& per totum titulum de in integrum reſtitutio. ita & pia cauſa, vt voluit Ioan. And. in c.j.& c.ij. & ibi Ioan. de Imo.& Domi. de in integrum reſtitutio. lib. vj.& Petrus Anch. in c. nulli, de rebus eccleſ. non alienan.& Paulus, qui hoc quoque dicit eſſe ſemper mẽti tenendum, in d.c. nulli, in fin.& in c. cum eſſes, colum. vlti. de teſtamen. vbi hoc dicit ſingu.& Fran. Aret. in l.j. col. vlti. in duodecimo priuilegio. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et ita quoque voluerunt loquendo de hoſpitali, Innocen. Petrus Anch.& Imo. in c. niſi eccleſiæ. de præbend. Bal. & Paul. Caſtr. in l. orphanotrophos, poſt princi. C. de epiſcop.& cleric. Bal. conſ. cccclxv. in ciuitate Brixiæ, lib. j.& conſ. ccclxxxj. q. ſubtilis eſt, colum. j. lib. iij. Panormita. in c.j. alias ij. colum. penulti.& vlti. de in integrum reſtitut. alias de præſcrip.& Roma. conſ. ccccvij. cum præſupponatur, ſpoſt princip.

Eccleſia reſtituitur in integrum ratione læſionis. Et pia cauſa.

Et hoſpitale.

Centeſimumtrigeſimumnonum priuilegiũ.

Piæ cauſæ præſcribuntur tantum ſpatio quadraginta annorum.

Centeſimotrigeſimo nono, ſicuti contra eccleſiam nõ currit præſcriptio, niſi quadraginta annorum, per l. vlti. & authenti. quas actiones, C. de ſacroſ. eccle. ita nec etiã contra pias cauſas per textum in §. cum temporibus, in authent. de eccleſ. titul. & voluit Bald. qui hoc dicit notab.& menti tenendum in dicta authenti. quas actione, & in l. in genero, in fi. D. de his qui not. infa. verſic. vltimo præmitto. Panormit. in c. de quarta, in vi. notab.& ibi late Fely. col. i.& ii. de præſcrip. idem Panormit. in c. accedenti-

Contra eccleſiam currit tantum præſcriptio [illegible] annorum. Et contra pias cauſas.

cedentibus,in ſecundo not.de priuileg.& conſ.liiii. hoc capite factum ſuper quo, &c.colum.ii.verſi.hoc tamen, lib.ii.vbi reprehendit Fede.qui conſi.ci.incip.vtiliter fuit tenuit ſufficere poſſeſſionem triginta annorum,idẽ quoque tenuit Maria. qui alios quoque allegat.in tract. de oblationibus,in v.q.noui libelli Iaſon in §.ex maleficiis, col.xi.Inſtitu.de actio.Franciſ.Balb.in i.par.v.par. col. 2.verſi.amplia quarto.

Qui dicant ſufficere poſſeſſionem 30. annorum.

Centeſimumquadrageſimum Priuilegium.

Pia cauſa et eccleſia de iure æquiparantur, ac eiſdem gaudet priuilegijs.

Centeſimoquadrageſimo, generaliter eiſdem gaudet priuilegiis quælibet cauſa pia,quibus & eccleſia,vt uoluerunt Ioan.Andr. Petrus Anch.& Domin.in d. c. i. de inintegrum reſtitu.lib.6.& Inno.in c.relatum, de teſta. & ibi Panor.col.vlti.qui dicit huius eſſe rationem , quia eſt eadem vtriuſque ratio,nam eccleſia ſua priuilegia habet propter animam,& contemplationem Dei, & idem Panormita.in d.c.nulli,ante fi.de rebus eccleſ. non aliẽ. vbi reddit etiam rationem,quia hæc duo, videlicet eccleſia & pia cauſa.reperiuntur de iure æquiparata,per c.ire quiſiſti §.ſecus autem , de teſtam.& facit c. xenedochus cum c.ſequen.de religioſis domibus, & idem Panor.in c. i.de in integr.reſtit.& in d.c.accedentibus, de priuile.& conſ.cii.circa perſonarum,col.vlt.verſic.& idem dicendum,lib.2.& Petrus Anchar.in clemen.cauſam,de elect. & in clement.diſpendioſam,de iudic.Barbat.late in cap. vlti.de teſtam.& Philip.Francus in d.c.i.col. ii. de rebus eccleſ.non alien.lib.vi.& bene facit textus in l. priuile. & quod ibi notat Barto.C.de epiſcopis & cleric.& ſcribitur in c.ſciant cuncti,& in c.generali,poſt princ.de electio lib.vi.& in c.grandi,& ibi Petrus Anch. Card.Flor. & alii de ſupp lend.neglig.prælat.

Qualibet pia cauſa eiſdẽ gaudet priuilegijs, quibus eccleſia.

Eadem eſt ratio piæ cauſæ et eccleſiæ.

Eccleſiæ et pia cauſa de iure æquiparata.

Centeſimumquadrageſimumprimum Priuil.

In pijs cauſis et minorum perſona re ipſa et ex ſolo tempore tardius pretij exoluti mora contrahitur.

Sine interpella tione non cõtra hitur mora. Aliud in minore creditore.

Et in pijs cauſis.

Centeſimoquadrageſimoprimo, licet alias non contrahitur mora ſine interpellatione, aut diei, aut hominis, per not. in l. magnam, C. de contrahend. et commit. ſtipul. cum ſimil. tamen ſicuti hoc fallit in minore, cui quicquam debetur, per text. glo. et docto. in l. in minorum. C. in quibus cauſis in integrum reſtitut. non eſt neceſſar. et in l. Titia Seio. §. uſuras, D. de legat. 2. et alibi dixi plenius, ita quoque in piis cauſis, per textum in d. l. Titia Seio. §. uſuras, quem ad hoc expendit Bal. in authent. hoc amplius, col. penult. et ibi etiam Iaſon, col. 1. C. de fideicommiſſ. et uoluit glo. not. in §. item miſta. in uerbo, in iudicium. Inſtitu. de actio. quam ſequitur & facit ſingular. Ro. ſingu. 116. tu habes quod in minore. uide Iaſo. in d. authen. hoc amplius.

Centeſimumquadrageſimumſecundum pri.

Eccleſia et alia pia loca in omnibus minorum iure utuntur.

Omnia priuilegia competẽtia minoribus, competunt eccleſiis. minores et piæ cauſæ æquiparantur. ... tratores ... locorũ ... antur ... toribus, et curatoribus. ... ius locus æquiparatur minori.

Centeſimoquadrageſimoſecundo, vt generalius loquar, omnia priuilegio cõpetentia minoribus, competunt eccleſiis, et aliis piis locis, a pari etiam procedunt minores et piæ cauſæ, ut patet ex tex. in l. orphanotrophos, in princip. C. de epiſcop. et cleric. ubi adminiſtratores piorum locorum æquiparantur tutoribus, et curatoribus, et ibi expreſſe notat Bal. et Paulus Caſtren. poſt principium, hoſpitalia iure minorũ uti, et eſt ſimilis tex. quem etiã not. Imol. in clemen. quia contingit. §. ut autem præmiſſa, de religio. domib. et expreſſe voluit Rom. ſingul. 93. incipien. habui quæſtionem, ubi dicit, quòd minori pius locus æquiparatur, & per hoc decidit pulchrã quæ-

queſtionem,& Mathe.not.44.nota quòd eccleſiæ, vbi hic dicit ceſſare in uno caſu. Et hoc procedit ex cõſequẽtia eorũ quæ diximus in præcedentibus priuilegiis, quibus late oſtẽdimus eccleſiã,& piã cãm æquiparari: quia etiã eccleſia,& minor a pari procedunt.per text.in c.i.& in c.auditis,& ibi late glo.& doct.de integ. reſti.& propterea ſæpiſſime ſumitur argumentum a minore ad eccleſiam,ut per gl.in l.reſpublica.C.quib.ex cau.maio.& l.ſi in rẽ.C.quand.ex fac.tut.cum multis ſimilib.late congregatis per Nicol. Eueral.in locis legalibus,in loco à minoribus ad eccleſiam, vbi hoc ex aliorum ſetentia limitat, vt per eum videre poteris.

Eccleſia et minor a pari procedunt.

Argumentũ u[...] tatiſſimũ a m[...] nore ad eccleſi[...]

Centeſimumquadrageſimumtertium priui.

Fiſcus et eccleſia in omnibus æquiparantur.

Centeſimoquadrageſimotertio, ſimiliter omnia priuilegia cõpetẽtia fiſco, cõpetũt & eccleſiis, & aliis piis cauſis, vt licet videre ex multis, quæ ſupra diximus, quibus adde gloſſ.in l.ſi procurator.§.vlt.D.de iu.fiſc.quæ trahit illum tex.ad eccleſiã,quam ſequitur Bart.in l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor. D. de re iudic. & etiam Panor.in c. 2.in fi.de prẽca.cum multis ſimilibus adductis per eundem Eueral.in loco de fiſcó ad eccleſiam, vel ad piã cauſam. Et ſi quis vel videre priuilegia fiſci, legat Bal. in l. i.C.de hæred.vel actio.vend.& Saly in l.vlt.C.de priuil. fiſc.& Eueral.vbi ſupra,& Franc. Luca.in eo tract.quem de priuilegio fiſci nuncupauit.

Priuilegia fiſ[...] cõpetentia eti[...] eccleſijs compe[...] tunt.

Argumentũ [...] fiſco ad eccleſi[...]

Centeſimumquadrageſimumquartum Priu.

Eccleſia uiolenter inuadens poſſeſsionem rei ſuæ, non incidit in conſtitutionem l.ſi quis in tantam.C.unde ui.

Centeſimoquadrageſimoquarto, licet violenter inuadens poſſeſſionem rei ſuæ apud alium conſtitutæ, priuetur dominio eius rei, per l.ſi quis in tantam.C. vnde ui. tamen illud non procedit in eccleſia, aut alia pia cauſa, ſecun

Pri[...]gia fiſ[...] quæ Viol[...]ter in[...] dens poſſeſſio[...] nem rei ſuæ p[...] uatur domin[...] eius rei. Secus in eccl[...] ſia.

ſecundũ glo.in c.i.in uerbo,rigor,& ibi doƈo.de dol.& contu.& Benediƈ.Capra conſi.xxxi.punƈus, caſus eſt talis colu.penulti.& bene facit quod hic diximus in xlv. priuilegio de legatario occupante legatum propria au-thoritate.

Centeſimumquadrageſimumquintum priu.

Arbitratore non arbitrante, fauore piæ cauſæ recurritur ad arbitrium boni uiri.

perſona arbitratoris poſteà non arbitrantis non receditur.

ee itur ad arbitrium boni uiri.

extinguitur tamen compromiſſum.

liud fauore piæ cauſæ.

t in dote.

t in cauſa alimentorum.

arbitrio collato in perſonam debentis, nec poſteà arbitrãtis, recurritur ad iudicem.

Centeſimoquadrageſimoquinto,licet a perſona arbitratoris eleƈi à partibus,poſtea non arbitrantis,non recedatur,ut eatur ad arbitrium boni uiri,& ſic iudicis, ac conſequenter extinguatur compromiſſum, & ſtipulatio in id faƈta,l.ul.C.de contrahẽ.empt. l.ſi marces.in prin. D.loca l.ſi quis arbitratu.D.de verbor.obliga.& ibi concord.in gl.fallit tamen fauore piæ cauſæ,vbi arbitratore non arbitrante,recurritur ad arbitrium boni viri. textus eſt loquens in cauſa dotis.in l.3.C.de dot. prom.ſſ.& in l.cum poſt §.gener.D.de iure dotium.& voluit gl.etiam in dote,in l.vlt.gl.3.& ibi Bald.col.3.in v.oppo.C.de cõtr.hed.emptio.& Bartol.in l.1.colu.3.D.ſoluto matrim. vbi dicit hoc quoque procedere in cauſa alimẽtorum,& alia pia cauſa,& Baldus in l.ultima,verſi pone declaratio dotis.C.de ſenten.quæ ſine certa quantit.Rom.in d.l.ſi quis arbitratu.& ibi Iaſ.col.3 in 4.limitatione. Sed aduerte huc paululum:quia illi tex.qui ad hoc allegantur,nõ probant,videlicet in d.l.3.& in §.gener. nam loquuntur quando arbitrium erat collatum in perſonam debitoris debentis ſoluere dotem,quo caſu quãdo pars, cui committitur arbitrium,nõ vult arbitrari,recurritur ad iudicẽ in omnibus contraƈibus : per textum in l. hæc venditatio.D.de rei uendi.& not.gl.Bart.Alex.& alii in diƈta l.ſi quis arbitratu. vbi Iaſon hoc perpendit, nec aliud dicit.

Cente-

CXLVI. priuilegium.

Semper in fauorem piæ cauſæ iudicandum eſt, etiam ſi ſuſtineat partem actoris.

In ambiguis r… fauẽdum eſt p…tius, quàm a…ctori. *Secus in piæ cauſa.* *Vt in libertate.* *Extẽſio ad o…nem piam cau…ſam.* *Extẽſio ad o…nem piam ca…ſam fauorab…lem.*

Centeſimoquadrageſimoſexto, licet alias cum ſunt iura partium obſcura, reo fauendum eſt potius quam actori, c. cum ſunt. de reg. iur. lib. 6. cum concordantijs ibi adductis per glo. & doctores, fallit tamẽ in cauſa pia, in qua ſi æquales ſunt vtriuſque probationes, ſemper pro pia cauſa iudicãdum eſt, etiam ſi ſuſtineat partes actoris. tex. eſt nota. loquens in libertate, in l. lege Iulia. D. de manumiſſ. id quod trahit ad omnem piam cauſam Speculator tit. de teſt. §. poſtquã de teſtibus, verſi. ſed qui ſi cõtingat. & Romanus qui nullam Specul. facit mẽtionem in auth. ſimiliter. in primo ſpeciali, circa iudicia ubi hoc dicit eſſe notandum ad materiam c. in noſtra de teſtib. & l. ob carmen. §. ſi teſtis. D. eod. tit. & idem etiam uoluit Barb. in d. c. ex literis, & rurſum in c. in præſentia, de probatio. & Corſet. in ſuis ſingul. in uerbo, pia cauſa, in dubio. ſtamus. Sed, & illum textum ad omnem cauſam fauorabilẽ trahit Bal. in l. cum magiſtratus, in ulti. q. C. quando pro uoc. non eſt neceſſ. ubi dicit eſſe not. & mente tenendum & in c. i. §. ad hoc in uerbo, promptiores, tit. hic finit lex Contadi, &c. ubi dicit ſingu. & in c. i. ad ſi de contract. inter me, & domi ubi dicit multum notandum, & in c. ulti. colu. 3. de re iudic. & ante illum Cyn. in l. i. & ibi quoque ipſe Bal. C. de uſuris.

CXLVII. priuilegium.

Diuerſis ſententijs Iudicibus prolatis, fauor ſententiæ pro pia cauſa dictæ præualet, niſi euidenter nunquam ex actis appareat.

In diuerſis ſe…tentijs à pa…bus numero…

Centeſimoquadrageſimoſeptimo, ſimiliter licet alias inter pares numero iudices ſi diuerſæ ſententiæ pro-

feran-

dicibus prola ,quæ in rei fa rem eſt,in du o aſſumitur.

ferantur in dubio ea ſit aſſumēda,quæ pro reo facit, l.inter pares. D. de re iudica.& c.ul. extra eod. Id quod etiã fuiſſe obſeruatũ apud antiquiores teſtis eſt Ariſtoteles lib.q.39.c.13.vbi huiuſce rei multas rationes attulit. In hoc tamen caſu ei ſtandũ eſt,quæ eſt in fauorem piæ cauſæ,etſi ea actoris partes ſubeat, per text.in d. l. lege Iulia.D.de manumiſſ.&dicta l.inter pares.& dicto c.ult. & ita in omni pia cauſa uoluit Roma. in ſecundo ſpecia li circa iudica. Nam & eundem fauorem habet cauſa dotis per d.c.ul.cum pia cauſa ſit æque fauorabilis,ac imo fauorabilior,ut ſæpe diximus, & dicemus poſtea latius. Et própterea dicit Vinc & poſt eũ Ioan.And.Pan.& omnes in d.c.ult.hoc idem quoque locum habere in aliis caſibus fauoralib.quod & ſatis declarat text.ibi,& uoluerunt etiam Spec.& Ioan.And.in addit.ipſius tit.de teſte. §.poſtquã de teſtib.uerſ.ſed quid ſit cõtra.& Ioan.And. in c.in noſtra.de teſtib.Alex. & Iaſ.in d.l.inter pares.D. de re iud. Sed hoc tamē limita procedere, niſi ea ſententia lata pro cauſa pia eſſet euidenter iniqua, per tex.in l. ſi pars iudicantium.D.de inoffi.teſta. quæ licet loquatur ſolũ in cauſa teſtamenti, extenditur tamen ad omnē aliã cauſam ſimilem,& fauorabilem, ut dicit Ang.poſt gl.ibi, expreſsim illum tex.ad limitationem d.c.vlt. & idē Ang. in l.cum magiſtratus.C.quando prouo.non eſt neceſſ.& Alex.in l.duo iudices,col.iiij.D.de re iudic.& dicit Ang. in d.l.ſi pars euidēter eam eſſe iniquã,quæ ex actis apparet,vt not.per Innoc.in c. ex inſinuatione. de appell. de qua re latius videbis per docto.& maxime recentiores in c.inter ceteras.de re iudi.

ſi al.ud di- t fauor pia ſæ. m fauor do- æ cauſæ fa- rabilior dote. tenſio ad ali caſus fauora es. mitatio quo ſententiã la fauore pia ſæ. ntentia eui- ter iniqua di ur quæ exa- s apparet ini a.

Centeſimũquadrageſim ũoctauũ priuilegiũ.

In dubijs ſemper fauendum eſt piæ cauſæ.

uor pia cau-

Centeſimoquadrageſimooctauo, generalius ſemper in dubijs tenenda eſt ea pars, & opinio, quæ fauet piæ cauſæ : ita vulgo allegatur l.ſunt perſonæ D.de religio.

per

per quam ita dicit Petr. Anch. conſi. 47. prima facie vide retur. Imol. & recẽtiores in c. in præſentia. de proba. Ro. in l. ſenium. & in l. pen. C. qui teſtam. face. poſſunt. Cumanus conſi. 105. quædam domina Lucia. col. 3. Alex. conſil. 121. viſo themate. col. 3. lib. i. & conſi. 31. ſuper cõtentorũ colu. 3. & 190. plura narrata ſunt, in fi. lib. 6. & conſ. 204. hoc capite perſpectis uerbis, col. 3. verſi. rurſus dato, eod. lib. 6. recentiores in l. i. C. de ſacroſ. eccleſ. & ſcribunt omnes vbique.

Centeſimumquadrageſimumnonum priuile.

Relicta ad pias cauſas ſunt miſti fori, adeo ut laicus etiam teneatur ſtare iuriſdictioni iudicis eccleſiaſtici.

Centeſimoquadrageſimonono, vbi verſatur cauſa pietatis, habet etiam epiſcopus iuriſdictionem in laicos, l. i. & ibi Bald. C. de epiſco. audi. & c. i. & ibi Hoſtienſ. qui dicit non ualere conſuetudinem in contrarium. Panormit. in vltimo notab. & iterum in fin. vbi hoc dicit not. Bart. & Anto. Burgo. etiam in vltimo notab. de emptio. & vendi. & in c. cum ſit generale. & ibi Panormita. in ſecundo notab. de foro compet. Et propterea dicit gloſſ. in c. relatum, huius initii. i. de teſtament. quòd in relictis ad pias cauſas poteſt ſemper adiri iudex eccleſiaſticus, contra quoſcumque, quam gloſſ. ſequitur, & dicit ſingul. Panormita. ibi, in fine. Sed eſt etiam gloſſ. in cap. ſi hæredes, & ibi Innocen. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Panormit. & alii, de teſtam. Sed & de hoc eſt textus in l. hæreditas. vbi gloſſ. Bald. in vtraque lectione, & Angel. D. de petitio. hæredit, & in §. ſi quis autem ædificationem. in authentic. de eccleſ. titu. & ita quoque voluit Innocen. & Ioan. Andr. in ca. ſignificantibus de offic. de lega. & idem Innocent. in c. nos quidem. de teſtamen. Archid. in c. Silueſter. 11. q. i. Specul. de offic. iudic. §. i. verſic. item imploratur contra hæredes, & in tit. de inſtrumen. edi. §. nunc aliquãdo. uerſicu.

In cauſis pijs habet epiſcopus iuriſdictionem etiam in laicos Nec ualet cõſuetudo in contrarium.

In relictis ad pias cauſas poteſt iudex eccleſiaſticus adiri cõtra quoſcunque.

ſicu.& ſcias Angel.conſi.139.hoc initio bona dicit teſtatoris,& conſil.137.quidam Hugucius. Paulo ante finem vbi ad hoc etiam allegat. l.nulli. & l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſcop.& cleric.Canono.in cap. ſignificantibus,de offi.de leg Floria.in l.cum quidã.§.ſi dies.D.de uſur.& in l.qui erat.colum.i.D.famil.erciſcun. Bart.in l. ſolent.colum.2.verſic.quæro coram quibus iudicibus.C. de alimen.& ciba.legat.Franciſ.Areti.in d.l.i.colum. vlti.in decimoquarto priuilegio. C. de ſacroſ.eccleſ. Alexand.conſil.170.circa primum dubium,in prin.libr.2.Stepha.Bertrand.conſil.94.relicta.nume.9 libr.2.& hoc omnes fatentur eſſe miſti fori, de quo latiſſime per Barbat. conſi.42.clementiſſimum Deum,colum.antepenul.verſi. capio nunc ſecundam dubitationem, & ſequent. vſque ad fi.conſil.lib.4.

Centeſimumquinquageſimũ priuileg.

cognitio legatorum ad pias cauſas ſpectat ad forum principis.

[c]ognitio relicto[r]um ad pias cau[ſa]s pertinet iu[di]ces Regios.

[P]riuilegium e[uo]candi aduer[ſa]rium ad fo[ru]m Principis [co]mpetit pupil[lis] et uiduis.

[P]rinceps ſpecia[li]s protector mi[ſe]rabilium perſonarum.

[L]egatum eiſdẽ [re]lictum dici[tu]r ad pias cau[ſa]s.

Centeſimoquinquageſimo,cognitio cauſę legatorum relictorum ad pias cauſas pertinet ad iudices Regios, nõ etiam ad inferiores,per textum a nemine,quem viderim hucuſque ad hoc expenſum, in l. hæreditas. §. ſi defuncto. D.de petitio.hæredita.in verbis, principali authoritate id eſt principis,vt ſcienter exponit gloſſ.& hoc quidem confirmatur ex.l.1.C.quando Imper. inter pupil.& uid.vbi pupilli, uiduæ atque aliæ miſerabiles perſonæ habent priuilegium, vt poſſit trahere aduerſarios ad forum principis,prætermiſſo ordinario. Nam, vt ibi dicit Baldus,princeps eſt ſpecialis protector huiuſmodi perſonarum. Legatum autem relictum his perſonis dicitur ad pias cauſas, vt poſtea dicemus; ex quo potes intelligere illud ad hunc locum pertinere.

Cen-

CLI. priuilegium.

Iudicium populare datur pro legatis ad pias cauſas.

Centeſimoquinquageſimoprimo, poteſt quilibet de populo agere pro relictis ad pias cauſas, textus eſt notab.in.§.ſi vero ſanctiſſimus,verſi.ſi autem hæres,vbi Angelus notat tit.de eccl.tit.& ita voluit per illum tex.Specul.in tit.de inſtrum.edit.§.nunc vero aliqua.q.65.verſi. ſed nõne quilibet de populo.Bar. in l.ſi quid relictum.D. de leg.1.Bald.in l. nulli col.penul.verſic.vlti.not.per tex. ibi,C.de epiſcop.& cleric.& in auth.hoc amplius,colum. 3.verſic.quæro ad cuius petitionem.C.de fideicommiſſ. & in d.authent.ſimiliter,in tertio ſpeciali, circa iudicia. vbi dicit illum textum, in d.§. ſi vero. eſſe ſingul. & perpetuo memoriæ commendandum,& idem Romanus qui eum dicit ſingul.conſi.69.viſo quouis themate,colum.1. verſic.ſecundo principaliter,& apertius conſil.428.in terminis propoſitæ conſultationis. colum.3. verſicu tertio ad idem,& Barba in rub.de reſcript.in clement. colu. 8.verſic.quinto niſi fuiſſet, in lectu.& in cap.ſi hæredes, poſt alios ibi.de teſtam. & conſil. 8. ſcribitur præclare, colum.7.lib.1.& conſil. 12.ſcribitur apud prophetam,colum.antepenul.verſic. & ſi opponatur, vbi dicit ad hoc tex.in d.§.eſſe valde.ſing. & conſi.32. illud in medium afferam,col.3.lib.item.3.redeo ad materiam,& Steph.Bertrand,conſi.244.viſo proceſſu,nu.4.lib.1.

Quilibt de populo rectè agit pro pijs cauſis.

CLII. priuilegium.

Officium Iudicis, nemine etiam petente, in pijs cauſis interponendum eſt.

Centeſimoquadrageſimoſecũdo, licet alias iudex non poſſit, nec debeat impertiri officium ſuum irrequiſitus, l. 4. §. hoc autem iudicium. D. de damno infect.

Iudex non bet impertiri ficium ſuam irrequiſitus.

iſi in pyſ cau fect. cũ concordan. ibi adductis. fallit tamẽ in cauſis piis quibus nemine pętente poteſt iudex officiũ ſuum impertiri, imo debet. text. eſt elegans in l. nequicquã. §. vlt. verſicu. plerunque. ubi. & hoc not. Bar. D. de officio procon ſu. & l. profectitia. §. ſed & ſi proponas. D. de iure dot. & in l. qui erat hæres. D. de fam. erciſcun. & Bar. in dicto. §. autem iudicium. in 4. oppo. et ibi quoque Imol. et Alex.

alioquin puniẽ ...s erit. ex quibus Bar. quem ſequitur Alex. dicit iudicem, niſi id fecerit, puniendũ Innocen. in c. ad noſtrã huius initii 2. de iureiurãdo. Specul. tit. dẽ teſtam. §. in primis, verſi. po-

...lem in liberta... ne nullus. Cynns. et Bal. in l. mulierem, per illũ tex. loquẽtem de libertate. C. ſi manc. ita aliẽ. fue. Bal. in d. l. nequicquam. § vbi decretum. col. 10. de officio proconſul. et in auth. ad hæc, ad fi. C. de vſuris. et in l. vni. col. 17. C. de cõfeſ. et in c. bonæ, huius initii i. col. 2. verſi. et ſcias. de põſtul. prælat. et conſi. 151. ſuper primo pũcto, in fi. lib. 4. et in l. hæreditas. §. i. in i. lect. et ibi etiã Angel. D. de petitio. hæredit. Rom. in d. auth. ſimiliter. in 5. & rurſum undecimo ſpeciali, circa iudica. Panorm. in c. nos quidẽ. in quarto notab. de teſtam. Florianus in l. cũ quidam. §. ſi diem. D. de uſur. & in l. qui erat. col. i. in fi. D. famil. erciſcũ. Calca. conſi. 13. pro parte negatiua, col. 5. uerſi. & quod fortius eſt Barb. d. conſil. 8. & conſil. 32. ſupra in præcedenti

...t in cauſa ali...mentorum. priuilegio alleg. Alex. in l. diui. col. 2. uerſi. not. caſũm per illum text. loquentem in cauſa alimentorũm. D. ad l. Fal. & bene facit glo. in c. cupientes. §. cæterum in uerbo. contumacia. de electio. lib. 6. cum dicit iudicem poſſe imperti ri officium non petitum, ubi uertitur animæ periculum, per text. in c. cum nobis olim. de electio. quod & uoluit Speculator in tit. de diſpu. & alleg. §. ult. uerſi. probationes. in fi. per c. cũ cohibitio. de cland. deſpõſ. Et quod etiã in cauſa dotis, quæ & ipſa pia cauſa dicitur, ut poſtea dicemus. Id quoque procedit per tex. in l. ſi cum dotem. §. nec non illud. uerſi. ideoq; & ibi Raphael, & Paul. Caſtr. D. ſoluto matrimonio.

Centeſimumquinquageſimumtertium pri.

In cauſa alimentorum non admittitur appellatio. Quod an in omni pia cauſa obtineat, in utraque partem diſputatur.

Centeſimoquinquageſimotertio, a ſententia lata in fauorem piæ cauſæ non licet appellare, ita ſunt qui putant, per id quod voluit Bar. in l. ſolent, col. vlti. & iterũ in l. Mela. D. de ali. & cib. lega. quòd in cauſa alimentorũ non admittitur appellatio, per l. vlti. D. de appel. recip. vbi dicitur, ꝙ ſi res dilationem non recipiat, non permittitur appellare, quod & idem voluit ipſe Bart. ita dicens uoluiſſe Franc. Tig. in ſuo tractatu de alimentis, col. vlti. uerſi. quæro an a ſententia. Et idem quod de pia cauſa diximus, ſentit Bal. in repet. l. i. char. penul. in 9. q. in fi. dũ dicit procedere cum res dilationem non recipit, vbi de ſalute corporis agitur, per d. l. vlt. D. de appel. recip. multominus, cum tractatur de ſalute animæ. Verum cõtrarium tenet Ro. in d. auth. ſimiliter, in ꝫ. ſpeciali, inter iudicia, & Alex. in addi. Bar. in d. l. Mela. moti, quia ſemper cẽſetur permiſſa appellatio, niſi expreſſe reperiatur prohibita. l. & in maioribus. C. de appel. ſi is quẽ. C. de libe. cauſ. & l. 2. §. ſi is. D. quando appel. ſit. Denique quia in cauſa decimarum, quæ vtique pia eſt, vt quæ pro anima tribuuntur, permittitur etiam appellari, vt voluit glo. ordi. in c. Titia nobis, vbi etiam doc. qui diſtinguunt, extra de deci. quẽ ſequitur Spe. in tit. de appel. §. in quib. verſi. ſed nunquid. Nec obſtat quod dictum eſt de alimentis, quia id omnino indubitatũm eſt. Fuerũt enim multi qui contrarium tenuerunt ea ratione, quam ſupra adduximus, vt licet videre per Specu. & Ioan. And. vbi ſupra d. §. in quib. verſi. ſed nunquid quãdo iudex, vbi in ea re diſtinguunt. Sed eo conceſſo nõ propterea ſequitur, vt id quoq; procedat in aliis piis cauſis, in quib. ea ratio, cui innititur, qui illã ſnĩam tenuerunt, nõ procedit, videlicet, quia res dilationẽ nõ recipit, per dictã l. vlt. ideo cogita.

A ſententia lata in fauorem piæ cauſæ non appellatur.
Vt in cauſa alimentorum.
Si res non recipiat dilationẽ, nõ appellatur.
Modo de ſalute corporis agitur
Et multo minus, ſi de ſalute animæ.
contrarium aſſerentes.
Permiſſa cenſetur appellatio, niſi ſit prohibita.
In cauſa decimarũ licita eſt appellatio.
Reſpõſio ad obiecta.

Centeſimumquinquageſimumquartum pri

Querela non numeratæ pecuniæ etiam ultra b.ennium in pijs cauſis introducitur.

Exceptio nō numeratæ pecuniæ non opponitur poſt biennium.
Piæ tamen cauſæ perpetuo competit.
Abbas confeſſus ſe accepiſſe mutuum ſpe futuræ numerationis poteſt perpetuo opponere exceptiorem.
Licentia accipiendo mutnū intelligatur de mutuo uero, no ficto.

Cēteſimoquinquageſimoquarto, licet alias exceptio non numeratæ pecuniæ per confitentem non poſſit opponi poſt biennium, vt per totum titu. C. de non nume. pecu. & Inſtitut. de lit. oblig. tamen piæ cauſæ perpetuo competit huiuſmodi exceptio. Ita notab. voluit Bal. loquens in eccleſia in authent. hoc ius porrectum, col. pe. verſi. vlterius habetis hic, in fine, per tex. ibi, ad hoc ſubtiliter inductum. C. de ſacroſ. eccle. Id ſequitur & reputat ſingu. trahitq; ad omnem piam cauſam, Ro. vbi ſupra, in ſeptimo ſpeciali, & Calca. conſi. 13. pro parte negatiua, col 3. verſic. nono idem in exceptione. Cui adde quod & ibi voluit ipſe Bal. in c. in præſentia, col. 2. verſi. ſed quid poſſet, de probatio. vbi plus dicit, quòd ſi abbas habeat licentiam accipiendi mutuum, & fuerit confeſſus accepiſſe, poterit, quandocunque obiici exceptio nō numeratæ pecuniæ, niſi cōſtet de vera numeratione. per dictam authen. hoc ius porrectum. Nam & dicta licentia intelligitur de mutuo naturaliter vero, non de chirographo, vt ipſe dicit, & ficto, ſecundum Iac. Be. & Cyn. in l. 7. D. ſi certum peta.

Centeſimumquinquageſimumquintum pri.

Actor in pijs cauſis recte poſtulat fieri ſibi inſtrumentorum rei exhibitionem.

Reus non tenetur edere propria inſtrumenta actori.
Secus fauore piæ cauſæ.

Centeſimoquinquageſimoquinto, licet alias non teneatur reus edere inſtrumenta propria auctori ad fundādam ſuam actionē, per l. 1. & l. qui accuſare, & l. vlt. & ibi plene not. C. de eden. tamē hoc fallit fauore piæ cauſæ, cui agenti tenetur reus edere. Ita voluit Bal. in c. 1, col. 2. verſi. ſed contra hic opponitur, & Anto. & Panor. col. 3. Franciſ. Aret. & late Fely. col. 6. in 4. fallen. & latius Phi-

lip. Dec. col. 9. ver. tertio extenditur, & in multis ſequen. de probatio. Roma. in l. i. D. ſoluto matrimo. & in d. authen. ſimiliter. in ſexto ſpeciali, circa iudicia, Alex. in l. vlti. in 17. fallet. & ibi Philipp. Dec. col. pen. C. de eden. & Iaſon in l. i. col. 2. C. eodem titu.

Centeſimumquinquageſimumſextum priui.

An diebus feriatis conſiſtat iudicium in pijs cauſis.

Centeſimoquinquageſimoſexto, in cauſis piis procedi poteſt, etiam feriatis diebus. vt voluit Specula. titu. de fer. §. ſequitur. verſic. poſt authoritatem argumen. c. vtinam 77. diſtinct. & c. nunquam, de conſecratio. diſtinct. i. & Barto. in l. diui. D. ad legem Falci. Bal. in c. vlti. in ſi. de feriis, Paulus Caſt. in l. i. §. vlti. D. de fer. Romanus in d. authen. ſimiliter, in octauo ſpeciali, circa iudicia, per textum loquentem in cauſa alimentorum, in l. 2. D de feriis, qui etiam loquitur de datione tutorum & curatorũ, qui eſt actus pius, vt dicit ibi Baldus in princip. & per alium textum loquentẽ in cauſa fiſci, in l. publicas, C. eodem titu. cui & tu adde quod voluit Bal. quem ſequuntur Ang. Imol. Paul. Caſtr. & Franciſ. Aret. in l. i. D. ſoluto matrimo. vbi in cauſa dotis proceditur die feriata, quod & voluit Romanus in dicta l. i. §. vlti. D. de feriis. Super quo tamen diſtinguit Alexand. in dicta l. i. colum. 3. D. ſoluto matrimo. quem videas, vbi etiam diſtinguit de cauſa alimentorum, de quo etiam per Franc. Are. conſi. 96. in cauſa & puncto. Et quanquam plerique omnes illud intelligant de feriis ad vtilitatem hominum introductis, poſſet tamen dici hoc quoque procedere in feriis in honorem Dei conſtitutis, per id quod voluit Barto. in l. ſi eum filiusfamilias, colum. 3. D. de donatio. quod ſi ſtatutum diſponit, quòd poteſtas poſſit procedere in certis cauſis, nulla iuris ſolennitate ſeruata, poterit procedere die feriata in honorem Dei, quia iſta eſt ſolennitas de iure Ciuili, per l. prouinciarum, & ibi ipſe Bar. C. de feriis, quod

In pijs cauſis proceditur etiã feriatis diebus.

Et in cauſa alimentorum.

Datio tutorum et curatorum eſt actus pius.

Et in cauſa fiſci.

Et in cauſa dotis.

Quod procedit tam in ferijs ad utilitatem hominum, quam honorẽ Dei introductis.

Non procedere die feriata eſt ſolennitate iuris ciuilis.

& idem tenet ipſe Bart.& Bald.in l.1. D.de milit.teſtam. Barto.in l.idem eſt.§.deportati. D.eodem titu.Bart.Bal. Ang.in l.milites.C.eodem titu.Petrus Anch. in clemen. ſæpe,de verborum obligatio.& Romanus in rubri.de ar bitr.in 17.quæſt. At certum eſt quòd in piis cauſis omnis ſolennitas iuris Ciuilis remouetur, vt ſæpius diximus,ergo,&c. Sed contra hoc tenent Imola & Rom.ſibi contrarius in d.l.ſi cum filiusfamilias.D. de donatio.per id quod habetur in d.clemē.ſæpe. vbi per illa verba,ſum marie,& de plano, non intelligunt derogatum feriis in honorem Dei. Ratio eſt ſecundum Bart.in extrauagan. ad reperiendum,in verbo, figura, quia ſecūdum rationē naturalem,vel diuinam,quæ etiam appellatur naturalis, c.i.diſtinct.i.ſeruari debet,& coli feriæ in honorē Dei, propterea præcepit Dominus in teſtamento veteri,Sabbata obſeruari, Ex quo ſequitur quòd per ſublationem ſolennitatum iuris,non cenſetur permitti,vt procedatur huiuſmodi feriis,quia paria ſunt procedere ſine figura iudicii,& ſine aliqua iuris ſolennitate,vt dicit Bar.in dicto verbo,figura,& rurſum in verbo,videbitur. Nec obſtat d.l.prouinciarum, quia licet feriæ in honorem Dei ſint introductæ de iure diuino,vt dictum eſt,poteſt tamen id ius diuinum ius ciuile diſtinguere & limitare,vt non procedat in certo caſu,per not. in l.vlti. C.ſi contra ius vel vtilit.& in c.quæ in eccleſiarum,de conſtitut.Sed in dubio per diſpoſitionem generalem, non videtur lex, vel ſtatutum derogare iuri diuino,per l.ſi a fratre.C.de teſtam.milit.iuncta l.diuus.D.eodem tit. & per dictam clementi.ſæpe, & per hoc hanc poſtremam partem ſequitur Alexand.in d.l.milites.

In pijs cauſis nulla iuris Ciuilis conſideranda eſt ſolēnitas, Contrariæ opinionis authores,

Paria ſunt procedere ſine figura iudicij,et ſine aliqua iuris ſolennitate. Reſpōſio ad obiectiones.

In dubio per generalem diſpoſitionem non videtur lex, uel ſtatutum derogare iuris diuino.

Centeſimumquinquageſimumſeptimū pri.

In pijs iudicijs non requiritur aliqua cauſa cognitio.

Centeſimoquinquageſimoſeptimo, in huiuſmodi cauſis procedendum eſt ſummarie, & de plano, ſecundum

Specul.

pecul.titu. de inſtrument.edit.§.nunc vero aliqua.uer. quæritur autem qualiter, alias verſic. iuxta hoc quæro an executor,& Bal.in l.i.in lectu.in fi. & ibi Franci. Are. col.ulti.in ſexto priuilegio.C.de ſacroſ.eccl.& l.hæreditas.§.ſi defuncto,in utraque lectura,& ibi etiam Ang.D. de petitio.hæredita.declarat qualiter id intelligatur. Florianus in l.qui erat,col.i.D.familiæ erciſcun. Romanus in dicta authen. ſimiliter, in nono ſpeciali,circa iudicia, vbi hac ratione dicitur, quia in cauſa dotis quæ pia eſt, hoc modo proceditur,per textum,ſi recte, inquit,inſpiciatur,in clemen.diſpẽdioſam,de iudi.& Barb.conſi.87. prope eſt dominus,col.5.lib.4.& calca.conſi.13.pro parte negatiua,colum.4.verſic. ſed quod tam dotis,& Stephanus Bertrand.conſi.244.uiſo proceſſu, col.4.nume. 12.libro i.& conſi.94.relicta,numero 10.lib.i.Tu circa illud de cauſa dotis aduerte,quòd Bart. & alii in l.i.D.ſoluto matrimo.ſunt in ea ſententia,ut bene debeant dilationes coarctari,argu.l.2.D.de iudic.ubi & hoc Imol.an notat.& Bald.& Salyce.in l.vltima.C.de ſenten.quæ ſine certa quan.tamen quantum ad libellum, & alia ſubſtãtialia iudicii debet ordinare procedi, ut not. Bal. Angel. & Franciſ. Are.in d.l.i.per nota. in l.ſi cum dotem.§.eo autem tempore.ibi,lis conteſtatur.D.ſoluto matrimo.& in l.3.ibi,more iudiciorum,vbi & hoc not.Bal.C.de dot. promiſſ.& voluit etiam Barto. in l.ſi conſtante.in 6.q.3. partis.D.ſolu. matrimo.

In pijs cauſis ſummarie procedendum.

Et in cauſa dotis.

Diſtinctio quo ad cauſam dotis.

Centeſimumquinquageſimumoctauum Pri.

In omnibus dos et pia cauſa æquiparantur: et recte de dote ad piam cauſam in iure argumentamur.

Centeſimoquinquageſimooctauo, generaliter omnia priuilegia dotis competunt & piis cauſis, vt conſtat ex aliis multis, quæ ſupra diximus, quibus & tu adde quæ dicam infra,poſt hæc priuilegia,dũ tractabimus quæ dicantur piæ cauſæ, & textum æquiparantẽ dotem & piã cau-

Omnia priuilegia dotis competunt etiã pijs cauſis.

cauſam in c.donare,titu.quali,olim feud.alie.pc.& multa quæ in eam rem congerit Eueral.in locis legalibus,in loco de dote ad piam cauſam. Sunt autem multa dotis priuilegia,quæ videre poteris per gl.Bar.Bald. Imo.Paulus Caſtren.Rom.Alex.& alios in l.i.D.ſoluto matrim. Specula.titu.de dote poſt diuor.reſtitu.in fi.Bal.in rub. C.de priuileg.dot.Salyce. in l.fina.C.eod.titul.Bapt. de S.Blaſio in ſuo tractatu de priuilegiis dotalib.vbi trecenta quinquaginta quatuor dotis priuilegia collegit, & Bal.Noue.in ſuo tractatu de dote, & Ioan.Campazinū in ſuo tractatu dotium.

Dotis priuilegia quæ.

Centeſimumquinquageſimumnonum priu.

Priuilegia piis cauſis conceſſa an poſſit a ſtatuentibus reuocari.

Centeſimoquinquageſimonono, ordinario ſiue conſtitutio, vel conſuetudo, aut ſtatutum de diſtribuendo annuatim aliquid ad pias cauſas iure eleemoſynæ, non poteſt tolli per eos,qui huiuſmodi conſtitutionem, ſiue ordinationem fecerunt.textus eſt notab. in l.priuilegia. C.de ſacroſ.eccle.& ibi Bar.in fine,qui de hoc dicit eſſe text.in c. ad apoſtolicam, de ſimo. ſequitur Ro. in dicta authen.ſimiliter. in nou. ſpeciali contractuum, qui & ad hoc allegat quod in ſimili.voluit Ioan.And.in addi.Specul.titu.de inſtrumen.edit.§.nunc vero aliqua,ad finem. Sequitur etiam Dominic. in c.quæ in eccleſiarum, colū. 3.de conſtitutio.& in c.i.colum.7.eod. titu.libr.6.Paulus Caſtren.in l.ſi quis curialis.C.de epiſco.& cleri.Calca.conſi.13.pro parte negatiua.col.4.verſic. ſic etiam vidæmus Franciſ.Are.& Iaſon in l.non amplius.§.i.D. de lega.i.ad quod Paulus & Aret.hanc rationem adferunt, quòd pia cauſa non eſt ſubdita laicis,priuilegia etiā non ſubditis conceſſa non poſſunt a ſtatuentibus reuocari,ſecundum Innoc.in c.neuit.de iudic. Tu adde quod circa dictum cap.ad apoſtolicam,voluerunt Panormi.& Fely-

Conſtitutio ad pias cauſas facta non poteſt tolli per eos qui eam fecerunt.

Pia cauſa non eſt ſubdita laicis.

nus ibi,et idem Panormit.conſi.6.in quæſtione quæ uertitur,colum.3.uerſicu.ſecundum remedium, lib.2.ubi et illud dictum Barto.ſequitur, uide etiam ſextum in c.ueniens huius initii.et ibi Felyn.colum.5.extra de teſtibus & Anto.Corſ.in ſuis ſingul.in uerbo, pia cauſa ordinatio.Contrarium tamen uoluerunt Cyn.Imo.et Alexan. in dicta l.non amplius.§.i.D.de legat.i.moti, quia ſicut ciuitas potuit facere huiuſmodi ſtatutum et ordinationẽ poteſt et tollere,per l.ſi quis in principio teſtamenti.D. de legat.3.et §.ſed naturalia,uerſicul.ea uero, Inſtituti. de iure naturali,gentium,& ciuili. Item quia ratione præſtationis non eſt in futurum ius quæſitum eccleſiæ, nec poteſt dici tale ſtatutum tranſiuiſſe in contractum, niſi pro tali eleemoſyna aliquid reciprocum eſſet præſtitum,aut factum.& de hoc allegat Alexand. text.in d.l.ſi quis curialis,in ſi.in verbis,vlterius legem prodeſſe non patimur.C.de epiſcop.& cleric.per quem not.Bal.Fulg. quòd quamuis laici non poſſint per ſua ſtatuta diſponere in preiudicium clericorum,poſſunt tamen per ſuum ſtatutum tollere priuilegium ab ipſis conceſſum clericis, & ſic qui fecit legem in fauorem clericorum,poteſt illam tollere.Sed & hanc partem ſequitur Salyce.in auth. caſſa & irrita,& ibi etiam Fulgo.& Paul.Caſtrenſ.de ſacroſ.eccle.Fulgoſ.& Paul.Caſtr.in dicta l.priuilegia. C. eodem titu.Alexan.late,qui & ad hoc alios adducit, con ſil.ccx.ſtatutis accurate perſpectis,colum.4. & ſequen.libro 2.quem omnino videbis,& Iaſo.in d.l.non amplius, pro concordia huiuſmodi opin.

Contrarium aſſerentes.

Ciuitas poteſt ſtatutũ facere, et idem tollere.

Laici non poſſunt per ſua ſtatuta praiudicare clericis.

Poſſunt tamen tollere priuileg. ab ipſis conceſſ. clericis.

Centeſimumſexageſimum Priuilegium.

Diſpoſitio etiam exorbitans et correctoria, in fauorem piæ cauſæ extendenda.

Centeſimoſexageſimo, licet alias non ſit lex,aut alia diſpoſitio exorbitans & correctoria extendenda ex iden titate rationis.vt voluit glo.not.in cap.in fidei in verbo, in-

Lex exorbitan. ex idẽtitate r[...]tionis non extendenda.

ac ēt ex maio ratione. inquiſitionis, de hære. libro 6. ac nec ex maiori quidem ratione, per gloſſam reputatam ſingul. in authenti. quas actiones. C. de ſacroſan. eccleſ. Cui tamen ſimilis eſt tex tus in l. tam is. §. j D. de donatio. & voluit Barto in l. præ cipimus. §. vlti. per illum textum. C. de appella. cum concordantijs adductis per Iaſonem in dicta authent. quas *cus fauore animæ.* actiones. Fallit tamē fauore animæ, vt voluit Ioan. Andr. in c. ex tenore, & ibi Anto. & Panormita. qui filj ſunt legitimi. Barto. poſt gloſſ. authentic. ſacramenta puberum. colum. penulti. in fin. verſicu. quæro vtrum iſta authenti. & ibi Bald. & in alij. C. ſi aduerſus vendit. Anto. in c. vl. charta antepenulti. in i. fallen. de conſuet. & in c. ſæpe, & in c. cum ad ſedem, de reſtitu. ſpolia. & in capit. ad euidentiam, in fi. de ſenten. excommuni. Imol. & Dominic. in c. quanuis de pact. lib. 6. & Idem Imol. conſi. 1. colum. 3. verſicu. & cum agamus, & conſi. 123. in cauſa quæ vertitur, colum. 2. & in c. cum contingat, charta 27. de iureiurand. & ipſe Dominic. in c. j. de tempo. ordi libr. 6. Panormit. in c. quæ ſunt. de diuor. Romanus in l. ſequitur. §. ſi via. D. vſucap. Alexand. in l. ſtipulatio hoc modo con cepta, colum. 4. verſicul. præterea ubi agitur. D. verborum obligatio. & in l. ſi conſtante. colum. 4. uerſicu. item in quantum. D. ſoluto matrimo. ubi adfet alias concordantis, & in l. Pomponius. §. præterea, colum. 2. uerſicul. ad argu. D. de acquirend. poſſeſ. Barba. in l. 4. §. Cato. colum. 24. & ſequen. D. de uerbo. obligatio. & conſi. lix. illud in medium adferam, colum. x. lib. 2. Franciſ. Aret. in l. qui ſuperſtitis, colum. 2. uerſic. ſed ad iſtud. D. de acqui rend. hæred. & conſi. xciii. conſideratis, colum. 2. uerſ. his ergo ſic præmiſſis, & iterum colu. ſequen. Philip. Franc. in ſua diſputatione petitorii, incipien. ex nobiliſſima, colu. 5. uerſic. quartum remedium.

Idē in quocunq; caſu fauorabili. Etiā ſi utatur diſpoſitio dictio ne taxatiua. Et hoc in uniuerſum procedit in quocūque caſu pio, & fauorabili, ut uoluit Bart. qui etiam uult hoc procedere, ſi diſpoſitio uteretur dictione taxatiua, in l. ſi conſtan te in princip. in ix. quæſt. 4. princi. & ibi poſt eum Alex. colum. 4. uerſicu. item in quantum. D. ſoluto matrimon.

per

per l.illud.C.de ſacroſan.eccleſ.& idem Bar.in authenti-res quæ.ad fi.C.commu.de lega.& ibi Ange. qui ad hoc põderat gl in l.ſi poſthumus a primo,D.de lib & poſth. Rom.in authen.ſimiliter.C.ad legem Falcid.& eſt bona gloſſ.in l.j.C. de his qui ante apert.tabul.& in l.miles in prin. D.de re iudic.& etiã text.in l.libertatẽ.§.ſenatuſcõ ſulti.D.de ritu nupt.& in l.ij.§.ſi mater non petierit.uer ſic.quid ſi curatores.D.ad Tertul.quæ omnia allegat ad hoc.Alex.in d.l.ſi conſtante.qui hoc limitat duobus mo dis,ut ibi uideri poteſt,& idem Alex.in l.inter pares.D. de re iudicata.

Centeſimumſexageſimumprimum priuileg.

Conſtitutio pœnalis in pijs cauſis latiſſimè interpretanda.

Centeſimoſexageſimoprimo, ſimiliter,licet conſtitutione pœnales non ſunt extendendæ ex identitate rationis,per gloſſ.in clement.ut hi qui in uerbo,in iiſdem de ӕta.& qualit. cum ſimil. fallit tamen fauore piæ cauſæ, ut uoluit gl.in c.ſciant cuncti.in uerbo alios, de electio. libro 6.quæ extendit illum text.pœnalem, loquentẽ de electione ad præſcriptionem,fauore,ut dicit, eccleſiarũ: & cũ illa ſimpliciter tranſit Dominic.ibi,ad fin.in uerſic. not.primo ex hac glo.& no.etiã Panor in c.nihil.col.an tepe.uerſ.ſecũdo principaliter.eo.tit.& quod noluit Io. Andr.in c.i.de homicid.libr.6.ut illa conſtitutio pœnalis loquens ſimpliciter de principe,cõprehẽdat. principem ſupremi gradus fauore.animæ,alias non cõprehẽderet. & ſequitur ibi Dominic.in §.ſacri.colu.i.qui ex hoc not. quòd cõſtitutio pœnalis cõcernẽs fauorẽ animarum eſt late interpretanda.ſequitur itẽ illud dictũ Bar. in tracta. de præſtantia Cardin.in vii.q.i.partis,col.ult.ubi hoc re putat ſing.& cõſ.lix.illud in medium afferã, col.x.lib.ii. qui & ad hoc allegat,& dicit ſing.gl.in c.quãquã. in gl. ul.de uſur.lib.6.quæ extẽdit illã conſtitutionẽ pœnalẽ, loquentẽ de teſtamẽto,ad codicillos & alias ultimas u-

Conſtitutio pœnales ex identitate ratio nõ extendend. Secus fauore piæ cauſæ. Electio ad præſcriptionẽ pœnalis.

cõſtitutio pœnalis fauore animarũ latè interpretanda

conſtitutio pœnalis loquens teſtamento extenditur ad codic.

luntates:& hoc ibi idem voluerunt ultra eos,quos ea gl. allegat,Ioan.Mo.Archid.& Ioan.And.in nouella,& Domi.Et ex hoc,& alijs quibuſdā dicit Barb.in d.7. q.quòd conſtitutio quantūcunque pœnalis, loquens ſimpliciter de clericis,ſi emanauit in fauorem animarum,comprehendit Cardinales,quos alias non cōprehenderet quod dicit eſſe nouum,& admiratione dignum.Sed & quòd fauore animarum extendatur cōſtitutio pœnalis,voluit & ipſe Ioan.And.in c.ex tenore,& ibi Panor.in uerſic.not. ſingulariter,qui filii ſunt legitimi,& Bar. in authent.ſacramenta puberum.colum.penulti.verſicu.quæro vtrū. C.ſi aduerſus uendi.Imol.cōſ.cxxiii.in cauſa quæ vertitur.colum.ii.Ro.conſil.cclxxxv.omnia quæ ſunt, in fin. Alex.conſil.xlii.ſuper præmiſſo,in fin.libr.1.Felyn. qui adducit concordan.in c.tranſlato.colu.vlti. de conſtitut. Iaſon in l.rem quæ nobis.colum.v.verſic. itē circa illud D.de acquiren.poſſeſſ.& in l. ſi quis maior col. 2.verſic. ſed iſtis non obſtantibus. C.de tranſactio.Philipp.Decius in l.factum cuique ſuum.§.in pœnalibus.colum.vlt. verſi ſexto fallit.D.de reg.iur.& idem ſi agatur fidei nomine,ut not.Panor.in c.ii.in fi.de diuor.ſlicet contrariū voluerit glo.in c.in fidei de hæret.lib.vi.& idem ſi de libertate,vt per Iaſonem in l.ſi priuſquam.colu.penul.D. de noui operis nuntiatio.

fauore fidei libertatis.

Centeſimum ſexageſimum ſecundum priui.

Priuilegia piæ cauſæ latiſſime ſunt extendenda.

ilegia ſtri nterpretan ſin priui- piæ cauſæ

Centeſimo ſexageſimo ſecundo, licet alias priuilegia ſint ſtricte interpretanda,nec extendenda,vt notat Bart. in l.i.ſin princip. per illum textum. C. de legibus & in l. vlti.colum.1.dum diſtinguit inter priuilegium,& beneficium,& ibi etiam Bald.D.de conſtitutionibus principū. Ioan.Andr.& Anto.in c.olim de verbo.ſignificatio. per cap.priuilegia.iii.diſtin.cum ſimilib.fallit tamen in priuile-

uilegijs piæ cauſæ, quia ea tanquã fauorabilia extẽdũtur de ſimilibus ad ſimilia, glo. eſt nota. in l. nulli licere. C. de epiſcop. & cleric. quæ extendit priuilegium illius tex. cõceſſum pijs cauſis de una cauſa ad aliam, quoniã (inquit) fauor eſt. per l. cũ quidam D. de hæredibus inſtituend. & illam gloſ. ad hoc ponderat, & dicit menti tenendã Bald. in c. in præſentia. col. 2. verſ. dicit Accurſ. de probationib. vbi per illum. §. ſed hoc præſenti. in authenti. de ſanctiſſ. epiſcop. extendit legem, quæ loquitur de teſtamentis ad contractus.

CLXIII. priuilegium.

In diſpoſitis ad pias cauſas ius Canonicum ſeruandum eſt in utroque foro.

Centeſimoſexageſimo tertio, licet alias vbi ius Canonicum, & Ciuile diſſident, & ius Ciuile non fouet peccatum, vtrunque ius in ſuo foro ſeruandum, eſt, per plene not. in c. i. de noui operis nuntia. fallit tamen in diſpoſitis ad pias cauſas, quia in illis ius Canonicum eſt ſeruandum in vtroque foro. Ita uoluit Ioan. Andr. Ioan. Cald. Petrus Peruſ. Petrus Anchar. Card. & Imol. in c. relatum huius initii primo. de teſtam. Bar. in l. i. col. i. in lectu. & iterum in repetitio. col. vlt. & ibi Salycet col. 13. & fere omnes. C. de ſacroſ. eccl. Petr. Anch. conſi. 25. videtur prima facie, in prin. Imo. in l. illa inſtitutio, col. 24. D. de hæred. inſtituen. Alex. & Corne. in l. captatorias. C. de teſtam. milit. Soci. conſi. 53. in præſenti conſultatione, col. vlt. & doctores alibi ſæpe. *Vtrunque tã ciuile, quã canonicũ in foro ſeruan ſecus in pijs ſis.*

Contrarium tamen tenet Angelus in dicta l. illa inſtitutio. per not. per Innocent. & Ioan. Andr. in c. nouit. de iudic. vbi de hoc nihil dicunt, ſed hoc voluit ipſe Innocen. in d. c. relatum de teſtam. Sed prima opinio, vt cõmunis eſt, ita quoque, & verior, vt late patet ex iis quæ ſupra diximus in principio huius gloſſæ. *Contrarium tiẽtes.*

Gen-

CLXIIII. priuilegium.

In pijs cauſis diuini tantum iuris, et naturalis habetur conſideratio.

ia cauſæ non ſunt ſolenni bus iuris po ui.

Centeſimoſexageſimoquarto, generaliter piæ cauſæ non ſubſunt ſolennitatibus iuris poſitiuis, ſiue ſit id ius Ciuile, ſiue municipale, ſiue conſuetudo, aut quiduis aliud, ſed tantum iuri diuino, naturali, aut gentium, vt no tant Barto. bald. Fulgoſ. & recentiores in l. i. C. de ſacroſ. eccleſ. Idem Fulgoſ. in l. generali. C. eodem titu. Cardina. Panormita. & alij in cap. cum eſſes, & cap. relatum. vbi bonus textus, de teſtament. Panormita. in rubric. eodem. & conſil. 11. in cauſa quæ vertitur, colum. 1. libro primo, & conſil. 32. circa duo dubia, colum. 2. libro. 2. Cumanus in conſi. 105. quædam domina, colum. penul. Romanus in dicta authenti. ſpecialiter. in decimoſexto ſpeciali inter contractus, & alijs multis locis eiuſdem repet. Paulus Caſtrenſis conſil. 93. uiſo dicto teſtamento, colum. i. in fine lib. i. & conſil. 456. viſis, & examinatis, colum. ſecunda, libro primo, conſil. 213. eiuſmodi quæſtio. columna ſecunda, verſicu. præterea donatio. & doctores alibi ſæpe. Si enim conaret omnes hic citare, qui goc ſcripſerunt, oleum & operam (vt aiunt) perderem. Sed tu hoc loco vide Alexandrum conſilio. 210. ſtatutis accurate perſpectis, per totum librum ſecundum, & adde quod pulchre dicit Archidiaconus in c. ſcriptum. 6. quæſtio. 3. quia vbi agitur de ſalute animæ, non attenduntur apices iuris, quod dictum ſequitur, & commendat. Philipphus Decius in cap. cum dilecta, ad finem gloſſæ. & idem fere dicit Bald. conſi. 216. verba teſtamenti, in fi. libro primo, inquiens pro iuſtitia naturali eſſe iuuare, quantum poſſibile eſt, teſtamenta ad pias cauſas in quibus non eſt de apicibus iuris diſputandum. in verbo, procuratorem. de confirma. vtili vel inutili, & iterum conſil. 118. caſus ſub tali forma, colum. vltima, libro quinto, & Pa-

bi agitur de te animæ, conſideran apicibus iuris.

nor-

normitanus in c.virtutis.col.5.verſi.& maxime hoc caſu de dolo, & contuma. vbi etiam dicit quòd non eſt in his cauſis de apicibus iuris diſputandum, & Catel.Cotta in memoriali,apices iuris.

CLXV. priuilegium.

Voluntas teſtantis ambigua pro pia cauſa interpretatur.

Centeſimoſexageſimoquintò, licet alias actus indiffe rens ad bonum,& malum ſit potius interpretandus in bo nam partem,quam in malam,c.abſit,& ibi bona gloſſ. 11. quæſtio.3.cum ſimilibus, cuius rei ratio eſt,quia quis in dubio bonus præſumitur.l.merito.D.pro ſocio, Ex quo & illud ſit quòd ſemper in ambiguis benignior interpretatio ſumenda.l.ſemper in dubiis. D. de regulis iuris, & ibi multæ concordant. fallit tamen fauore piæ cauſæ, per id quod pulchre conſuluit Petrus Ancharanus conſi. 79. prima facie videretur dicendum, quòd ſi aliquis in teſtamento ſimpliciter confeſſus eſt ſe fuiſſe vſurarium, licet hoc referri poſſet ad modicum tempus, vt fieret be nigior interpretatio, tamen fauore animæ referenda eſt huiuſmodi confeſſio ad totum tempus uitæ ſuæ, ita quod ex hoc declarabitur mutuum factum ante tempus triginta ſex annorum (de hoc enim tempore loquitur)fuiſſe uſurarium, & tenebitur hæres ſatisfacere, vt plenius, & tutius conſulatur animæ teſtatoris,per c.vlti. de presbytero non baptiſ.& c.iuuenis,de ſponſa.quod dictum ſequitur, & commendat Felynus in c.in præſentia. colum.7.verſi.ſecundo nota quod iſta dicta de probatio. vbi hoc dicit ſingul.& limitat.& in c.dudum,colum.5.de præſumptio.ubi hoc dicit ualde notab.& in cap auditis, colum. antepenul. de præſcriptio. & Hippolytus Marſil.ſingulari.151.ſemper in dubiis.

Actus potiu[s in] bonam part[em] quàm in ma[lam] interpretan[dus].

In dubio [quis] præſumitur [bo]nus.

In ambigu[is be]nignior int[er]pretatio ſu[men]da.

Secus in p[iis] cauſis.

Confeſſio de [vſu]ris facta in t[eſta]mento ad p[ias] cauſas:

Cente-

CLXVI. priuilegium.

Relictum pluribus coniunctim piæ cauſæ, etiam per unum, uel pauciores, poterit impleri.

ibus ſimul ſſum nō po er unū ex ri, us fauore æ.

Centeſimoſexageſimoſexto, licet regulariter id quod commiſſum eſt pluribus ſimul, non poſſit per vnum, aut etiam plures expediri, l. Pedius. §. i. D. de arbit. fallit tamē vbi tractatur de fauore animæ, vt voluit Bald. conſil. 229. verba dicunt, col. i. libr. 2. arg. c. religioſus. §. ſane. de teſtament. lib. 6.

CLXVII. priuilegium.

Cauſa finalis, fauore dotis, ex commodo accipientis præſumitur.

Præſumitur a impulſi- ua reſpicit modum acci tis tantum. liud fauore s.

Centeſimoſexageſimoſeptimo, licet alias præſumatur cauſa impulſiua, quæ reſpicit commodum accipientis tantum, per l. Aurelius. §. vlt. D. de liber. leg. & argum. l. hæredem. D. de mādati hoc fallit fauore dotis, nam tūc præſumitur cauſa finalis, per l. ſi ego. & ibi Bar. D. de iure dotium, & l. ſi quis pro redemptione. C. de donatio. Vide omnino quę ſcripſi in tractatu Ceſſante cauſſat effectus. limit. 2. num. 21. cum quatuor aut quinque ſequentibus.

FINIS.

